Euroopan unionin neuvosto

Bryssel, 17. helmikuuta 2023
(OR. en)

Toimielinten välinen asia:
2023/0038(NLE)

6598/23
ADD 1

POLCOM 25
SERVICES 5
FDI 4
COASI 37

EHDOTUS

Lähettäjä:	Euroopan komission pääsihteeri, allekirjoittajana johtaja Martine DEPREZ
Saapunut:	17. helmikuuta 2023
Vastaanottaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopan unionin neuvoston pääsihteeri
Kom:n asiak. nro:	COM(2023) 87 final – LIITE 1
Asia:	LIITE asiakirjaan Ehdotus neuvoston päätökseksi Euroopan unionin ja Uuden-Seelannin välisen vapaakauppasopimuksen tekemisestä

Valtuuskunnille toimitetaan oheisena asiakirja COM(2023) 87 final – LIITE 1.

Liite: COM(2023) 87 final – LIITE 1

EUROOPAN
KOMISSIO

Bryssel 17.2.2023
COM(2023) 87 final

ANNEX 1

LIITE

asiakirjaan

Ehdotus neuvoston päätökseksi

Euroopan unionin ja Uuden-Seelannin välisen vapaakauppasopimuksen tekemisestä

EUROOPAN UNIONIN JA UUDEN-SEELANNIN VÄLINEN VAPAAKAUPPASOPIMUS

& /en 2

JOHDANTO

Euroopan unioni, jäljempänä ’unioni’,

ja

Uusi-Seelanti,

jäljempänä erikseen ’osapuoli’ ja yhdessä ’osapuolet’, jotka

TUNNUSTAVAT pitkäaikaisen ja vahvan kumppanuutensa, joka perustuu Brysselissä 5 päivänä lokakuuta 2016 tehdyssä Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Uuden-Seelannin suhteita ja yhteistyötä koskevassa kumppanuussopimuksessa kuvastuviin yhteisiin periaatteisiin ja arvoihin, sekä niiden merkittävät talous-, kauppa- ja investointisuhteet,

OVAT PÄÄTTÄNEET lujittaa taloussuhteitaan ja laajentaa kahdenvälistä kauppaa ja sijoituksia,

TOTEAVAT maailmanlaajuisen yhteistyön merkityksen yhteistä etua koskevien kysymysten käsittelyssä,

TUNNUSTAVAT kansainvälisen kaupan ja sijoitusten avoimuuden merkityksen kaikkien sidosryhmien edun kannalta,

PYRKIVÄT luomaan vakaan ja ennakoitavan ympäristön, jossa osapuolten väliseen kauppaan ja investointeihin sovelletaan selkeitä ja molempia osapuolia hyödyttäviä sääntöjä, ja vähentämään tai poistamaan kaupan ja investointien esteitä,

TUNNUSTAVAT, että Waitangin sopimus (te Tiriti o Waitangi) on Uudelle-Seelannille perustuslaillisesti tärkeä perusasiakirja,

HALUAVAT nostaa elintasoa, edistää osallistavaa talouskasvua ja talouden vakautta, luoda uusia työllisyysmahdollisuuksia sekä parantaa yleistä hyvinvointia ja tätä tarkoitusta varten vahvistavat uudelleen sitoutumisensa kaupan ja investointien vapauttamisen edistämiseen,

OVAT VAKUUTTUNEITA siitä, että tällä sopimuksella luodaan entistä laajemmat ja varmemmat markkinat tavaroille ja palveluille, jolloin osapuolten yritysten kilpailukyky maailmanlaajuisilla markkinoilla tehostuu,

OVAT VAKAASTI PÄÄTTÄNEET lujittaa talous-, kauppa- ja investointisuhteitaan noudattaen kestävän kehityksen tavoitetta sen taloudellisessa, sosiaalisessa ja ympäristöön liittyvässä ulottuvuudessa ja edistää kauppaa ja investointeja tavalla, jossa otetaan huomioon korkeatasoinen ympäristönsuojelu ja työsuojelu sekä asiaa koskevat kansainvälisesti hyväksytyt normit ja sopimukset, joiden osapuolia ne ovat,

OVAT PÄÄTTÄNEET lisätä kuluttajien hyvinvointia toimintalinjoilla, joilla turvataan kuluttajansuojan sekä kuluttajien valinnanmahdollisuuksien ja taloudellisen hyvinvoinnin korkea taso,

VAHVISTAVAT osapuolten oikeuden toteuttaa alueillaan sääntelyä oikeutettujen politiikan tavoitteiden saavuttamiseksi, joita ovat esimerkiksi ihmisten, eläinten tai kasvien elämän tai terveyden suojelu, sosiaalipalvelut, julkinen koulutus, turvallisuus, ympäristö, mukaan lukien ilmastonmuutos, julkinen moraali, sosiaalinen suojelu ja kuluttajansuoja, eläinten hyvinvointi, yksityisyyden suoja ja tietosuoja sekä kulttuurisen monimuotoisuuden edistäminen ja suojelu, sekä Uuden-Seelannin tapauksessa maorien oikeuksien, etujen, velvollisuuksien ja velvoitteiden edistäminen tai suojelu,

OVAT SITOUTUNEET viestimään kaikkien asianomaisten kansalaisyhteiskunnan sidosryhmien kanssa, mukaan lukien yksityinen sektori, ammattiliitot ja muut kansalaisjärjestöt,

TUNNUSTAVAT, että on tärkeää edistää osallistavaa osallistumista kansainväliseen kauppaan ja puuttua esteisiin ja muihin haasteisiin, joita osapuolten omilla sidosryhmillä on kansainvälisen kaupan ja taloudellisten mahdollisuuksien hyödyntämisessä, myös digitaalisessa kaupassa,

OVAT PÄÄTTÄNEET vastata pienten ja keskisuurten yritysten erityishaasteisiin kaupan ja ulkomaisten suorien sijoitusten kehityksen edistämisessä,

TUNNUSTAVAT kansainvälisen kaupan merkityksen maorien hyvinvoinnin mahdollistamisessa ja edistämisessä sekä haasteet, joita maoreille, mukaan lukien maorinaiset, on kansainvälisen kaupan tarjoamien kauppa- ja investointimahdollisuuksien hyödyntämisessä, mukaan lukien tämän sopimuksen luomat mahdollisuudet ja edut,

PYRKIVÄT edistämään sukupuolten tasa-arvoa ja naisten taloudellista voimaannuttamista edistämällä sukupuolinäkökohdat huomioon ottavien toimintalinjojen ja käytäntöjen merkitystä taloudellisessa toiminnassa, myös kansainvälisessä kaupassa, kaikenlaisen sukupuoleen perustuvan syrjinnän poistamiseksi,

VAHVISTAVAT UUDELLEEN sitoutumisensa San Franciscossa 26 päivänä kesäkuuta 1945 allekirjoitettuun Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjaan ja ottavat huomioon Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksen 10 päivänä joulukuuta 1948 antamassa Ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa vahvistetut periaatteet,

OTTAVAT HUOMIOON Maailman kauppajärjestön perustamisesta Marrakeshissa 15 päivänä huhtikuuta 1994 tehdyn sopimuksen, jonka osapuolia kumpikin osapuoli on, ja muiden monenvälisten ja kahdenvälisten yhteistyövälineiden mukaiset oikeutensa ja velvollisuutensa,

OVAT SOPINEET SEURAAVAA:

1 LUKU

ALKUMÄÄRÄYKSET

1.1 ARTIKLA

Sopimuksen tavoitteet

Tämän sopimuksen tavoitteina ovat kaupan ja sijoitusten vapauttaminen ja helpottaminen sekä tiiviimmän taloussuhteen edistäminen osapuolten välillä.

1.2 ARTIKLA

Yleiset määritelmät

Tässä sopimuksessa tarkoitetaan:

a) ’maataloustuotteella’ maataloussopimuksen liitteessä 1 lueteltua tuotetta;

b) ’CCMAA:lla’ Brysselissä 3 päivänä heinäkuuta 2017 tehtyä unionin ja Uuden-Seelannin sopimusta yhteistyöstä ja keskinäisestä hallinnollisesta avunannosta tulliasioissa;

c) ’tulliviranomaisella’

i) Uuden-Seelannin osalta Uuden-Seelannin tullilaitosta; ja

ii) unionin osalta tulliasioista vastaavia Euroopan komission yksiköitä tai tapauksen mukaan jäsenvaltion tullihallintoa ja muita viranomaisia, joilla on valtuudet soveltaa ja valvoa tullilainsäädäntöä;

d) ’tullilla’ mitä tahansa tullia tai maksua, joka kannetaan tavaran tuonnista tai sen yhteydessä, pois lukien:

i) GATT 1994 -sopimuksen III:2 artiklan mukaista sisäistä veroa vastaavat maksut;

ii) GATT 1994 -sopimuksen, polkumyynnin vastaisen sopimuksen sekä tukia ja tasoitustulleja koskevan sopimuksen mukaisesti sovellettava polkumyynti- tai tasoitustulli; ja

iii) tuonnista tai sen yhteydessä kannetut maksut, jotka on rajattu tarjottujen palvelujen likimääräisten kustannusten määrään;

e) ’CPC:llä’ yhteistä tavaraluokitusta (Statistical Papers Series M No. 77, taloudellisten sosiaalisten asiain osasto, Yhdistyneiden kansakuntien tilastokomissio, New York, 1991);

f) ’päivällä’ kalenteripäivää;

g) ’yrityksellä’ oikeushenkilöä tai oikeushenkilön sivuliikettä tai edustustoimistoa;

h) ’EU:lla’ tai ’unionilla’ Euroopan unionia;

i) ’voimassa olevalla’ tai ’nykyisellä’ tämän sopimuksen voimaantullessa voimassa olevaa, jollei tässä sopimuksessa toisin määrätä;

j) ’osapuolen tavaralla’ GATT 1994 -sopimuksessa tarkoitettua kotimarkkinatavaraa, mukaan lukien kyseisen osapuolen alkuperätuotteet;

k) ’harmonoidulla järjestelmällä’ maailman tullijärjestön laatimaa harmonoitua tavarankuvaus- ja koodausjärjestelmää kaikkine oikeudellisine huomautuksineen ja muutoksineen;

l) ’nimikkeellä’ harmonoidun järjestelmän tariffiluokituksen neljää ensimmäistä numeroa;

m) ’ILO:lla’ Kansainvälistä työjärjestöä;

n) ’oikeushenkilöllä’ mitä tahansa osapuolen lainsäädännön mukaan joko voiton tuottamiseksi tai muuta tarkoitusta varten asianmukaisesti perustettua tai muulla tavoin järjestettyä, yksityisessä tai julkisessa omistuksessa olevaa oikeussubjektia, kuten yritystä, säätiötä, henkilöyhtiötä, yhteisyritystä, yksityistä elinkeinonharjoittajaa tai yhdistystä;

o) ’toimenpiteellä’ mitä tahansa osapuolen toimenpidettä, joka voi olla lain, määräyksen, säännön, menettelyn, päätöksen, hallinnollisen toimen, vaatimuksen tai käytännön muodossa[1];

p) ’osapuolen toimenpiteillä’ toimenpiteitä, joita toteuttavat tai pitävät voimassa[2]

i) keskus-, alue- tai paikallistason hallintoelimet tai viranomaiset; ja

ii) julkishallinnon ulkopuoliset elimet käyttäessään keskus-, alue- tai paikallistason hallintoelinten tai viranomaisten niille siirtämiä valtuuksia;

q) ’jäsenvaltiolla’ unionin jäsenvaltiota;

r) ’osapuolen luonnollisella henkilöllä’

i) unionin osalta jonkin jäsenvaltion kansalaista sen lainsäädännön mukaisesti[3]; ja

ii) Uuden-Seelannin osalta Uuden-Seelannin kansalaista sen lainsäädännön mukaisesti[4];

---

1 Selkeyden vuoksi todetaan, että ilmaisulla ’toimenpide’ tarkoitetaan myös toimimatta jättämistä.

2 Selkeyden vuoksi todetaan, että ’osapuolen toimenpiteillä’ tarkoitetaan toimenpiteitä, jotka on otettu käyttöön tai joita ylläpidetään ohjaamalla, johtamalla tai valvomalla muiden yksiköiden toimintaa.

3 ’Osapuolen luonnollisen henkilön’ määritelmään sisältyvät myös Latvian tasavallassa pysyvästi asuvat luonnolliset henkilöt, jotka eivät ole Latvian tasavallan tai minkään muun valtion kansalaisia mutta joilla on Latvian tasavallan lain nojalla oikeus saada kansalaisuudettoman henkilön passi (muukalaispassi).

4 Unioni vahvistaa Uuden-Seelannin pysyviä asukkaita koskevat GATS-sopimuksen mukaiset velvoitteensa. Tätä varten ’osapuolen luonnollisella henkilöllä’ tarkoitetaan myös henkilöitä, joilla on pysyvä oleskeluoikeus Uudessa-Seelannissa ja jotka eivät ole Uuden-Seelannin kansalaisia, siltä osin kuin tällaiset luonnolliset henkilöt kuuluvat GATS-sopimuksen mukaisten unionin sitoumusten soveltamisalaan.

s) ’OECD:llä’ taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestöä;

t) ’peräisin olevalla’ 3 luvussa (Alkuperäsäännöt ja alkuperämenettelyt) vahvistettujen alkuperäsääntöjen mukaista alkuperäasemaa;

u) ’alkuperätavaralla’ tai ’osapuolen alkuperätavaralla’ tavaraa, joka täyttää 3 luvussa (Alkuperäsäännöt ja alkuperämenettelyt) vahvistetut alkuperäsäännöt;

v) ’henkilöllä’ luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä;

w) ’etuuskohtelulla’ alkuperätuotteeseen liitteessä 2-A (Tullien poistoluettelot) olevien tullien poistoluetteloiden mukaisesti sovellettavaa tullia;

x) ’terveyssopimuksella’ Brysselissä 17 päivänä joulukuuta 1996 tehtyä Euroopan yhteisön ja Uuden-Seelannin sopimusta elävien eläinten ja eläintuotteiden kauppaan sovellettavista eläinten terveyttä koskevista toimenpiteistä[1];

y) ’terveys- ja kasvinsuojelutoimella’ terveys- ja kasvinsuojelusopimuksen liitteessä A olevassa 1 kohdassa tarkoitettua toimenpidettä;

z) ’SDR:llä’ erityisiä nosto-oikeuksia;

[1] EYVL L 57, 26.2.1997, s. 5.

aa) palveluntarjoajalla henkilöä, joka tarjoaa tai aikoo tarjota palvelua;

bb) ’pk-yrityksillä’ pieniä ja keskisuuria yrityksiä;

cc) ’alueella’ kummankin osapuolen osalta aluetta, johon tätä sopimusta sovelletaan 1.4 artiklan (Alueellinen soveltaminen) mukaisesti;

dd) ’SEUT-sopimuksella’ Euroopan unionin toiminnasta tehtyä sopimusta;

ee) ’Pariisin sopimuksella’ Pariisissa 12 päivänä joulukuuta 2015 tehtyä ilmastonmuutosta koskevan Yhdistyneiden kansakuntien puitesopimuksen nojalla hyväksyttyä Pariisin sopimusta;

ff) ’kumppanuussopimuksella’ Brysselissä 5 päivänä lokakuuta 2016 tehtyä Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Uuden-Seelannin suhteita ja yhteistyötä koskevaa kumppanuussopimusta;

gg) ’kolmannella maalla’ maata tai aluetta, joka on tämän sopimuksen alueellisen soveltamisalan ulkopuolella; ja

hh) ’WTO:lla’ Maailman kauppajärjestöä.

1.3 ARTIKLA

WTO-sopimukset

Tässä sopimuksessa tarkoitetaan:

a) ’maataloussopimuksella’ WTO-sopimuksen liitteeseen 1A sisältyvää sopimusta maataloudesta;

b) ’suojalausekesopimuksella’ WTO-sopimuksen liitteeseen 1A sisältyvää sopimusta suojalausekkeista;

c) ’polkumyynnin vastaisella sopimuksella’ WTO-sopimuksen liitteeseen 1A sisältyvää sopimusta tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen 1994 VI artiklan soveltamisesta;

d) ’tullausarvoa koskevalla sopimuksella’ WTO-sopimuksen liitteeseen 1A sisältyvää sopimusta tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen 1994 VII artiklan soveltamisesta;

e) ’riitojen ratkaisemista koskevalla sopimuksella’ WTO-sopimuksen liitteeseen 2 sisältyvää riitojen ratkaisusta annettuja sääntöjä ja menettelyjä koskevaa sopimusta;

f) ’GATS-sopimuksella’ WTO-sopimuksen liitteeseen 1B sisältyvää palvelukaupan yleissopimusta;

g) ’GATT 1994 -sopimuksella’ WTO-sopimuksen liitteeseen 1A sisältyvää tullitariffeja ja kauppaa koskevaa yleissopimusta 1994;

h) ’tarkistetulla GPA:lla’ julkisia hankintoja koskevaa sopimusta sellaisena kuin se on muutettuna Genevessä 30 päivänä maaliskuuta 2012 tehdyllä julkisia hankintoja koskevan sopimuksen muuttamista koskevalla pöytäkirjalla;

i) ’tuontilisensiointisopimuksella’ WTO-sopimuksen liitteeseen 1A sisältyvää sopimusta tuontilisensioinnin menettelytavoista;

j) ’tukia ja tasoitustulleja koskevalla sopimuksella’ WTO-sopimuksen liitteeseen 1A sisältyvää tukia ja tasoitustulleja koskevaa sopimusta;

k) ’terveys- ja kasvinsuojelusopimuksella’ WTO-sopimuksen liitteeseen 1A sisältyvää sopimusta terveys- ja kasvinsuojelutoimista;

l) ’kaupan teknisiä esteitä koskevalla sopimuksella’ WTO-sopimuksen liitteeseen 1A sisältyvää sopimusta kaupan teknisistä esteistä;

m) ’TRIPS-sopimuksella’ WTO-sopimuksen liitteeseen 1C sisältyvää sopimusta teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyvistä näkökohdista; ja

n) ’WTO-sopimuksella’ 15 päivänä huhtikuuta 1994 Marrakeshissa tehtyä sopimusta Maailman kauppajärjestön perustamisesta.

1.4 ARTIKLA

Alueellinen soveltaminen

1. Tätä sopimusta sovelletaan:

a) alueisiin, joihin sovelletaan Euroopan unionista tehtyä sopimusta ja SEUT-sopimusta kyseisissä sopimuksissa määrätyin edellytyksin; ja

b) Uuden-Seelannin alueeseen sekä talousvyöhykkeeseen, merenpohjaan ja sen alaisiin kerrostumiin, joihin Uusi-Seelanti käyttää täysivaltaisia oikeuksia tai tuomiovaltaa kansainvälisen oikeuden mukaisesti, lukuun ottamatta Tokelauta.

2. Tämän sopimuksen määräyksiä, jotka koskevat tavaroiden tullikohtelua, mukaan lukien alkuperäsäännöt ja alkuperämenettelyt, sovelletaan unionin osalta myös niihin unionin tullialueen alueisiin, jotka määritellään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 952/2013[1] 4 artiklassa ja jotka eivät kuulu tämän artiklan 1 kohdan a alakohdan soveltamisalaan.

3. Tämän sopimuksen viittaukset ’alueeseen’ on tulkittava 1 ja 2 kohdan mukaisesti, ellei nimenomaisesti toisin määrätä.

[1] Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 952/2013, annettu 9 päivänä lokakuuta 2013, unionin tullikoodeksista (EUVL L 269, 10.10.2013, s. 1).

1.5 ARTIKLA

Suhde muihin kansainvälisiin sopimuksiin

1. Jollei tässä sopimuksessa toisin määrätä, tällä sopimuksella ei korvata tai irtisanota unionin jäsenvaltioiden, Euroopan yhteisön tai unionin sekä Uuden-Seelannin välisiä voimassa olevia kansainvälisiä sopimuksia.

2. Tämä sopimus on erottamaton osa kumppanuussopimuksella säänneltyjä yleisiä kahdenvälisiä suhteita, ja se muodostaa osan yhteisestä institutionaalisesta kehyksestä.

3. Osapuolet vahvistavat WTO-sopimuksen mukaiset oikeutensa ja velvollisuutensa toisiaan kohtaan. Selkeyden vuoksi todetaan, ettei mikään tässä sopimuksessa edellytä niiden toimivan tavalla, joka ei olisi yhteensopiva niiden WTO-sopimuksen mukaisten velvoitteiden kanssa.

4. Jos tämän sopimuksen ja jonkin muun kansainvälisen sopimuksen kuin WTO-sopimuksen, jonka osapuoli kumpikin osapuoli on, välillä on ristiriita, osapuolten on välittömästi neuvoteltava keskenään, jotta voidaan löytää kumpaakin osapuolta tyydyttävä ratkaisu.

5. Kun tässä sopimuksessa viitataan kansainvälisiin sopimuksiin tai siihen sisältyy niitä joko kokonaisuudessaan tai osittain, niiden katsotaan, jollei toisin määrätä, sisältävän niihin tehdyt muutokset tai niiden jatkosopimukset, jotka tulevat voimaan kummassakin osapuolessa tämän sopimuksen voimaantulopäivästä tai sen jälkeen.

6. Jos 5 kohdassa tarkoitettujen muutosten tai jatkosopimusten vuoksi tämän sopimuksen täytäntöönpanossa tai soveltamisessa nousee esiin jokin kysymys, osapuolten on toisen osapuolen pyynnöstä neuvoteltava keskenään, jotta voidaan löytää kumpaakin osapuolta tyydyttävä ratkaisu.

1.6 ARTIKLA

Vapaakauppa-alueen perustaminen

Osapuolet perustavat vapaakauppa-alueen, joka on GATT 1994 -sopimuksen XXIV artiklan ja GATS-sopimuksen V artiklan mukainen.

2 LUKU

TAVAROIDEN KANSALLINEN KOHTELU JA MARKKINOILLE PÄÄSY

2.1 ARTIKLA

Tavoite

Osapuolet vapauttavat tavarakaupan asteittain ja vastavuoroisesti tämän sopimuksen mukaisesti.

2.2 ARTIKLA

Soveltamisala

Jollei toisin määrätä, tätä lukua sovelletaan osapuolen tavarakauppaan.

2.3 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä luvussa tarkoitetaan:

a) ’ATA-carnet’lla’ Brysselissä 6 päivänä joulukuuta 1961 tehdyn tavaroiden väliaikaista maahantuontia koskevan ATA-carnet’ta koskevan tulliyleissopimuksen liitteen mukaisesti laadittua asiakirjaa;

b) ’konsulitoimella’ menettelyä, jossa viejäosapuolen tai jonkin kolmannen maan alueella olevan tuojaosapuolen konsulilta hankitaan konsulilasku tai konsuliviisumi kauppalaskulle, alkuperätodistukselle, tavaraluettelolle, laivaajan vienti-ilmoitukselle tai muille tulliasiakirjoille, joita vaaditaan tavaran tuonnin yhteydessä;

c) ’vientilisensiointimenettelyllä’ hallinnollista menettelyä, joka edellyttää hakemuksen tai muiden kuin tulliselvitystarkoituksiin yleensä vaadittavien asiakirjojen esittämistä asianomaiselle hallintoviranomaiselle tai asianomaisille hallintoviranomaisille ennakkoedellytyksenä viennille viejäosapuolen alueelta;

d) ’tuontilisensiointimenettelyllä’ hallinnollista menettelyä, joka edellyttää hakemuksen tai muiden kuin tulliselvitystarkoituksiin yleensä vaadittavien asiakirjojen esittämistä asianomaiselle hallintoviranomaiselle tai asianomaisille hallintoviranomaisille ennakkoedellytyksenä tuonnille tuojaosapuolen alueelle;

e) ’uudelleenvalmistetulla tavaralla’ harmonoidun järjestelmän 84–90 ryhmään tai nimikkeeseen 94.02 luokiteltua tavaraa:

i) joka kokonaan tai osittain koostuu käytetyistä tavaroista saaduista osista;

ii) jolla on samanlaiset suoritus- ja toimintaominaisuudet kuin tällaisilla tavaroilla on uutena; ja

iii) jolle annetaan sama takuusuoja kuin tällaisilla tavaroilla on uutena;

f) ’korjaamisella’ tai ’muuttamisella’, riippumatta tavaran arvon mahdollisesta kasvusta, kaikkea käsittelytoimintaa, joka kohdistuu tavaraan sen toiminnallisten puutteiden tai sille aiheutuneiden aineellisten vahinkojen korjaamiseksi ja joka merkitsee tavaran saattamista alkuperäiseen toimintaansa tai sen varmistamista, että tavara on sen käyttöä koskevien teknisten vaatimusten mukainen, ja jota ilman tavaraa ei voitaisi enää käyttää tavanomaisella tavalla siihen tarkoitukseen, johon se oli tarkoitettu; tavaran korjaamiseen tai muuttamiseen sisältyy kunnostus ja ylläpito mutta ei toiminta tai prosessit, joilla

i) tuhotaan tavaran olennaiset ominaispiirteet tai luodaan uusi tai kaupallisesti erilainen tavara;

ii) muunnetaan puolivalmis tavara valmiiksi tavaraksi; tai

iii) olennaiselta osin muutetaan tavaran toimintaa; ja

g) ’vaiheluokalla’ tullien poistamiselle asetettua ajanjaksoa, joka vaihtelee nollasta seitsemään vuoteen ja jonka jälkeen tavara on tulliton, jollei liitteessä 2-A (Tullien poistoluettelot) toisin määrätä.

2.4 ARTIKLA

Kansallinen kohtelu sisäisen verotuksen ja sääntelyn alalla

Kumpikin osapuoli myöntää kansallisen kohtelun toisen osapuolen tavaroille GATT 1994 -sopimuksen III artiklan ja sen tulkintaan liittyvien huomautusten ja lisämääräysten mukaisesti. Tätä varten GATT 1994 -sopimuksen III artikla ja sen tulkintaan liittyvät huomautukset ja lisämääräykset sisällytetään tähän sopimukseen ja otetaan sen osaksi soveltuvin osin.

2.5 ARTIKLA

Tullien poistaminen

1. Jollei tässä sopimuksessa toisin määrätä, kumpikin osapuoli alentaa toisen osapuolen alkuperätavaroihin sovellettavia tullejaan tai poistaa ne liitteen 2-A (Tullien poistoluettelot) mukaisesti.

2. Sovellettaessa 1 kohtaa tullin perustaso on kullekin tavaralle liitteessä 2-A (Tullien poistoluettelot) määritetty perustaso.

3. Jos osapuoli alentaa soveltamaansa suosituimmuustullia, kyseistä tullia sovelletaan toisen osapuolen alkuperätuotteisiin niin kauan kuin se on alempi kuin liitteen 2-A (Tullien poistoluettelot) mukaisesti määritetty tulli.

4. Osapuolen pyynnöstä osapuolten on neuvoteltava kahden vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta tarkastellakseen mahdollisuutta nopeuttaa liitteessä 2-A (Tullien poistoluettelot) vahvistettujen tullien alentamista tai poistamista. Kauppakomitea voi tehdä päätöksen liitteen 2-A (Tullien poistoluettelot) muuttamisesta tullien alentamisen tai poistamisen nopeuttamiseksi.

5. Osapuoli voi milloin tahansa yksipuolisesti nopeuttaa liitteessä 2-A (Tullien poistoluettelot) vahvistettujen tullien poistamista toisen osapuolen alkuperätavaroilta. Kyseisen osapuolen on ilmoitettava toiselle osapuolelle mahdollisimman pian ennen uuden tullin voimaantuloa.

6. Jos osapuoli nopeuttaa yksipuolisesti tullien poistamista 5 kohdan mukaisesti, kyseinen osapuoli voi palauttaa tullin liitteessä 2-A (Tullien poistoluettelot) vahvistetulle tasolle seuraavana vuonna tällaisen yksipuolisen tullin alentamisen jälkeen.

2.6 ARTIKLA

Vallitsevan tilan säilyttäminen

Ellei tässä sopimuksessa toisin määrätä, osapuolet eivät voi nostaa liitteessä 2-A (Tullien poistoluettelot) vahvistettuja tullin perustasoja tai ottaa käyttöön uusia tulleja toisen osapuolen alkuperätavaroiden osalta.

2.7 ARTIKLA

Vientitullit, -verot ja muut maksut

1. Osapuoli ei saa ottaa käyttöön tai pitää voimassa

a) mitään tulleja, veroja tai muita maksuja, joita kannetaan tavaroiden viennistä toisen osapuolen alueelle tai tällaisen viennin yhteydessä; tai

b) mitään sisäisiä veroja tai muita maksuja, joita sovelletaan toisen osapuolen alueelle vietäviin tavaroihin ja jotka ovat suurempia kuin kotimaiseen kulutukseen tarkoitetuista samankaltaisista tavaroista kannettavat verot tai muut maksut.

2. Tämän artiklan määräykset eivät estä osapuolta ottamasta käyttöön tavaran viennissä 2.8 artiklan (Maksut ja muodollisuudet) nojalla sallittua maksua.

2.8 ARTIKLA

Maksut ja muodollisuudet

1. Kumpikin osapuoli varmistaa GATT 1994 -sopimuksen VIII:1 artiklan mukaisesti, sen tulkintaan liittyvät huomautukset ja lisämääräykset mukaan luettuina, että kaikenlaiset osapuolen määräämät tavaroiden viennissä tai tuonnissa tai niiden yhteydessä perittävät maksut on määrältään rajattu suoritettujen palvelujen likimääräisiin kustannuksiin eivätkä ne merkitse kotimarkkinatavaroiden välillistä suojelua tai tuonnin tai viennin verotusta.

2. Osapuoli ei saa kantaa mitään 1 kohdassa tarkoitettuja maksuja arvon perusteella.

3. Kumpikin osapuoli julkaisee viipymättä kaikenlaiset tavaroiden tuonnin tai viennin yhteydessä kantamansa maksut siten, että hallitukset, kaupan alan toimijat ja muut asianosaiset osapuolet voivat tutustua niihin.

4. Osapuoli ei saa edellyttää konsulitoimea, mukaan lukien kaikenlaiset niihin liittyvät maksut, toisen osapuolen tavaroiden tuonnin yhteydessä.

5. Tässä artiklassa tarkoitettuihin kaikenlaisiin maksuihin eivät sisälly vientiverot, tullit, sisäisiä veroja vastaavat maksut eivätkä muut GATT 1994 -sopimuksen III:2 artiklan mukaiset sisäiset maksut taikka polkumyynti- tai tasoitustullit.

2.9 ARTIKLA

Korjatut tai muutetut tavarat

1. Osapuoli ei saa soveltaa tullia tavaraan, joka tulee uudelleen sen alueelle, sen alkuperästä riippumatta sen jälkeen, kun kyseinen tavara on tilapäisesti viety sen alueelta toisen osapuolen alueella korjausta ja muuttamista varten riippumatta siitä, olisiko tällainen korjaus tai muutos voitu tehdä sen osapuolen alueella, josta tavara vietiin korjausta tai muutosta varten.

2. Edellä olevaa 1 kohtaa ei sovelleta tavaraan, joka on tuotu tullivarastoon, vapaakauppa-alueille tai vastaavaan asemaan ja joka tämän jälkeen viedään korjausta tai muuttamista varten ja jota ei tuoda uudelleen tullivarastoon, vapaakauppa-alueille tai vastaavaan asemaan.

3. Tavaran alkuperästä riippumatta osapuoli ei saa periä tullia tavarasta, joka on tuotu tilapäisesti toisen osapuolen alueelta korjausta tai muuttamista varten.

2.10 ARTIKLA

Uudelleenvalmistetut tuotteet

1. Osapuoli ei saa kohdella toisen osapuolen uudelleenvalmistettuja tavaroita vähemmän suotuisasti kuin vastaavia uusia tavaroita.

2. Selkeyden vuoksi todetaan, että 2.11 artiklaa (Tuonti- ja vientirajoitukset) sovelletaan uudelleenvalmistettujen tavaroiden tuontia tai vientiä koskeviin kieltoihin tai rajoituksiin. Jos osapuoli ottaa käyttöön tai ylläpitää käytettyjen tavaroiden tuontia tai vientiä koskevia kieltoja tai rajoituksia, se ei saa soveltaa tällaisia toimenpiteitä uudelleenvalmistettuihin tavaroihin.

3. Osapuoli voi edellyttää, että uudelleenvalmistetut tavarat nimetään sellaisiksi sen alueella tapahtuvaa jakelua tai myyntiä varten ja että tällaiset tavarat täyttävät kaikki soveltuvat, vastaavia uusia tavaroita koskevat tekniset vaatimukset.

2.11 ARTIKLA

Tuonti- ja vientirajoitukset

1. Osapuoli ei saa ottaa käyttöön tai pitää voimassa toisen osapuolen jonkin tavaran tuontiin tai toisen osapuolen alueelle tarkoitettuun jonkin tavaran vientiin tai vientimyyntiin kieltoja tai rajoituksia paitsi, jos ne ovat GATT 1994 -sopimuksen XI artiklan mukaisia, mukaan lukien sen tulkintaan liittyvät huomautukset ja lisämääräykset. Tätä varten GATT 1994 -sopimuksen XI artikla ja sen tulkintaan liittyvät huomautukset ja lisämääräykset sisällytetään tähän sopimukseen ja otetaan sen osaksi soveltuvin osin.

2. Osapuoli ei saa ottaa käyttöön tai pitää voimassa

a) vienti- ja tuontihintavaatimuksia[1], paitsi siinä määrin kuin tasoitustulli- ja polkumyyntitullipäätösten ja -sitoumusten täytäntöönpanossa on sallittu; tai

b) tuontilisensiointia, jonka ehtona on suoritevaatimuksen täyttäminen.

2.12 ARTIKLA

Alkuperämerkintä

1. Jos Uusi-Seelanti vaatii alkuperämerkin tuotaessa tavaroita unionista, Uuden-Seelannin on hyväksyttävä alkuperämerkintä ”Made in the EU” edellytyksin, jotka ovat vähintään yhtä edulliset kuin jonkin jäsenvaltion alkuperämerkkeihin sovellettavat edellytykset.

2. Alkuperämerkinnän ”Made in the EU” osalta Uusi-Seelanti kohtelee unionia yhtenä alueena.

[1] Selkeyden vuoksi todetaan, että tämän määräyksen tarkoituksena ei ole estää osapuolta käyttämästä tuontihintaa sovellettavan tullin määrittämistä varten tämän sopimuksen mukaisesti.

2.13 ARTIKLA

Tuontilisensiointimenettelyt

1. Kumpikin osapuoli ottaa mahdolliset tuontilisensiointimenettelyt käyttöön ja hallinnoi niitä tuontilisensiointisopimuksen 1–3 artiklan mukaisesti. Tätä varten tuontilisensiointisopimuksen 1–3 artikla sisällytetään tähän sopimukseen ja otetaan sen osaksi soveltuvin osin.

2. Osapuolen, joka ottaa käyttöön uuden tuontilisensiointimenettelyn tai muuttaa voimassa olevaa tuontilisensiointimenettelyä, on viipymättä ilmoitettava toiselle osapuolelle tällaisesta käyttöön ottamisesta tai muuttamisesta ja joka tapauksessa viimeistään 60 päivän kuluttua kyseisen menettelyn julkaisemisesta. Ilmoituksen on sisällettävä tuontilisensiointisopimuksen 5 artiklan 2 kohdassa täsmennetyt tiedot. Osapuolen katsotaan noudattavan tätä velvoitetta, jos se ilmoittaa uudesta tuontilisensiointimenettelystä tai voimassa olevan tuontilisensiointimenettelyn muutoksesta WTO:n tuontilisensiointikomitealle tuontilisensiointisopimuksen 4 artiklan mukaisesti, mukaan lukien kyseisen sopimuksen 5 artiklan 2 kohdassa täsmennetyt tiedot.

3. Osapuolen pyynnöstä toinen osapuoli toimittaa viipymättä kaikki asiaankuuluvat tiedot, mukaan lukien tuontilisensiointisopimuksen 5 artiklan 2 kohdassa täsmennetyt tiedot, kaikista tuontilisensiointimenettelyistä, jotka se aikoo ottaa käyttöön tai pitää voimassa, sekä kaikista voimassa olevaan tuontilisensiointimenettelyyn tehtävistä muutoksista.

4. Jos osapuoli on evännyt toisen osapuolen tavaraa koskevan tuontilisenssihakemuksen, sen on pyynnöstä ja kohtuullisen määräajan kuluessa pyynnön vastaanottamisesta toimitettava hakijalle kirjallinen selvitys epäämisen syistä.

2.14 ARTIKLA

Vientilisensiointimenettelyt

1. Kumpikin osapuoli julkistaa kaikki uudet vientilisensiointimenettelyt tai voimassa olevan vientilisensiointimenettelyn muutokset siten, että hallitukset, kaupan alan toimijat ja muut asianosaiset osapuolet voivat tutustua niihin. Tällainen julkistaminen on mahdollisuuksien mukaan tehtävä 45 päivää ennen uuden vientilisensiointimenettelyn tai voimassa olevan vientilisensiointimenettelyn muutoksen voimaantuloa ja joka tapauksessa viimeistään päivänä, jona uusi vientilisensiointimenettely tai sen muutos tulee voimaan.

2. Kumpikin osapuoli varmistaa, että se sisällyttää vientilisensiointimenettelyjensä julkistamiseen seuraavat tiedot:

a) osapuolen vientilisensiointimenettelyjen tai sen kyseisiin menettelyihin tekemien muutosten tekstit;

b) kunkin vientilisensiointimenettelyn kohteena olevat tavarat;

c) kuvaus kuhunkin vientilisensiointimenettelyyn liittyvästä lisenssinhakuprosessista ja mahdollisista kriteereistä, jotka hakijan on täytettävä voidakseen hakea lisenssiä, kuten vaatimus toimiluvasta, investoinnin tekeminen tai ylläpitäminen tai tietty sijoittautumismuoto toiminnan harjoittamista varten osapuolen alueella;

d) yhteyspiste tai -pisteet, joista henkilöt, joiden etua asia koskee, voivat saada lisätietoja edellytyksistä vientilisenssin saamiseksi;

e) hallintoelin tai -elimet, joille lisenssihakemus tai muu asiaan liittyvä asiakirja-aineisto on toimitettava;

f) kuvaus mahdollisesta toimenpiteestä tai mahdollisista toimenpiteistä, jotka vientilisensiointimenettelyllä pannaan täytäntöön;

g) kunkin vientilisensiointimenettelyn voimassaoloaika, ellei vientilisensiointimenettely jää voimaan, kunnes se lakkautetaan tai sitä tarkistetaan, mistä seuraa uusi julkistaminen;

h) jos osapuoli aikoo käyttää vientilisensiointimenettelyä jonkin vientikiintiön hallinnoimiseen, kiintiön kokonaismäärä ja, soveltuvissa tapauksissa, arvo sekä kiintiön alkamis- ja päättymispäivät; ja

i) mahdolliset vapautukset tai poikkeukset vientilisenssin hankkimisvaatimuksesta, tiedot tällaisten vapautusten tai poikkeusten hakemisesta tai käytöstä ja niiden myöntämiskriteerit.

3. Kumpikin osapuoli ilmoittaa olemassa olevat vientilisensiointimenettelynsä toiselle osapuolelle 30 päivän kuluessa tämän sopimuksen voimaantulopäivästä. Osapuolen, joka ottaa käyttöön uusia vientilisensiointimenettelyjä tai tekee muutoksia voimassa oleviin lisensiointimenettelyihin, on ilmoitettava toiselle osapuolelle tällaisesta käyttöön ottamisesta tai muutoksesta 60 päivän kuluessa uuden vientilisensiointimenettelyn tai voimassa olevan lisensiointimenettelyn muutoksen julkistamisesta. Ilmoituksessa on mainittava sen lähteen tai niiden lähteiden viitetiedot, joissa 2 kohdassa edellytetyt tiedot on julkaistu, ja siihen on soveltuvissa tapauksissa sisällyttävä asiaankuuluvien hallituksen verkkosivustojen osoite.

4. Selkeyden vuoksi todetaan, että mikään tässä artiklassa ei edellytä osapuolelta vientilisenssin myöntämistä tai estä osapuolta toteuttamasta sitoumuksiaan, jotka ovat YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmien sekä monenvälisten asesulkujärjestelmien ja vientivalvontajärjestelyjen mukaisia, mukaan lukien seuraavat:

a) Haagissa 19 päivänä joulukuuta 1995 tehty tavanomaisten aseiden ja kaksikäyttötuotteiden ja -teknologian vientivalvontaa koskeva Wassenaarin järjestely;

b) Pariisissa 13 päivänä tammikuuta 1993 tehty kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskeva yleissopimus;

c) Lontoossa, Moskovassa ja Washingtonissa 10 päivänä huhtikuuta 1972 tehty yleissopimus bakteriologisten (biologisten) ja toksiiniaseiden kehittämisen, tuottamisen ja varastoimisen kieltämiseksi ja niiden hävittämiseksi;

d) Lontoossa, Moskovassa ja Washingtonissa 1 päivänä heinäkuuta 1968 tehty sopimus ydinaseiden leviämisen estämisestä; ja

e) Australian ryhmä, ydinalan valvontajärjestely ja ohjusteknologian valvontajärjestely.

2.15 ARTIKLA

Etuuksien käyttö

1. Tämän sopimuksen toiminnan seurantaa varten ja etuuksien käytön laskemiseksi osapuolet vaihtavat vuosittain kattavia tuontitilastotietoja ajanjaksolta, joka alkaa vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta ja päättyy kymmenen vuoden kuluttua siitä, kun tullien poistaminen on saatettu päätökseen liitteen 2-A (Tullien poistoluettelot) mukaisesti. Ellei kauppakomitea toisin päätä, tätä ajanjaksoa jatketaan ilman eri toimenpiteitä viidellä vuodella, minkä jälkeen kauppakomitea voi päättää sen jatkamisesta edelleen.

2. Tuontitilastotietojen vaihto kattaa viimeisimmän saatavilla olevan vuoden tullinimiketason tiedot toisen osapuolen tavaroiden sellaisesta tuonnista, mukaan lukien arvo ja soveltuvissa tapauksissa määrä, johon on sovellettu tämän sopimuksen mukaista tullietuuskohtelua, sekä sellaisten tavaroiden tuonnista, johon ei ole sovellettu etuuskohtelua, myös osapuolten tuonnissa käyttämien eri järjestelmien mukaisesti. Tällaiset tilastotiedot sekä etuuksien käyttö voidaan esittää kauppakomitealle komiteassa käytävää näkemysten vaihtoa varten.

2.16 ARTIKLA

Väliaikainen maahantuonti

1. Tätä artiklaa sovellettaessa ’väliaikaisella maahantuonnilla’ tarkoitetaan tullimenettelyä, jossa sallitaan tiettyjen tavaroiden, mukaan lukien kulkuneuvot, tuonti osapuolen alueelle siten, että ne vapautetaan ehdollisesti tuontitullien ja -verojen maksamisesta, ja soveltamatta niihin taloudellisia tuontikieltoja ja -rajoituksia sillä edellytyksellä, että tavarat on tuotu maahan tiettyä tarkoitusta varten ja ne on tarkoitettu jälleenvietäviksi tietyssä määräajassa niitä mitenkään muuttamatta, kyseisten tavaroiden käytöstä johtuvaa tavanomaista arvon alenemista lukuun ottamatta.

2. Kumpikin osapuoli myöntää säädöstensä, määräystensä tai menettelyjensä mukaisesti väliaikaisen maahantuonnin seuraaville tavaroille niiden alkuperästä riippumatta:

a) ammatilliset välineet, mukaan lukien lehdistö- tai televisiolaitteet, ohjelmistot sekä lähetys- ja elokuvalaitteet, joita toisen osapuolen alueella tietyn tehtävän suorittamista varten vieraileva henkilö tarvitsee liiketoiminnan, kaupan tai ammatin harjoittamiseen;

b) näyttelyissä, messuilla, kokouksissa tai vastaavissa tilaisuuksissa näytteille tai käytettäviksi tarkoitetut tavarat, mukaan lukien niiden osat, apulaitteet ja tarvikkeet;

c) kaupalliset näytteet ja mainosfilmit ja tallenteet (tallennetut kuvavälineet tai äänimateriaalit, jotka koostuvat pääasiassa kuvista tai äänistä, joilla esitellään osapuolen alueelle sijoittautuneen tai siellä oleskelevan henkilön myytäväksi tai vuokrattaviksi tarjoamien tavaroiden tai palvelujen luonnetta tai toimintaa, sillä edellytyksellä, että tällainen aineisto soveltuu mahdollisille asiakkaille esiteltäväksi mutta ei yleisölle esitettäväksi); ja

d) tavarat, jotka on tuotu maahan urheilua varten, mukaan lukien kilpailut, esittelyt, koulutus tai muut vastaavat tapahtumat.

3. Edellä 2 kohdassa tarkoitettujen tavaroiden väliaikaista maahantuontia varten ja tavaroiden alkuperästä riippumatta kumpikin osapuoli hyväksyy toisessa osapuolessa annetut ATA-carnet't, jotka kansainväliseen takausketjuun kuuluva toimija on taannut, jotka toimivaltaiset viranomaiset ovat hyväksyneet ja jotka ovat voimassa tuojaosapuolen tullialueella.

4. Kumpikin osapuoli määrittää ajanjakson, jonka tavarat voivat olla väliaikaisen maahantuonnin menettelyssä. Osapuoli voi itsenäisesti jatkaa tällaista ajanjaksoa.

5. Kumpikin osapuoli voi edellyttää seuraavaa tavaroilta, joihin sovelletaan 1 kohdan mukaista väliaikaista maahantuontia:

a) niitä saa käyttää yksinomaan toisen osapuolen kansalainen tai asukas tai yksinomaan toisen osapuolen kansalaisen tai asukkaan henkilökohtaisessa valvonnassa kyseisen kansalaisen tai asukkaan harjoittaman liiketoiminnan, kaupan, ammatin tai urheilun harjoittamiseen yhteydessä;

b) niitä ei saa myydä, vuokrata, luovuttaa eikä siirtää osapuolen alueella;

c) niihin on liitettävä vakuus, joka on yhdenmukainen tuojaosapuolen sellaisten velvollisuuksien kanssa, jotka johtuvat kansainvälisistä tulliyleissopimuksista, joihin se on liittynyt;

d) ne on yksilöitävä niitä tuotaessa ja vietäessä;

e) ne viedään a alakohdassa tarkoitetun kansalaisen tai asukkaan lähtöpäivänä tai ennen sitä tai sellaisen ajanjakson kuluessa, joka liittyy väliaikaisen maahantuonnin tarkoitukseen ja jonka osapuoli voi vahvistaa, tai yhden vuoden kuluessa, ellei ajanjaksoa jatketa;

f) niitä tuodaan enintään niiden aiottua käyttötarkoitusta varten kohtuulliseksi katsottava määrä; tai

g) ne ovat muutoin hyväksyttävissä osapuolen alueelle sen lainsäädännön mukaisesti.

6. Jos jokin osapuolen 5 kohdan nojalla asettama ehto ei täyty, osapuoli voi soveltaa tavarasta tavanomaisesti kannettavia tulleja ja muita maksuja sekä muita sen lainsäädännön mukaisesti perittäviä maksuja tai seuraamuksia.

7. Kumpikin osapuoli sallii tämän artiklan mukaisesti väliaikaisesti maahantuodun tavaran jälleenviennin tullin hyväksymän muun lähtöpaikan kuin tavaran saapumispaikan kautta.

8. Osapuoli vapauttaa tuojan tai muun tämän artiklan mukaisesti hyväksytystä tavarasta vastuussa olevan henkilön vastuusta väliaikaisesti maahantuodun tavaran viennin laiminlyönnin vuoksi, jos tuojaosapuolelle esitetään kyseisen osapuolen tullilainsäädännön mukaisesti tyydyttävät todisteet siitä, että tavara on tuhoutunut tai lopullisesti kadonnut.

2.17 ARTIKLA

Arvoltaan vähäisten kaupallisten näytteiden ja painetun mainosmateriaalin tulliton tuonti

1. Kumpikin osapuoli myöntää säädöstensä, määräystensä tai menettelyjensä mukaisesti toisesta osapuolesta tuoduille arvoltaan vähäisille kaupallisille näytteille ja painetulle mainosmateriaalille tullittoman pääsyn niiden alkuperästä riippumatta.

2. Osapuoli voi määritellä arvoltaan vähäisiksi sellaiset kaupalliset näytteet,

a) joiden arvo yksittäisenä tai yhteislähetyksenä ei ylitä osapuolen lainsäädännössä vahvistettua määrää; tai

b) jotka on merkitty, revitty, rei'itetty tai muulla tavoin käsitelty siten, että ne eivät sovellu myyntiin tai käyttöön muutoin kuin kaupallisina näytteinä.

3. Painetulla mainosmateriaalilla tarkoitetaan harmonoidun järjestelmän 49 ryhmään kuuluvia tavaroita, mukaan lukien esitteet, lehtiset, myyntiluettelot, toimialajärjestöjen julkaisemat vuosikirjat, matkailuedistämisaineisto ja julisteet, joita käytetään tavaran tai palvelun myynninedistämiseen, tunnetuksi tekemiseen tai mainostamiseen ja joiden tarkoituksena on pääasiallisesti mainostaa tavaraa tai palvelua ja joita tarjotaan maksutta.

2.18 ARTIKLA

Tullietuuskohtelun hallinnointia koskevat erityistoimenpiteet

1. Osapuolet tekevät yhteistyötä ehkäistäkseen, havaitakseen ja torjuakseen tämän luvun nojalla myönnettyyn etuuskohteluun liittyvän tullilainsäädännön rikkomisia CCMAA:n 3 luvun (Alkuperäsäännöt ja alkuperämenettelyt) sekä I, III, IV ja V osaston mukaisesti.

2. Osapuoli voi väliaikaisesti keskeyttää tavaroiden etuuskohtelun 3–5 kohdassa määrätyn menettelyn mukaisesti, jos

a) se on puolueettomien, pakottavien ja todennettavissa olevien tietojen pohjalta havainnut, että tämän luvun nojalla myönnettyyn etuuskohteluun liittyvää tullilainsäädäntöä on rikottu järjestelmällisesti ja alakohtaisesti ja että tästä aiheutuu kyseiselle osapuolelle merkittävää tulonmenetystä; ja

b) toinen osapuoli kieltäytyy toistuvasti ja perusteettomasti tekemästä yhteistyötä a alakohdassa tarkoitettujen tullilainsäädännön rikkomisten osalta.

3. Edellä 2 kohdan a alakohdassa tarkoitetun havainnon tehnyt osapuoli ilmoittaa havainnosta viipymättä kauppakomitealle ja aloittaa toisen osapuolen kanssa neuvottelut kauppakomiteassa molempia osapuolia tyydyttävään ratkaisuun pääsemiseksi.

4. Jos osapuolet eivät ole kolmen kuukauden kuluessa 3 kohdassa tarkoitetun ilmoituksen tekemisestä päässeet tyydyttävään ratkaisuun, havainnon tehnyt osapuoli voi päättää keskeyttää asiaankuuluvan etuuskohtelun väliaikaisesti kyseisen tavaran osalta. Väliaikaista keskeyttämistä sovelletaan ainoastaan niihin kauppiaisiin, joiden kohdalla molemmat osapuolet ovat 3 kohdassa tarkoitetuissa neuvotteluissa todenneet ja hyväksyneet kyseisten kauppiaiden osallisuuden tullilainsäädännön rikkomiseen. Väliaikaisesta keskeyttämisestä on viipymättä ilmoitettava kauppakomitealle.

5. Jos osapuoli on tehnyt 2 kohdan a alakohdassa tarkoitetun havainnon ja kolmen kuukauden kuluessa 4 kohdassa tarkoitetusta ilmoituksesta on todennut, että 4 kohdassa tarkoitettu väliaikainen keskeyttäminen on ollut tehoton tämän luvun nojalla myönnettyyn etuuskohteluun liittyvien tullilainsäädännön rikkomisten torjunnassa, osapuoli voi päättää keskeyttää väliaikaisesti kyseisten tavaroiden asiaankuuluvan etuuskohtelun. Osapuoli voi myös päättää keskeyttää väliaikaisesti kyseisten tavaroiden asiaankuuluvan etuuskohtelun, jos osapuolet eivät 3 kohdassa tarkoitettujen neuvottelujen aikana ole kyenneet toteamaan ja hyväksymään, että kyseiset kauppiaat ovat osallistuneet tullilainsäädännön rikkomiseen. Väliaikaisesta keskeyttämisestä on viipymättä ilmoitettava kauppakomitealle.

6. Tässä artiklassa tarkoitettuja väliaikaisia keskeytyksiä sovelletaan ainoastaan sen ajan, joka on tarpeen asianomaisen osapuolen taloudellisten etujen suojaamiseksi eikä milloinkaan pidempään kuin kuusi kuukautta. Jos ensimmäiseen väliaikaiseen keskeyttämiseen johtaneet olosuhteet jatkuvat kuuden kuukauden määräajan päättyessä, asianomainen osapuoli voi päättää jatkaa väliaikaista keskeyttämistä ilmoitettuaan asiasta toiselle osapuolelle. Kaikista tällaisista keskeytyksistä on neuvoteltava kauppakomiteassa määräajoin.

7. Kummankin osapuolen on sisäisten menettelyidensä mukaisesti julkistettava tiedoksiannot tuojille kaikista päätöksistä, jotka koskevat tässä artiklassa tarkoitettuja väliaikaisia keskeytyksiä.

8. Sen estämättä, mitä 5 kohdassa määrätään, jos tuoja kykenee vakuuttamaan tuojaosapuolen tulliviranomaisen siitä, että kyseiset tavarat ovat täysin tuojaosapuolen tullilainsäädännön, tämän sopimuksen vaatimusten ja tuojaosapuolen oman lainsäädäntönsä mukaisesti väliaikaiselle keskeytykselle mahdollisesti asettamien muiden ehtojen mukaisia, tuojaosapuolen on annettava tuojan hakea etuuskohtelua taannehtivasti ja periä takaisin sovellettavan etuuskohteluun perustuvan tullimaksun ylittävä osa tuotteiden tuontihetkellä maksetuista tullimaksuista.

2.19 ARTIKLA

Tavarakauppakomitea

1. Tällä artiklalla täydennetään ja täsmennetään 24.4 artiklaa (Erikoistuneet komiteat).

2. Tavarakauppakomitean tehtäviä ovat tämän luvun osalta

a) osapuolten välisen tavarakaupan edistäminen muun muassa neuvottelemalla tämän sopimuksen mukaisten tullien poistamisen nopeuttamisesta;

b) puuttuminen osapuolten välisen tavarakaupan esteisiin viipymättä;

c) neuvotteleminen ja ratkaisuun pyrkiminen kaikissa tähän lukuun liittyvissä kysymyksissä, mukaan lukien osapuolten väliset erimielisyydet, jotka koskevat tavaroiden luokittelua harmonoidun järjestelmän ja liitteen 2-A (Tullien poistoluettelot) mukaisesti tai harmonoidun järjestelmän koodirakenteen tai jommankumman osapuolen oman nimikkeistön muuttamista sen varmistamiseksi, että liitteen 2-A (Tullien poistoluettelot) mukaisia kummankin osapuolen velvoitteita ei muuteta, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 26 luvun (Riitojen ratkaiseminen) soveltamista;

d) tullietuuksien käytön ja niitä koskevien tilastotietojen seuraaminen; tavarakauppakomitea voi esittää näitä koskevat tiedot kauppakomitealle keskustelua varten; ja

e) yhteistyö minkä tahansa erikoistuneen komitean tai muun avustavan elimen kanssa, joka on perustettu tai jolle on myönnetty valtuudet toimia tämän sopimuksen nojalla asioissa, joilla voi olla merkitystä kyseiselle erikoistuneelle komitealle tai elimelle.

2.20 ARTIKLA

Yhteyspisteet

Kumpikin osapuoli nimeää 90 päivän kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta yhteyspisteen, jonka tehtävänä on helpottaa osapuolten välistä yhteydenpitoa tämän luvun soveltamisalaan kuuluvissa asioissa, ja ilmoittaa toiselle osapuolelle yhteyspisteen yhteystiedot. Kumpikin osapuoli ilmoittaa toiselle osapuolelle viipymättä, jos yhteystiedot muuttuvat.

3 LUKU

ALKUPERÄSÄÄNNÖT JA ALKUPERÄMENETTELYT

A JAKSO

ALKUPERÄSÄÄNNÖT

3.1 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä luvussa tarkoitetaan:

a) ’lähetyksellä’ tuotetta, joka lähetetään samanaikaisesti lähettäjältä vastaanottajalle tai kuljetetaan yhdellä kuljetusasiakirjalla, joka kattaa kuljetuksen lähettäjältä vastaanottajalle, taikka, jos tällaista asiakirjaa ei ole, yhdellä kauppalaskulla;

b) ’viejällä’ osapuolen alueella olevaa henkilöä, joka kyseisen osapuolen lainsäädännössä vahvistettujen vaatimusten mukaisesti vie tai tuottaa alkuperätuotteen ja laatii alkuperävakuutuksen;

c) ’tuojalla’ henkilöä, joka tuo alkuperätuotteen ja hakee sille tullietuuskohtelua;

d) ’aineksella’ kaikkia aineita, joita käytetään tuotteen tuotannossa, mukaan lukien aineosat, raaka-aineet, komponentit tai osat;

e) ’ei-alkuperäaineksella’ ainesta, joka ei täytä tämän luvun alkuperäsääntöjä, mukaan lukien aines, jonka alkuperäasemaa ei voida määrittää;

f) ’tuotteella’ tuotannon tulosta, vaikka se olisi tarkoitettu käytettäväksi aineksena toisen tuotteen tuotannossa; ja

g) ’tuotannolla’ kaikenlaista valmistusta tai käsittelyä, myös kokoamista.

3.2 ARTIKLA

Alkuperätuotteita koskevat yleiset vaatimukset

1. Jotta osapuoli voi soveltaa tullietuuskohtelua toisen osapuolen alkuperätavaraan tämän sopimuksen mukaisesti ja sillä edellytyksellä, että tuote täyttää kaikki muut tämän luvun sovellettavat vaatimukset, tuotetta on pidettävä toisen osapuolen alkuperätuotteena, jos se on

a) 3.4 artiklassa (Kokonaan tuotetut tuotteet) tarkoitettu kokonaan kyseisessä osapuolessa tuotettu tuote;

b) yksinomaan kyseisen osapuolen alkuperäaineksista kyseisessä osapuolessa tuotettu tuotte; tai

c) kyseisessä osapuolessa tuotettu tuote, johon sisältyy ei-alkuperäaineksia, sillä edellytyksellä, että tuote täyttää liitteessä 3-B (Tuotekohtaiset alkuperäsäännöt) vahvistetut vaatimukset.

2. Jos tuote on saanut alkuperäaseman, kyseisen tuotteen tuotannossa käytettyjä ei-alkuperäaineksia ei pidetä ei-alkuperäisinä aineksina, kun kyseistä tuotetta käytetään aineksena toiseen tuotteeseen.

3. Alkuperäaseman saamista koskevien edellytysten on täytyttävä keskeytyksettä Uudessa-Seelannissa tai unionissa.

3.3 ARTIKLA

Alkuperäkumulaatio

1. Osapuolen alkuperätuotteen katsotaan olevan toisen osapuolen alkuperätuote, jos kyseistä tuotetta käytetään aineksena jonkin muun tuotteen tuotannossa kyseisen toisen osapuolen alueella.

2. Ei-alkuperäainekselle osapuolessa suoritetut tuotantotoimet voidaan ottaa huomioon määritettäessä, onko tuote toisen osapuolen alkuperätuote.

3. Edellä olevaa 1 ja 2 kohtaa ei sovelleta, jos toisessa osapuolessa suoritetuissa tuotantotoimissa ei mennä yhtä tai useampaa 3.6 artiklassa (Riittämätön valmistus tai käsittely) tarkoitettua toimea pidemmälle.

4. Jotta viejä voi laatia 3.16 artiklan (Tullietuuskohtelun hakeminen) 2 kohdan a alakohdassa tarkoitetun alkuperävakuutuksen tämän artiklan 2 kohdassa tarkoitetulle ei-alkuperäainekselle, viejän on saatava tavarantoimittajaltaan liitteessä 3-D (3.3 artiklan (Alkuperäkumulaatio) 4 kohdassa tarkoitettu tavarantoimittajan ilmoitus) esitetty tavarantoimittajan ilmoitus tai vastaava samat tiedot sisältävä asiakirja, jossa asianomaiset ei-alkuperäainekset kuvataan riittävän tarkasti niiden yksilöimisen mahdollistamiseksi.

3.4 ARTIKLA

Kokonaan tuotetut tuotteet

1. Seuraavia on pidettävä osapuolessa kokonaan tuotettuina:

a) osapuolen maaperästä tai merenpohjasta louhitut tai otetut kivennäiset tai luonnonaineet;

b) osapuolen alueella kasvatettu tai korjattu kasvi tai vihannes;

c) osapuolen alueella syntynyt ja kasvatettu elävä eläin;

d) osapuolen alueella kasvatetusta elävästä eläimestä saatu tuote;

e) osapuolen alueella syntyneestä ja kasvatetusta teurastetusta eläimestä saatu tuote;

f) osapuolen alueelta, mutta ei osapuolen aluemeren ulkorajojen ulkopuolelta, metsästämällä tai kalastamalla saatu tuote;

g) osapuolen alueella vesiviljelystä saatu tuote, jos vesieliöt, mukaan lukien kalat, nilviäiset, äyriäiset ja muut vesiselkärangattomat sekä vesikasvit, ovat syntyneet tai on viljelty siemenkannasta, kuten munista, mädistä ja maidista, kalanpoikasista tai toukista, osallistumalla kasvatus- tai kasvuprosesseihin tuotannon lisäämiseksi tehtävillä toimilla, kuten säännöllisellä kannan täydentämisellä, ruokinnalla tai petoeläimiltä suojelulla;

h) osapuolen aluksen aluemerten ulkopuolelta kansainvälisen oikeuden mukaisesti pyytämä merikalastustuote ja muu osapuolen aluksen aluemerten ulkopuolelta saama tuote;

i) osapuolen tehdasaluksella ainoastaan h alakohdassa tarkoitetusta tuotteesta valmistettu tuote;

j) tuote, jonka osapuoli tai osapuolen henkilö on ottanut tai louhinut aluemerten ulkopuolisesta merenpohjasta tai sen alaisista kerrostumista, sillä edellytyksellä, että kyseisellä osapuolella tai kyseisen osapuolen henkilöllä on kansainvälisen oikeuden mukaisesti oikeus hyödyntää tällaista merenpohjaa tai tällaisia merenpohjan alaisia kerrostumia;

k) osapuolen alueella tehdyistä valmistustoimista syntynyt jäte tai romu;

l) osapuolen alueella talteen otettu käytetty tuote, joka soveltuu ainoastaan raaka-aineiden talteenottoon, tällaiset raaka-aineet mukaan luettuina; ja

m) osapuolen alueella yksinomaan a–l alakohdassa yksilöidyistä tuotteista valmistettu tuote.

2. Edellä olevan 1 kohdan h ja i alakohdan käsitteillä ’osapuolen alus’ ja ’osapuolen tehdasalus’ tarkoitetaan ainoastaan alusta tai tehdasalusta, joka

a) on rekisteröity jäsenvaltiossa tai Uudessa-Seelannissa;

b) purjehtii jäsenvaltion tai Uuden-Seelannin lipun alla; ja

c) täyttää jonkin seuraavista vaatimuksista:

i) on vähintään 50-prosenttisesti jäsenvaltion tai Uuden-Seelannin kansalaisten omistuksessa; tai

ii) on yhden tai useamman sellaisen oikeushenkilön omistuksessa, jonka

A) kotipaikka ja päätoimipaikka on jäsenvaltiossa tai Uudessa-Seelannissa; ja

B) omistuksesta vähintään 50 prosenttia kuuluu jäsenvaltion tai Uuden-Seelannin julkisyhteisöille tai henkilöille.

3.5 ARTIKLA

Toleranssit

1. Jos tuotteen tuotannossa käytetyt ei-alkuperäainekset eivät täytä liitteessä 3-B (Tuotekohtaiset alkuperäsäännöt) vahvistettuja vaatimuksia, tuotetta pidetään osapuolen alkuperätuotteena sillä edellytyksellä, että

a) kaikkien tuotteiden osalta, harmonoidun järjestelmän 50–63 ryhmään luokiteltuja tuotteita lukuun ottamatta, tällaisten tuotteen tuotannossa käytettyjen ei-alkuperäainesten kokonaisarvo on enintään 10 prosenttia tuotteen noudettuna-hinnasta;

b) harmonoidun järjestelmän 50–63 ryhmään luokiteltuun tuotteeseen sovelletaan liitteessä 3-A (Tuotekohtaisten alkuperäsääntöjen alkuhuomautukset) olevissa huomautuksissa 7 ja 8 vahvistettuja toleransseja.

2. Edellä olevaa 1 kohtaa ei sovelleta, jos tuotteen tuotannossa käytettyjen ei-alkuperäainesten arvo tai paino ylittää jonkin ei-alkuperäisainesten arvolle tai painolle liitteessä 3-B (Tuotekohtaiset alkuperäsäännöt) vahvistettujen vaatimusten mukaisen enimmäisprosenttiosuuden.

3. Edellä olevaa 1 kohtaa ei sovelleta 3.4 artiklassa (Kokonaan tuotetut tuotteet) tarkoitettuihin kokonaan osapuolen alueella tuotettuihin tuotteisiin. Jos liitteessä 3-B (Tuotekohtaiset alkuperäsäännöt) edellytetään, että tuotteen tuotannossa käytetyt ainekset ovat kokonaan tuotettuja, sovelletaan 1 ja 2 kohtaa.

3.6 ARTIKLA

Riittämätön valmistus tai käsittely

1. Sen estämättä, mitä 3.2 artiklan (Alkuperätuotteita koskevat yleiset vaatimukset) 1 kohdan c alakohdassa määrätään, tuotetta ei pidetä osapuolen alkuperätuotteena, jos tuotteen tuotanto osapuolessa koostuu ainoastaan yhdestä tai useammasta seuraavassa luetellusta ei-alkuperäaineksille suoritetusta toimesta:

a) säilytystoimet, kuten kuivaaminen, pakastaminen, säilyttäminen suolavedessä ja muut vastaavat toimet, joiden ainoana tarkoituksena on tuotteiden kunnon säilymisen varmistaminen kuljetuksen ja varastoinnin aikana[1];

b) pakkausten jakaminen tai yhdistäminen;

c) pesu tai puhdistus; pölyn, oksidin, öljyn, maalin tai muun peiteaineen poistaminen;

d) tekstiilien ja tekstiilitavaroiden silitys tai prässäys;

e) yksinkertaiset maalaus- ja kiillotustoimet;

f) riisin esikuorinta ja hiominen osittain tai kokonaan; viljan ja riisin kiillotus ja lasitus;

[1] Tämän a alakohdan osalta säilyttämistoimia, kuten jäähdytys, jäädytys tai tuuletus, pidetään riittämättöminä, mutta sellaisia toimia, kuten säilöminen, kuivatus tai savustus, joiden tarkoituksena on antaa tuotteelle erityisiä tai erilaisia ominaisuuksia, ei pidetä riittämättöminä.

g) toimet sokerin värjäämiseksi tai maustamiseksi taikka sokeripalojen muodostamiseksi; kidesokerin hienontaminen osittain tai kokonaan;

h) hedelmien, pähkinöiden ja vihannesten kuoriminen ja kivien poisto;

i) teroitus, pelkkä hiominen tai pelkkä leikkaaminen;

j) seulonta, lajittelu, luokittelu, ryhmittely, yhteensovitus, myös tavaroiden järjestäminen sarjoiksi;

k) yksinkertainen pullotus, tölkitys, pussitus, koteloihin tai rasioihin pakkaaminen, kartongille tai levyille kiinnittäminen ja kaikki muut yksinkertaiset pakkaustoimet;

l) merkkien, nimilappujen, logojen ja muiden vastaavanlaisten tunnusten kiinnittäminen tai painaminen tuotteisiin tai niiden pakkauksiin;

m) tuotteiden yksinkertainen sekoittaminen riippumatta siitä, ovatko ne erilaisia; sokerin sekoittaminen muiden ainesten kanssa;

n) yksinkertainen veden lisääminen tai tuotteiden laimentaminen vedellä tai muulla aineella, joka ei olennaisesti muuta tuotteen ominaisuuksia, tai tuotteiden dehydratointi tai denaturointi;

o) osien yksinkertainen yhdistäminen kokonaiseksi tuotteeksi tai tuotteiden purkaminen osiin; tai

p) eläinten teurastus.

2. Edellä olevaa 1 kohtaa sovellettaessa toimia on pidettävä yksinkertaisina, jos niiden suorittamiseksi ei tarvita erityistaitoja eikä nimenomaisesti näitä toimia varten tuotettuja tai asennettuja koneita, laitteita tai välineitä.

3.7 ARTIKLA

Kelpuuttamisen yksikkö

1. Tätä lukua sovellettaessa kelpuuttamisen yksikkö on se tuote, jota pidetään perusyksikkönä luokiteltaessa tuote harmonoidun järjestelmän mukaan.

2. Jos lähetys koostuu useista samanlaisista tuotteista, jotka luokitellaan samaan harmonoidun järjestelmän nimikkeeseen, kukin yksittäinen tuote on otettava huomioon tätä lukua sovellettaessa.

3.8 ARTIKLA

Pakkausmateriaalit ja säiliöt kuljetusta varten

Kuljetusta varten käytettäviä pakkausmateriaaleja ja säiliöitä, joita käytetään tuotteen suojaamiseen kuljetuksen aikana, ei oteta huomioon määritettäessä, onko tuotteella alkuperäasema.

3.9 ARTIKLA

Pakkausmateriaalit ja säiliöt vähittäismyyntiä varten

1. Pakkausmateriaaleja ja säiliöitä, joihin tuote on pakattu vähittäismyyntiä varten, jos ne on luokiteltu tuotteen kanssa, ei oteta huomioon määritettäessä, onko tuotteen tuotannossa käytetyille ei-alkuperäaineksille tehty sovellettava tariffiluokituksen muutos tai tietty valmistus- tai käsittelytoiminto liitteen 3-B (Tuotekohtaiset alkuperäsäännöt) mukaisesti tai onko tuote kokonaan tuotettu.

2. Kun tuotteeseen sovelletaan liitteessä 3-B (Tuotekohtaiset alkuperäsäännöt) vahvistettua arvoa koskevaa vaatimusta, pakkausmateriaalien ja säiliöiden, joihin tuote on pakattu vähittäismyyntiä varten, jos ne on luokiteltu tuotteen kanssa, arvo on otettava laskelmassa huomioon tapauksen mukaan joko alkuperäaineksina tai ei-alkuperäaineksina, jotta tuotteeseen voidaan soveltaa arvoa koskevaa vaatimusta.

3.10 ARTIKLA

Tarvikkeet, varaosat ja työkalut

1. Tämän artiklan soveltamiseksi tarvikkeet, varaosat ja työkalut sekä ohjeet tai muu tiedotusaineisto kuuluvat sen piiriin, jos ne

a) on luokiteltu, toimitettu ja laskutettu yhdessä tuotteen kanssa; ja

b) ovat tyypiltään, määrältään ja arvoltaan kyseiselle tuotteelle tavanomaisia.

2. Määritettäessä,

a) onko tuote kokonaan tuotettu tai täyttääkö se liitteessä 3-B (Tuotekohtaiset alkuperäsäännöt) vahvistetun tuotantoprosessia tai tariffiluokituksen muutosta koskevan vaatimuksen, kyseisen tuotteen tarvikkeita, varaosia, työkaluja ja ohjeita tai muuta tiedotusaineistoa ei oteta huomioon; ja

b) täyttääkö tuote liitteessä 3-B (Tuotekohtaiset alkuperäsäännöt) vahvistetun arvoa koskevan vaatimuksen, tarvikkeiden, varaosien ja työkalujen sekä ohjeiden tai muun tiedotusaineiston arvo on otettava laskelmassa huomioon tapauksen mukaan joko alkuperäaineksina tai ei-alkuperäaineksina, jotta tuotteeseen voidaan soveltaa arvoa koskevaa vaatimusta.

3.11 ARTIKLA

Sarjat

Harmonoidun järjestelmän yleisen tulkintasäännön 3 b ja c mukaiset sarjat katsotaan osapuolen alkuperätuotteiksi, jos niiden kaikilla osilla on alkuperäasema. Kun sarja koostuu sekä alkuperätuotteista että ei-alkuperätuotteista, sitä on kuitenkin kokonaisuutena pidettävä osapuolen alkuperätuotteena, jos ei-alkuperätuotteiden arvo on enintään 15 prosenttia sarjan noudettuna-hinnasta.

3.12 ARTIKLA

Neutraalit tekijät

Määritettäessä, onko tuote osapuolen alkuperätuote, ei ole tarpeen määrittää seuraavien neutraalien tekijöiden alkuperäasemaa:

a) energia ja polttoaineet;

b) laitokset ja laitteistot, mukaan lukien niiden ylläpitoon käytettävät tuotteet;

c) koneet, työkalut ja muotit;

d) varaosat sekä laitteistojen ja rakennusten ylläpidossa käytettävät ainekset;

e) voiteluaineet, rasvat sekä laitteistojen ja rakennusten tuotannossa tai käytössä käytettävät ainesyhdistelmät ja muut ainekset;

f) hansikkaat, lasit, jalkineet, vaatteet, turvalaitteet ja -tarvikkeet;

g) tuotteen testauksessa tai tarkastamisessa käytettävät laitteistot, laitteet ja tarvikkeet;

h) katalyytit ja liuottimet; ja

i) muut ainekset, joita ei ole käytetty tuotteeseen ja joiden ei ole tarkoitus sisältyä tuotteen lopulliseen koostumukseen.

3.13 ARTIKLA

Keskenään korvattavissa olevien ainesten tai tuotteiden kirjanpidollinen erottelu

1. Tätä artiklaa sovellettaessa ’keskenään korvattavissa olevilla aineksilla’ tai ’keskenään korvattavissa olevilla tuotteilla’ tarkoitetaan saman lajin ja saman kauppalaadun aineksia tai tuotteita, joiden tekniset ja fyysiset ominaisuudet ovat samat ja joita ei voida erottaa toisistaan niiden alkuperän määrittämiseksi.

2. Keskenään korvattavissa olevat alkuperä- ja ei-alkuperäainekset tai keskenään korvattavissa olevat alkuperä- ja ei-alkuperätuotteet on fyysisesti eroteltava toisistaan varastoinnin aikana niiden alkuperä- ja ei-alkuperäaseman säilyttämiseksi.

3. Sen estämättä, mitä 2 kohdassa määrätään, keskenään korvattavissa olevia alkuperä- ja ei-alkuperäaineksia voidaan käyttää tuotteen tuotannossa ilman, että ne erotellaan fyysisesti toisistaan varastoinnin aikana, jos käytetään kirjanpidollisen erottelun menetelmää.

4. Sen estämättä, mitä 2 kohdassa määrätään, harmonoidun järjestelmän 10, 15, 27, 28 ja 29 ryhmään, nimikkeisiin 32.01–32.07 tai nimikkeisiin 39.01–39.14 luokiteltuja keskenään korvattavissa olevia alkuperä- ja ei-alkuperätuotteita voidaan varastoida osapuolessa ennen vientiä toiseen osapuoleen ilman fyysistä erottelua, jos käytetään kirjanpidollisen erottelun menetelmää.

5. Edellä 3 ja 4 kohdassa tarkoitettua kirjanpidollisen erottelun menetelmää sovelletaan siinä osapuolessa, jossa menetelmää käytetään, yleisesti hyväksyttyjen kirjanpitoperiaatteiden mukaisen varastonhallintamenetelmän vaatimuksia noudattaen.

6. Kirjanpidollisen erottelun menetelmä on mikä tahansa menetelmä, jolla varmistetaan, että alkuperäaseman saaneiden tuotteiden lukumäärä on kaikkina aikoina enintään sama kuin jos ainekset tai tuotteet olisivat olleet fyysisesti erillään.

3.14 ARTIKLA

Palautuvat tuotteet

Jos osapuolen alueelta kolmanteen maahan viety kyseisen osapuolen alkuperätuote palautetaan kyseisen osapuolen alueelle, sitä on pidettävä ei-alkuperätuotteena, paitsi jos

a) palautettu tuote on sama kuin viety tuote; ja

b) palautetulle tuotteelle ei ole suoritettu sen ollessa siinä kolmannessa maassa, johon se on viety, tai viennin aikana muita kuin sen kunnon säilyttämiseksi tarvittavia toimenpiteitä.

3.15 ARTIKLA

Muuttumattomuus

1. Tuojaosapuolen alueella kulutukseen luovutettua alkuperätuotetta ei saa viennin jälkeen ja ennen kulutukseen luovuttamista muuttaa tai muuntaa millään tavoin eikä siihen saa kohdistaa muita toimia kuin toimia sen kunnon säilyttämiseksi tai merkintöjen, etikettien, sinettien tai muun asiakirja-aineiston lisäämiseksi tai kiinnittämiseksi tuojaosapuolen erityisten vaatimusten noudattamisen varmistamiseksi.

2. Alkuperätuotteen varastointi tai esittely voi tapahtua kolmannessa maassa, jos alkuperätuotetta ei ole luovutettu kulutukseen kyseisessä kolmannessa maassa.

3. Lähetyksiä voidaan jakaa kolmannessa maassa, jos lähetyksiä ei ole luovutettu kulutukseen kyseisessä kolmannessa maassa, sanotun kuitenkaan rajoittamatta B jakson (Alkuperämenettelyt) soveltamista.

4. Jos esiintyy epävarmuutta siitä, onko 1–3 kohdassa määrättyjä vaatimuksia noudatettu, tuojaosapuolen tulliviranomainen voi pyytää tuojaa esittämään kyseisten vaatimusten noudattamisesta näyttöä, joka voidaan antaa millä tahansa tavalla, myös sopimusperusteisilla kuljetusasiakirjoilla, kuten konossementeilla, tai tosiasiallisella tai konkreettisella näytöllä, joka perustuu pakkausten merkitsemiseen tai numerointiin, tai jollakin varsinaiseen tuotteeseen liittyvällä näytöllä.

B JAKSO

ALKUPERÄMENETTELYT

3.16 ARTIKLA

Tullietuuskohtelun hakeminen

1. Tuojaosapuolen on myönnettävä tullietuuskohtelu tämän luvun mukaiselle toisen osapuolen alkuperätuotteelle tuojan esittämän tullietuuskohtelua koskevan hakemuksen perusteella. Tuoja on vastuussa tullietuuskohtelua koskevan hakemuksen oikeellisuudesta ja tässä luvussa vahvistettujen vaatimusten noudattamisesta.

2. Tullietuuskohtelua koskevan hakemuksen on perustuttava

a) viejän laatimaan alkuperävakuutukseen, jonka mukaan kyseessä on alkuperätuote; tai

b) tuojan tietoon siitä, että kyseessä on alkuperätuote.

3. Tullietuuskohtelua koskeva hakemus ja sen 2 kohdan a ja b alakohdassa tarkoitettu peruste on sisällytettävä tullin tuonti-ilmoitukseen tuojaosapuolen lainsäädännön mukaisesti.

4. Tuojan, joka esittää tullietuuskohtelua koskevan hakemuksen 2 kohdan a alakohdassa tarkoitetun alkuperävakuutuksen perusteella, on säilytettävä alkuperävakuutus ja tuojaosapuolen tulliviranomaisen pyynnöstä esitettävä kyseiselle tulliviranomaiselle tällaisen alkuperävakuutuksen jäljennös.

3.17 ARTIKLA

Tullietuuskohtelun hakeminen tuonnin jälkeen

1. Jos tuoja ei ole hakenut tullietuuskohtelua tuontihetkellä ja tuote olisi ollut oikeutettu tullietuuskohteluun tuontihetkellä, tuojaosapuolen on myönnettävä tullietuuskohtelu ja palautettava tai peruutettava liikaa maksetut tullit.

2. Tuojaosapuoli voi 1 kohdan mukaisen tullietuuskohtelun myöntämisen edellytyksenä edellyttää, että tuoja esittää tullietuuskohtelua koskevan hakemuksen ja esittää perustan 3.16 artiklan (Tullietuuskohtelun hakeminen) 2 kohdassa tarkoitetulle hakemukselle. Tällainen hakemus on esitettävä kolmen vuoden kuluessa tuontipäivästä tai tuojaosapuolen lainsäädännössä esitetyn tätä pidemmän ajan kuluessa.

3.18 ARTIKLA

Alkuperävakuutus

1. Viejän on annettava tuotteen alkuperävakuutus sellaisten tietojen pohjalta, jotka osoittavat, että kyseessä on alkuperätuote, mukaan lukien, tapauksen mukaan, tiedot tällaisen tuotteen tuotannossa käytettyjen ainesten alkuperäasemasta. Viejä on vastuussa alkuperävakuutuksen ja annettujen tietojen oikeellisuudesta.

2. Alkuperävakuutus on tehtävä käyttäen yhtä liitteeseen 3-C (Alkuperävakuutuksen teksti) sisällytetyistä kielitoisinnoista laskulla tai jollakin muulla asiakirjalla, jossa alkuperätuote kuvataan riittävän tarkasti sen yksilöimisen mahdollistamiseksi[1]. Tuojaosapuoli ei vaadi tuojalta alkuperävakuutuksen käännöksen esittämistä.

3. Alkuperävakuutus on voimassa vuoden ajan sen laatimispäivästä alkaen.

4. Alkuperävakuutus voi koskea

a) yhden tai useamman tuotteen lähetystä, joka tuodaan osapuoleen; tai

[1] Selkeyden vuoksi todetaan, että vaikka alkuperävakuutuksen laatii viejä ja viejä vastaa siitä, että annetaan riittävän yksityiskohtaiset tiedot alkuperätuotteen tunnistamiseksi, kauppalaskun tai muun asiakirjan laatijan henkilöllisyyttä tai sijoittautumispaikkaa koskevia vaatimuksia ei ole, jos kyseinen asiakirja mahdollistaa viejän selkeän tunnistamisen.

b) useita samanlaisen tuotteen lähetyksiä, jotka tuodaan osapuoleen alkuperävakuutuksessa täsmennetyllä ajanjaksolla, joka on kestoltaan enintään 12 kuukautta.

5. Tuojaosapuoli sallii tuojan pyynnöstä ja tuojaosapuolen mahdollisesti asettamien vaatimusten mukaisesti yhden alkuperävakuutuksen käyttämisen harmonoidun järjestelmän XV–XXI jaksoon kuuluville kokoamattomille tai osiin puretuille tuotteille harmonoidun järjestelmän yleisessä tulkintasäännössä 2 a tarkoitetulla tavalla, kun ne tuodaan osalähetyksinä.

3.19 ARTIKLA

Vähäiset virheet tai vähäiset poikkeamat

Tuojaosapuolen tulliviranomainen ei saa hylätä tullietuuskohtelua koskevaa hakemusta vähäisten alkuperävakuutuksen virheiden tai poikkeamien vuoksi.

3.20 ARTIKLA

Tuojan tieto

Tuojan tiedon siitä, että tuote on viejäosapuolen alkuperätuote, on perustuttava tietoihin, joilla osoitetaan, että kyseessä on tämän luvun vaatimukset täyttävä alkuperätuote.

3.21 ARTIKLA

Tietojen kirjaamista koskevat vaatimukset

1. Tuojan, joka hakee tullietuuskohtelua tuojaosapuoleen tuodulle tuotteelle, on vähintään kolmen vuoden ajan siitä päivästä, jona 3.16 artiklan (Tullietuuskohtelun hakeminen) 1 kohdassa tai 3.17 artiklassa (Tullietuuskohtelua koskeva hakemus tuonnin jälkeen) tarkoitettu tullietuuskohtelua koskeva hakemus on esitetty, säilytettävä

a) viejän laatima alkuperävakuutus, jos hakemus perustui alkuperävakuutukseen; tai

b) kaikki kirjanpito, joka osoittaa, että tuote täyttää alkuperäaseman saamiselle asetetut vaatimukset, jos hakemus perustuu tuojan tietoon.

2. Viejän, joka on laatinut alkuperävakuutuksen, on vähintään neljän vuoden ajan alkuperävakuutuksen laatimisesta tai viejäosapuolen lainsäädännössä esitetyn tätä pidemmän ajan säilytettävä alkuperävakuutuksen jäljennös ja kaikki muut tiedot, jotka osoittavat, että tuote täyttää alkuperäaseman saamista koskevat vaatimukset.

3. Jos viejä ei ole tuotteiden tuottaja ja on luottanut tavarantoimittajan tietoihin tuotteiden alkuperäasemasta, viejän on säilytettävä kyseisen tavarantoimittajan antamat tiedot.

4. Tämän artiklan mukaisesti säilytettävät tiedot voidaan pitää sähköisessä muodossa.

3.22 ARTIKLA

Luopuminen menettelyvaatimuksista

1. Sen estämättä, mitä 3.16–3.21 artiklassa määrätään, tuojaosapuoli myöntää tullietuuskohtelun

a) yksityishenkilöiden yksityishenkilöille pienenä lähetyksenä lähettämälle tuotteelle; tai

b) matkustajan henkilökohtaisiin matkatavaroihin sisältyvälle tuotteelle.

2. Edellä olevaa 1 kohtaa sovelletaan ainoastaan tuotteisiin, joista on annettu tämän luvun vaatimusten mukaisuutta koskeva tulli-ilmoitus ja joiden osalta tuojaosapuolen tulliviranomaisella ei ole epäilyksiä tällaisen ilmoituksen todenperäisyydestä.

3. Edellä olevaa 1 kohtaa ei sovelleta seuraaviin tuotteisiin:

a) kaupallisesti tuodut tuotteet, lukuun ottamatta satunnaista tuontia, joka koostuu yksinomaan vastaanottajien tai matkustajien tai heidän perheidensä henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitetuista tuotteista, jos tuotteiden luonteesta ja määrästä käy ilmi, että tuonnilla ei ole kaupallista tarkoitusta;

b) tuotteet, joiden tuonti on osa sellaisten tuontitapahtumien sarjaa, joita voidaan kohtuudella pitää 3.16 artiklan (Tullietuuskohtelun hakeminen) vaatimusten välttämiseksi erikseen tehtyinä;

c) tuotteet, joiden kokonaisarvo ylittää

i) unionin osalta 500 euroa pienenä lähetyksenä lähetetyissä tuotteissa tai 1 200 euroa matkustajan henkilökohtaisiin matkatavaroihin sisältyvissä tuotteissa. Kansallisena valuuttana käytettävät määrät ovat euroina ilmaistujen määrien vasta-arvot kyseisenä valuuttana lokakuun ensimmäisen arkipäivän euron kurssin mukaisesti. Vaihtokurssit julkaisee kyseisenä päivänä Euroopan keskuspankki, ellei Euroopan komissiolle ilmoiteta muuta määrää viimeistään 15 päivänä lokakuuta, ja niitä sovelletaan seuraavan vuoden tammikuun 1 päivästä alkaen. Euroopan komissio ilmoittaa nämä määrät Uudelle-Seelannille;

ii) Uuden-Seelannin osalta 1 000 Uuden-Seelannin dollaria sekä pienenä lähetyksenä lähetetyissä tuotteissa että matkustajan henkilökohtaisiin matkatavaroihin sisältyvissä tuotteissa.

4. Tuoja on vastuussa 2 kohdassa tarkoitetun ilmoituksen oikeellisuudesta. Edellä 3.21 artiklassa (Tietojen kirjaamista koskevat vaatimukset) vahvistettuja tietojen säilyttämistä koskevia vaatimuksia ei sovelleta tämän artiklan mukaiseen tuojaan.

3.23 ARTIKLA

Tarkastus

1. Tuojaosapuolen tulliviranomainen voi tehdä tarkastuksen varmistaakseen, että tuote on alkuperätuote tai että muut tämän luvun vaatimukset täyttyvät, riskinarviointimenetelmien pohjalta, joihin voi sisältyä sattumanvarainen valinta. Tällainen tarkastus voidaan tehdä esittämällä tietopyyntö 3.16 artiklassa (Tullietuuskohtelun hakeminen) tarkoitetun hakemuksen tehneelle tuojalle tuonti-ilmoituksen esittämisen yhteydessä, ennen tuotteiden luovutusta tai tuotteiden luovutuksen jälkeen.

2. Edellä olevan 1 kohdan nojalla edellytettyjen tietojen on katettava ainoastaan seuraavat seikat:

a) jos hakemus perustui 3.16 artiklan (Tullietuuskohtelun hakeminen) 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettuun alkuperävakuutukseen, kyseinen alkuperävakuutus,

b) jos alkuperäperuste

   i) on ”kokonaan tuotettu”, soveltuva luokka (kuten sadonkorjuu, kaivostoiminta tai kalastus) sekä tuotantopaikka;

   ii) pohjautuu tariffiluokituksen muutokseen, luettelo kaikista ei-alkuperäaineksista, mukaan lukien niiden tariffiluokitus (kaksi-, neli- tai kuusinumeroisena alkuperäperusteen mukaisesti);

iii) pohjautuu arvomenetelmään, lopputuotteen arvo ja kaikkien kyseisen lopputuotteen tuotannossa käytettyjen ei-alkuperäainesten arvo;

iv) pohjautuu painoon, lopputuotteen paino ja lopputuotteen tuotantoon käytettyjen merkityksellisten ei-alkuperäainesten paino;

v) pohjautuu erityisen tuotantoprosessin kuvaukseen, tällaisen tuotantoprosessin kuvaus.

3. Toimittaessaan vaadittuja tietoja tuoja voi lisätä niihin muita tietoja, jotka katsotaan merkityksellisiksi tarkastuksen kannalta.

4. Jos tullietuuskohtelua koskeva hakemus perustuu alkuperävakuutukseen, tuojan on ilmoitettava tuojaosapuolen tulliviranomaiselle, jos tuojalla ei ole 3.16 artiklan (Tullietuuskohtelun hakeminen) 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettuja pyydettyjä tietoja. Tällöin tuoja voi ilmoittaa tulliviranomaiselle, että viejä toimittaa pyydetyt tiedot suoraan tulliviranomaisille.

5. Jos tullietuuskohtelua koskeva hakemus perustuu 3.16 artiklan (Tullietuuskohtelun hakeminen) 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettuun tuojan tietoon, tarkastuksen toteuttava tuojaosapuolen tulliviranomainen voi pyydettyään ensin tietoja tämän artiklan 1 kohdan mukaisesti esittää tuojalle tietopyynnön, jos se katsoo, että lisätiedot ovat tarpeen tuotteen alkuperäaseman tai tämän luvun muiden vaatimusten täyttymisen tarkastamiseksi. Tuojaosapuolen tulliviranomainen voi tarvittaessa pyytää tuojalta erityisiä asiakirjoja ja tietoja.

6. Tarkastuksen aikana tuojaosapuolen on sallittava kyseisten tuotteiden luovuttaminen. Tuojaosapuoli voi asettaa tällaisen luovutuksen ehdoksi sen, että tuoja antaa vakuuden tai toteuttaa muita tulliviranomaisten vaatimia asianmukaisia varotoimenpiteitä. Tullietuuskohtelun keskeyttäminen on lopetettava mahdollisimman pian sen jälkeen, kun tuojaosapuolen tulliviranomainen on varmentanut, että kyseisillä tuotteilla on alkuperäasema ja että tämän luvun muut vaatimukset täyttyvät.

3.24 ARTIKLA

Hallinnollinen yhteistyö

1. Tämän luvun asianmukaista soveltamista varten osapuolet tekevät kummankin osapuolen tulliviranomaisen välityksellä yhteistyötä varmistaessaan, että tuote on alkuperätuote ja muiden tässä luvussa vahvistettujen vaatimusten mukainen.

2. Jos tullietuuskohtelua koskeva hakemus on perustunut alkuperävakuutukseen ja pyydettyään ensin tietoja 3.23 artiklan (Tarkastus) 1 kohdan mukaisesti, tarkastuksen toteuttava tuojaosapuolen tulliviranomainen voi myös pyytää tietoja viejäosapuolen tulliviranomaiselta kahden vuoden kuluessa tullietuuskohtelun hakemispäivästä 3.16 artiklan (Tullietuuskohtelun hakeminen) 2 kohdan a alakohdan tai 3.17 artiklan (Tullietuuskohtelua koskeva hakemus tuonnin jälkeen) 2 kohdan nojalla, jos tarkastuksen toteuttava tuojaosapuolen tulliviranomainen katsoo tarvitsevansa lisätietoja tuotteen alkuperäaseman tai muiden tässä luvussa määrättyjen vaatimusten täyttymisen tarkastamiseksi. Tuojaosapuolen tulliviranomainen voi tarvittaessa pyytää viejäosapuolen tulliviranomaiselta erityisiä asiakirjoja ja tietoja.

3. Edellä 2 kohdassa tarkoitettuihin tietoihin kuuluvat

a) alkuperävakuutus;

b) pyynnön esittävän tulliviranomaisen tunnistetiedot;

c) viejän nimi;

d) tarkastuksen kohde ja laajuus; ja

e) tarvittaessa muut asiaa koskevat asiakirjat.

4. Viejäosapuolen tulliviranomainen voi lainsäädäntönsä mukaisesti pyytää asiakirjoja tai tutkimusta pyytämällä mahdollisia todisteita tai käymällä viejän tiloissa tutustuakseen asiakirjoihin ja tuotteen tuotannossa käytettäviin laitteistoihin.

5. Rajoittamatta 6 kohdan soveltamista viejäosapuolen tulliviranomaisen, joka saa 2 kohdassa tarkoitetun pyynnön, on toimitettava tuojaosapuolen tulliviranomaiselle seuraavat tiedot:

a) pyydetyt asiakirjat, jos ne ovat saatavilla;

b) lausunto tuotteen alkuperäasemasta;

c) tutkimuksen kohteena olevan tuotteen kuvaus sekä tämän luvun soveltamisen kannalta merkityksellinen tariffiluokitus;

d) tuotantoprosessin kuvaus ja selitys, jotka tukevat tuotteen alkuperäasemaa;

e) tiedot tavasta, jolla tutkimus suoritettiin; ja

f) tausta-asiakirjat, jos aiheellista.

6. Viejäosapuolen tulliviranomainen ei toimita 5 kohdassa tarkoitettuja tietoja tuojaosapuolen tulliviranomaiselle ilman viejän suostumusta.

7. Kumpikin osapuoli ilmoittaa toiselle osapuolelle tulliviranomaistensa yhteystiedot ja ilmoittaa toiselle osapuolelle niiden mahdollisista muutoksista 30 päivän kuluessa tällaisen muutoksen tekemisestä. Unionin osalta Euroopan komissio on vastuussa tässä kohdassa tarkoitetuista ilmoituksista.

3.25 ARTIKLA

Tullietuuskohtelun epääminen

1. Rajoittamatta 3 kohdan vaatimuksia tuojaosapuolen tulliviranomainen voi evätä tullietuuskohtelun, jos

a) kolmen kuukauden kuluessa 3.23 artiklan (Tarkastus) 1 kohdassa tarkoitetun tietopyynnön päivämäärästä:

   i) tuoja ei anna vastausta;

   ii) jos tullietuuskohtelua koskeva hakemus on perustunut alkuperävakuutukseen, alkuperävakuutusta ei ole toimitettu; tai

   iii) jos tullietuuskohtelua koskeva hakemus on perustunut tuojan tietoon, tuojan toimittamat tiedot ovat riittämättömiä, jotta tuote voitaisiin vahvistaa alkuperätuotteeksi;

b) kolmen kuukauden kuluessa 3.23 artiklan (Tarkastus) 5 kohdan mukaisen lisätietoja koskevan pyynnön päiväyksestä:

   i) tuoja ei antanut vastausta; tai

ii) tuojan toimittamat tiedot ovat riittämättömiä, jotta tuote voitaisiin vahvistaa alkuperätuotteeksi;

c) kymmenen kuukauden kuluessa 3.24 artiklan (Hallinnollinen yhteistyö) 2 kohdan mukaisen tietopyynnön päiväyksestä:

i) viejäosapuolen tulliviranomainen ei ole antanut vastausta; tai

ii) viejäosapuolen tulliviranomaisen toimittamat tiedot ovat riittämättömiä, jotta tuote voitaisiin vahvistaa alkuperätuotteeksi.

2. Tuojaosapuolen tulliviranomainen voi evätä tullietuuskohtelun tuotteelta, jolle tuoja vaatii tullietuuskohtelua, jos tuoja ei noudata tämän luvun muita kuin tuotteiden alkuperäasemaan liittyviä vaatimuksia.

3. Jos tuojaosapuolen tulliviranomaisella on riittävä peruste evätä tullietuuskohtelu tämän artiklan 1 kohdan mukaisesti tapauksissa, joissa viejäosapuolen tulliviranomainen on 3.24 artiklan (Hallinnollinen yhteistyö) 5 kohdan b alakohdan nojalla antanut lausunnon, joka vahvistaa tuotteiden alkuperäaseman, tuojaosapuolen tulliviranomaisen on ilmoitettava viejäosapuolen tulliviranomaiselle syistään ja aikeestaan evätä tullietuuskohtelu kahden kuukauden kuluessa mainitun lausunnon vastaanottopäivästä.

4. Jos 3 kohdassa tarkoitettu ilmoitus annetaan, jommankumman osapuolen pyynnöstä järjestetään neuvottelut kolmen kuukauden kuluessa mainitun ilmoituksen päivämäärästä. Neuvottelujaksoa voidaan jatkaa tapauskohtaisesti osapuolten tulliviranomaisten yhteisellä sopimuksella. Neuvottelut käydään tulliyhteistyösekakomitean vahvistaman menettelyn mukaisesti, jollei osapuolten tulliviranomaisten kesken toisin sovita.

5. Jos tuojaosapuolen tulliviranomainen ei voi vahvistaa tuotetta alkuperätuotteeksi, tuojaosapuolen tulliviranomainen voi neuvottelujakson päättyessä evätä tullietuuskohtelun annettuaan tuojalle mahdollisuuden tulla kuulluksi, jos tuojaosapuolen tulliviranomaisella on epäämiseen riittävät perusteet. Kun viejäosapuolen tulliviranomainen vahvistaa tuotteiden alkuperäaseman ja perustelee tällaisen päätelmänsä, tuojaosapuolen tulliviranomainen ei saa kuitenkaan evätä tullietuuskohtelua tuotteelta yksinomaan sillä perusteella, että on sovellettu 3.24 artiklan (Hallinnollinen yhteistyö) 6 kohtaa.

6. Tuojaosapuolen tulliviranomaisen on kahden kuukauden kuluessa tuotteen alkuperäasemaa koskevan lopullisen päätöksen tekemisestä ilmoitettava kyseisestä lopullisesta päätöksestä sille viejäosapuolen tulliviranomaiselle, joka on antanut lausunnon 3.24 artiklan (Hallinnollinen yhteistyö) 5 kohdan b alakohdan mukaisesti.

3.26 ARTIKLA

Luottamuksellisuus

1. Kummankin osapuolen on lainsäädäntönsä mukaisesti säilytettävä toisen osapuolen tai toisen osapuolen jonkin henkilön tämän luvun nojalla sille toimittamien tietojen luottamuksellisuus ja suojattava kyseiset tiedot paljastamiselta.

2. Tuojaosapuolen viranomaisten saamia tietoja saa käyttää ainoastaan tämän luvun mukaisiin tarkoituksiin. Osapuoli voi sallia tämän luvun nojalla kerätyn tiedon käyttämisen hallinnollisessa menettelyssä, tuomioistuinmenettelyssä tai tuomioistuintyyppisessä menettelyssä, joka on käynnistetty tässä luvussa vahvistettujen vaatimusten rikkomisen vuoksi. Osapuolen on ilmoitettava tietojen tällaisesta käytöstä etukäteen tiedot toimittaneelle henkilölle tai osapuolelle.

3. Kummankin osapuolen on varmistettava, että tämän luvun nojalla kerättyjä luottamuksellisia tietoja ei käytetä muihin tarkoituksiin kuin alkuperän määrittämistä ja tulliasioita koskevien päätösten ja määrittelyjen hallinnointiin ja niiden täytäntöönpanon valvontaan, lukuun ottamatta tapauksia, joissa tähän on saatu luottamukselliset tiedot toimittaneen henkilön tai osapuolen lupa. Jos osapuolen lainsäädännön noudattamiseksi pyydetään luottamuksellisia tietoja oikeudenkäyntejä varten, jotka eivät liity alkuperään tai tulliasioihin, ja sillä edellytyksellä, että osapuoli ilmoittaa tästä tiedot toimittaneelle henkilölle tai osapuolelle etukäteen ja ilmaisee tietojen tällaista käyttöä koskevan oikeudellisen vaatimuksen, luottamukselliset tiedot toimittaneelta henkilöltä tai osapuolelta ei tarvita lupaa.

3.27 ARTIKLA

Hallinnolliset toimenpiteet ja seuraamukset

Kumpikin osapuoli varmistaa tämän luvun tehokkaan täytäntöönpanon. Kumpikin osapuoli varmistaa, että toimivaltaiset viranomaiset voivat oman lainsäädäntönsä mukaisesti määrätä hallinnollisia toimenpiteitä ja tarvittaessa seuraamuksia tämän luvun mukaisten velvollisuuksien rikkomisesta.

C JAKSO

LOPPUMÄÄRÄYKSET

3.28 ARTIKLA

Ceuta ja Melilla

1. Tätä lukua sovellettaessa unionin osalta käsitteeseen ’osapuoli’ eivät sisälly Ceuta ja Melilla.

2. Ceutaan ja Melillaan tuotaviin Uuden-Seelannin alkuperätuotteisiin sovelletaan kaikilta osin tämän sopimuksen nojalla samaa tullikohtelua, tullietuusmenettely mukaan luettuna, jota sovelletaan unionin tullialueen alkuperätuotteisiin vuoden 1985 liittymisasiakirjan pöytäkirjan N:o 2[1] mukaisesti. Uusi-Seelanti soveltaa tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien, Ceutan ja Melillan alkuperätuotteiden tuontiin samaa tullikohtelua, myös tullietuuskohtelua, jota sovelletaan unionista tuotaviin unionin alkuperätuotteisiin.

3. Määritettäessä Uudesta-Seelannista Ceutaan ja Melillaan vietävien tuotteiden alkuperää sovelletaan tämän luvun nojalla Uuteen-Seelantiin sovellettavia alkuperäsääntöjä ja alkuperämenettelyjä. Määritettäessä Ceutasta ja Melillasta Uuteen-Seelantiin vietävien tuotteiden alkuperää sovelletaan tämän luvun nojalla unioniin sovellettavia alkuperäsääntöjä ja alkuperämenettelyjä.

4. Ceutaa ja Melillaa pidetään yhtenä alueena.

5. Espanjan tulliviranomaiset ovat vastuussa tämän luvun soveltamisesta Ceutassa ja Melillassa.

---

[1] EYVL L 302, 15.11.1985, s. 9.

3.29 ARTIKLA

Passituksessa tai varastossa olevia tuotteita koskevat siirtymämääräykset

Tätä sopimusta voidaan soveltaa tämän luvun määräykset täyttäviin tuotteisiin, jotka ovat tämän sopimuksen voimaantulopäivänä joko passituksessa viejäosapuolesta tuojaosapuoleen tai tuojaosapuolessa tullivalvonnassa eikä niistä ole maksettu tuontitulleja ja -veroja, jos niistä tehdään 3.16 artiklassa (Tullietuuskohtelun hakeminen) tarkoitettu tullietuuskohtelua koskeva hakemus tuojaosapuolen tulliviranomaiselle 12 kuukauden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulopäivästä.

3.30 ARTIKLA

Tulliyhteistyösekakomitea

1. Tällä artiklalla täydennetään ja täsmennetään 24.4 artiklaa (Erikoistuneet komiteat).

2. Tulliyhteistyösekakomitealla, joka on perustettu Brysselissä 3 päivänä heinäkuuta 2017 tehdyllä unionin ja Uuden-Seelannin sopimuksella yhteistyöstä ja keskinäisestä hallinnollisesta avunannosta tulliasioissa, on tämän luvun osalta seuraavat tehtävät:

a) tähän lukuun mahdollisesti tehtävien muutosten tarkastelu, mukaan lukien harmonoidun järjestelmän tarkistamisesta johtuvat muutokset;

b) päätösten tekeminen selittävistä huomautuksista tämän luvun täytäntöönpanon helpottamiseksi; ja

c) päätöksen tekeminen 3.25 artiklan (Tullietuuskohtelun epääminen) 4 kohdassa tarkoitetun neuvottelumenettelyn aloittamisesta.

4 LUKU

TULLIMENETTELYT JA KAUPAN HELPOTTAMINEN

4.1 ARTIKLA

Tavoitteet

Tämän luvun tavoitteena on

a) edistää tavarakaupan helpottamista osapuolten välillä ja samalla varmistaa tehokas tullivalvonta ottaen huomioon kaupan käytäntöjen kehitys;

b) varmistaa tavaroiden tuontia, vientiä ja passitusta koskeviin vaatimuksiin liittyvien kummankin osapuolen säädösten ja määräysten avoimuus ja yhdenmukaisuus sovellettavien kansainvälisten standardien kanssa;

c) varmistaa, että kumpikin osapuoli soveltaa tavaroiden tuontia, vientiä ja passitusta koskeviin vaatimuksiin liittyviä tullisäädöksiään ja -määräyksiään ennakoitavalla, johdonmukaisella ja syrjimättömällä tavalla;

d) edistää kummassakin osapuolessa tullimenettelyiden ja -käytäntöjen yksinkertaistamista ja nykyaikaistamista;

e) kehittää edelleen riskienhallintatekniikoita laillisen kaupan helpottamiseksi ja samalla turvata kansainvälisen kaupan toimitusketju; ja

f) tehostaa osapuolten yhteistyötä tulliasioissa ja kaupan helpottamisen alalla.

4.2 ARTIKLA

Tulliyhteistyö ja keskinäinen hallinnollinen avunanto

1. Osapuolet tekevät yhteistyötä tulliasioissa toimivaltaisten viranomaisten välityksellä, jotta varmistetaan 4.1 artiklassa (Tavoitteet) vahvistettujen tavoitteiden saavuttaminen.

2. CCMAA:n lisäksi osapuolet kehittävät yhteistyötä, myös seuraavilla alueilla:

a) tietojen vaihto tullisäädöksistä ja -määräyksistä, niiden täytäntöönpanosta ja tullimenettelyistä erityisesti seuraavilla aloilla:

i) tulliviranomaisten suorittama teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen valvonta;

ii) passituksen ja uudelleenlastauksen helpottaminen; ja

iii) suhteet liike-elämään;

b) yhteistyön vahvistaminen tullialalla toimivissa kansainvälisissä järjestöissä, kuten WTO:ssa ja Maailman tullijärjestössä, jäljempänä ’WCO’;

c) pyrkimykset yhdenmukaistaa tuontia, vientiä ja muita tullimenettelyjä koskevia osapuolten tietovaatimuksia ottamalla käyttöön yhteiset standardit ja tietoelementit WCO:n tietomallin mukaisesti;

d) tarvittaessa tiettyjen tulliin liittyvien tietojen vaihto osapuolten tulliviranomaisten välisen jäsennellyn ja säännöllisen viestinnän avulla, jotta tehostetaan riskienhallintaa ja tullitarkastuksia, kohdennetaan toiminta suuririskisiin tavaroihin ja helpotetaan laillista kauppaa. Tämän alakohdan nojalla tapahtuva tietojenvaihto ei vaikuta sellaiseen tietojenvaihtoon, jota osapuolet voivat toteuttaa keskinäistä hallinnollista avunantoa koskevien CCMAA:n määräysten mukaisesti:

e) yhteistyön vahvistaminen riskienhallintatekniikoiden kehittämiseksi, mukaan lukien parhaiden käytäntöjen ja tarvittaessa riskitietojen ja tarkastustulosten jakaminen; ja

f) tarvittaessa valtuutettujen talouden toimijoiden ohjelmien ja tullitarkastusten vastavuoroinen tunnustaminen, mukaan lukien niitä vastaavat kauppaa helpottavat toimenpiteet.

3. Rajoittamatta muita tämän sopimuksen mukaisia kaavailtuja yhteistyömuotoja osapuolten tulliviranomaiset tekevät yhteistyötä, myös vaihtamalla tietoja, ja antavat toisilleen keskinäistä hallinnollista apua tämän luvun piiriin kuuluvissa asioissa CCMAA:n määräysten mukaisesti. Kaikkeen tämän luvun nojalla tapahtuvaan osapuolten väliseen tietojenvaihtoon sovelletaan soveltuvin osin hallintoviranomaisten keskinäistä avunantoa tulliasioissa koskevassa CCMAA:n 17 artiklassa määrättyä luottamuksellisuutta ja tietosuojaa samoin kuin osapuolten kesken mahdollisesti sovittuja luottamuksellisuutta ja yksityisyyttä koskevia vaatimuksia.

4.3 ARTIKLA

Tullimääräykset ja -menettelyt

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen tullimääräykset ja -menettelyt perustuvat seuraaviin:

a) tullin ja kaupan alalla sovellettavat kansainväliset välineet ja normit, jotka kukin osapuoli on hyväksynyt, mukaan lukien tullimenettelyjen yksinkertaistamista ja yhdenmukaistamista koskevan tarkistetun Kioton yleissopimuksen keskeiset osat, kansainvälinen yleissopimus harmonoidusta tavarankuvaus- ja koodausjärjestelmästä sekä maailmankaupan turvaamista ja helpottamista koskeva normikehys ja WCO:n tullitietomalli;

b) laillisen kaupan suojelu ja helpottaminen soveltamalla ja noudattamalla tehokkaasti sen omassa lainsäädännössä säädettyjä vaatimuksia;

c) oikeasuhtaiset ja syrjimättömät tullisäädökset ja -määräykset, joissa vältetään tarpeetonta talouden toimijoihin kohdistuvaa rasitetta, helpotetaan vaatimuksia hyvin noudattavien talouden toimijoiden kauppaa, mukaan lukien edullinen kohtelu tullivalvonnassa ennen tavaroiden luovutusta, ja varmistetaan suojautuminen petoksilta taikka laittomilta tai vahingollisilta toimilta; ja

d) säännöt, joilla varmistetaan, että tullisäädösten tai -määräysten rikkomisesta määrättävät seuraamukset ovat oikeasuhteisia ja syrjimättömyyteen perustuvia ja että tällaisten seuraamusten määrääminen ei viivästytä tavaroiden luovutusta perusteettomasti.

2. Osapuolten olisi säännöllisesti tarkasteltava tullia koskevia säädöksiään, määräyksiään ja -menettelyjään uudelleen. Tullimenettelyjä on myös sovellettava tavalla, joka on ennakoitavissa, johdonmukainen ja läpinäkyvä.

3. Työskentelytapojen parantamiseksi sekä toiminnan syrjimättömyyden, avoimuuden, tehokkuuden, yhtenäisyyden ja vastuullisuuden takaamiseksi osapuolet

a) yksinkertaistavat ja tarkastelevat vaatimuksia ja muodollisuuksia uudelleen aina kun se on mahdollista, tavaroiden nopean luovutuksen ja tulliselvityksen varmistamiseksi; ja

b) jatkavat työtä, jonka tavoitteena on yksinkertaistaa ja standardoida tullin ja muiden virastojen vaatimia tietoja ja asiakirjoja.

4.4 ARTIKLA

Tavaroiden luovutus

1. Kumpikin osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa tullimenettelyjä, joilla

a) mahdollistetaan tavaroiden nopea luovutus sellaisen ajan kuluessa, joka ei ole pidempi kuin osapuolen säädösten ja määräysten noudattaminen edellyttää, ja mahdollisuuksien mukaan tapahtuu tavaroiden saapuessa;

b) mahdollistetaan asiakirjojen ja muiden vaadittavien tietojen toimittaminen ja käsittely etukäteen sähköisesti ennen tavaroiden saapumista, jotta tavarat voidaan luovuttaa niiden saapuessa;

c) sallitaan tavaroiden luovutus ennen sovellettavien tullien, verojen ja maksujen lopullista määrittämistä, jos tällaista määrittämistä ei ole tehty ennen saapumista tai saapumisen yhteydessä taikka niin nopeasti kuin mahdollista saapumisen jälkeen ja edellyttäen, että kaikki muut sääntelyvaatimukset ovat täyttyneet. Tavaroiden luovutuksen edellytyksenä kumpikin osapuoli voi vaatia vielä määrittämättömään summaan kohdistuvan vakuuden, takauksen, talletuksen tai muun sen säädöksissä ja määräyksissä säädetyn asianmukaisen välineen muodossa. Tällainen vakuus ei saa olla suurempi kuin määrä, jonka osapuoli vaatii varmistaakseen lopullisten tullien, verojen ja maksujen maksamisen tavaroista, jotka kuuluvat vakuuden piiriin. Vakuus on vapautettava, kun sitä ei enää vaadita; ja

d) sallitaan tavaroiden luovutus saapumispaikassa ilman väliaikaista siirtoa varastoihin tai muihin tiloihin sillä edellytyksellä, että tavarat voidaan muutoin luovuttaa.

2. Kummankin osapuolen on mahdollisuuksien mukaan minimoitava tavaroiden luovutusta varten tarvittavien asiakirjojen määrä.

3. Kumpikin osapuoli pyrkii mahdollistamaan kiireellistä tulliselvitystä edellyttävien tavaroiden nopean luovutuksen, myös tulliviranomaisten ja muiden asiaankuuluvien viranomaisten tavanomaisten virka-aikojen ulkopuolella.

4. Kumpikin osapuoli ottaa mahdollisuuksien mukaan käyttöön tai pitää voimassa tullimenettelyjä, jotka mahdollistavat tiettyjen lähetysten nopeutetun luovutuksen siten, että samalla jatketaan asianmukaista tullivalvontaa, mukaan lukien mahdollisuus esittää yksi asiakirja, joka kattaa kaikki lähetykseen kuuluvat tavarat, mahdollisuuksien mukaan sähköisesti.

4.5 ARTIKLA

Pilaantuvat tavarat

1. Tässä artiklassa ’pilaantuvilla tavaroilla’ tarkoitetaan tavaroita, jotka pilaantuvat nopeasti luontaisten ominaisuuksiensa vuoksi, etenkin asianmukaisten varastointiolosuhteiden puuttuessa.

2. Jotta voidaan estää pilaantuvien tavaroiden vältettävissä oleva menetys tai pilaantuminen, kumpikin osapuoli asettaa pilaantuvat tavarat asianmukaisesti etusijalle mahdollisesti vaadittavia tarkastuksia suunniteltaessa ja suoritettaessa.

3. Sen lisäksi, mitä 4.4 artiklan (Tavaroiden luovutus) 1 kohdan a alakohdassa määrätään, kummankin osapuolen on talouden toimijan pyynnöstä mahdollisuuksien mukaan ja omien säädöstensä ja määräystensä mukaisesti

a) säädettävä tulliviranomaisten ja muiden asiaankuuluvien viranomaisten virka-ajan ulkopuolella tapahtuvasta pilaantuvien tavaroiden lähetysten tulliselvityksestä; ja

b) sallia pilaantuvien tavaroiden lähetysten siirtäminen talouden toimijan tiloihin ja niiden tulliselvitys tällaisissa tiloissa.

4.6 ARTIKLA

Yksinkertaistettu tullimenettely

Kumpikin osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa toimenpiteitä, joiden ansiosta kaupan alan toimijat tai toimijat, jotka täyttävät sen säädöksissä ja määräyksissä vahvistetut vaatimukset, voivat hyötyä tullimenettelyjen pidemmälle menevästä yksinkertaistamisesta. Tällaisia toimenpiteitä voivat olla muun muassa seuraavat:

a) vähemmän tietoa tai liiteasiakirjoja sisältävät tulli-ilmoitukset; tai

b) jaksotullaukset tullien ja verojen määrittämiseksi ja maksamiseksi useista tuontitapahtumista tietyllä ajanjaksolla näiden maahantuotujen tavaroiden luovutuksen jälkeen.

4.7 ARTIKLA

Passitus ja jälleenlaivaus

1. Kumpikin osapuoli varmistaa uudelleenlastaustoimintojen ja kauttakuljetustapahtumien helpottamisen ja tehokkaan valvonnan alueellaan.

2. Kumpikin osapuoli varmistaa kaikkien asianomaisten viranomaisten ja virastojen välisen yhteistyön ja koordinoinnin alueillaan tarkoituksenaan helpottaa kauttakuljetusliikennettä.

3. Sillä edellytyksellä, että kaikki sääntelyvaatimukset täyttyvät, kumpikin osapuoli mahdollistaa tuontiin tarkoitettujen tavaroiden siirtämisen alueellaan tullivalvonnassa maahantulopaikan tullitoimipaikasta alueellaan olevaan toiseen tullitoimipaikkaan, josta tavarat luovutetaan tai jossa ne tulliselvitetään.

4.8 ARTIKLA

Riskienhallinta

1. Kumpikin osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa tullitarkastusten riskienhallintajärjestelmän.

2. Kumpikin osapuoli suunnittelee ja soveltaa riskienhallintaa siten, että vältetään mielivaltainen tai perusteeton syrjintä taikka kansainvälisen kaupan peitelty rajoittaminen.

3. Kumpikin osapuoli keskittää tullivalvonnan ja muun asiaankuuluvan rajavalvonnan korkean riskin lähetyksiin ja nopeuttaa matalan riskin lähetysten luovuttamista. Kumpikin osapuoli voi myös valita satunnaisesti lähetyksiä tällaiseen valvontaan osana riskienhallintaansa.

4. Kummankin osapuolen riskienhallinnan on perustuttava riskien arviointiin asianmukaisten poimintaehtojen perusteella.

4.9 ARTIKLA

Selvityksen jälkeinen tarkastus

1. Voidakseen nopeuttaa tavaroiden luovutusta kumpikin osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa jälkitarkastukset, jotta varmistetaan tullisäädösten ja -määräysten sekä muiden asiaan liittyvien säädösten ja määräysten mukaisuus.

2. Kumpikin osapuoli valitsee henkilön tai lähetyksen jälkitarkastukseen riskien perusteella, missä voidaan ottaa huomioon asianmukaiset poimintaehdot. Kumpikin osapuoli tekee jälkitarkastuksen avoimella tavalla. Jos henkilö on osallisena tarkastusprosessissa, josta on saatu ratkaisevia tuloksia, osapuoli ilmoittaa viipymättä tarkastuksen kohteena olleelle henkilölle tarkastuksen tulokset, henkilön oikeudet ja velvoitteet sekä tulosten syyt.

3. Jälkitarkastuksesta saatuja tietoja voidaan käyttää myöhemmissä hallinnollisissa tai oikeudellisissa menettelyissä.

4. Osapuolet käyttävät mahdollisuuksien mukaan jälkitarkastuksen tulosta soveltaessaan riskienhallintaa.

4.10 ARTIKLA

Valtuutetut talouden toimijat

1. Kumpikin osapuoli perustaa kumppanuusohjelman tai pitää sitä yllä tietyt kriteerit täyttäviä talouden toimijoita varten, jäljempänä ’valtuutetut talouden toimijat’.

2. Valtuutetuksi talouden toimijaksi luokittelua koskevat erityiset perusteet on julkaistava, ja niiden on liityttävä osapuolten säädöksissä ja määräyksissä tai menettelyissä täsmennettyjen vaatimusten noudattamiseen. Näihin perusteisiin voivat kuulua seuraavat:

a) asianmukainen tullisäädösten ja -määräysten ja muiden asiaan liittyvien säädösten ja määräysten aiempi noudattaminen;

b) tietojen hallinnointijärjestelmä, joka mahdollistaa tarvittavat sisäiset tarkastukset;

c) vakavaraisuus, mukaan luettuna tapauksen mukaan riittävän vakuuden tai takauksen tarjoaminen; ja

d) toimitusketjun turvaaminen.

3. Valtuutetun talouden toimijan aseman myöntämiseen sovellettavia erityisiä perusteita ei pidä suunnitella tai soveltaa siten, että ne antavat mahdollisuuden harjoittaa tai aiheuttavat mielivaltaista tai perusteetonta syrjintää samassa tilanteessa olevien toimijoiden välillä, ja niiden on mahdollistettava pienten ja keskisuurten yritysten osallistuminen.

4. Valtuutettua talouden toimijaa koskevaan ohjelmaan on sisällyttävä valtuutetulle talouden toimijalle koituvia erityisiä etuja, kuten

a) harvoin suoritettavat fyysiset tarkastukset ja tutkimukset, tapauksen mukaan;

b) lähetyksen asettaminen etusijalle, jos se päätetään tarkastaa;

c) nopea luovutusaika, tapauksen mukaan;

d) lykätty tullien, verojen, maksujen ja palkkioiden maksu;

e) yleisvakuuksien tai alennettujen vakuuksien käyttö;

f) yksi tulli-ilmoitus kaikesta tuonnista tai viennistä tiettynä ajanjaksona; ja

g) tavaroiden tulliselvitys valtuutetun talouden toimijan tiloissa tai muussa tulliviranomaisten hyväksymässä paikassa.

5. Sen estämättä, mitä 1–4 kohdassa määrätään, osapuoli voi tarjota 4 kohdassa tarkoitettuja etuja tullimenettelyillä, jotka ovat yleisesti kaikkien toimijoiden käytettävissä, jolloin kyseisen osapuolen ei tarvitse perustaa erillistä järjestelmää valtuutettuja talouden toimijoita varten.

6. Osapuolet voivat edistää tulliviranomaisten ja muiden valtion viranomaisten tai virastojen välistä yhteistyötä osapuolen sisällä valtuutettujen talouden toimijoiden ohjelmien osalta. Tämä yhteistyö voidaan toteuttaa muun muassa yhdenmukaistamalla vaatimuksia, helpottamalla etuuksien saantia ja poistamalla tarpeetonta päällekkäisyyttä.

4.11 ARTIKLA

Tietojen julkaiseminen ja saatavuus

1. Kumpikin osapuoli julkaisee viipymättä syrjimättömällä ja helposti saatavilla olevalla tavalla ja mahdollisuuksien mukaan internetin välityksellä säädökset, määräykset ja tullimenettelyt, jotka liittyvät tavaroiden tuontia, vientiä ja kauttakuljetusta koskeviin vaatimuksiin. Tähän sisältyvät

a) tuontia, vientiä ja kauttakuljetusta koskevat menettelyt (mukaan lukien menettelyt satamissa, lentokentillä ja muissa maahantulopaikoissa) sekä vaaditut lomakkeet ja asiakirjat;

b) tuonnista ja viennistä tai tuonnin ja viennin yhteydessä perittävät kaikki tullit ja verot;

c) valtion virastojen tuonnin, viennin ja kauttakuljetuksen johdosta tai tuonnin, viennin ja kauttakuljetuksen yhteydessä määräämät tai niiden puolesta määrätyt maksut;

d) tuotteiden luokittelua tai arvonmääritystä tullitarkoituksiin koskevat säännöt;

e) alkuperäsääntöihin liittyvät yleisesti sovellettavat säädökset, määräykset ja hallinnolliset päätökset;

f) tuontia, vientiä tai kauttakuljetusta koskevat rajoitukset tai kiellot;

g) tuonti-, vienti- tai kauttakuljetusmuodollisuuksien rikkomiseen sovellettavat seuraamuksia koskevat säännökset;

h) muutoksenhakumenettelyt;

i) tuontiin, vientiin tai kauttakuljetukseen liittyvät yhden tai useamman maan kanssa tehdyt sopimukset tai niiden osat;

j) tariffikiintiöiden hallinnointiin liittyvät menettelyt;

k) tullitoimipaikkojen aukioloajat; ja

l) asiaankuuluvat hallinnolliset ilmoitukset.

2. Kumpikin osapuoli pyrkii julkistamaan uudet säädökset, määräykset ja tullimenettelyt sekä niiden muutokset ja tulkinnat, jotka liittyvät tavaroiden tuontia, vientiä ja kauttakuljetusta koskeviin vaatimuksiin ennen niiden soveltamista.

3. Kumpikin osapuoli varmistaa mahdollisuuksien mukaan, että uusien tai muutettujen säädösten, määräysten ja tullimenettelyiden, palkkioiden ja maksujen julkaisemisen ja voimaantulon välillä on riittävän pitkä ajanjakso.

4. Kumpikin osapuoli asettaa internetin kautta saataville seuraavat tiedot ja saattaa ne tarvittaessa ajan tasalle:

a) kuvaus sen tuontia, vientiä ja kauttakuljetusta koskevista menettelyistä, mukaan lukien muutoksenhakumenettelyt; kuvauksessa on annettava tietoja tuontia, vientiä ja kauttakuljetusta varten tarvittavista käytännön toimista;

b) lomakkeet ja asiakirjat, jotka vaaditaan kyseisen osapuolen alueelle tuontia, alueelta vientiä ja alueen kautta kuljetusta varten; ja

c) yhteyspisteiden yhteystiedot.

5. Kumpikin osapuoli perustaa tai ylläpitää käytettävissä olevien resurssiensa rajoissa yhteyspisteitä, jotka vastaavat kohtuullisen ajan kuluessa hallitusten, kauppiaiden ja muiden asianomaisten osapuolten tiedusteluihin 1 kohdan piiriin kuuluvista asioista. Osapuoli ei saa periä maksua toisen osapuolen tiedusteluihin vastaamisesta.

4.12 ARTIKLA

Ennakkopäätökset

1. Kummankin osapuolen tulliviranomainen antaa hakijoille ennakkopäätöksiä, joissa esitetään tarkasteltavana oleviin tavaroihin sovellettava kohtelu osapuolen säädösten ja määräysten mukaisesti. Tällaiset päätökset on annettava kirjallisessa tai sähköisessä muodossa määräajassa, ja niiden on sisällettävä kaikki tarvittavat tiedot. Kumpikin osapuoli varmistaa, että ennakkopäätös voidaan antaa toisen osapuolen hakijalle ja että hakija voi käyttää sitä kyseisessä osapuolessa.

2. Ennakkopäätöksiä on annettava

a) tavaroiden tariffiluokituksesta;

b) tavaroiden alkuperästä; ja

c) asianmukaisista menetelmistä tai perusteista sekä niiden soveltamisesta, kun näitä käytetään tullausarvon määrittämiseksi tiettyjen tosiseikkojen perusteella, jos osapuolen säädökset ja määräykset sen sallivat.

3. Ennakkopäätökset ovat voimassa vähintään kolme vuotta niiden antamispäivästä tai muusta päätöksessä täsmennetystä päivästä. Päätöksen antava osapuoli voi muuttaa tai peruuttaa, mitätöidä tai kumota ennakkopäätöksen, jos päätös perustuu virheellisiin, puutteellisiin, vääriin tai harhaanjohtaviin tietoihin tai hallinnolliseen virheeseen tai jos lainsäädäntö, olennaiset tosiseikat tai olosuhteet, joihin päätös perustuu, ovat muuttuneet.

4. Osapuoli voi kieltäytyä antamasta ennakkopäätöstä, jos hakemuksessa esitetty kysymys on hallinnollisen tai oikeudellisen muutoksenhaun kohteena tai jos hakemus ei liity mihinkään ennakkopäätöksen käyttötarkoitukseen tai tullimenettelyn käyttötarkoitukseen. Jos osapuoli kieltäytyy antamasta ennakkopäätöstä, sen on ilmoitettava tästä viipymättä hakijalle kirjallisesti ja esitettävä asiaan vaikuttavat seikat sekä päätöksensä perusteet.

5. Kumpikin osapuoli julkaisee vähintään seuraavat:

a) ennakkopäätöksen hakemista koskevat vaatimukset, mukaan luettuna toimitettavat tiedot ja niiden muoto;

b) määräaika, jonka kuluessa se antaa ennakkopäätöksen; ja

c) ennakkopäätöksen voimassaoloaika.

6. Jos osapuoli kumoaa ennakkopäätöksen, muuttaa sitä, julistaa sen pätemättömäksi tai peruuttaa sen, sen on toimitettava hakijalle kirjallinen ilmoitus, jossa esitetään asiaan liittyvät tosiseikat ja päätöksen perustelut. Osapuoli voi kumota ennakkopäätöksen, muuttaa sitä, julistaa sen pätemättömäksi tai peruuttaa sen taannehtivasti vain siinä tapauksessa, että päätös perustui puutteellisiin, virheellisiin, vääriin tai harhaanjohtaviin tietoihin.

7. Osapuolen antama ennakkopäätös sitoo kyseistä osapuolta päätöstä pyytäneeseen hakijaan nähden. Osapuoli voi määrätä, että ennakkopäätös sitoo hakijaa.

8. Kumpikin osapuoli tarkastelee päätöksen haltijan kirjallisesta pyynnöstä uudelleen ennakkopäätöstä tai sen muuttamista, kumoamista tai pätemättömäksi julistamista koskevaa päätöstä.

9. Kumpikin osapuoli pyrkii asettamaan julkisesti saataville ennakkopäätöksiä koskevat tiedot ottaen huomioon tarpeen suojata henkilötietoja ja kaupallisesti luottamuksellisia tietoja.

10. Kumpikin osapuoli antaa ennakkopäätöksen viipymättä ja yleensä 150 päivän kuluessa kaikkien tarvittavien tietojen vastaanottamisesta. Tätä määräaikaa voidaan pidentää osapuolen säädösten ja määräysten mukaisesti, jos lisäaikaa tarvitaan sen varmistamiseksi, että ennakkopäätökset annetaan oikein ja yhdenmukaisesti. Tällöin osapuolen on ilmoitettava hakijalle määräajan pidennyksen syy ja kesto.

4.13 ARTIKLA

Tulliasioitsijat

Osapuolen tullimääräyksissä ja -menettelyissä ei saa edellyttää tulliasioitsijoiden pakollista käyttöä. Kumpikin osapuoli ilmoittaa ja julkistaa tulliasioitsijoiden käyttöä koskevat toimenpiteensä. Kummankin osapuolen on sovellettava läpinäkyviä, syrjimättömiä ja oikeasuhteisia sääntöjä, jos ja kun ne myöntävät lupia tulliasioitsijoille.

4.14 ARTIKLA

Tullausarvon määrittäminen

1. Kumpikin osapuoli määrittää tavaroiden tullausarvon tullausarvoa koskevan sopimuksen I osan mukaisesti. Tätä varten tullausarvoa koskevan sopimuksen 1 osa sisällytetään tähän sopimukseen ja otetaan sen osaksi soveltuvin osin.

2. Osapuolet tekevät yhteistyötä, jotta päästään yhteiseen toimintatapaan tullausarvon määrittämiseen liittyvissä kysymyksissä.

4.15 ARTIKLA

Vientitavaran ennakkotarkastukset

Osapuoli ei edellytä vientitavaran ennakkotarkastusten, sellaisina kuin ne on määritelty vientitavaran ennakkotarkastuksesta tehdyssä WTO:n sopimuksessa, pakollista käyttämistä.

4.16 ARTIKLA

Uudelleentarkastelu ja muutoksenhaku

1. Kumpikin osapuoli tarjoaa tehokkaat, nopeat, syrjimättömät ja helposti käytettävissä olevat menettelyt, joilla turvataan muutoksenhakuoikeus sellaisiin tullin tai muiden toimivaltaisten viranomaisten hallinnollisiin toimiin, ratkaisuihin ja päätöksiin, jotka vaikuttavat tavaroiden tuontiin, vientiin tai kauttakuljetukseen.

2. Kumpikin osapuoli varmistaa, että henkilöillä, joita koskevan ratkaisun tai päätöksen se tekee tai joita koskevia hallinnollisia toimia se toteuttaa, on käytössään

a) hallinnollinen muutoksenhaku ratkaisun tai päätöksen tehnyttä tai hallinnollisen toimen toteuttanutta virkamiestä tai virastoa korkeammalle hallinnolliselle viranomaiselle tai tällaisesta virkamiehestä tai virastosta riippumattomalle hallinnolliselle viranomaiselle tai tällaisen viranomaisen suorittama hallinnollinen uudelleentarkastelu; tai

b) ratkaisua tai päätöstä taikka hallinnollista toimea koskeva oikeudellinen muutoksenhaku tai uudelleentarkastelu

3. Kumpikin osapuoli varmistaa, että tapauksissa, joissa 2 kohdan a alakohdan mukaista muutoksenhakua tai uudelleentarkastelua koskevaa päätöstä ei anneta sen säädöksissä ja määräyksissä säädetyissä määräajoissa tai ilman aiheetonta viivästystä, valituksen tekijällä on oikeus uuteen hallinnolliseen tai oikeudelliseen muutoksenhakuun tai hallinnollisen tai oikeudellisen viranomaisen suorittamaan uudelleentarkasteluun tai mihin tahansa muuhun oikeudellisen viranomaisen tarjoamaan oikeussuojakeinoon kyseisen osapuolen säädösten ja määräysten mukaisesti.

4. Kumpikin osapuoli varmistaa, että valituksen tekijälle annetaan kirjallisesti, myös sähköisesti, hallinnollisen päätöksen perusteet, jotta tämä voi tarvittaessa käyttää muutoksenhakua tai uudelleentarkastelua koskevia menettelyjä.

4.17 ARTIKLA

Suhteet liike-elämän toimijoihin

1. Kumpikin osapuoli ottaa huomioon tarpeen käydä oikea-aikaisia ja säännöllisiä neuvotteluja kaupan edustajien kanssa tulliasioihin ja kaupan helpottamiseen liittyvistä lainsäädäntöehdotuksista ja yleisistä menettelyistä, ja kummankin osapuolen tullihallinto neuvottelee osapuolen liike-elämän toimijoiden kanssa.

2. Kumpikin osapuoli varmistaa mahdollisuuksien mukaan, että sen tullia ja siihen liittyviä seikkoja koskevat vaatimukset ja menettelyt ovat edelleen liike-elämän tarpeiden mukaisia, niissä noudatetaan kansainvälisesti hyväksyttyjä parhaita toimintatapoja ja niillä vastaisuudessakin rajoitetaan kauppaa mahdollisimman vähän.

4.18 ARTIKLA

Tulliyhteistyösekakomitea

1. Tällä artiklalla täydennetään ja täsmennetään 24.4 artiklaa (Erikoistuneet komiteat).

2. Tulliyhteistyösekakomitealla on sen toimivaltaan 24.4 artiklan (Erikoistuneet komiteat) 1 kohdan nojalla kuuluvien lukujen ja määräysten osalta, 3 lukua (Alkuperäsäännöt ja alkuperämenettelyt) lukuun ottamatta, seuraavat tehtävät:

a) alojen nimeäminen niiden täytäntöönpanon ja toiminnan parantamista varten; ja

b) asianmukaisten keinojen ja menetelmien löytäminen yhteisesti sovittujen ratkaisuiden saamiseksi esiin nouseviin kysymyksiin.

3. Tulliyhteistyösekakomitea voi tehdä päätöksiä 4.2 artiklan (Tulliyhteistyö ja keskinäinen hallinnollinen avunanto) 2 kohdassa tarkoitetuilla aloilla, myös kyseisen artiklan 2 kohdan d ja f alakohdan täytäntöönpanoa varten, jos se katsoo tämän tarpeelliseksi.

5 LUKU

KAUPAN SUOJATOIMET

A JAKSO

YLEISET MÄÄRÄYKSET

5.1 ARTIKLA

Etuuskohteluun oikeuttavien alkuperäsääntöjen soveltamatta jättäminen

Sovellettaessa B jaksoa (Polkumyynti- ja tasoitustullit) ja C jaksoa (Yleiset suojatoimenpiteet) 3 luvun (Alkuperäsäännöt ja alkuperämenettelyt) mukaisia etuuskohteluun oikeuttavia alkuperäsääntöjä ei sovelleta.

5.2 ARTIKLA

Riitojenratkaisumenettelyn soveltamatta jättäminen

26 lukua (Riitojen ratkaiseminen) ei sovelleta tämän luvun B jaksoon (Polkumyynti- ja tasoitustullit) eikä C jaksoon (Yleiset suojatoimenpiteet).

B JAKSO

POLKUMYYNTI- JA TASOITUSTULLIT

5.3 ARTIKLA

Avoimuus

1. Kaupan suojakeinoja käytettäessä olisi noudatettava täysin WTO:n vaatimuksia, ja niiden olisi perustuttava oikeudenmukaiseen ja avoimeen järjestelmään.

2. Polkumyyntisopimuksen 6.5 artiklan ja tukia ja tasoitustulleja koskevan sopimuksen 12.4 artiklan soveltamista rajoittamatta kummankin osapuolen on varmistettava, että kaikki ne olennaiset tosiseikat ja näkökannat, joihin päätös lopullisten toimenpiteiden soveltamisesta pohjautuu, ilmoitetaan kokonaisuudessaan ja tarkoituksenmukaisella tavalla mahdollisimman pian väliaikaisten toimenpiteiden käyttöönoton jälkeen ja ennen lopullisten päätelmien tekemistä. Ilmoitus on tehtävä kirjallisesti, ja asianomaisille osapuolille on annettava riittävästi aikaa näkemystensä esittämiseen.

3. Kullekin asianomaiselle osapuolelle on tarjottava mahdollisuus tulla kuulluksi, jotta se voi esittää näkemyksiään kaupan suojakeinoja koskevien tutkimusten aikana, sillä edellytyksellä, että tutkimuksen toteuttaminen ei tarpeettomasti lykkäänny.

5.4 ARTIKLA

Yleisen edun huomioon ottaminen

1. Osapuoli voi olla soveltamatta polkumyynti- tai tasoitustoimenpiteitä toisen osapuolen tavaroihin, jos kyseisen osapuolen säädöksissä ja määräyksissä asetettujen vaatimusten mukaisesti tutkimuksen aikana saataville asetettujen tietojen perusteella voidaan päätellä, että tällaisten toimenpiteiden soveltaminen ei ole yleisen edun mukaista.

2. Tehdessään lopullista päätöstä tullien käyttöönotosta kumpikin osapuoli ottaa säädöstensä ja määräystensä mukaisesti huomioon asianomaisten osapuolten, joihin voivat kuulua kotimainen tuotannonala, tuojat ja niitä edustavat järjestöt, edustavat käyttäjät ja edustavat kuluttajajärjestöt, toimittamat tiedot.

5.5 ARTIKLA

Alhaisemman tullin sääntö

Jos osapuoli ottaa käyttöön polkumyyntitullin toisen osapuolen tavaroiden tuonnissa, tällaisen tullin määrä ei saa ylittää polkumyyntimarginaalia. Jos polkumyyntimarginaalia alhaisempi tulli riittää poistamaan kotimaiselle tuotannonalalle aiheutuneen vahingon, osapuoli ottaa käyttöön tällaisen alhaisemman tullin säädöstensä ja määräystensä mukaisesti.

C JAKSO

YLEISET SUOJATOIMENPITEET

5.6 ARTIKLA

Avoimuus

1. Osapuolen, joka panee vireille yleisen suojatoimenpidetutkimuksen tai aikoo soveltaa yleisiä suojatoimenpiteitä, on toisen osapuolen pyynnöstä toimitettava viipymättä kirjallinen ilmoitus kaikista asiaankuuluvista tiedoista, jotka johtavat yleisen suojatoimenpidetutkimuksen vireillepanoon tai yleisten suojatoimenpiteiden käyttöönottoon, tarvittaessa alustavat päätelmät mukaan luettuina. Tämä määräys ei kuitenkaan rajoita suojalausekesopimuksen 3 artiklan 2 kohdan soveltamista.

2. Kumpikin osapuoli pyrkii ottamaan yleisiä suojatoimenpiteitä käyttöön tavalla, joka vähiten vaikuttaa osapuolten väliseen kauppaan.

3. Jos osapuoli katsoo 2 kohtaa sovellettaessa , että lopullisten suojatoimenpiteiden käyttöönottoa koskevat oikeudelliset vaatimukset täyttyvät, osapuolen, joka aikoo soveltaa tällaisia toimenpiteitä, on ilmoitettava asiasta toiselle osapuolelle ja pyrittävä tarjoamaan riittävät mahdollisuudet kyseisen osapuolen kanssa käytäviin ennakkoneuvotteluihin 1 kohdan mukaisesti toimitettujen tietojen tarkastelemiseksi ja näkemysten vaihtamiseksi ehdotetuista toimenpiteistä ennen lopullisen päätöksen tekemistä.

D JAKSO

KAHDENVÄLISET SUOJATOIMENPITEET

5.7 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä jaksossa tarkoitetaan:

a) ’kahdenvälisellä suojatoimenpiteellä’ 5.8 artiklassa (Kahdenvälisen suojatoimenpiteen soveltaminen) kuvattua toimenpidettä;

b) ’kotimaisella tuotannonalalla’ tuodun tavaran osalta osapuolen alueella toimivia samankaltaisten tai suoraan kilpailevien tavaroiden tuottajia kokonaisuudessaan tai tuottajia, joiden yhteinen samankaltaisten tai suoraan kilpailevien tavaroiden tuotanto muodostaa pääosan kyseisten tavaroiden kotimaisesta kokonaistuotannosta;

c) ’vakavalla heikkenemisellä’ talouden alalla esiintyviä suuria vaikeuksia tuottaa samankaltaisia tai suoraan kilpailevia tuotteita;

d) ’vakavalla vahingolla’ kotimaisen tuotannonalan tilanteen huomattavaa yleistä huononemista;

e) ’vakavan heikkenemisen uhalla’ vakavaa heikkenemistä, jonka uhka on tosiseikkojen eikä pelkästään väitteen, arvelun tai etäisen mahdollisuuden perusteella välitön;

f) ’vakavan vahingon uhalla’ vakavaa vahinkoa, joka tosiseikkojen eikä pelkästään väitteen, arvelun tai etäisen mahdollisuuden perusteella selvästi uhkaa toteutua välittömästi; ja

g) ’siirtymäkaudella’ seitsemän vuoden ajanjaksoa tämän sopimuksen voimaantulopäivästä.

5.8 ARTIKLA

Kahdenvälisen suojatoimenpiteen soveltaminen

1. Jos osapuolen alueelta peräisin olevan tavaran tuonti lisääntyy tämän sopimuksen mukaisen tullin alentamisen tai poistamisen seurauksena määrältään joko absoluuttisesti mitattuna tai suhteessa kotimaiseen tuotantoon ja sellaisissa olosuhteissa, että tuonti aiheuttaa tai uhkaa aiheuttaa vakavaa vahinkoa toisen osapuolen kotimaiselle tuotannonalalle, kyseinen toinen osapuoli voi siirtymäkauden aikana ja ainoastaan tässä jaksossa määrättyjen edellytysten ja menettelyjen mukaisesti soveltaa kahdenvälistä suojatoimenpidettä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta C jakson (Yleiset suojatoimenpiteet) mukaisia osapuolten oikeuksia ja velvollisuuksia.

2. Edellä olevan 1 kohdan nojalla sovellettavat kahdenväliset suojatoimenpiteet voivat koostua ainoastaan seuraavista:

a) kyseiseen tavaraan sovellettavan tullin mahdollisen lisäalennuksen suspendoiminen 2 luvun (Tavaroiden kansallinen kohtelu ja markkinoille pääsy) mukaisesti; tai

b) kyseisen tavaran tullin korottaminen tasolle, joka ei ylitä alempaa seuraavista:

i) sovellettu suosituimmuustulli, joka on voimassa kahdenvälisen suojatoimenpiteen soveltamisen alkamispäivänä; tai

ii) suosituimmuustulli, joka on voimassa päivänä, joka välittömästi edeltää tämän sopimuksen voimaantulopäivää.

5.9 ARTIKLA

Kahdenvälisen suojatoimenpiteen soveltamista koskevat normit

1. Mitään kahdenvälistä suojatoimenpidettä ei saa soveltaa

a) paitsi siinä laajuudessa ja sellaisena ajanjaksona, joka voi olla tarpeen kotimaiselle tuotannonalalle koituvan vakavan vahingon tai sen uhan taikka syrjäisimpien alueiden taloudellisen tilanteen vakavan heikkenemisen tai sen uhan estämiseksi tai korjaamiseksi;

b) enemmän kuin kahden vuoden ajan; ja

c) siirtymäkauden päättymisen jälkeen.

2. Edellä 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettua ajanjaksoa voidaan jatkaa yhdellä vuodella sillä edellytyksellä, että

a) tuojaosapuolen toimivaltaiset tutkintaviranomaiset toteavat 1 alajaksossa (Kahdenvälisiin suojatoimenpiteisiin sovellettavat menettelysäännöt) esitettyjen menettelyiden mukaisesti, että toimenpide on edelleen tarpeen, jotta voidaan estää tai korjata vakava vahinko tai sen uhka kotimaiselle tuotannonalalle taikka syrjäisimpien alueiden taloudellisen tilanteen vakava heikkeneminen tai sen uhka; ja

b) on näyttöä siitä, että kotimainen tuotannonala on parhaillaan sopeutumassa, eikä suojatoimenpiteen soveltamisen kokonaiskesto, mukaan lukien alkuperäinen soveltamisaika ja sen mahdollinen jatkaminen, ylitä kolmea vuotta.

3. Kun osapuoli lopettaa kahdenvälisen suojatoimenpiteen soveltamisen, tulli on se, joka olisi ollut voimassa kyseisen tavaran osalta liitteen 2-A (Tullien poistoluettelot) mukaisesti.

4. Osapuolen jonkin sellaisen tavaran tuontiin, johon on jo aiemmin sovellettu tällaista kahdenvälistä suojatoimenpidettä, ei saa soveltaa kahdenvälistä suojatoimenpidettä ajanjaksona, joka kestoltaan vastaa puolta aiemmasta kahdenvälisestä suojatoimenpiteestä.

5. Osapuoli ei saa soveltaa tai pitää voimassa saman tavaran osalta samaan aikaan

a) tämän sopimuksen mukaista kahdenvälistä suojatoimenpidettä, väliaikaista kahdenvälistä suojatoimenpidettä tai syrjäisimpien alueiden suojatoimenpidettä; ja

b) GATT 1994 -sopimuksen XIX artiklan ja suojalausekesopimuksen mukaista suojatoimenpidettä.

5.10 ARTIKLA

Väliaikaiset kahdenväliset suojatoimenpiteet

1. Kriittisissä olosuhteissa, joissa viivytys aiheuttaisi vaikeasti korjattavissa olevan vahingon, osapuoli voi soveltaa väliaikaista kahdenvälistä suojatoimenpidettä, kun alustavan määrityksen perusteella on saatu selkeää näyttöä siitä, että toisen osapuolen alkuperätavaran tuonti on lisääntynyt tämän sopimuksen mukaisen tullien alentamisen tai poistamisen seurauksena ja että tällainen tuonti aiheuttaa tai uhkaa aiheuttaa vakavaa vahinkoa kotimaiselle tuotannonalalle taikka taloudellisen tilanteen heikkenemistä syrjäisimmillä alueilla.

2. Väliaikaisen kahdenvälisen suojatoimenpiteen kesto on enintään 200 päivää. Tänä aikana osapuolen on noudatettava 1 alajaksossa (Kahdenvälisiin suojatoimenpiteisiin sovellettavat menettelysäännöt) vahvistettuja tätä kysymystä koskevia menettelysääntöjä.

3. Väliaikaisen kahdenvälisen suojatoimenpiteen seurauksena peritty tulli palautetaan viipymättä, jos 1 alajaksossa (Kahdenvälisiin suojatoimenpiteisiin sovellettavat menettelysäännöt) tarkoitetussa myöhemmässä tutkimuksessa ei päätellä, että väliaikaisen kahdenvälisen suojatoimenpiteen kohteena olevan tavaran lisääntynyt tuonti aiheuttaa tai uhkaa aiheuttaa vakavaa vahinkoa kotimaiselle tuotannonalalle taikka taloudellisen tilanteen heikkenemistä syrjäisimmillä alueilla.

4. Mahdollisten väliaikaisten kahdenvälisten suojatoimenpiteiden kesto lasketaan osaksi 5.9 artiklan (Kahdenvälisiin suojatoimenpiteisiin sovellettavat menettelysäännöt) 1 kohdan b alakohdassa vahvistettua ajanjaksoa.

5. Väliaikaisia kahdenvälisiä suojatoimenpiteitä soveltava osapuoli ilmoittaa toiselle osapuolelle välittömästi väliaikaisten kahdenvälisten suojatoimenpiteiden soveltamisesta.

6. Väliaikaista kahdenvälistä suojatoimenpidettä sovellettaessa on toisen osapuolen pyynnöstä käytävä välittömästi neuvotteluja.

5.11 ARTIKLA

Syrjäisimmät alueet

1. Jos jonkin Uuden-Seelannin alkuperätuotteen tuonti yhdelle tai useammalle unionin syrjäisimmälle alueelle[1] lisääntyy siinä määrin ja sillä tavoin, että se aiheuttaa tai uhkaa aiheuttaa unionin kyseisten syrjäisimpien alueiden taloudellisen tilanteen huomattavan heikentymisen, unioni voi tarkasteltuaan vaihtoehtoisia ratkaisuja poikkeuksellisesti toteuttaa kyseiseen alueeseen tai kyseisiin alueisiin rajattuja kahdenvälisiä suojatoimenpiteitä.

---

[1] Tämän sopimuksen voimaantulopäivänä unionin syrjäisimmät alueet ovat Guadeloupe, Ranskan Guayana, Martinique, Réunion, Mayotte, Saint Martin, Azorit, Madeira ja Kanariansaaret. Tätä artiklaa sovelletaan myös maahan tai merentakaiseen alueeseen, jonka asema muuttuu SEUT-sopimuksen 355 artiklan 6 kohdassa määrättyä menettelyä noudattaen Eurooppa-neuvoston päätöksellä syrjäisimpiin alueisiin kuuluvaksi alueeksi kyseisen päätöksen hyväksymispäivästä alkaen. Jos jonkin unionin syrjäisimmän alueen asemaa muutetaan mainitulla menettelyllä, tämän artiklan soveltaminen lakkaa kyseisen Eurooppa-neuvoston päätöksen hyväksymispäivästä sen mukaisesti. Unioni ilmoittaa Uudelle-Seelannille kaikista unionin syrjäisimpiä alueita koskevista muutoksista.

2. Sovellettaessa 1 kohtaa vakavan heikentymisen toteamisen on perustuttava objektiivisiin tekijöihin, mukaan lukien seuraavat:

a) tuonnin määrän lisääntyminen absoluuttisena määränä tai suhteessa kotimaiseen tuotantoon ja muista lähteistä tulevaan tuontiin; ja

b) kyseisen tuonnin vaikutus kyseisen tuotannonalan tai kyseisen talouden alan tilanteeseen, kuten myyntimääriin, tuotantoon, taloudelliseen tilanteeseen ja työllisyyteen.

3. Tätä jaksoa sovelletaan soveltuvin osin kaikkiin tämän artiklan nojalla hyväksyttyihin suojatoimenpiteisiin, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 1 kohdan soveltamista.

5.12 ARTIKLA

Korvaus ja myönnytysten soveltamisen keskeyttäminen

1. Kahdenvälistä suojatoimenpidettä soveltavan osapuolen on viimeistään 30 päivän kuluttua sen soveltamispäivästä tarjottava mahdollisuus neuvotteluihin toisen osapuolen kanssa, jotta osapuolet voivat keskenään sopia asianmukaisesta kauppaa vapauttavasta korvauksesta sellaisina myönnytyksinä, jotka kauppaan kohdistuvilta olennaisilta vaikutuksiltaan ovat toimenpidettä vastaavia.

2. Jos 1 kohdassa tarkoitetut neuvottelut eivät 30 päivän kuluessa niiden ensimmäisestä päivästä johda sopimukseen kauppaa vapauttavasta korvauksesta, osapuoli, jonka alkuperätavaraan suojatoimenpidettä sovelletaan, voi keskeyttää kahdenvälistä suojatoimenpidettä soveltavan osapuolen kauppaan sovellettavien, vaikutuksiltaan olennaisesti vastaavien myönnytysten soveltamisen.

3. Edellä olevan 1 kohdan mukaista korvausvelvollisuutta ja 2 kohdan mukaista oikeutta keskeyttää myönnytykset sovelletaan ainoastaan niin kauan kuin kahdenvälinen suojatoimenpide on voimassa.

4. Sen rajoittamatta, mitä 3 kohdassa määrätään, mainitussa kohdassa tarkoitettua keskeyttämisoikeutta ei saa käyttää kahdenvälisen suojatoimenpiteen ensimmäisten 24 voimassaolokuukauden aikana sillä edellytyksellä, että kahdenvälistä suojatoimenpidettä on sovellettu tuonnin absoluuttisen määrän lisääntymisen vuoksi ja että tällainen suojatoimenpide on tämän sopimuksen määräysten mukainen.

1 ALAJAKSO

KAHDENVÄLISIIN SUOJATOIMENPITEISIIN SOVELLETTAVAT MENETTELYSÄÄNNÖT

5.13 ARTIKLA

Sovellettava lainsäädäntö

Tätä alajaksoa sovelletaan D jakson (Kahdenväliset suojatoimenpiteet) soveltamisalaan kuuluviin kahdenvälisiin suojatoimenpiteisiin, joita osapuolen toimivaltainen tutkintaviranomainen soveltaa. Tapauksissa, jotka eivät kuulu tämän alajakson soveltamisalaan, toimivaltaisen tutkintaviranomaisen on sovellettava sen kansallisessa lainsäädännössä vahvistettuja sääntöjä sillä edellytyksellä, että kyseiset säännöt ovat tämän jakson määräysten mukaisia.

5.14 ARTIKLA

Tutkintamenettely

1. Osapuoli saa soveltaa kahdenvälistä suojatoimenpidettä vasta sen jälkeen, kun sen toimivaltaiset tutkintaviranomaiset ovat tehneet tutkimuksen suojalausekesopimuksen 3 artiklan ja 4 artiklan 2 kohdan a ja c alakohdan mukaisesti. Tätä varten suojalausekesopimuksen 3 artikla ja 4 artiklan 2 kohdan a ja c alakohta liitetään tähän sopimukseen ja otetaan osaksi sitä soveltuvin osin.

2. Kahdenvälisen suojatoimenpiteen soveltamiseksi toimivaltaisen tutkintaviranomaisen on osoitettava objektiivisen näytön pohjalta, että tarkasteltavana olevan tuotteen lisääntyneen tuonnin ja vakavan vahingon tai sen uhan välillä on syy-yhteys. Lisääntyneen tuonnin lisäksi toimivaltaisen tutkintaviranomaisen on tarkasteltava myös muita tiedossa olevia tekijöitä sen varmistamiseksi, että näiden muiden tekijöiden aiheuttamaa vahinkoa ei pidetä lisääntyneestä tuonnista johtuvana.

3. Tällainen tutkimus on kaikissa tapauksissa saatettava päätökseen vuoden kuluessa sen vireillepanopäivästä.

5.15 ARTIKLA

Ilmoitukset ja neuvottelut

1. Osapuoli ilmoittaa viipymättä kirjallisesti toiselle osapuolelle, jos se

a) panee vireille kahdenvälisen suojatoimenpidetutkimuksen tämän luvun nojalla;

b) toteaa, että lisääntynyt tuonti aiheuttaa tai uhkaa aiheuttaa vakavaa vahinkoa tai syrjäisimpien alueiden taloudellisen tilanteen vakavaa heikkenemistä;

c) päättää soveltaa väliaikaista kahdenvälistä suojatoimenpidettä taikka soveltaa kahdenvälistä suojatoimenpidettä tai jatkaa sitä; tai

d) päättää muuttaa aiemmin käyttöön otettua kahdenvälistä suojatoimenpidettä.

2. Osapuoli toimittaa toiselle osapuolelle jäljennöksen valituksen julkisesta versiosta ja sen toimivaltaisten tutkintaviranomaisten raportista, jota edellytetään suojalausekesopimuksen 3 artiklassa.

3. Kun osapuoli ilmoittaa toiselle osapuolelle 1 kohdan c alakohdan mukaisesti, että se soveltaa kahdenvälistä suojatoimenpidettä tai jatkaa sitä, kyseisen osapuolen on sisällytettävä ilmoitukseensa kaikki asiaankuuluvat tiedot, kuten seuraavat:

a) todisteet siitä, että tämän sopimuksen mukaisen tullin alentamisen tai poistamisen seurauksena lisääntynyt toisen osapuolen tavaroiden tuonti aiheuttaa tai uhkaa aiheuttaa vakavaa haittaa kotimaiselle tuotannonalalle taikka syrjäisimpien alueiden taloudellisen tilanteen vakavaa heikkenemistä;

b) tarkka kuvaus kahdenvälisen suojatoimenpiteen kohteena olevasta tavarasta, mukaan lukien se harmonoidun järjestelmän nimike tai alanimike, johon liite 2-A (Tullien poistoluettelot) perustuu;

c) kahdenvälisen suojatoimenpiteen tarkka kuvaus;

d) kahdenvälisen suojatoimenpiteen soveltamispäivä, sen odotettu kesto ja tarvittaessa toimenpiteen asteittaisen vapauttamisen aikataulu; ja

e) jos kahdenvälistä suojatoimenpidettä jatketaan, todisteet siitä, että asianomainen kotimainen tuotannonala on parhaillaan sopeutumassa.

4. Sen osapuolen pyynnöstä, jonka tavaraan sovelletaan tämän luvun nojalla kahdenvälistä suojatoimenpidemenettelyä, kyseisen menettelyn toteuttavan osapuolen on tarjottava riittävät mahdollisuudet neuvotella pyynnön esittäneen osapuolen kanssa, ennen kuin lopullinen päätös suojatoimenpiteiden soveltamisesta tehdään, jotta voidaan tarkastella 1 kohdassa tarkoitettua ilmoitusta tai jotain muuta julkista ilmoitusta tai raporttia, jonka toimivaltainen tutkintaviranomainen on antanut menettelyn yhteydessä, vaihtaa näkemyksiä ehdotetusta toimenpiteestä ja päästä yhteisymmärrykseen 5.12 artiklassa (Korvaus ja myönnytysten soveltamisen keskeyttäminen) määrätyistä korvauksista.

6 LUKU

TERVEYS- JA KASVINSUOJELUTOIMET

6.1 ARTIKLA

Tavoitteet ja yleiset määräykset

1. Tämän luvun tavoitteena on

a) suojella ihmisten, eläinten ja kasvien terveyttä osapuolten alueilla ja samalla helpottaa niiden välistä kauppaa;

b) varmistaa, että osapuolten terveys- ja kasvinsuojelutoimilla ei luoda tarpeettomia kaupan esteitä;

c) helpottaa terveys- ja kasvinsuojelusopimuksen, kansainvälisten standardien ja niihin liittyvien tekstien täytäntöönpanoa ja erityisesti niiden alueellistamista ja vastaavuutta;

d) ylläpitää yhteistyötä kansainvälisissä standardointielimissä;

e) edistää avoimuutta ja ymmärrystä kummankin osapuolen terveys- ja kasvinsuojelutoimien soveltamisessa;

f) tehostaa osapuolten välistä yhteistyötä ja tunnustaa niiden yhteiset tavoitteet mikrobilääkeresistenssin torjumiseksi; ja

g) tehostaa osapuolten väliseen kauppaan mahdollisesti vaikuttavia terveys- ja kasvinsuojelukysymyksiä koskevaa viestintää ja yhteistyötä sekä tällaisten kysymysten ratkaisua.

2. Terveys- ja kasvinsuojelusopimuksen osalta osapuolet palauttavat mieleen erityisesti seuraavat seikat:

a) periaate, jonka mukaan osapuolen terveys- ja kasvinsuojelutoimet perustuvat terveys- ja kasvinsuojelusopimuksen 5 artiklan ja muiden asiaa koskevien määräysten mukaiseen riskinarviointiin; ja

b) väliaikaisten terveys- ja kasvinsuojelutoimien käsite.

6.2 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Osapuolet vahvistavat terveyssopimuksen mukaiset oikeutensa ja velvollisuutensa.

2. Jollei 3 kohdasta muuta johdu, tätä lukua sovelletaan

a) osapuolen terveys- ja kasvinsuojelutoimiin, jotka voivat vaikuttaa osapuolten väliseen kauppaan; ja

b) mikrobilääkeresistenssiä koskevaan yhteistyöhön.

3. Tätä lukua ei sovelleta mihinkään osapuolen toimenpiteeseen tai terveyssopimuksen soveltamisalaan kuuluviin asioihin.

6.3 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä luvussa sovelletaan seuraavia määritelmiä:

a) terveys- ja kasvinsuojelusopimuksen liitteessä A esitetyt määritelmät;

b) Codex Alimentarius -komissiossa hyväksytyt määritelmät;

c) Maailman eläintautijärjestössä, jäljempänä ’WOAH’, hyväksytyt määritelmät;

d) kansainvälisen kasvinsuojeluyleissopimuksen, jäljempänä ’IPPC’, mukaisesti hyväksytyt määritelmät;

e) ’toimivaltaisella viranomaisella’ tarkoitetaan liitteessä 6-A (Toimivaltaiset viranomaiset) lueteltua valtion elintä, ja määritelmä kattaa asiaankuuluvat kansalliset kasvinsuojelujärjestöt; ja

f) ’tuontitarkastuksella’ tarkoitetaan arviointia, johon voi sisältyä tarkastus, tutkimus, näytteenotto, asiakirjojen tarkastelu, testit tai menettelyt, mukaan lukien laboratorio-, aistinvarainen tai tunnistusmenettely, jonka tuojaosapuolen toimivaltainen viranomainen suorittaa tuojaosapuolen rajalla voidakseen todeta, täyttääkö lähetys tuojaosapuolen terveys- ja kasvinsuojeluvaatimukset.

6.4 ARTIKLA

Kasvien terveyteen liittyvät erityisedellytykset

1. Osapuolet vaihtavat tietoja tuhoojatilanteesta alueillaan IPPC:ssä sovittujen sovellettavien standardien mukaisesti. Osapuolen pyynnöstä toisen osapuolen on esitettävä perustelut tuhoojan luokittelulle ja siihen liittyville kasvinsuojelutoimenpiteille.

2. Kunkin osapuolen on tuhoojien luokittelun osalta laadittava ja päivitettävä luettelo säännellyistä kasvien ja kasvituotteiden tuhoojista, joiden osalta on olemassa kasvinterveyteen liittyvä huolenaihe. Luettelon on sisällettävä seuraavat kasvintuhoojat:

a) karanteenituhoojat, joita ei esiinny sen alueen missään osassa;

b) karanteenituhoojat, joita esiintyy mutta jotka eivät ole laajalle levinneitä ja jotka ovat virallisessa valvonnassa;

c) suoja-aluekaranteenituhoojat; ja

d) säännellyt muut kuin karanteenituhoojat, tapauksen mukaan.

3. Kumpikin osapuoli rajoittaa kasvien tai kasvituotteiden tuontivaatimuksensa niihin, jotka ovat tarpeen säänneltyjen tuhoojien kulkeutumisesta aiheutuvien riskien torjumiseksi. Suoja-aluekaranteenituhoojista aiheutuvan riskin lieventämistä koskevia tuontivaatimuksia ei sovelleta, ellei kasvien tai kasvituotteiden määräpaikan tiedetä olevan suoja-alueella.

4. Tuojaosapuolen ei pitäisi edellyttää, että tuojaosapuolen kansallinen kasvinsuojeluelin tekee vientiä edeltävän tarkastuksen, kun kasvien tai kasvituotteiden tarkastus kuuluu viejäosapuolen kansallisen kasvinsuojelujärjestön toimialaan.

6.5 ARTIKLA

Tuhoojista vapaan aseman tunnustaminen

Kun aluejako määritellään tuhoojista vapaan alueen, tuhoojista vapaan tuotantopaikan, tuhoojista vapaan tuotantotilan tai kasvi- ja kasvituotealan suoja-alueen osalta,

a) osapuolet tunnustavat tuhoojista vapaiden alueiden, tuhoojista vapaiden tuotantopaikkojen ja tuhoojista vapaiden tuotantotilojen käsitteet sellaisina kuin ne on määritelty asiaa koskevissa IPPC:n kansainvälisissä kasvinsuojelutoimenpidestandardeissa, jäljempänä ’ISPM’;

b) osapuolet hyväksyvät toistensa

   i) tuhoojista vapaat alueet, tuhoojista vapaat tuotantopaikat ja tuhoojista vapaat tuotantotilat; ja

ii) tuhoojista vapaiden alueiden, tuhoojista vapaiden tuotantopaikkojen ja tuhoojista vapaiden tuotantotilojen perustamista ja ylläpitoa koskevan virallisen valvonnan;

c) Uusi-Seelanti tunnustaa unionin alueella suoja-alueiden käsitteen vastaavan IPPC:n ISPM 4:ssä, (”kasvintuhoojista vapaiden alueiden perustamista koskevat vaatimukset”), määriteltyä kasvintuhoojista vapaata aluetta;

d) viejäosapuolen on tuojaosapuolen pyynnöstä yksilöitävä tuhoojista vapaat alueet, tuhoojista vapaat tuotantopaikat, tuhoojista vapaat tuotantotilat ja suoja-alueet sekä, jos tuojaosapuoli sitä pyytää, annettava täydellinen selvitys sitä tukevine tietoineen, kuten asiaankuuluvissa ISPM:issä määrätään tai muutoin katsotaan asianmukaisiksi; ja

e) kauppakomitea voi tehdä päätöksen liitteen 6-B (Kasveja ja kasvituotteita koskevat alueelliset edellytykset) muuttamisesta siten, että siinä esitetään kaikki muut seikat, jotka voivat liittyä aluejakoon, tai määritellään asianmukaiset riskiperusteiset erityisedellytykset.

6.6 ARTIKLA

Vastaavuus

1. Osapuolet tunnustavat, että vastaavuuden tunnustaminen on tärkeä keino kaupan helpottamiseksi.

2. Määrittäessään tietyn terveys- ja kasvinsuojelutoimen, toimien muodostaman kokonaisuuden tai koko järjestelmän vastaavuutta kukin osapuoli ottaa huomioon terveys- ja kasvinsuojelutoimia käsittelevän WTO:n komitean, jäljempänä ’WTO:n terveys- ja kasvinsuojelukomitea’, asiaa koskevat ohjeet sekä kansainväliset normit, ohjeet ja suositukset. Kauppakomitea voi tehdä päätöksen lisäohjeiden ja -menettelyjen vahvistamisesta liitteessä 6-C (Terveys- ja kasvinsuojelutoimien vastaavuuden tunnustaminen) vastaavuuden määrittämiseksi, tunnustamiseksi ja ylläpitämiseksi.

3. Viejäosapuolen pyynnöstä tuojaosapuolen on kohtuullisen ajan kuluessa selitettävä terveys- ja kasvinsuojelutoimensa tavoite ja perustelut sekä yksilöitävä selkeästi riski, johon kyseisellä terveys- ja kasvinsuojelutoimella on tarkoitus puuttua.

4. Tuojaosapuoli tunnustaa terveys- ja kasvinsuojelutoimen vastaavuuden, jos viejäosapuoli osoittaa objektiivisesti, että sen toimella saavutetaan tuojaosapuolen asianmukainen ihmisten, eläinten tai kasvien terveyden suojelun taso.

5. Jos vastaavuuden arvioinnin tuloksena tuojaosapuoli ei totea vastaavuutta, tuojaosapuolen on toimitettava viejäosapuolelle päätöksensä perustelut.

6. Rajoittamatta 6.8 artiklan (Terveystodistukset) 6 kohdan soveltamista kauppakomitea voi tehdä päätöksen liitteen 6-C (Terveys- ja kasvinsuojelutoimien vastaavuuden tunnustaminen) muuttamisesta, jotta voidaan

a) vahvistaa viejäosapuolen hyödykelajit, joiden tuojaosapuoli tunnustaa kuuluvan sen omia terveys- ja kasvinsuojelutoimia vastaavien terveys- ja kasvinsuojelutoimien piiriin, tai vahvistaa viejäosapuolen sellaisen virallisen valvonnan, jonka tuojaosapuoli tunnustaa omaa tasoaan vastaavaksi; ja

b) täsmentää kaikki asianmukaiset riskiperusteiset erityisedellytykset tai yhteisesti hyväksytty tuhooja- tai tautitilanne.

7. Jos osapuoli muuttaa terveys- ja kasvinsuojelutoimeaan tavalla, joka ei sen mielestä vaikuta tässä luvussa määriteltyyn vastaavuuden määrittämiseen, määritystä sovelletaan kyseisen terveys- ja kasvinsuojelutoimen muuttamista koskevan säädöksen tai määräyksen viimeisimpään versioon.

8. Jos osapuoli katsoo, että muutos vaikuttaa aiempaan vastaavuuden määritykseen, sen on ilmoitettava asiasta toiselle osapuolelle.

9. Jos tuojaosapuoli muuttaa terveys- ja kasvinsuojelutoimeaan ja katsoo, että se voi vaikuttaa tässä luvussa määriteltyyn vastaavuuden määritykseen, sen on

a) arvioitava objektiivisesti, onko aiempi määritys enää riittävä sen määrittämän terveyden suojelun asianmukaisen tason saavuttamiseksi; ja

b) neuvoteltava viejäosapuolen kanssa ja päätettävä sen jälkeen, voidaanko määritystä jatkaa erityisedellytyksin vai ilman niitä.

6.7 ARTIKLA

Kaupan edellytykset ja hyväksymismenettelyt

1. Tuojaosapuolen on asetettava julkisesti saataville kasvien terveyttä koskevat tuontivaatimuksensa ja näiden vaatimusten vahvistamisessa käytetyt menettelyt.

2. Jos osapuolet yhdessä määrittelevät tietyn kasvin tai kasvituotteen ensisijaiseksi, tuojaosapuolen on vahvistettava kyseistä tuotetta koskevat erityiset tuontivaatimukset ilman aiheetonta viivytystä muutoin kuin asianmukaisesti perustelluissa olosuhteissa.

3. Kun vastaanotetaan tuontipyyntö, joka koskee tiettyä kasvia tai kasvituotetta, joka on aiemmin hyväksytty tuotavaksi viejäosapuolesta, tuojaosapuolen on arvioitava riskiprofiili ja, jos sen katsotaan olevan sama, saatettava hyväksymismenettely päätökseen ilman aiheetonta viivytystä, muutoin kuin asianmukaisesti perustelluissa olosuhteissa.

4. Kumpikin osapuoli varmistaa, että toisesta osapuolesta tapahtuvan tuonnin hyväksymismenettelyt toteutetaan ja saatetaan päätökseen ilman aiheetonta viivytystä, mukaan lukien tarvittaessa tarkastukset ja vaadittavat lainsäädäntö- tai hallintotoimenpiteet hyväksyntämenettelyn loppuun saattamiseksi. Kunkin osapuolen on erityisesti vältettävä tarpeettomia tai kohtuuttoman raskaita tietopyyntöjä, jotka on rajoitettava siihen, mikä on tarpeen, ja on otettava huomioon jo saatavilla olevat tuojaosapuolen tiedot, kuten tiedot sovellettavista säädöksistä ja määräyksistä sekä viejäosapuolen tarkastuskertomukset.

5. Lukuun ottamatta sitä, mitä 6.5 artiklassa (Tuhoojista vapaan aseman tunnustaminen) määrätään, kumpikin osapuoli soveltaa kasvinsuojelua koskevia tuontiedellytyksiään toisen osapuolen koko alueeseen, jolla on sama tuhoojatilanne.

6. Kumpikin osapuoli tunnustaa toisen osapuolen kauppaan soveltaman virallisen valvonnan vastaavuuden sillä edellytyksellä, että tämän sopimuksen voimaantulopäivästä viejäosapuolen virallisessa valvonnassa ei tapahdu merkittäviä muutoksia, jotka alentaisivat tuojaosapuolen varmuustasoa, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 6.10 artiklan (Kiireelliset toimenpiteet) soveltamista.

7. Tuojaosapuoli ei saa evätä tai keskeyttää viejäosapuolen tavaran tuontia ainoastaan sillä perusteella, että tuojaosapuoli tarkistaa terveys- ja kasvinsuojelutoimiaan, jos kyseisen tavaran tuonti toisesta osapuolesta on ollut tuojaosapuolen sallimaa, kun tarkistus pantiin vireille, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 6.10 artiklan (Kiireelliset toimenpiteet) soveltamista.

8. Osapuolet hyväksyvät ilman myöhempiä hyväksymismenettelyjä toistensa luettelot laitoksista, joihin terveys- ja kasvinsuojelutoimia sovelletaan kaupan alalla.

9. Kumpikin osapuoli saattaa pyynnöstä 8 kohdassa tarkoitetut laitosluettelot toisen osapuolen saataville.

6.8 ARTIKLA

Terveystodistukset

1. Kasvien ja kasvituotteiden terveystodistusten osalta toimivaltaisten viranomaisten on sovellettava IPPC:n ISPM 7:ssä (”vientitodistusjärjestelmä”) ja ISPM 12:ssa (”kasvinsuojelutodistuksia koskevat suuntaviivat”) vahvistettuja periaatteita.

2. Kumpikin osapuoli tukee sähköisten todistusten ja muun kauppaa helpottavan tekniikan käyttöä.

3. Rajoittamatta 6.2 artiklan (Soveltamisala) ja 6.10 artiklan (Kiireelliset toimenpiteet) soveltamista elintarviketurvallisuustodistusta ei vaadita tämän luvun soveltamisalaan kuuluvilta jalostetuilta elintarvikkeilta, ellei niiden tueksi ole tehty riskianalyysiä.

4. Kauppakomitea voi tehdä päätöksen liitteen 6-E (Terveystodistukset) muuttamisesta todistuksiin liittyvien lisäohjeiden, menettelyjen ja vaatimusten täsmentämiseksi.

5. Jos tuojaosapuoli on hyväksynyt viejäosapuolen toteuttaman jotakin hyödykettä koskevan terveys- ja kasvinsuojelutoimen sen omaa tasoa vastaavaksi, viejäosapuoli voi sisällyttää viralliseen terveystodistukseen liitteessä 6-E (Terveystodistukset) olevassa 1 jaksossa esitetyn terveystodistuksen mallin.

6. Jos tuojaosapuoli on 6.6 artiklan (Vastaavuus) 7 tai 8 kohdan mukaisesti todennut, että vastaavuus säilyy, liitteessä 6-E (Todistukset) täsmennetyssä tuontiterveystodistuksessa on mahdollisuuksien mukaan ja tarvittaessa mainittava perustana olevat tuojaosapuolen alkuperäiset säädökset tai määräykset.

7. Jos tuojaosapuoli katsoo, että liitteeseen 6-C (Terveys- ja kasvinsuojelutoimien vastaavuuden tunnustaminen) sisältyvää erityisedellytystä ei enää tarvita, tätä erityisedellytystä koskevia takeita ei enää vaadita, ja kauppakomitea tekee kohtuullisen ajan kuluessa päätöksen liitteen 6-C (Terveys- ja kasvinsuojelutoimien vastaavuuden tunnustaminen) muuttamisesta.

6.9 ARTIKLA

Avoimuus, tietojenvaihto ja tekniset neuvottelut

1. Osapuolet ilmoittavat toisilleen viipymättä kaikista merkittävistä

a) epidemiologisista havainnoista, jotka voivat liittyä osapuolten välisen kaupan kohteena olevaan tuotteeseen;

b) elintarvikkeiden turvallisuuteen liittyvistä seikoista, jotka koskevat osapuolten välisen kaupan kohteena olevaa tuotetta; tai

c) muista tämän luvun asianmukaisen täytäntöönpanon kannalta olennaisista tiedoista.

2. Jos 1 kohdassa tarkoitetut tiedot on asetettu saataville WTO:lle tai asiaankuuluvalle kansainväliselle standardointielimelle niiden sääntöjen mukaisesti tehdyllä ilmoituksella tai julkisesti saatavilla olevalla osapuolen verkkosivustolla, 1 kohdan vaatimuksen katsotaan täyttyneen.

3. Jos jommallakummalla osapuolella on vakavaa huolta terveys- ja kasvinsuojeluriskistä, kyseistä tilannetta koskevat tekniset neuvottelut käydään pyynnöstä mahdollisimman pian ja joka tapauksessa 14 päivän kuluessa pyynnön esittämisestä.

4. Jos osapuolella on merkittävä huoli terveys- ja kasvinsuojelutoimesta, jota toinen osapuoli on ehdottanut tai jonka se on toteuttanut, osapuoli voi pyytää teknisiä neuvotteluja toisen osapuolen kanssa. Osapuoli, jolle neuvottelupyyntö on suunnattu, vastaa viimeistään 30 päivän kuluttua pyynnön toimittamisesta.

5. Edellä olevien 3 ja 4 kohdan osalta kumpikin osapuoli pyrkii toimittamaan kaikki tarvittavat tiedot, jotta vältetään kaupan häiriöt ja jotta osapuolet voivat päästä molempia osapuolia tyydyttävään ratkaisuun, jolla terveys- ja kasvinsuojeluriskiä hallitaan tehokkaasti.

6. Osapuolet pyrkivät ratkaisemaan kaikki tämän luvun täytäntöönpanosta syntyvät huolenaiheet tämän artiklan mukaisilla teknisillä neuvotteluilla[1] ennen 26 luvun (Riitojen ratkaiseminen) mukaisen riitojenratkaisumenettelyn aloittamista.

6.10 ARTIKLA

Kiireelliset toimenpiteet

1. Jos osapuoli ottaa käyttöön kiireellisen toimenpiteen, joka on tarpeen ihmisten, eläinten tai kasvien elämän tai terveyden suojelemiseksi, osapuolen toimivaltaisen viranomaisen on ilmoitettava asiasta toisen osapuolen toimivaltaiselle viranomaiselle 24 tunnin kuluessa. Jos osapuoli pyytää teknisiä neuvotteluja kiireellisen terveys- ja kasvinsuojelutoimen käsittelemiseksi, tekniset neuvottelut on järjestettävä 14 päivän kuluessa kiireellistä terveys- ja kasvinsuojelutoimea koskevan ilmoituksen toimittamispäivästä. Osapuolet ottavat huomioon kaikki teknisten neuvottelujen yhteydessä toimitetut tiedot.

2. Kiireellistä toimenpidettä soveltava osapuoli ottaa huomioon kaikki tiedot, jotka viejäosapuoli on toimittanut kohtuullisessa ajassa, tehdessään päätöstä lähetyksestä, jota kiireellisen terveys- ja kasvinsuojelutoimen hyväksymishetkellä kuljetetaan osapuolten välillä.

[1] Selkeyden vuoksi todetaan, että tämän artiklan mukaiset tekniset neuvottelut eivät korvaa 26.3 artiklan (Neuvottelut) mukaisia neuvotteluja, elleivät osapuolet toisin sovi.

3. Jos kiireellinen toimenpide häiritsee kauppaa vakavasti tai keskeyttää sen, tuojaosapuolen on niin pian kuin käytännössä on mahdollista kumottava kyseinen toimenpide tai esitettävä asianmukaiset tieteelliset ja tekniset perustelut sen jatkamiselle.

6.11 ARTIKLA

Tarkastukset

1. Luottamuksen ylläpitämiseksi tämän luvun täytäntöönpanon osalta kummallakin osapuolella on oikeus tehdä järjestelmäperusteinen tarkastus toisen osapuolen toimivaltaisen viranomaisen koko valvontajärjestelmästä tai sen osasta voidakseen todeta, että järjestelmä toimii tarkoitetulla tavalla.

2. Tarkastusta tehdessään osapuolen on otettava huomioon terveys- ja kasvinsuojelutoimia käsittelevän WTO:n komitean aihetta koskevat ohjeet sekä kansainväliset normit, ohjeet ja suositukset.

3. Kaikissa tarkastuksen toteuttavan osapuolen päätöksissä tai toimissa, jotka voivat tarkastuksen tuloksena vaikuttaa kielteisesti kauppaan, on otettava huomioon seuraavat seikat, joihin nähden niiden on oltava oikeasuhteisia:

a) arvioitu riski, jonka tukena on objektiivista näyttöä ja todennettavissa olevia tietoja; ja

b) tarkastuksen toteuttavan osapuolen tietämys tarkastettavasta osapuolesta, sitä koskeva asiaan liittyvä kokemus ja siihen kohdistuva luottamus.

4. Tarkastuksen toteuttavan osapuolen on pyynnöstä toimitettava objektiivista näyttöä ja tietoja tarkastettavalle osapuolelle.

5. Tarkastuksen toteuttava osapuoli vastaa omista tarkastukseen liittyvistä kustannuksistaan.

6. Kumpikin osapuoli varmistaa, että käytössä on menettelyt, joilla estetään tarkastuksen aikana saatujen toisen osapuolen toimivaltaisten viranomaisten luottamuksellisten tietojen paljastuminen, mukaan lukien menettelyt, joilla poistetaan luottamukselliset tiedot julkisesti saataville asetetusta lopullisesta tarkastuskertomuksesta.

7. Tarkastuksen toteuttava osapuoli ottaa huomioon raporttia koskevat tarkastettavan osapuolen esittämät huomautukset ja päättää, asetetaanko raportti tai osa siitä julkisesti saataville vai asetetaanko se saataville rajoitetummin.

8. Kauppakomitea voi tehdä päätöksen liitteen 6-D (Tarkastusta tai todentamista koskevat ohjeet ja menettelyt) muuttamisesta tarkastusohjeiden ja -menettelyjen vahvistamiseksi tai täsmentämiseksi.

6.12 ARTIKLA

Tuontitarkastukset ja -maksut

1. Tuojaosapuolella on oikeus tehdä tuontiin liittyviin terveys- ja kasvinsuojeluriskeihin perustuvia tuontitarkastuksia. Tällaiset tarkastukset on tehtävä ilman tarpeetonta viivytystä ja siten, että niiden häiritsevä vaikutus osapuolten väliseen kauppaan on mahdollisimman vähäinen.

2. Jos tuontitarkastuksissa ilmenee asiaankuuluvien tuontivaatimusten vastaisuuksia, tuojaosapuolen toteuttamien toimien on noudatettava kansainvälisiä normeja ja perustuttava riskinarviointiin eikä niillä saa rajoittaa kauppaa enempää kuin tuojaosapuolen terveys- ja kasvinsuojelun asianmukaisen tason saavuttaminen edellyttää.

3. Tuojaosapuolen toimivaltaisen viranomaisen on ilmoitettava viejäosapuolen toimivaltaiselle viranomaiselle, jos vaatimusten vastaisuus aiheuttaa vakavan riskin ihmisten, eläinten tai kasvien terveydelle.

4. Tuojaosapuolen toimivaltainen viranomainen ilmoittaa tuojalle tai sen edustajalle vaatimustenvastaisesta lähetyksestä, vaatimustenvastaisuuden syyt mukaan luettuina, ja tarjoaa tuojalle tai sen edustajalle mahdollisuuden hakea päätökseen muutosta. Tuojaosapuolen toimivaltaisen viranomaisen on otettava huomioon kaikki asian kannalta merkitykselliset tiedot, jotka on toimitettu tarkastelun tueksi.

5. Tuontituotteisiin sovellettavista menettelyistä perittävät maksut eivät saa olla suurempia kuin vertailukelpoisten kotimaisten tuotteiden vastaavista tarkastuksista perittävät maksut eivätkä ylittää palvelun todellisia kustannuksia.

6. Kauppakomitea voi tehdä päätöksen liitteen 6-F (Tuontitarkastukset ja -maksut) muuttamisesta, jotta tämän luvun soveltamisalaan kuuluvien tiettyjen hyödykkeiden tuontitarkastusten tiheys ja niistä perittävät maksut voidaan vahvistaa.

6.13 ARTIKLA

Tiettyjen lupamenettelyjen [1] tieteellinen luotettavuus ja avoimuus

1. Osapuolet tunnustavat, että lupamenettelyjen on perustuttava vankkaan tieteelliseen tietoon ja ne on toteutettava avoimesti yleisen luottamuksen rakentamiseksi ja ylläpitämiseksi. Osapuolet tekevät yhteistyötä näiden prosessien luotettavuuden ja avoimuuden lisäämiseksi.

2. Osapuolet tunnustavat, että niiden lupamenettelyillä on tarkoitus saada aikaan vertailukelpoisia tuloksia ja että yhteistyö tällä alalla on toivottavaa.

3. Jos henkilö, jonka vastuulla on varmistaa, että sen valvonnassa oleva yritys täyttää markkinoille saattamista koskevan luvan saamisen edellytykset, teettää tieteellisiä tutkimuksia osapuolessa sijaitsevassa tieteellisessä tutkimuslaitoksessa[2] lupahakemuksen tueksi tiettyjen toisessa osapuolessa toteutettavien erityisten lupamenettelyjen yhteydessä, ja tämä saatetaan sen osapuolen tietoon, jossa tutkimuslaitos sijaitsee, molemmat osapuolet pyrkivät jakamaan tällaisia tietoja keskenään.

---

[1] Tämän artiklan mukaiset lupamenettelyt kattavat kaikki markkinoille saattamista edeltävät luvat elintarvikeketjun alalla: eli muuntogeenisten organismien/muuntogeenisten elintarvikkeiden ja rehujen viljely, rehun lisäaineet, elintarvikelisäaineet/entsyymit/aromiaineet, savuaromit, kasvinsuojeluaineet, uuselintarvikkeet, elintarvikkeiden kanssa kosketuksiin joutuvat materiaalit, terveysväitteet sekä vitamiinien, kivennäisaineiden ja muiden aineiden lisääminen elintarvikkeisiin.

[2] Tässä artiklassa ’tieteellisellä tutkimuslaitoksella’ tarkoitetaan laitoksia, jotka tekevät tieteellisiä tutkimuksia maksua vastaan, esimerkiksi korkeakouluja, laboratorioita ja testaus- tai tutkimuslaitoksia.

4. Osapuolet voivat myös vaihtaa tietoja lupamenettelyistään.

5. Osapuoli voi pyytää tämän artiklan nojalla tiedonhankintamatkaa toisessa osapuolessa sijaitsevaan tieteelliseen tutkimuslaitokseen saadakseen tietoja siitä, miten kyseinen laitos soveltaa asianmukaisia standardeja, kun se tekee tieteellistä tutkimusta tiettyjä erityisiä lupamenettelyjä varten siinä osapuolessa, joka pyytää tiedonhankintamatkaa.

6. Jos osapuoli haluaa tehdä tiedonhankintamatkan, sen on ilmoitettava tästä toiselle osapuolelle viimeistään 60 päivää ennen kyseistä vierailua.

7. Jos osapuoli haluaa tehdä tiedonhankintamatkan ja tieteellinen tutkimuslaitos suostuu siihen, toisen osapuolen virkamiehet voivat olla vierailun aikana vierailevan osapuolen virkamiesten mukana.

8. Tiedonhankintamatkan loppuraportti on asetettava kummankin osapuolen toimivaltaisten viranomaisten saataville. Loppuraportin asiaankuuluvat osat on myös asetettava käynnin kohteena olleen tieteellisen tutkimuslaitoksen saataville.

9. Tällaisen tiedonhankintamatkan kustannuksista vastaa tiedonhankintamatkaa pyytänyt osapuoli.

10. Kauppakomitea voi tehdä päätöksen, jossa vahvistetaan yksityiskohtaiset täytäntöönpanosäännöt ja tarvittavat ohjeet 3–9 kohdan osalta.

6.14 ARTIKLA

Mikrobilääkeresistenssi

1. Osapuolet tunnustavat, että mikrobilääkeresistenssi on vakava uhka ihmisten ja eläinten terveydelle.

2. Osapuolet tekevät yhteistyötä ja helpottavat yhteinen terveys -lähestymistavan mukaisesti tiedonvaihtoa muun muassa säännöistä, suuntaviivoista, kansallisista suunnitelmista, standardeista, asiantuntemuksesta ja kokemuksista mikrobilääkeresistenssin alalla ja määrittävät yhteisiä näkemyksiä, etuja, painopisteitä ja toimintalinjoja tällä alalla.

3. Osapuolet tunnustavat, että

a) niiden mikrobilääkkeitä koskevat sääntelynormit, ohjeet ja seurantajärjestelmät tuottavat vertailukelpoisia valvonta- ja terveystuloksia;

b) niiden mikrobilääkeresistenssiä koskevissa strategioissa keskitytään ihmisten ja eläinten hoidon ja terveyden kannalta kriittisiin mikrobilääkkeisiin; ja

c) kumpikin osapuoli tekee omien strategioidensa ja toimintalinjojensa puitteissa aloitteita, joilla edistetään antibioottien käytön asteittaista lopettamista erityisesti lääketieteellisesti merkittävinä kasvunedistäjinä ja vähennetään mikrobilääkkeiden käyttöä eläintuotannossa.

4. Lisäksi osapuolet

a) tekevät yhteistyötä asiaankuuluvilla kansainvälisillä foorumeilla tulevien sääntöjen, suuntaviivojen, standardien, suositusten ja aloitteiden kehittämiseksi;

b) tekevät yhteistyötä kansainvälisten toimintasuunnitelmien laatimiseksi erityisesti mikrobilääkkeiden vastuullisen ja maltillisen käytön osalta mikrobilääkeresistenssin torjunnan tehostamiseksi; ja

c) tukevat sovittujen mikrobilääkeresistenssiä koskevien kansainvälisten toimintasuunnitelmien ja strategioiden täytäntöönpanoa omien strategioidensa ja toimintalinjojensa puitteissa.

5. Mikrobilääkeresistenssiä koskevia asetuksia, suuntaviivoja, strategisia suunnitelmia, standardeja ja muita aloitteita ei saa käyttää kauppaan vaikuttavien toimenpiteiden luomiseen tai täytäntöönpanoon, elleivät kyseiset toimenpiteet ole terveys- ja kasvinsuojelusopimuksen ja tämän luvun asiaankuuluvien määräysten mukaisia.

6. Terveys- ja kasvinsuojelukomitea voi perustaa mikrobilääkeresistenssiä käsittelevän teknisen työryhmän.

6.15 ARTIKLA

Kaupankäynnin kohteina olevia hyödykkeitä koskevat petokset

1. Osapuolet tunnustavat, että kansainvälistä kauppaa harjoittavien kaupallisten toimijoiden petollinen toiminta voi

a) vaikuttaa ihmisten, eläinten ja kasvien terveyteen ja siten myös ympäristöön; ja

b) heikentää hyvää kauppatapaa ja kuluttajien luottamusta.

2. Osapuolet vaihtavat asiaankuuluvia tietoja ja tekevät yhteistyötä sellaisten käytäntöjen estämiseksi, jotka ovat tai näyttävät olevan niiden toteuttamien terveys- ja kasvinsuojelutoimien vastaisia tai jotka johtavat kuluttajia ja muita asiaankuuluvia sidosryhmiä harhaan.

6.16 ARTIKLA

Täytäntöönpano ja resurssit

Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen toimivaltaisilla viranomaisilla on tarvittavat resurssit tämän luvun tehokasta täytäntöönpanoa varten.

6.17 ARTIKLA

Terveys- ja kasvinsuojelutoimia käsittelevä komitea

1. Tällä artiklalla täydennetään ja täsmennetään 24.4 artiklaa (Erikoistuneet komiteat).

2. Terveys- ja kasvinsuojelutoimia käsittelevällä komitealla on tämän luvun osalta seuraavat tehtävät:

a) foorumin tarjoaminen tietojen vaihtamiseksi kummankin osapuolen sääntelyjärjestelmästä, mukaan lukien terveys- ja kasvinsuojelutoimien tieteellinen ja riskinarviointiperusta;

b) yhteistyömahdollisuuksien kartoittaminen, mukaan lukien kaupan helpottamista koskevat aloitteet ja lisätoimet tarpeettomien kaupan esteiden poistamiseksi osapuolten väliltä;

c) yhteistyön edistäminen monenvälisillä foorumeilla, mukaan lukien tarvittaessa terveys- ja kasvinsuojelutoimia käsittelevässä WTO:n komiteassa ja kansainvälisissä standardointielimissä;

d) tilapäisten työryhmien perustaminen;

e) foorumin tarjoaminen osapuolille, jotta ne voivat kertoa toisilleen varhaisessa vaiheessa terveys- ja kasvinsuojelutoimiin liittyvistä sääntelynäkökohdista;

f) foorumina toimiminen kaupan erityiskysymysten ratkaisemiseksi, jos osapuolet eivät ole 6.9 artiklan (Avoimuus, tietojenvaihto ja tekniset neuvottelut) mukaisissa teknisissä neuvotteluissa päässeet molempia osapuolia tyydyttävään ratkaisuun, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 26 luvun (Riitojen ratkaiseminen) soveltamista;

g) kaikkiin osapuolten sopimiin muihin toimenpiteisiin ryhtyminen tehtäviään suorittaessaan; ja

h) kaikkien muiden tähän lukuun liittyvien asioiden käsittely.

3. Jolleivät osapuolet toisin päätä, komitea kokoontuu ja laatii työohjelmansa viimeistään vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulopäivästä.

7 LUKU

KESTÄVÄT ELINTARVIKEJÄRJESTELMÄT

7.1 ARTIKLA

Tavoitteet

1. Osapuolet tunnustavat, että on tärkeää vahvistaa toimintalinjoja ja määritellä ohjelmia, joilla edistetään kestävien, osallistavien, terveellisten ja häiriönsietokykyisten elintarvikejärjestelmien kehittämistä, ja sopivat tekevänsä tiivistä yhteistyötä sitoutuakseen yhdessä siirtymiseen kohti kestäviä elintarvikejärjestelmiä.

2. Tätä lukua sovelletaan tämän sopimuksen muiden elintarvikejärjestelmiä tai kestävyyttä koskevien lukujen, erityisesti 6 luvun (Terveys- ja kasvinsuojelutoimet), 9 luvun (Kaupan tekniset esteet) ja 19 luvun (Kauppa ja kestävä kehitys), lisäksi ja rajoittamatta niiden soveltamista.

7.2 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tätä lukua sovelletaan osapuolten yhteistyöhön niiden elintarvikejärjestelmien kestävyyden parantamiseksi.

2. Tässä luvussa vahvistetaan määräykset yhteistyöstä aloilla, joilla voidaan saada aikaan nykyistä kestävämpiä elintarvikejärjestelmiä. Suuntaa-antava luettelo yhteistyöaloista on 7.4 artiklassa (Yhteistyö elintarvikejärjestelmien kestävyyden parantamiseksi).

3. Osapuolet tunnustavat, että yhteistyön painopisteet voivat muuttua ajan myötä, kun sekä niiden oma että kansainvälinen näkemys ja elintarvikejärjestelmien käsittely kehittyvät.

7.3 ARTIKLA

Määritelmä

1. Osapuolet tunnustavat, että elintarvikejärjestelmät ovat monimuotoisia ja kontekstisidonnaisia ja että niihin kuuluu useita toimijoita ja näiden toisiinsa liittyviä toimia elintarvikejärjestelmän kaikilla osa-alueilla, mukaan lukien elintarvikkeiden tuotanto, korjuu, jalostus, valmistus, kuljetus, varastointi, jakelu, myynti, kulutus ja hävittäminen.

2. Tätä lukua sovellettaessa ja ottaen huomioon, että kestävän elintarvikejärjestelmän määritelmät voivat kehittyä ajan mittaan, osapuolet katsovat kestävien elintarvikejärjestelmien olevan elintarvikejärjestelmiä, joilla varmistetaan turvallisten, ravitsevien ja riittävien elintarvikkeiden saatavuus ympärivuotisesti siten, että taloudellinen, sosiaalinen, kulttuurinen ja ympäristöperusta elintarviketurvan ja ravitsemuksen tarjoamiseksi tuleville sukupolville ei vaarannu.

7.4 ARTIKLA

Yhteistyö elintarvikejärjestelmien kestävyyden parantamiseksi

1. Osapuolet tunnustavat yhteistyön merkityksen tämän luvun täytäntöönpanomekanismina, kun ne vahvistavat kauppa- ja investointisuhteitaan.

2. Osapuolet ottavat huomioon omat painopisteensä ja olosuhteensa, kun ne tekevät yhteistyötä tämän luvun täytäntöönpanoon liittyvissä yhteistä etua koskevissa kysymyksissä. Tällaista yhteistyötä voidaan tehdä sekä kahdenvälisesti että kansainvälisillä foorumeilla.

3. Yhteistyöhön voi sisältyä tietojen, asiantuntemuksen ja kokemusten vaihtoa sekä tutkimus- ja innovointiyhteistyötä.

4. Osapuolet tekevät yhteistyötä muun muassa seuraavilla aloilla:

a) elintarvikkeiden tuotantomenetelmät ja -käytännöt, joilla pyritään parantamaan kestävyyttä, mukaan lukien luonnonmukainen ja uudistava maatalous;

b) luonnonvarojen ja maatalouden tuotantopanosten tehokas käyttö, mukaan lukien tarvittaessa kemiallisten torjunta-aineiden ja lannoitteiden käytön ja riskien vähentäminen;

c) elintarviketuotannon ympäristö- ja ilmastovaikutukset, mukaan lukien maatalouden kasvihuonekaasupäästöt, hiilinielut ja biologisen monimuotoisuuden köyhtyminen;

d) valmiussuunnitelmat elintarvikkeiden toimitusketjujen ja kaupan turvallisuuden ja häiriönsietokyvyn varmistamiseksi kansainvälisen kriisin yhteydessä;

e) kestävä elintarvikkeiden jalostus, kuljetus, tukku- ja vähittäiskauppa sekä elintarvikepalvelut;

f) terveellinen, kestävä ja ravitseva ruokavalio;

g) kulutuksen hiilijalanjälki;

h) ruokahävikki ja -jäte kestävän kehityksen tavoitteen 12.3 mukaisesti;

i) elintarvikejärjestelmään liittyvien toimintalinjojen ja toimenpiteiden haitallisten ympäristövaikutusten vähentäminen; ja

j) alkuperäiskansojen tietämys, osallistuminen ja johtajuus elintarvikejärjestelmissä osapuolten olosuhteiden mukaisesti.

7.5 ARTIKLA

Täydentävät määräykset

1. Tämän luvun mukaiset yhteistyötoimet eivät vaikuta kummankaan osapuolen virastojen, mukaan lukien osapuolten alueelliset virastot, riippumattomuuteen.

2. Täysin kummankin osapuolen sääntelyoikeutta kunnioittaen minkään tässä luvussa ei saa tulkita velvoittavan osapuolta

a) muuttamaan tuontivaatimuksiaan;

b) poikkeamaan sääntelytoimenpiteiden valmistelua tai toteuttamista koskevista menettelyistään;

c) toteuttamaan toimia, jotka vaarantaisivat tai estäisivät sääntelytoimenpiteiden toteuttamisen riittävän ajoissa sen yleisen edun mukaisten tavoitteiden saavuttamisen kannalta; tai

d) hyväksymään tietyn sääntelytoimenpiteen.

7.6 ARTIKLA

Kestäviä elintarvikejärjestelmiä käsittelevä komitea

1. Tällä artiklalla täydennetään ja täsmennetään 24.4 artiklaa (Erikoistuneet komiteat).

2. Kestäviä elintarvikejärjestelmiä käsittelevällä komitealla on tämän luvun osalta seuraavat tehtävät:

a) yhteistyön painopisteiden ja tällaisten painopisteiden täytäntöönpanoa koskevien työsuunnitelmien vahvistaminen;

b) yhteistyön edistäminen monenvälisillä foorumeilla; ja

c) muiden tämän luvun täytäntöönpanoon tai toimintaan liittyvien toimien toteuttaminen.

3. Pyrkiessään tämän luvun tavoitteisiin ja seuratessaan sen täytäntöönpanosta saatuja tuloksia kestäviä elintarvikejärjestelmiä käsittelevä komitea laatii vuosittain vuotuisen työsuunnitelman, joka sisältää kyseisten toimien tavoitteet ja välitavoitteet.

4. Kestäviä elintarvikejärjestelmiä käsittelevä komitea voi tarvittaessa perustaa työryhmiä, jotka koostuvat kummankin osapuolen asiantuntijatason edustajista.

5. Kestäviä elintarvikejärjestelmiä käsittelevä komitea kokoontuu vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulopäivästä ja sen jälkeen yhteisen sopimuksen mukaisesti.

6. Kestäviä elintarvikejärjestelmiä käsittelevä komitea voi vahvistaa sääntöjä, joilla lievennetään mahdollisia eturistiriitoja sen kokouksiin ja sille raportoiviin työryhmiin osallistuvien asiantuntijoiden osalta.

7.7 ARTIKLA

Yhteyspisteet

Kumpikin osapuoli nimeää 90 päivän kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta yhteyspisteen, jotta voidaan helpottaa osapuolten välistä yhteydenpitoa, ja ilmoittaa toiselle osapuolelle yhteyspisteen yhteystiedot. Kumpikin osapuoli ilmoittaa toiselle osapuolelle viipymättä, jos yhteystiedot muuttuvat.

8 LUKU

ELÄINTEN HYVINVOINTI

8.1 ARTIKLA

Tavoite

Tämän luvun tavoitteena on tehostaa osapuolten yhteistyötä tuotantoeläinten hyvinvoinnin alalla osapuolten välisen kaupan helpottamiseksi.

8.2 ARTIKLA

Yleiset määräykset ja yhteistyö

1. Osapuolet tunnustavat, että eläimet ovat tuntevia olentoja[1].

2. Osapuolet myöntävät, että niiden tuotantokäytännöt eroavat merkittävästi toisistaan, mutta tunnustavat, että niiden eläinten hyvinvointia koskevat normit ja niihin liittyvät järjestelmät tuottavat vertailukelpoisia tuloksia eläinten hyvinvoinnin osalta.

3. Osapuolet pyrkivät parhaansa mukaan tekemään yhteistyötä kansainvälisillä foorumeilla edistääkseen tieteeseen perustuvien eläinten hyvinvointia koskevien normien kehittämistä ja täytäntöönpanoa. Osapuolet tekevät yhteistyötä erityisesti vahvistaakseen ja laajentaakseen eläinten hyvinvointia koskevien Maailman eläintautijärjestön standardien soveltamisalaa sekä niiden täytäntöönpanoa kiinnittäen erityistä huomiota tuotantoeläimiin.

4. Osapuolet vaihtavat eläinten hyvinvointiin liittyviä tietoja, asiantuntemusta ja kokemuksia, jotka liittyvät eläinten kohteluun maatiloilla, kuljetuksen aikana sekä teurastuksen tai lopettamisen yhteydessä.

5. Osapuolet jatkavat eläinten hyvinvoinnin alalla tutkimusyhteistyötään tukeakseen sellaisten tieteeseen perustuvien eläinten hyvinvointia koskevien normien kehittämistä, jotka liittyvät eläinten kohteluun maatiloilla, kuljetuksen aikana sekä teurastuksen tai lopettamisen yhteydessä.

[1] Sellaisina kuin ne on määritelty kummankin osapuolen eläinten hyvinvointia koskevissa säädöksissä ja määräyksissä.

8.3 ARTIKLA

Eläinten hyvinvointia käsittelevä tekninen työryhmä

Osapuolet perustavat eläinten hyvinvointia käsittelevän teknisen työryhmän. Työryhmä raportoi terveys- ja kasvinsuojelutoimia käsittelevälle komitealle ja toteuttaa sen määrittelemät toimet.

9 LUKU

KAUPAN TEKNISET ESTEET

9.1 ARTIKLA

Tavoitteet

Tämän luvun tavoitteena on helpottaa osapuolten välistä tavarakauppaa ehkäisemällä, tunnistamalla ja poistamalla tarpeettomia kaupan teknisiä esteitä ja tehostaa osapuolten yhteistyötä tämän luvun piiriin kuuluvissa kysymyksissä.

9.2 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tätä lukua sovelletaan kaikkien kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen liitteessä 1 määriteltyjen teknisten määräysten, standardien ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyiden valmisteluun, käyttöönottoon ja soveltamiseen, kun ne voivat vaikuttaa osapuolten väliseen tavarakauppaan.

2. Tätä lukua ei sovelleta seuraaviin:

a) hankintaeritelmiin, joita valtion elimet laativat 14 luvun (Julkiset hankinnat) piiriin kuuluvien elinten tuotanto- tai kulutusvaatimuksia varten; tai

b) terveys- ja kasvinsuojelutoimiin, sellaisina kuin ne on määritelty terveys- ja kasvinsuojelusopimuksen liitteessä A, joihin sovelletaan 6 lukua (Terveys- ja kasvinsuojelutoimet).

9.3 ARTIKLA

Suhde kaupan teknisiä esteitä koskevaan sopimukseen

1. Kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen 2–9 artikla ja liitteet 1 ja 3 sisällytetään tähän sopimukseen ja otetaan sen osaksi soveltuvin osin.

2. Tässä luvussa, tämän luvun liitteet mukaan luettuina, käytetyillä termeillä tarkoitetaan samaa kuin kaupan teknisiä esteitä koskevassa sopimuksessa.

9.4 ARTIKLA

Tekniset määräykset

1. Sen lisäksi, mitä 22.8 artiklassa (Vaikutustenarviointi) määrätään, kumpikin osapuoli pyrkii tekemään sääntöjensä ja menettelyjensä mukaisesti vaikutustenarvioinnin suunnittelemistaan teknisistä määräyksistä, jotka kuuluvat 22.2 artiklassa (Määritelmät) määriteltyjen sääntelytoimenpiteiden soveltamisalaan ja joilla voi olla merkittävä vaikutus kauppaan. Selkeyden vuoksi todetaan, että tätä kohtaa sovelletaan myös vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyihin, jotka ovat osa tällaisia teknisiä määräyksiä.

2. Jos tehdään 1 kohdan mukainen vaikutustenarviointi, kumpikin osapuoli arvioi 22.8 artiklan (Vaikutustenarviointi) 2 kohdan b alakohdan mukaisesti ehdotetun teknisen määräyksen toteuttamiskelpoisia ja asianmukaisia sääntely- ja muita vaihtoehtoja, jotka voivat täyttää osapuolen oikeutetut tavoitteet kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen 2 artiklan 2 kohdan mukaisesti. Selkeyden vuoksi todetaan, että tämä velvollisuus koskee myös vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjä, jotka ovat osa tällaisia teknisiä määräyksiä.

3. Kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen 2 artiklan 3 ja 4 kohdan mukaisesti kumpikin osapuoli tarkastelee ajoittain uudelleen teknisiä määräyksiään. Tällaista uudelleentarkastelua tehdessään kummankin osapuolen on otettava myönteisesti huomioon muun muassa lähentyminen asiaa koskeviin kansainvälisiin standardeihin, kun muistetaan asiaa koskevien kansainvälisten standardien osalta mahdollisesti tapahtunut uusi kehitys ja se, ovatko aiemmat olosuhteet, jotka ovat johtaneet poikkeamiseen jostakin asiaa koskevasta kansainvälisestä standardista, edelleen olemassa.

4. Laatiessaan merkittäviä teknisiä määräyksiä, joilla voi olla huomattava vaikutus kauppaan, kukin osapuoli antaa sääntöjensä ja menettelyjensä mukaisesti osapuolten henkilöille mahdollisuuden esittää kannanottoja julkisessa kuulemismenettelyssä, paitsi jos ilmenee tai uhkaa ilmetä kiireellisiä turvallisuuteen, terveyteen, ympäristönsuojeluun tai kansalliseen turvallisuuteen liittyviä ongelmia, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 22 luvun (Hyvä sääntelykäytäntö ja sääntely-yhteistyö) soveltamista. Kumpikin osapuoli mahdollistaa toisen osapuolen henkilöiden osallistumisen tällaisiin kuulemisiin ehdoin, jotka ovat yhtä suotuisat kuin sen omille henkilöille myönnetyt ehdot, ja julkistaa kyseisten kuulemismenettelyiden tulokset.

9.5 ARTIKLA

Kansainväliset standardit

1. Kansainvälisen standardisoimisjärjestön (ISO), sähköalan kansainvälisen standardisointijärjestön (IEC), kansainvälisen teleliiton (ITU) ja Codex Alimentariuksen, jäljempänä ’Codex’, laatimia kansainvälisiä standardeja pidetään kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen 2 ja 5 artiklassa ja liitteessä 3 tarkoitettuina kansainvälisinä standardeina sillä edellytyksellä, että ne ovat 2 kohdassa määrättyjen edellytysten mukaisia.

2. Myös muiden kuin 1 kohdassa tarkoitettujen kansainvälisten järjestöjen laatimaa standardia voidaan pitää kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen 2 ja 5 artiklassa ja liitteessä 3 tarkoitettuna kansainvälisenä standardina sillä edellytyksellä, että:

a) sen on laatinut standardointielin, joka pyrkii yksimielisyyteen joko

   i) niiden osallistuvien WTO:n jäsenten kansallisten valtuuskuntien kesken, jotka edustavat kaikkia niiden alueella toimivia kansallisia standardointielimiä, jotka ovat hyväksyneet tai joiden odotetaan hyväksyvän standardeja aiheesta, johon kyseinen kansainvälinen standardointitoiminta liittyy; tai

   ii) osallistuvien WTO:n jäsenten valtiollisten elinten kesken; ja

b) se on laadittu noudattaen kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen 13 artiklalla perustetun kaupan teknisiä esteitä käsittelevän komitean päätöstä, joka koskee kansainvälisten standardien, ohjeiden ja suositusten kehittämisen periaatteita suhteessa kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen 2 ja 5 artiklaan ja liitteeseen 3.

3. Jos osapuoli ei ole käyttänyt kansainvälisiä standardeja teknisten määräystensä ja niihin liittyvien vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjensä perustana, osapuolen on toisen osapuolen pyynnöstä yksilöitävä kaikki merkittävät poikkeamat asiaankuuluvasta kansainvälisestä standardista ja selitettävä syyt, joiden vuoksi tällaisia standardeja on pidetty tarkoitukseen soveltumattomina tai tehottomina, ja toimitettava todisteet, joihin tällainen arviointi perustuu, jos ne ovat saatavilla.

9.6 ARTIKLA

Standardit

1. Kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen 4 artiklan 1 kohdan lisäksi ja jotta osapuolet voisivat yhdenmukaistaa standardinsa mahdollisimman laajalti, kumpikin osapuoli kannustaa alueellaan toimivia standardointielimiä ja niitä alueellisia standardointielimiä, joiden jäseniä osapuoli tai sen alueella toimivat standardointielimet ovat,

a) tarkistamaan säännöllisin väliajoin kansallisia ja alueellisia standardejaan, jotka eivät perustu asiaankuuluviin kansainvälisiin standardeihin, jotta niitä voidaan lähentää asiaankuuluviin kansainvälisiin standardeihin;

b) tekemään yhteistyötä toisen osapuolen asiaankuuluvien standardointielinten kanssa kansainvälisen standardointitoiminnan yhteydessä, mukaan lukien yhteistyö kansainvälisissä standardointielimissä tai alueellisella tasolla; ja

c) edistämään kahdenvälistä yhteistyötä toisen osapuolen standardointielinten kanssa.

2. Osapuolten olisi vaihdettava tietoja

a) standardien käytöstään teknisten määräysten tukena; ja

b) standardointiprosesseistaan sekä kansainvälisten, alueellisten ja osa-alueellisten standardien käytön laajuudesta kansallisten standardiensa perustana.

3. Jos standardeista tehdään pakollisia liittämällä ne osaksi teknisen määräyksen luonnosta tai vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyä tai viittaamalla niihin, sovelletaan tämän luvun 9.8 artiklassa (Avoimuus) sekä kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen 2 tai 5 artiklassa vahvistettuja avoimuusvelvollisuuksia tekijänoikeuden sallimassa laajuudessa.

9.7 ARTIKLA

Vaatimustenmukaisuuden arviointi

1. Jos osapuoli edellyttää vaatimustenmukaisuuden arviointia erityisenä varmennuksena siitä, että tuote on teknisen määräyksen mukainen, osapuoli

a) valitsee vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyt, jotka ovat oikeassa suhteessa riskeihin;

b) hyväksyy tarvittaessa toimittajan vaatimustenmukaisuusvakuutuksen käyttämisen; ja

c) selittää toisen osapuolen pyynnöstä perusteet, joita on käytetty tiettyjen tuotteiden vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen valintaan.

2. Osapuolet tunnustavat, että on olemassa laajalti välineitä, joilla helpotetaan vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyiden tulosten hyväksymistä. Näihin mekanismeihin voivat sisältyä seuraavat:

a) toimittajan vaatimustenmukaisuusvakuutus;

b) osapuolen antama hyväksyminen toisen osapuolen alueella toteutettujen vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyiden tuloksille;

c) osapuolten alueella sijaitsevien vaatimustenmukaisuuden arviointielinten välinen yhteistyö ja vapaaehtoiset järjestelyt;

d) sopimukset toisen osapuolen alueella sijaitsevien laitosten toteuttamien vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyiden tulosten vastavuoroisesta tunnustamisesta erityisten teknisten määräysten osalta;

e) akkreditointimenettelyiden käyttäminen vaatimustenmukaisuuden arviointielinten hyväksymiseksi; ja

f) valtion toteuttama vaatimustenmukaisuuden arviointilaitosten nimeäminen.

3. Jos osapuoli edellyttää kolmannen osapuolen suorittamaa vaatimustenmukaisuuden arviointia erityisenä varmennuksena siitä, että tuote on teknisen määräyksen mukainen, eikä osapuoli ole varannut tätä tehtävää 4 kohdassa tarkoitetulle valtion viranomaiselle, osapuoli

a) asettaa etusijalle akkreditointimenettelyiden käyttämisen vaatimustenmukaisuuden arviointielinten hyväksymiseksi;

b) käyttää akkreditointia ja vaatimustenmukaisuuden arviointia koskevia kansainvälisiä standardeja;

c) käyttää mahdollisuuksien mukaan kansainvälisiä sopimuksia, joihin osapuolten akkreditointielimet osallistuvat, esimerkiksi kansainvälisen laboratorioiden akkreditointiyhteistyön (International Laboratory Accreditation Cooperation, ILAC) ja kansainvälisen akkreditointifoorumin (IAF) mekanismien kautta;

d) kannustaa toimivien kansainvälisten sopimusten tai järjestelyjen käyttöä yhdenmukaistamiseen tai vaatimustenmukaisuuden arvioinnin tulosten hyväksymisen helpottamiseen;

e) varmistaa, että sen säännöt ja menettelyt eivät tarpeettomasti rajoita talouden toimijoiden valinnanvaraa niiden vaatimustenmukaisuuden arviointilaitosten joukosta, jotka osapuolen viranomaiset ovat nimenneet tiettyä tuotetta tai tuoteryhmää varten;

f) varmistaa, että sen akkreditointielinten toiminta on akkreditointia koskevien kansainvälisten standardien mukaista ja että tältä osin akkreditointilaitosten ja vaatimustenmukaisuuden arviointilaitosten välillä ei ole eturistiriitoja, jotka liittyvät niiden vaatimustenmukaisuustoimiin, henkilöstö mukaan luettuna;

g) varmistaa, että vaatimustenmukaisuuden arviointilaitokset suorittavat tehtävänsä siten, että estetään eturistiriidat, jotka vaikuttavat arvioinnin tulokseen;

h) sallii vaatimustenmukaisuuden arviointilaitosten käyttää alihankkijoita vaatimustenmukaisuuden arviointiin liittyvien testien tai tarkastusten suorittamiseen, mukaan lukien toisen osapuolen alueella sijaitsevat alihankkijat. Minkään tässä kohdassa ei saa tulkita estävän osapuolta vaatimasta alihankkijoita täyttämään samat vaatimukset, jotka vaatimustenmukaisuuden arviointilaitoksen, jolla on siihen sopimussuhde, on täytettävä, jotta kyseinen laitos voi itse suorittaa sopimuksen mukaiset testit tai tarkastuksen; ja

i) varmistaa, että tällaista vaatimustenmukaisuuden arviointia suorittamaan nimettyjä laitoksia koskevat yksityiskohtaiset tiedot, mukaan lukien nimeämisen soveltamisala, julkaistaan verkossa.

4. Mikään tässä artiklassa ei estä osapuolta edellyttämästä, että tiettyjä tuotteita koskevan vaatimustenmukaisuuden arvioinnin suorittavat osapuolen määrittelemät valtion viranomaiset. Jos osapuoli edellyttää, että sen täsmentämä valtion viranomainen suorittaa vaatimustenmukaisuuden arvioinnin, osapuoli

a) rajaa vaatimustenmukaisuuden arvioinnista perittävät maksut tarjotun palvelun likimääräisten kustannusten määrään ja selittää vaatimustenmukaisuuden arviointia hakevan pyynnöstä, miten osapuolen tällaisesta vaatimustenmukaisuuden arvioinnista määräämät maksut on rajattu tarjotun palvelun likimääräisten kustannusten määrään; ja

b) varmistaa, että vaatimustenmukaisuuden arviointimaksut ovat saatavilla pyynnöstä, jos niitä ei julkaista.

5. Sen estämättä, mitä 1, 3 ja 4 kohdassa määrätään, niillä liitteessä 9-A (Vaatimustenmukaisuuden arvioinnin hyväksyminen (asiakirjat)) luetelluilla aloilla, joiden osalta unioni hyväksyy toimittajan vaatimustenmukaisuusvakuutuksen, jos Uusi-Seelanti pitää muun kuin ensimmäisen osapuolen suorittamaa vaatimustenmukaisuuden arviointia tarpeellisena takeena siitä, että tuote on Uuden-Seelannin teknisten määräysten vaatimusten mukainen, se hyväksyy

a) todistukset ja testausselosteet, jotka ovat unionin alueella sijaitsevien sellaisten vaatimustenmukaisuuden arviointilaitosten antamia, jotka on akkreditoinut ILAC:n tai IAF:n tai niiden seuraajien vastavuoroista tunnustamista koskeviin kansainvälisiin järjestelyihin jäsenenä kuuluva akkreditointielin tai jotka on muulla tavoin tunnustettu Uuden-Seelannin teknisten määräysten nojalla; tai

b) sähköturvallisuuteen ja sähkömagneettiseen yhteensopivuuteen liittyvien seikkojen osalta todistukset ja testausselosteet, jotka unionin alueella sijaitsevat vaatimustenmukaisuuden arviointilaitokset ovat antaneet IECEE CB -järjestelmän mukaisesti[1].

[1] The IEC System for Conformity Assessment Schemes for Electrotechnical Equipment and Components (IECEE) Certification Body (CB) Scheme (Sähköteknisten laitteiden ja komponenttien vaatimustenmukaisuuden arviointijärjestelmiä koskevan IEC:n järjestelmän (IECEE) sertifiointielinten (CB) järjestelmä).

6. Toimittajan vaatimustenmukaisuusvakuutus on valmistajan tai muun valtuutetun ensimmäisen osapuolen yksinomaisella vastuullaan antama vaatimustenmukaisuustodistus,[1] joka perustuu asianmukaisen tyyppisen vaatimustenmukaisuuden arviointitoiminnan antamiin tuloksiin ja johon ei sisälly pakollista kolmannen osapuolen suorittamaa arviointia.

7. Osapuolet tekevät vastavuoroisen tunnustamisen alalla yhteistyötä Wellingtonissa 25 päivänä kesäkuuta 1998 tehdyn vastavuoroista tunnustamista koskevan Euroopan yhteisön ja Uuden-Seelannin sopimuksen mukaisesti. Osapuolet voivat myös päättää mainitun sopimuksen asiaa koskevien määräysten mukaisesti laajentaa sen soveltamisalaa tuotteiden, sovellettavien sääntelyvaatimusten tai tunnustettujen vaatimustenmukaisuuden arviointielinten osalta.

9.8 ARTIKLA

Avoimuus

1. Lukuun ottamatta tapauksia, joissa esiintyy tai uhkaa esiintyä kiireellisiä turvallisuuteen, terveyteen, ympäristön suojeluun tai kansalliseen turvallisuuteen liittyviä ongelmia, kumpikin osapuoli antaa toiselle osapuolelle mahdollisuuden toimittaa kirjallisia huomautuksia ilmoitetuista ehdotetuista teknisistä määräyksistä ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyistä vähintään 60 päivän ajan siitä päivästä, jona ilmoitus kyseisistä määräyksistä tai menettelyistä on toimitettu WTO:n ilmoitusten keskusrekisteriin. Osapuoli tarkastelee myönteisesti kohtuullista pyyntöä, joka koskee huomautusten esittämiseen varatun ajan jatkamista.

[1] Kummankin osapuolen teknisten määräysten mukaisesti.

2. Kumpikin osapuoli antaa yksityiskohtaisen ja kattavan kuvauksen ehdotettujen teknisten määräysten tai vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyiden sisällöstä WTO:n ilmoitusmallissa, jos ilmoitettua tekstiä ei ole laadittu jollakin WTO:n virallisista kielistä.

3. Jos osapuoli saa toiselta osapuolelta kirjallisia huomautuksia ehdottamastaan teknisestä määräyksestä tai vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelystä, osapuoli

a) keskustelee, aina kun se on mahdollista, toisen osapuolen pyynnöstä kirjallisista huomautuksista toimivaltaisen sääntelyviranomaisensa kanssa ajankohtana, jona kirjalliset huomautukset voidaan ottaa huomioon; ja

b) vastaa huomautuksissa esitettyihin merkittäviin tai olennaisiin seikkoihin kirjallisesti viimeistään teknisen määräyksen tai vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyn julkaisupäivänä.

4. Kumpikin osapuoli saattaa julkisesti saataville, mieluiten julkaisemalla verkkosivustollaan, vastauksensa muiden WTO:n jäsenten huomautuksissa esille tuotuihin merkittäviin tai olennaisiin seikkoihin, jotka on esitetty vastauksena ehdotetusta teknisestä määräyksestä tai vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelystä annettuun kaupan teknisiä esteitä koskevaan ilmoitukseen.

5. Osapuoli antaa toisen osapuolen pyynnöstä tietoja sellaisen teknisen määräyksen tai vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyn tavoitteista ja perusteista, jotka osapuoli on hyväksynyt tai aikoo hyväksyä.

6. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen hyväksymät tekniset määräykset ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyt julkaistaan verkossa ja että ne ovat maksutta saatavilla.

7. Kumpikin osapuoli antaa tietoja teknisen määräyksen tai vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyn hyväksymisestä ja voimaantulosta sekä hyväksytystä lopullisesta tekstistä WTO:lle toimitettuun alkuperäiseen ilmoitukseen tehdyllä lisäyksellä.

8. Kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen 2 artiklan 12 kohdan lisäksi ilmauksella ”riittävällä ajalla” tarkoitetaan tavallisesti vähintään kuuden kuukauden ajanjaksoa, paitsi jos se olisi tehotonta oikeutettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

9. Osapuoli tarkastelee toisen osapuolen esittämää kohtuullista pyyntöä, joka on saatu ennen 1 kohdassa tarkoitetun huomautusten esittämistä varten varatun jakson päättymistä, kun se on toimitettu WTO:n ilmoitusten keskusrekisteriin, ja joka koskee teknisen määräyksen hyväksymisen ja voimaantulon välisen ajanjakson pidentämistä lukuun ottamatta tapauksia, joissa viivästys tekisi oikeutettujen tavoitteiden saavuttamisen tehottomaksi.

9.9 ARTIKLA

Merkinnät

1. Osapuolen tekninen määräys voi sisältää tai siinä voidaan käsitellä yksinomaan merkintävaatimuksia. Tällaisissa tapauksissa näihin teknisiin määräyksiin sovelletaan kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen 2 artiklan 2 kohdan asiaan kuuluvia periaatteita.

2. Jos osapuoli edellyttää tuotteiden pakollista merkintää,

a) sen on mahdollisuuksien mukaan edellytettävä ainoastaan sellaisia tietoja, jotka ovat merkityksellisiä tuotteen kuluttajien tai käyttäjien kannalta tai jotka osoittavat, että tuote vastaa pakollisia teknisiä vaatimuksia;

b) se ei saa edellyttää tuotteiden merkintöjen ennakkohyväksyntää, rekisteröintiä tai sertifiointia eikä maksujen suorittamista edellytyksenä tuotteiden saattamiselle sen markkinoille, kun tällaiset tuotteet muutoin täyttävät osapuolen pakolliset tekniset vaatimukset, paitsi jos tämä on tarpeen, kun otetaan huomioon tuotteiden tai merkinnöissä esitettyjen väitteiden aiheuttama riski ihmisten, eläinten tai kasvien terveydelle tai elämälle, ympäristölle tai kansalliselle turvallisuudelle;

c) sen on myönnettävä yksilöllinen tunnusnumero toisen osapuolen talouden toimijoille viipymättä ja syrjimättömästi, jos kyseinen osapuoli edellyttää, että talouden toimijat käyttävät tällaista numeroa;

d) sillä edellytyksellä, että tuotteen merkinnät ovat tuojaosapuolen sääntelyvaatimusten mukaisia eivätkä ne ole harhaanjohtavia, ristiriitaisia tai hämmentäviä, sen on sallittava[1] seuraavat:

   i) tuojaosapuolessa vaadittavan kielen lisäksi muilla kielillä annettavat tiedot;

   ii) kansainvälisesti hyväksytyt nimikkeistöt, kuvat, symbolit tai grafiikka; ja

   iii) tuojaosapuolessa vaadittavien tietojen lisäksi annettavat lisätiedot;

[1] Selkeyden vuoksi todetaan, että tässä kohdassa viitataan tuojaosapuoleen.

e) sen on hyväksyttävä, että merkinnät, myös täydentävät merkinnät tai merkintöjen korjaukset, tehdään tuojaosapuolen alueella sen asiaa koskevien määräysten ja menettelyjen mukaisesti vaihtoehtona viejäosapuolessa tehtävälle merkinnälle, jollei tällainen merkintä ole tarpeen kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen 2 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen oikeutettujen tavoitteiden vuoksi; ja

f) sen on pyrittävä hyväksymään ei-pysyvät tai irrotettavat merkinnät tai merkinnät, jotka ovat tuotteeseen liitetyssä aineistossa, sen sijaan että edellytettäisiin fyysisesti tuotteeseen kiinnitettyjä merkintöjä, jos osapuoli katsoo, että tämä ei vaaranna kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen mukaisia oikeutettuja tavoitteita.

3. Tämän artiklan 2 kohtaa ei sovelleta osapuolen säädöksissä ja määräyksissä määriteltyjen lääkkeiden ja lääkinnällisten laitteiden merkintöihin.

9.10 ARTIKLA

Muiden tuotteiden kuin elintarvikkeiden markkinavalvontaa, turvallisuutta ja vaatimustenmukaisuutta koskeva yhteistyö

1. Tässä artiklassa ’markkinavalvonnalla’ tarkoitetaan viranomaisten harjoittamaa toimintaa ja toteuttamia toimenpiteitä, yhteistyössä talouden toimijoiden kanssa harjoitettu toiminta ja toteutetut toimet mukaan luettuina, osapuolen menettelyiden pohjalta, jotta kyseinen osapuoli voi valvoa, että tuotteet ovat turvallisia tai sen säädöksissä ja määräyksissä vahvistettujen vaatimusten mukaisia, tai puuttua näihin seikkoihin.

2. Osapuolet tunnustavat muiden tuotteiden kuin elintarvikkeiden markkinavalvontaa, turvallisuutta ja vaatimustenmukaisuutta koskevan yhteistyön merkityksen kaupan helpottamiselle ja kuluttajien ja muiden käyttäjien suojelemiselle sekä tiedonjakoon perustuvan vastavuoroisen luottamuksen rakentamisen tärkeyden.

3. Kumpikin osapuoli varmistaa

a) markkinavalvonnan toimintojen puolueettoman ja riippumattoman toteuttamisen vaatimustenmukaisuuden arvioinnin toimintoihin nähden eturistiriitojen välttämiseksi[1]; ja

b) sen, ettei mikään etu vaikuta talouden toimijoihin kohdistuvan markkinavalvontaviranomaisten valvonnan riippumattomuuteen.

4. Osapuolet voivat tehdä yhteistyötä ja vaihtaa tietoja muiden tuotteiden kuin elintarvikkeiden markkinavalvonnan, turvallisuuden ja vaatimustenmukaisuuden alalla erityisesti seuraavien osalta:

a) markkinavalvonta ja täytäntöönpanotoimet;

b) riskinarviointimenetelmät ja tuotetestaus;

c) tuotteiden koordinoitu takaisinveto tai muut vastaavat toimet;

[1] Kumpikin osapuoli varmistaa, että käytössä on suojatoimia, joilla varmistetaan puolueettomuus ja eturistiriitojen välttäminen, jos molemmat tehtävät annetaan yhdelle ainoalle elimelle.

d) tieteelliset, tekniset ja sääntelyä koskevat asiat, joilla pyritään parantamaan muiden tuotteiden kuin elintarvikkeiden turvallisuutta ja vaatimustenmukaisuutta;

e) terveyden ja turvallisuuden kannalta merkittävät esille tulevat kysymykset;

f) standardointiin liittyvä toiminta; ja

g) virkamiesten vaihto.

5. Unioni voi toimittaa Uudelle-Seelannille nopeasta hälytysjärjestelmästään tai sen seuraajasta valikoituja tietoja, jotka koskevat direktiivissä 2001/95/EY tarkoitettuja kulutustavaroita[1], ja Uusi-Seelanti voi toimittaa unionille valikoituja tietoja muiden kulutustavaroiden kuin elintarvikkeiden turvallisuudesta sekä Uuden-Seelannin asiaa koskevassa lainsäädännössä tarkoitettujen kulutustavaroiden osalta toteutetuista ehkäisevistä, rajoittavista ja korjaavista toimenpiteistä. Tietojenvaihto voi tapahtua seuraavissa muodoissa:

a) tapauskohtainen tietojenvaihto asianmukaisesti perustelluissa tapauksissa; tai

b) järjestelmällinen tietojenvaihto, joka perustuu liitteen 9-C (9.10 artiklan 5 kohdan b alakohdassa tarkoitettu järjestely säännöllistä tietojenvaihtoa varten, joka koskee muiden tuotteiden kuin elintarvikkeiden turvallisuutta ja siihen liittyviä ehkäiseviä, rajoittavia ja korjaavia toimenpiteitä) mukaisella kauppakomitean päätöksellä perustettuun järjestelyyn.

---

[1] Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/95/EY, annettu 3 päivänä joulukuuta 2001, yleisestä tuoteturvallisuudesta (EYVL L 11, 15.1.2002, s. 4).

6. Kauppakomitea voi tehdä päätöksen liitteen 9-D (9.10 artiklan 6 kohdassa tarkoitettu järjestely säännöllistä tietojenvaihtoa varten, joka koskee sellaisten vaatimustenvastaisten muiden tuotteiden kuin elintarvikkeiden osalta toteutettuja toimenpiteitä, jotka eivät kuulu 9.10 artiklan 5 kohdan b alakohdan piiriin) mukaisesti säännöllisestä tietojenvaihdosta, myös sähköisesti, vaatimustenvastaisten muiden tuotteiden kuin elintarvikkeiden osalta toteutetuista toimenpiteistä, lukuun ottamatta 5 kohdan soveltamisalaan kuuluvia tuotteita.

7. Kumpikin osapuoli käyttää 4, 5 ja 6 kohdan nojalla saatuja tietoja yksinomaan kuluttajien, terveyden, turvallisuuden tai ympäristön suojelun tarkoituksiin.

8. Kumpikin osapuoli käsittelee 4, 5 ja 6 kohdan nojalla saatuja tietoja luottamuksellisina.

9. Edellä 5 kohdan b alakohdassa ja 6 kohdassa vahvistetuissa järjestelyissä on täsmennettävä vaihdettavien tietojen laji, vaihtoa koskevat yksityiskohtaiset säännöt sekä luottamuksellisuutta ja henkilötietojen suojaa koskevien sääntöjen soveltaminen.

10. Kauppakomitealla on valtuudet hyväksyä päätöksiä, joilla määritetään tai muutetaan liitteissä 9-C (9.10 artiklan 5 kohdan b alakohdassa tarkoitettu järjestely säännöllistä tietojenvaihtoa varten, joka koskee muiden tuotteiden kuin elintarvikkeiden turvallisuutta ja siihen liittyviä ehkäiseviä, rajoittavia ja korjaavia toimenpiteitä) ja 9-D (9.10 artiklan 6 kohdassa tarkoitettu järjestely säännöllistä tietojenvaihtoa varten, joka koskee sellaisten vaatimustenvastaisten muiden tuotteiden kuin elintarvikkeiden osalta toteutettuja toimenpiteitä, jotka eivät kuulu 9.10 artiklan 5 kohdan b alakohdan piiriin) esitettyjä järjestelyjä.

9.11 ARTIKLA

Tekniset keskustelut ja neuvottelut

1. Jos osapuoli katsoo, että toisen osapuolen ehdotus tai luonnos tekniseksi määräykseksi tai vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyksi saattaa vaikuttaa huomattavan kielteisesti osapuolten väliseen kauppaan, se voi pyytää keskustelujen käymistä asiasta. Pyyntö on esitettävä kirjallisesti, ja siinä on yksilöitävä

a) kyseessä oleva toimenpide;

b) tämän luvun määräykset, joihin huolenaiheet liittyvät; ja

c) pyynnön perusteet, kuvaus pyynnön esittävän osapuolen toimenpiteeseen liittyvistä huolenaiheista mukaan lukien.

2. Osapuoli toimittaa pyyntönsä 9.14 artiklan (Kaupan teknisiä esteitä käsittelevä koordinaattori) mukaisesti nimetylle toisen osapuolen kaupan teknisiä esteitä käsittelevälle koordinaattorille.

3. Osapuolet tapaavat jommankumman osapuolen pyynnöstä keskustellakseen pyynnössä esitetyistä huolenaiheista henkilökohtaisesti tai jonkin viestintävälineen välityksellä, kuten puhelimitse, teleneuvottelussa tai muun sähköisen viestimen avulla, 60 päivän kuluessa pyynnön toimituspäivästä ja pyrkivät ratkaisemaan asian mahdollisimman nopeasti. Jos pyynnön esittävä osapuoli pitää asiaa kiireellisenä, se voi pyytää, että tapaaminen järjestetään lyhyemmässä määräajassa. Tällaisissa tapauksissa pyynnön vastaanottanut osapuoli tarkastelee pyyntöä myönteisesti.

4. Osapuoli voi pyytää neuvotteluja toisen osapuolen kanssa mistä tahansa tämän luvun soveltamisalaan kuuluvasta kysymyksestä toimittamalla kirjallisen pyynnön toisen osapuolen kaupan teknisiä esteitä käsittelevälle koordinaattorille. Osapuolet pyrkivät kaikin tavoin pääsemään tällaisessa asiassa molempia osapuolia tyydyttävään ratkaisuun.

5. Selkeyden vuoksi todetaan, että tämä artikla ei rajoita 26 artiklan (Riitojen ratkaiseminen) soveltamista.

9.12 ARTIKLA

Yhteistyö

1. Osapuolet voivat tehdä yhteistyötä tietyillä yhteistä etua koskevilla aloilla poistaakseen, vähentääkseen tai välttääkseen kaupan teknisten esteiden syntymisen ja helpottaakseen osapuolten välistä kauppaa, myös digitaalisten ratkaisujen avulla.

2. Osapuolet voivat tehdä yhteistyötä ja vaihtaa tietoja kaikista liitteen 9-A (Vaatimustenmukaisuuden arvioinnin hyväksyminen (asiakirjat)), myös sen täytäntöönpanon, kannalta merkityksellisistä kysymyksistä.

9.13 ARTIKLA

Eläinkokeiden kieltäminen

1. Kumpikin osapuoli tukee ja edistää edelleen aktiivisesti eläinkokeille vaihtoehtoisten menetelmien tutkimusta, kehittämistä, validointia ja viranomaishyväksyntää.

2. Kumpikin osapuoli hyväksyy alueellaan ”kosmeettisen valmisteen” määritelmän piiriin kuuluvien tuotteiden turvallisuuden arviointia varten eläinkokeiden validoiduista vaihtoehdoista saadut testitulokset.

3. Osapuoli ei saa vaatia, että sen lainkäyttövaltaan kuuluvan kosmeettisen valmisteen määritelmän piiriin kuuluva tuote testataan eläimillä kyseisen valmisteen turvallisuuden määrittämiseksi.

9.14 ARTIKLA

Kaupan teknisiä esteitä käsittelevä koordinaattori

1. Kumpikin osapuoli nimeää kaupan teknisiä esteitä käsittelevän koordinaattorin ja ilmoittaa toiselle osapuolelle koordinaattorin yhteystiedot. Kumpikin osapuoli ilmoittaa toiselle osapuolelle viipymättä, jos yhteystiedot muuttuvat.

2. Kaupan teknisiä esteitä käsittelevät koordinaattorit toimivat yhteistyössä helpottaakseen tämän luvun täytäntöönpanoa ja osapuolten yhteistyötä kaikissa kaupan teknisiä esteitä koskevissa asioissa. Tätä varten ja kummankin osapuolen sisäisten menettelyiden mukaisesti kaupan teknisiä esteitä käsittelevillä koordinaattoreilla on erityisesti seuraavat velvollisuudet:

a) tämän luvun täytäntöönpanon ja hallinnoinnin seuranta, kumman tahansa osapuolen esiin tuomiin, teknisten määräysten, standardien ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyiden laatimiseen, hyväksymiseen, soveltamiseen tai täytäntöönpanoon liittyvien kysymysten ripeä käsittely ja kumman tahansa osapuolen pyynnöstä tapahtuva neuvotteleminen kaikista tämän luvun piiriin kuuluvista esiin tulevista kysymyksistä;

b) teknisten määräysten, standardien ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen kehittämiseen ja parantamiseen liittyvän yhteistyön tehostaminen;

c) edellä 9.11 artiklassa (Tekniset keskustelut ja neuvottelut) tarkoitettujen teknisten keskustelujen tai neuvottelujen järjestäminen;

d) työryhmien perustamisen[1] järjestäminen tarvittaessa; ja

e) tietojen vaihto valtiosta riippumattomilla, alueellisilla ja monenvälisillä foorumeilla tapahtuneesta kehityksestä teknisten määräysten, standardien ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen alalla.

3. Kaupan teknisiä esteitä käsittelevien koordinaattorien on viestittävä keskenään millä tahansa sovitulla tavalla, joka on asianmukainen heidän tehtäviensä hoitamiseksi.

[1] Selkeyden vuoksi todetaan, että työryhmien perustamisesta sellaisenaan voi päättää ainoastaan kauppakomitea 24.2 artiklan (Kauppakomitean tehtävät) 2 kohdan a alakohdan mukaisesti.

10 LUKU

SIJOITUSTEN VAPAUTTAMINEN JA PALVELUJEN KAUPPA

A JAKSO

YLEISET MÄÄRÄYKSET

10.1 ARTIKLA

Tavoitteet

1. Osapuolet vahvistavat sitoutuvansa luomaan yhä paremmat olosuhteet keskinäisen kaupan ja investointien kehittämiselle ja luovat näin tarvittavat järjestelyt palvelukaupan ja sijoitusten asteittaista vastavuoroista vapauttamista varten.

2. Osapuolet vahvistavat kummankin osapuolen oikeuden toteuttaa alueillaan sääntelyä oikeutettujen politiikan tavoitteiden saavuttamiseksi, joita ovat esimerkiksi ihmisten, eläinten tai kasvien elämän tai terveyden suojelu, sosiaalipalvelut, julkinen koulutus, turvallisuus, ympäristö, mukaan lukien ilmastonmuutos, julkinen moraali, sosiaalinen suojelu ja kuluttajansuoja, eläinten hyvinvointi, yksityisyyden suoja ja tietosuoja sekä kulttuurisen monimuotoisuuden edistäminen tai suojelu, sekä Uuden-Seelannin tapauksessa maorien oikeuksien, etujen, velvollisuuksien ja velvoitteiden edistäminen tai suojelu.

10.2 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tätä lukua ei sovelleta toisen osapuolen työmarkkinoille pyrkiviä osapuolen luonnollisia henkilöitä koskeviin toimenpiteisiin eikä kansallisuutta tai kansalaisuutta taikka asumista tai työpaikkaa pysyvästi koskeviin toimenpiteisiin.

2. Tämän luvun määräykset eivät estä osapuolta soveltamasta toimenpiteitä, joilla säädellään luonnollisten henkilöiden pääsyä sen alueelle tai heidän väliaikaista oleskeluaan sen alueella, mukaan luettuina ne toimenpiteet, joita tarvitaan sen rajojen koskemattomuuden suojelemiseksi ja joilla varmistetaan luonnollisten henkilöiden asianmukainen liikkuvuus sen rajojen yli, sillä edellytyksellä, että tällaisia toimenpiteitä ei sovelleta siten, että ne tekisivät tyhjiksi ne edut, joita toinen osapuoli saa tämän luvun nojalla, tai heikentäisivät näitä etuja[1].

3. Tätä lukua ei sovelleta seuraaviin:

a) lentoliikennepalveluihin tai lentoliikenteen tukipalveluihin[2], lukuun ottamatta seuraavia:

i) ilma-aluksen korjaus- ja huoltopalvelut;

---

[1] Pelkästään sen seikan, että viisumi vaaditaan vain tiettyjen maiden luonnollisilta henkilöiltä, ei katsota tekevän tyhjäksi tai heikentävän tähän lukuun perustuvia etuja.

[2] Selkeyden vuoksi todetaan, että lentoliikennepalveluihin tai lentoliikenteen tukipalveluihin kuuluvat seuraavat palvelut: lentokuljetus; lentokonetta käyttäen tarjottavat palvelut, joiden ensisijaisena tarkoituksena ei ole tavaroiden tai matkustajien kuljettaminen, kuten metsäpalojen torjuminen ilmasta, lentokoulutus, yleisölennätykset, lentolevitys, maanmittaus, kartoitus, valokuvaus, laskuvarjohyppy, purjelentokoneen hinaus, helikopterin käyttö hakkuissa ja rakennustöissä sekä muut ilmasta tapahtuvat maatalous-, teollisuus- ja tarkastuspalvelut; ilma-alusten vuokrauspalvelut miehistöineen; ja lentokenttäpalvelut.

ii) tietokonepohjaiseen paikanvarausjärjestelmään (TPJ) liittyvät palvelut;

iii) maahuolintapalvelut;

iv) ilmakuljetuspalvelujen myynti ja markkinointi; ja

v) seuraavat miehitettyä ilma-alusta käyttäen tarjottavat palvelut, joiden ensisijaisena tarkoituksena ei ole tavaroiden tai matkustajien kuljettaminen: metsäpalojen torjuminen ilmasta; lentokoulutus; lentolevitys; maanmittaus; kartoitus; valokuvaus; ilmailun seikkailupalvelut[1]; ja muut ilmasta tapahtuvat maatalous-, teollisuus- ja tarkastuspalvelut;

b) audiovisuaalisen alan palvelut; ja

c) kansallinen meriliikenteen kabotaasi[2];

---

[1] Selkeyden vuoksi todetaan, että ilmailun seikkailupalveluilla tarkoitetaan palveluja, joita tarjotaan miehitetyllä ilma-aluksella, jossa käyttäjät osallistuvat ilmassa tapahtuvaan toimintaan urheilu- tai virkistystarkoituksessa, kuten lennot aiemmin sotilaskäytössä olleessa ilma-aluksessa, replika- tai historiallisessa ilma-aluksessa, kuumailmapalloilla tai taitolentokoneella.

[2] Rajoittamatta niitä toimintoja, joita voidaan asiaa koskevan kansallisen lainsäädännön mukaan pitää kabotaasina, tässä luvussa tarkoitettu kansallinen meriliikenteen kabotaasi kattaa

i) unionin osalta matkustajien tai tavaroiden kuljetuksen jossakin jäsenvaltiossa sijaitsevan sataman tai paikan ja samassa jäsenvaltiossa sijaitsevan toisen sataman tai paikan välillä, mukaan luettuna sen mannerjalusta Yhdistyneiden kansakuntien merioikeusyleissopimuksen mukaisesti, sekä jostakin jäsenvaltiossa sijaitsevasta satamasta tai paikasta alkavan ja samaan satamaan tai paikkaan päättyvän liikenteen.

ii) Uuden-Seelannin osalta matkustajien tai rahdin kuljetuksen Uudessa-Seelannissa sijaitsevan sataman tai paikan ja Uudessa-Seelannissa sijaitsevan toisen sataman tai paikan välillä sekä Uudessa-Seelannissa sijaitsevasta satamasta tai paikasta alkavan ja samaan satamaan tai paikkaan päättyvän liikenteen. Selkeyden vuoksi todetaan, että 10.70 artiklan (Soveltamisala ja määritelmät) 2 kohdan d alakohdassa määriteltyjä syöttöpalveluja ja sellaisten tyhjien konttien uudelleensijoittamista, joita ei kuljeteta rahtina maksua vastaan, ei pidetä tässä luvussa tarkoitettuna kansallisena meriliikenteen kabotaasina.

10.3 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä luvussa tarkoitetaan

a) ’julkista valtaa käytettäessä toteutetulla toiminnalla’ kaikkea toteutettua toimintaa, mukaan lukien tarjottu palvelu, jota ei toteuteta tai tarjota kaupallisesti eikä kilpaillen yhden tai useamman talouden toimijan kanssa;

b) ’ilma-aluksen korjaus- ja huoltopalveluilla’ toimia, jotka on tehty ilma-alukseen tai sen osaan sen ollessa poissa liikenteestä ja jotka eivät sisällä linjahuoltoa;

c) ’tietokonepohjaista paikanvarausjärjestelmää koskevilla palveluilla’ tietojenkäsittelyjärjestelmällä tuotettuja palveluja, jotka sisältävät tietoja lentoyhtiöiden aikatauluista, tarjonnasta, hinnoista ja hintasäännöistä, ja jonka kautta voidaan tehdä varauksia tai myydä lippuja;

d) ’sopimuksen soveltamisalaan kuuluvalla yrityksellä’ osapuolen alueella toimivaa yritystä, jonka toisen osapuolen sijoittaja on sovellettavan lainsäädännön mukaisesti perustanut suoraan tai välillisesti g alakohdan mukaisesti ja joka on olemassa tämän sopimuksen voimaantulopäivänä tai joka on perustettu sen jälkeen;

e) ’rajat ylittävällä palveluiden kaupalla’ palveluntarjontaa

i) osapuolen alueelta toisen osapuolen alueelle; tai

ii) osapuolen alueella toisen osapuolen palvelunkäyttäjälle;

f) ’taloudellisella toiminnalla’ kaikkea luonteeltaan teollista, kaupallista tai ammatillista toimintaa tai käsityöläistoimintaa, mukaan lukien palvelujen tarjoaminen ja lukuun ottamatta julkista valtaa käytettäessä toteutettua toimintaa;

g) ’sijoittautumisella’ oikeushenkilön perustamista tai hankkimista, mukaan lukien osakkuuden kautta, tai sivuliikkeen tai edustustoimiston perustamista osapuoleen pysyvien taloudellisten yhteyksien luomiseksi tai ylläpitämiseksi;

h) ’maahuolintapalveluilla’ lentoasemalla palkkio- tai sopimusperusteisesti tapahtuvaa seuraavien palveluiden tarjontaa: lentoyhtiöiden edustaminen; hallinto ja valvonta; matkustajapalvelut; matkatavaroiden käsittely; asematasopalvelut; ateriapalvelu: lentorahdin ja -postin käsittely; ilma-aluksen polttoainehuolto; ilma-aluksen huolto ja siivous; pintakuljetus; sekä lentotoiminta ja miehistön hallinto ja lentosuunnittelu. Maahuolintapalveluihin eivät sisälly seuraavat: omahuolinta; turvallisuus; ilma-alusten korjaus ja huolto; tai lentoaseman keskitetyn infrastruktuurin, kuten jäänpoistolaitteistojen, polttoaineen jakelujärjestelmien, matkatavaran käsittelyjärjestelmien ja lentoaseman sisäisten kiinteiden liikennejärjestelmien hallinto tai käyttö;

i) ’osapuolen sijoittajalla’ osapuolen luonnollista tai oikeushenkilöä, osapuoli mukaan luettuna, jonka pyrkimyksenä on yrityksen sijoittautuminen tai jonka yritys on sijoittautumassa tai on sijoittautunut g alakohdan mukaisesti toisen osapuolen alueelle;

j) ’osapuolen oikeushenkilöllä’[1]

i) unionin osalta

A) unionin tai vähintään yhden sen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti perustettua tai järjestettyä oikeushenkilöä, joka harjoittaa merkittävää liiketoimintaa[2] unionissa; ja

B) unionin ulkopuolelle sijoittautuneita meriliikenteen harjoittajia, jotka ovat jonkin jäsenvaltion luonnollisten henkilöiden määräysvallassa ja joiden alukset on rekisteröity johonkin jäsenvaltioon ja purjehtivat jonkin jäsenvaltion lipun alla;

ii) Uuden-Seelannin osalta

A) oikeushenkilöä, joka on perustettu tai organisoitu Uuden-Seelannin lainsäädännön mukaisesti ja joka harjoittaa merkittävää liiketoimintaa Uuden-Seelannin alueella; ja

---

[1] Selkeyden vuoksi todetaan, että tässä alakohdassa mainittuja meriliikenteen harjoittajia pidetään oikeushenkilöinä ainoastaan meriliikennepalvelujen tarjoamiseen liittyvän toimintansa osalta.

[2] Euroopan yhteisön perustamissopimusta koskevan WTO:lle annetun ilmoituksensa mukaisesti (asiakirja WT/REG39/1) Euroopan unioni katsoo, että Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 54 artiklaan kirjattu käsite ”tosiasiallinen ja jatkuva yhteys” jonkin unionin jäsenvaltion talouteen vastaa ”merkittävien liiketoimien” käsitettä.

B) Uuden-Seelannin ulkopuolelle sijoittautuneita meriliikenteen harjoittajia, jotka ovat Uuden-Seelannin luonnollisten henkilöiden määräysvallassa ja joiden alukset on rekisteröity Uuteen-Seelantiin ja purjehtivat Uuden-Seelannin lipun alla;

k) ’toiminnalla’ yrityksen johtamista, hallintoa, ylläpitoa, käyttöä, hyödyntämistä ja sen myyntiä tai muunlaista luovuttamista;

l) ’lentoliikennepalvelujen myynnillä ja markkinoinnilla’ kyseisen lentoliikenteen harjoittajan mahdollisuuksia myydä ja markkinoida vapaasti lentoliikennepalveluitaan, mukaan lukien kaikki markkinoinnin osat, kuten markkinatutkimus, mainonta ja jakelu, mutta lukuun ottamatta lentoliikennepalveluiden hinnoittelua tai siihen sovellettavia ehtoja;

m) ’palvelulla’ kaikkien alojen kaikkia palveluja lukuun ottamatta julkista valtaa käytettäessä tarjottavia palveluja; ja

n) ’palveluntarjoajalla’ luonnollista tai oikeushenkilöä, joka haluaa tarjota tai tarjoaa palvelua.

B JAKSO

SIJOITUSTEN VAPAUTTAMINEN

10.4 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tätä jaksoa sovelletaan osapuolen toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat sijoittautumiseen tai sellaiseen toimintaan taloudellisen toiminnan harjoittamiseksi, jota toteuttavat

a) toisen osapuolen sijoittajat;

b) sopimuksen soveltamisalaan kuuluvat yritykset; ja

c) 10.9 artiklaa (Suoritevaatimukset) sovellettaessa mikä tahansa osapuolen alueella oleva yritys, joka ottaa käyttöön toimenpiteen tai pitää sen voimassa.

2. Tätä jaksoa ei sovelleta sellaisiin osapuolten toimenpiteisiin, jotka koskevat tavaran tai palvelun julkisia hankintoja valtion tarpeisiin eivätkä kaupalliseen jälleenmyyntiin tai käytettäväksi tavaroiden tuotannossa tai palvelujen tarjonnassa kaupallista myyntiä varten, riippumatta siitä, onko kyseinen hankinta 14.1 artiklassa (Tiettyjen GPA-sopimuksen määräysten sisällyttäminen tähän sopimukseen) tarkoitettu ’soveltamisalaan kuuluva hankinta’.

3. 10.5 artiklaa (Markkinoille pääsy), 10.6 artiklaa (Kansallinen kohtelu), 10.7 artiklaa (Suosituimmuuskohtelu) ja 10.8 artiklaa (Ylempi johto ja hallitukset) ei sovelleta osapuolten myöntämiin tukiin tai avustuksiin, valtion tukemat lainat, takaukset ja vakuutukset mukaan luettuina.

10.5 ARTIKLA

Markkinoille pääsy

Kun kyseessä on toisen osapuolen sijoittajan tai sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan yrityksen pääsy markkinoille sijoittautumalla tai harjoittamalla toimintaa, osapuoli ei saa ottaa käyttöön tai pitää voimassa koko alueellaan tai alueellisen jaon pohjalta toimenpiteitä, joilla

a) määrätään rajoituksia seuraaville[1]:

   i) sellaisten yritysten määrä, jotka voivat harjoittaa tiettyä taloudellista toimintaa, lukumääräisten kiintiöiden, monopolien, yksinomaisten oikeuksien tai taloudellista tarveharkintaa koskevien vaatimusten muodossa;

   ii) liiketoimien tai varojen kokonaisarvo lukumääräisten kiintiöiden tai taloudellista tarveharkintaa koskevien vaatimusten muodossa;

[1] Tämän a alakohdan i–iii alakohta eivät kata toimenpiteitä, jotka toteutetaan jonkin maatalous- tai kalastustuotteen tuotannon rajoittamiseksi.

iii) liiketoimien tai tuotannon kokonaismäärä määrättyinä lukumääräisinä yksikköinä kiintiöiden tai taloudellista tarveharkintaa koskevien vaatimusten muodossa;

iv) ulkomaisen pääoman määrä ulkomaisen osakkeenomistuksen enimmäisprosenttirajana tai ulkomaisen sijoituksen yksittäisenä tai yhteenlaskettuna arvona; tai

v) niiden luonnollisten henkilöiden kokonaismäärä, jotka voivat toimia tietyllä toimialalla tai jotka jokin yritys voi työllistää ja jotka ovat tarpeen taloudellisen toiminnan toteuttamiseksi tai liittyvät siihen välittömästi, lukumääräisten kiintiöiden tai taloudellista tarveharkintaa koskevien vaatimusten muodossa; tai

b) rajoitetaan tai edellytetään tietynlaista oikeushenkilön muotoa tai yhteisyritystä, jotta toisen osapuolen sijoittaja voi harjoittaa taloudellista toimintaa.

10.6 ARTIKLA

Kansallinen kohtelu

Kumpikin osapuoli myöntää toisen osapuolen sijoittajille ja sopimuksen soveltamisalaan kuuluville yrityksille sen alueelle sijoittautumisen ja sen alueella tapahtuvan toiminnan yhteydessä kohtelun, joka on vähintään yhtä edullinen kuin kohtelu, jonka se myöntää samanlaisissa tilanteissa omille sijoittajilleen ja niiden yrityksille.

10.7 ARTIKLA

Suosituimmuuskohtelu

1. Kumpikin osapuoli myöntää toisen osapuolen sijoittajille ja sopimuksen soveltamisalaan kuuluville yrityksille sen alueelle tapahtuvan sijoittautumisen ja sen alueella tapahtuvan toiminnan yhteydessä kohtelun, joka on vähintään yhtä edullinen kuin kohtelu, jonka se myöntää samanlaisissa tilanteissa kolmannen maan sijoittajille ja niiden yrityksille.

2. Edellä olevan 1 kohdan ei pidä tulkita velvoittavan osapuolta ulottamaan toisen osapuolen sijoittajiin tai tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluviin yrityksiin kohtelua, joka johtuu GATS-sopimuksen VII artiklassa tai GATS-sopimuksen rahoituspalveluja koskevan liitteen 3 kohdassa tarkoitetuista nykyisistä tai tulevista toimenpiteistä, jotka koskevat pätevyyden, toimilupien tai vakavaraisuussääntöjen tunnustamista.

3. Selkeyden vuoksi todetaan, että 1 kohdassa tarkoitettuun ’kohteluun’ eivät sisälly muissa kansainvälisissä sopimuksissa määrätyt riitojenratkaisumenettelyt.

4. Selkeyden vuoksi todetaan, että osapuolen jonkin kolmannen maan kanssa tekemien muiden kansainvälisten sopimusten aineelliset määräykset eivät itsessään ole 1 kohdassa tarkoitettua kohtelua. Näiden määräysten mukaiset osapuolen toimet voivat olla tällaista kohtelua ja näin ollen merkitä tämän artiklan rikkomista[1].

[1] Selkeyden vuoksi todetaan, että näiden määräysten saattaminen osaksi sisäistä lainsäädäntöä, siltä osin kuin se on tarpeen niiden sisällyttämiseksi sisäiseen oikeusjärjestykseen, ei itsessään ole edellä 1 kohdassa tarkoitettua kohtelua.

10.8 ARTIKLA

Ylempi johto ja hallitukset

Osapuoli ei saa edellyttää sopimuksen soveltamisalaan kuuluvalta yritykseltä mitään tiettyä kansalaisuutta edustavien luonnollisten henkilöiden nimittämistä ylemmän johdon tehtäviin tai hallituksen jäseniksi.

10.9 ARTIKLA

Suoritevaatimukset

1. Osapuoli ei saa määrätä tai panna täytäntöön mitään vaatimuksia taikka panna täytäntöön alueellaan minkään yrityksen sijoittautumisen tai toiminnan yhteydessä sitoumusta tai velvollisuutta, joka koskee seuraavia[1]:

a) tavaroiden tai palvelujen vienti tietyllä tasolla tai prosenttiosuudella;

b) kotimaisen sisällön tietyn tason tai prosenttiosuuden saavuttaminen;

c) sen alueella tuotettujen tavaroiden tai tarjottujen palvelujen ostaminen, käyttäminen tai etusijalle asettaminen taikka tavaroiden tai palvelujen ostaminen sen alueella olevilta luonnollisilta tai oikeushenkilöiltä tai joltakin muulta taholta;

[1] Selkeyden vuoksi todetaan, että 2 kohdassa tarkoitetun edun saamiselle tai edun saamisen jatkumiselle asetettu ehto ei merkitse 1 kohdassa tarkoitettua vaatimusta tai sitoumusta tai velvollisuutta.

d) tuonnin määrän tai arvon suhteuttaminen jollakin tavoin viennin määrään tai arvoon tai yritykseen liittyvien valuuttavirtojen määrään;

e) yrityksen tuottamien tai tarjoamien tavaroiden tai palvelujen myynnin rajoittaminen sen alueella suhteuttamalla jollakin tavalla tällainen myynti sen viennin määrään tai arvoon taikka valuuttavirtojen määrään;

f) teknologian, tuotantoprosessin tai muun teollis- ja tekijänoikeuden alaisen tiedon siirto sen alueella olevalle luonnolliselle tai oikeushenkilölle tai muulle taholle;

g) yrityksen tuottaman tavaran tai tarjoaman palvelun tarjonta yksinomaan kyseisen osapuolen alueelta tietyille alueellisille markkinoille tai maailmanmarkkinoille;

h) tietyn alueen tai maailmanmarkkinoiden päätoimipaikan sijoittaminen sen alueelle;

i) kyseisen osapuolen luonnollisten henkilöiden tietyn määrän tai prosenttiosuuden palkkaaminen;

j) tietyn tason tai arvon saavuttaminen tutkimuksessa ja kehittämisessä sen alueella;

k) viennin tai vientimyynnin rajoittaminen; tai

l) minkään sellaisen lisenssisopimuksen[1] osalta, joka on olemassa vaatimuksen käyttöönottamisen tai täytäntöönpanon aikana, tai jotakin sitoumusta tai velvollisuutta täytäntöön pantaessa tai jonkin tulevan lisenssisopimuksen osalta, jonka yritys ja jokin luonnollinen tai oikeushenkilö tai muu taho sen alueella vapaasti tekevät, jos vaatimus otetaan käyttöön tai pannaan täytäntöön taikka sitoumus tai velvollisuus pannaan täytäntöön tavalla, joka suoraan puuttuu kyseiseen lisenssisopimukseen osapuolen muun kuin oikeusviranomaisen käyttämän julkisen vallan kautta[2], ja sen tarkoitus on määrätä

i) tiettyä tasoa alhaisempi rojaltin taso tai määrä; tai

ii) lisenssisopimuksen voimassaolon määräpituus.

2. Osapuoli ei saa yrityksen sijoittautumisen tai toiminnan yhteydessä alueellaan asettaa edun saamisen tai edun saamisen jatkumisen edellytykseksi mitään seuraavista vaatimuksista:

a) kotimaisen sisällön tietyn tason tai prosenttiosuuden saavuttaminen;

b) sen alueella tuotettujen tavaroiden tai tarjottujen palvelujen ostaminen, käyttäminen tai etusijalle asettaminen taikka tavaroiden tai palvelujen ostaminen sen alueella olevilta luonnollisilta tai oikeushenkilöiltä tai joltakin muulta taholta;

---

[1] Tässä alakohdassa ’lisenssisopimuksella’ tarkoitetaan kaikkia sopimuksia, jotka koskevat teknologian, tuotantoprosessin tai muun teollis- ja tekijänoikeuden alaisen tiedon lisensiointia.

[2] Selkeyden vuoksi todetaan, että l alakohtaa ei sovelleta, kun lisenssisopimus tehdään yrityksen ja osapuolen välillä.

c) tuonnin määrän tai arvon suhteuttaminen jollakin tavoin viennin määrään tai arvoon tai yritykseen liittyvien valuuttavirtojen määrään;

d) yrityksen tuottamien tai tarjoamien tavaroiden tai palvelujen myynnin rajoittaminen sen alueella suhteuttamalla jollakin tavalla tällainen myynti sen viennin määrään tai arvoon taikka valuuttavirtojen määrään; tai

e) viennin tai vientimyynnin rajoittaminen.

3. Edellä olevan 2 kohdan ei saa tulkita estävän osapuolta asettamasta alueellaan yrityksen sijoittautumisen tai toiminnan yhteydessä edun saamisen tai edun saamisen jatkumisen edellytykseksi vaatimusta sijoittaa tuotanto, tarjota palvelu, kouluttaa tai työllistää työntekijöitä, rakentaa tai laajentaa tiettyjä tiloja tai toteuttaa tutkimus- ja kehitystoimintaa sen alueella.

4. Edellä olevan 1 kohdan f ja l alakohtaa ei sovelleta, kun

a) yleinen tai hallinnollinen tuomioistuin tai kilpailuviranomainen määrää tai panee täytäntöön vaatimuksen tai panee täytäntöön sitoumuksen tai velvollisuuden osapuolen kilpailulainsäädännön nojalla estääkseen tai korjatakseen kilpailun vääristymistä; tai

b) osapuoli sallii teollis- ja tekijänoikeuksien käytön TRIPS-sopimuksen 31 tai 31 a artiklan mukaisesti tai ottaa käyttöön tai pitää voimassa toimenpiteitä, jotka edellyttävät sellaisten tietojen tai sellaisten teollis- ja tekijänoikeuden alaisten tietojen ilmoittamista, jotka kuuluvat TRIPS-sopimuksen 39 artiklan soveltamisalaan ja ovat sen kanssa sopusoinnussa.

5. Edellä olevan 1 kohdan a–c alakohtaa ja 2 kohdan a ja b alakohtaa ei sovelleta tavaroiden tai palvelujen kelpoisuusvaatimuksiin viennin edistämisohjelmiin ja ulkomaan avustusohjelmiin osallistumisen osalta.

6. Edellä olevan 2 kohdan a ja b alakohtaa ei sovelleta tavaran sisältöä koskeviin vaatimuksiin, jotka tuojaosapuoli on määrännyt, jotta tavaroille voidaan myöntää tullietuuskohtelu tai tullietuuskiintiö.

7. Edellä olevan 1 kohdan l alakohtaa ei sovelleta, jos tuomioistuin määrää tai panee täytäntöön vaatimuksen tai panee täytäntöön sitoumuksen tai velvollisuuden osapuolen tekijänoikeuslainsäädännön mukaisena kohtuullisena korvauksena.

8. Tällä artiklalla ei rajoiteta WTO-sopimuksen nojalla osapuolelle kuuluvia velvollisuuksia.

9. Selkeyden vuoksi todetaan, että 1 ja 2 kohtaa ei sovelleta muihin kuin kyseisissä kohdissa määrättyihin sitoumuksiin, velvollisuuksiin tai vaatimuksiin.[1]

10. Tätä artiklaa ei sovelleta rahoituspalvelujen tarjoajan sijoittautumiseen tai toimintaan.

11. Rahoituspalvelujen tarjoajien toimintaa koskevien suoritevaatimusten osalta osapuolet neuvottelevat säännöistä, jotka koskevat rahoituspalvelujen tarjoajan sijoittautumista tai toimintaa koskevia suoritevaatimuksia.

---

[1] Selkeyden vuoksi todetaan, että tämän artiklan ei saa tulkita edellyttävän, että osapuoli sallii tietyn palvelun tarjoamisen rajat ylittävästi, jos kyseinen osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa tällaisen palvelun tarjoamiseen kohdistuvia rajoituksia tai kieltoja, jotka ovat yhdenmukaisia liitteessä 10-A (Nykyiset toimenpiteet) tai liitteessä 10-B (Tulevat toimenpiteet) määritettyjen varaumien kanssa.

12. Kauppakomitean on muutettava 1 kohtaa 180 päivän kuluessa siitä, kun osapuolet ovat onnistuneet neuvottelemaan 11 kohdan mukaisista suoritevaatimuksia koskevista säännöistä, päätöksellä, jolla tällaiset säännöt sisällytetään tähän artiklaan, ja se voi tarvittaessa muuttaa liitteissä 10-A (Nykyiset toimenpiteet) ja 10-B (Tulevat toimenpiteet) määritettyjä kummankin osapuolen poikkeavista toimenpiteitä. Tätä artiklaa sovelletaan tällöin rahoituspalvelujen tarjoajan sijoittautumiseen ja toimintaan.

10.10 ARTIKLA

Poikkeavat toimenpiteet

1. Edellä olevia 10.5 artiklaa (Markkinoille pääsy), 10.6 artiklaa (Kansallinen kohtelu), 10.7 artiklaa (Suosituimmuuskohtelu), 10.8 artiklaa (Ylempi johto ja hallitukset) ja 10.9 artiklaa (Suoritevaatimukset) ei sovelleta seuraaviin:

a) osapuolen voimassa oleva poikkeava toimenpide seuraavilla tasoilla:

i) unionin osalta

A) unioni, liitteessä 10-A (Nykyiset toimenpiteet) olevassa unionin luettelossa täsmennetyllä tavalla;

B) jäsenvaltion valtionhallinto, liitteessä 10-A (Nykyiset toimenpiteet) olevassa unionin luettelossa täsmennetyllä tavalla;

C) jäsenvaltion aluehallinto, liitteessä 10-A (Nykyiset toimenpiteet) olevassa unionin luettelossa täsmennetyllä tavalla; tai

D) paikallishallinto, muu kuin C alakohdassa tarkoitettu; ja

ii) Uuden-Seelannin osalta

A) valtionhallinto, liitteessä 10-A (Nykyiset toimenpiteet) olevassa Uuden-Seelannin luettelossa täsmennetyllä tavalla; tai

B) paikallishallinto;

b) edellä olevassa a alakohdassa tarkoitetun poikkeavan toimenpiteen jatkaminen tai nopea uusiminen; tai

c) tämän kohdan a ja b alakohdassa tarkoitetun poikkeavan toimenpiteen muutos siltä osin kuin se ei vähennä toimenpiteen yhdenmukaisuutta 10.5 artiklan (Markkinoille pääsy), 10.6 artiklan (Kansallinen kohtelu), 10.7 artiklan (Suosituimmuuskohtelu), 10.8 artiklan (Ylempi johto ja hallitukset) tai 10.9 artiklan (Suoritevaatimukset) kanssa verrattuna välittömästi ennen muutosta vallinneeseen tilanteeseen.

2. Edellä olevia 10.5 artiklaa (Markkinoille pääsy), 10.6 artiklaa (Kansallinen kohtelu), 10.7 artiklaa (Suosituimmuuskohtelu), 10.8 artikla (Ylempi johto ja hallitukset) tai 10.9 artiklaa (Suoritevaatimukset) ei sovelleta osapuolen toimenpiteeseen, joka koskee sen liitteessä 10-B (Tulevat toimenpiteet) olevassa luettelossa täsmennettyjä toimialoja, osa-aloja tai toimintoja.

3. Osapuoli ei saa tämän sopimuksen voimaantulopäivän jälkeen ottaa käyttöön toimenpidettä, joka kuuluu sen liitteessä 10-B (Tulevat toimenpiteet) olevaan luetteloon ja jossa edellytetään, että toisen osapuolen sijoittajan on kansalaisuutensa vuoksi myytävä tai muuten luovutettava sijoituksensa, joka on olemassa kyseisen toimenpiteen voimaantulohetkellä.

4. Tämän sopimuksen 10.6 artiklaa (Kansallinen kohtelu) ja 10.7 artiklaa (Suosituimmuuskohtelu) ei sovelleta toimenpiteeseen, joka muodostaa TRIPS-sopimuksen 3–5 artiklassa erityisesti määrätyn poikkeuksen tai vapautuksen TRIPS-sopimuksen 3 tai 4 artiklasta.

10.11 ARTIKLA

Tietovaatimukset

Sen estämättä, mitä 10.6 artiklassa (Kansallinen kohtelu) ja 10.7 artiklassa (Suosituimmuuskohtelu) määrätään, osapuoli voi edellyttää, että toisen osapuolen sijoittaja tai sopimuksen soveltamisalaan kuuluva (osapuolen) yritys toimittaa kyseistä sopimuksen soveltamisalaan kuuluvaa yritystä koskevia tietoja ainoastaan tieto- tai tilastotarkoituksiin. Osapuoli suojaa tällaiset tiedot, jotka ovat luottamuksellisia, sellaiselta tietojen ilmitulolta, joka vaarantaisi sijoittajan tai tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan yrityksen kilpailuaseman. Tämän artiklan määräyksiä ei saa tulkita siten, että ne estäisivät osapuolta muulla tavoin hankkimasta tai paljastamasta tietoja, jotka liittyvät sen lainsäädännön tasapuoliseen ja vilpittömässä mielessä tapahtuvaan soveltamiseen.

10.12 ARTIKLA

Etujen kieltäminen

Osapuoli voi evätä tämän jakson mukaiset edut toisen osapuolen sijoittajalta tai sopimuksen soveltamisalaan kuuluvalta yritykseltä, jos epäävä osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa toimenpiteitä, jotka liittyvät kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseen, ihmisoikeuksien suojelu mukaan luettuna, ja

a) joilla kielletään liiketoimet kyseisen sijoittajan tai sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan yrityksen kanssa; tai

b) joita rikottaisiin tai kierrettäisiin, jos tämän jakson mukaiset edut myönnettäisiin kyseiselle sijoittajalle tai sopimuksen soveltamisalaan kuuluvalle yritykselle, myös silloin kun toimenpiteillä kielletään liiketoimet sellaisen luonnollisen tai oikeushenkilön kanssa, joka omistaa sijoittajan tai sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan yrityksen tai jolla on määräysvalta siihen.

C JAKSO

RAJAT YLITTÄVÄ PALVELUKAUPPA

10.13 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tätä jaksoa sovelletaan osapuolen toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat toisen osapuolen palveluntarjoajien rajat ylittävään palvelujen kauppaan.

2. Tätä jaksoa ei sovelleta

a) sellaisiin osapuolten toimenpiteisiin, jotka koskevat tavaran tai palvelun julkisia hankintoja valtion tarpeisiin eivätkä kaupalliseen jälleenmyyntiin tai käytettäväksi tavaroiden tuotannossa tai palvelujen tarjonnassa kaupallista myyntiä varten, riippumatta siitä, onko kyseinen hankinta 14.1 artiklassa (Tiettyjen GPA-sopimuksen määräysten sisällyttäminen tähän sopimukseen) tarkoitettu ’soveltamisalaan kuuluva hankinta’; tai

b) osapuolten myöntämiin tukiin tai avustuksiin, valtion tukemat lainat, takaukset ja vakuutukset mukaan luettuina.

10.14 ARTIKLA

Markkinoille pääsy

Osapuoli ei saa ottaa käyttöön tai pitää voimassa alueellisen jaon pohjalta tai koko alueellaan toimenpidettä, jolla

a) määrätään rajoituksia seuraaville:

i) palveluntarjoajien määrä lukumääräisten kiintiöiden, monopolien, yksinomaisten palveluntarjoajien tai taloudellista tarveharkintaa koskevien vaatimusten muodossa;

ii) palveluliiketoimien tai varojen kokonaisarvo lukumääräisten kiintiöiden tai taloudellista tarveharkintaa koskevien vaatimusten muodossa; tai

iii) palveluliiketoimien tai palvelutuotannon kokonaismäärä määrättyinä lukumääräisinä yksikköinä kiintiöiden tai taloudellista tarveharkintaa koskevien vaatimusten muodossa; tai

b) rajoitetaan tai edellytetään tietynlaista oikeushenkilön muotoa tai yhteisyritystä, jonka kautta palveluntarjoaja voi tarjota palvelun.

10.15 ARTIKLA

Paikallinen läsnäolo

Osapuoli ei edellytä toisen osapuolen palveluntarjoajalta sijoittautumista tai palvelutarjoajaa edustavan toimiston tai jossain muodossa olevan yrityksen ylläpitämistä tai asumista alueellaan ehtona rajat ylittävälle palvelukaupalle.

10.16 ARTIKLA

Kansallinen kohtelu

1. Kumpikin osapuoli myöntää toisen osapuolen palveluille ja palveluntarjoajille yhtä edullisen kohtelun kuin se kohtelu, jonka osapuoli samanlaisissa tilanteissa myöntää omille vastaaville palveluilleen ja palveluntarjoajilleen[1].

[1] Mitään tässä artiklassa ei saa tulkita siten, että se velvoittaisi osapuolta korvaamaan luontaisia kilpailuhaittoja, jotka johtuvat asianomaisten palvelujen tai palveluntarjoajien ulkomaalaisuudesta.

2. Osapuoli voi täyttää 1 kohdan vaatimuksen myöntämällä toisen osapuolen palveluille ja palveluntarjoajille joko muodollisesti samanlaisen tai muodollisesti erilaisen kohtelun kuin se myöntää omille vastaaville palveluilleen ja palveluntarjoajilleen.

3. Muodollisesti samanlaisen tai erilaisen kohtelun katsotaan olevan vähemmän edullinen, jos se muuttaa kilpailuedellytyksiä osapuolen palvelujen tai palveluntarjoajien eduksi verrattuna toisen osapuolen palveluihin tai palveluntarjoajiin.

10.17 ARTIKLA

Suosituimmuuskohtelu

1. Kumpikin osapuoli myöntää toisen osapuolen palveluille ja palveluntarjoajille yhtä edullisen kohtelun kuin se kohtelu, jonka osapuoli samanlaisissa tilanteissa myöntää kolmannen maan palveluille ja palveluntarjoajille.

2. Edellä olevan 1 kohdan ei pidä tulkita velvoittavan osapuolta ulottamaan toisen osapuolen palveluihin ja palveluntarjoajiin kohtelua, joka johtuu GATS-sopimuksen VII artiklassa tai sen rahoituspalveluja koskevan liitteen 3 kohdassa tarkoitetuista nykyisistä tai tulevista toimenpiteistä, jotka koskevat pätevyyden, toimilupien tai vakavaraisuussääntöjen tunnustamista.

3. Selkeyden vuoksi todetaan, että osapuolen jonkin kolmannen maan kanssa tekemien muiden kansainvälisten sopimusten aineelliset määräykset eivät itsessään ole 1 kohdassa tarkoitettua kohtelua. Näiden määräysten mukaiset osapuolen toimet voivat olla tällaista kohtelua ja näin ollen merkitä tämän artiklan rikkomista.

10.18 ARTIKLA

Poikkeavat toimenpiteet

1. 10.14 artiklaa (Markkinoille pääsy), 10.15 artiklaa (Paikallinen läsnäolo), 10.16 artiklaa (Kansallinen kohtelu) ja 10.17 artiklaa (Suosituimmuuskohtelu) ei sovelleta seuraaviin:

a) osapuolen voimassa oleva poikkeava toimenpide seuraavilla tasoilla:

i) unionin osalta

A) unioni, liitteessä 10-A (Nykyiset toimenpiteet) olevassa unionin luettelossa täsmennetyllä tavalla;

B) jäsenvaltion valtionhallinto, liitteessä 10-A (Nykyiset toimenpiteet) olevassa unionin luettelossa täsmennetyllä tavalla;

C) jäsenvaltion aluehallinto, liitteessä 10-A (Nykyiset toimenpiteet) olevassa unionin luettelossa täsmennetyllä tavalla; tai

D) paikallishallinto, muu kuin C alakohdassa tarkoitettu; ja

ii) Uuden-Seelannin osalta

A) valtionhallinto, liitteessä 10-A (Nykyiset toimenpiteet) olevassa Uuden-Seelannin luettelossa täsmennetyllä tavalla; tai

B) paikallishallinto;

b) edellä olevassa a alakohdassa tarkoitetun poikkeavan toimenpiteen jatkaminen tai nopea uusiminen; tai

c) (tämän kohdan) a ja b alakohdassa tarkoitetun poikkeavan toimenpiteen muutos siltä osin kuin se ei vähennä toimenpiteen yhdenmukaisuutta 10.14 artiklan (Markkinoille pääsy), 10.15 artiklan (Paikallinen läsnäolo), 10.16 artiklan (Kansallinen kohtelu) ja 10.17 artiklan (Suosituimmuuskohtelu) kanssa verrattuna välittömästi ennen muutosta vallinneeseen tilanteeseen.

2. Edellä olevia 10.14 artiklaa (Markkinoille pääsy), 10.15 artiklaa (Paikallinen läsnäolo), 10.16 artiklaa (Kansallinen kohtelu) ja 10.17 artiklaa (Suosituimmuuskohtelu) ei sovelleta osapuolen toimenpiteeseen, joka koskee sen liitteessä 10-B (Tulevat toimenpiteet) olevassa luettelossa täsmennettyjä toimialoja, osa-aloja tai toimintoja.

10.19 ARTIKLA

Etujen epääminen

Osapuoli voi evätä tämän jakson mukaiset edut toisen osapuolen palveluntarjoajalta, jos epäävä osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa toimenpiteitä, jotka liittyvät kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseen, ihmisoikeuksien suojelu mukaan luettuna,

a) joilla kielletään liiketoimet kyseisen palveluntarjoajan kanssa; tai

b) joita rikottaisiin tai kierrettäisiin, jos tämän jakson mukaiset edut myönnettäisiin kyseiselle palveluntarjoajalle, myös silloin kun toimenpiteillä kielletään liiketoimet sellaisen luonnollisen tai oikeushenkilön kanssa, joka omistaa kyseisen palveluntarjoajan tai jolla on määräysvalta siihen.

D JAKSO

LUONNOLLISTEN HENKILÖIDEN MAAHANTULO JA TILAPÄINEN OLESKELU LIIKETOIMINTAA VARTEN

10.20 ARTIKLA

Soveltamisala ja määritelmät

1. Jollei 10.2 artiklan (Soveltamisala) 1 ja 2 kohdasta muuta johdu, tätä jaksoa sovelletaan osapuolen toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat sellaisten toisen osapuolen luonnollisten henkilöiden maahantuloon ja tilapäiseen oleskeluun sen alueella liiketoimintaa varten, jotka kuuluvat seuraaviin luokkiin: lyhytaikaiset liikematkustajat, sijoittautumisen vuoksi matkustavat liikematkustajat, sopimusperusteiset palveluntarjoajat, itsenäiset ammatinharjoittajat ja yrityksen sisäisesti siirretyt työntekijät.

2. Luonnollisten henkilöiden maahantuloa ja tilapäistä oleskelua liiketoimintaa varten koskevia sitoumuksia ei sovelleta tapauksiin, joissa maahantulon tai tilapäisen oleskelun tarkoituksena tai vaikutuksena on osallistuminen tai muunlainen vaikuttaminen työntekijöiden ja johdon välisen riidan tai neuvottelujen tulokseen tai kyseiseen riitaan osallistuvan luonnollisen henkilön palvelukseen otto.

3. Tässä jaksossa tarkoitetaan:

a) ’sijoittautumisen vuoksi matkustavalla liikematkustajalla’ luonnollista henkilöä, joka työskentelee johtavassa asemassa osapuolen jonkin oikeushenkilön palveluksessa ja joka:

i) on vastuussa tällaisen oikeushenkilön yrityksen perustamisesta tai sen toiminnan lopettamisesta toisen osapuolen alueella;

ii) ei tarjoa palveluja eikä toteuta muuta taloudellista toimintaa kuin sitä, mitä kyseisen yrityksen sijoittautuminen edellyttää; ja

iii) ei saa korvausta toisen osapuolen alueella sijaitsevasta lähteestä;

b) ’sopimusperusteisella palveluntarjoajalla’ luonnollista henkilöä, joka työskentelee muutoin kuin työnvälitys- ja henkilöstönhankintapalvelujen toimiston kautta osapuolen oikeushenkilössä, joka ei ole sijoittautunut toisen osapuolen alueelle ja joka on tehnyt vilpittömässä mielessä sopimuksen palvelujen tarjoamisesta toisen osapuolen alueella olevalle lopulliselle kuluttajalle, mikä edellyttää tilapäistä läsnäoloa sen työntekijältä[1],

i) joka on tarjonnut näitä palveluja oikeushenkilön työntekijänä vähintään yhden vuoden ajan välittömästi ennen maahantuloa ja tilapäistä oleskelua koskevan hakemuksen päivämäärää;

[1] Tässä b alakohdassa tarkoitetun palvelusopimuksen on oltava sen osapuolen lain vaatimusten mukainen, jossa sopimus pannaan täytäntöön.

ii) jolla on, kyseisenä ajankohtana, vaaditun tasoinen ammattikokemus toimialalta, jota sopimus[1] koskee, tutkinto tai vastaavan osaamistason osoittava pätevyys[2] ja lain vaatima ammattipätevyys kyseisen toiminnan harjoittamiseen toisessa osapuolessa; ja

iii) joka ei saa korvausta toisen osapuolen alueella sijaitsevasta lähteestä;

c) ’itsenäisellä ammatinharjoittajalla’ itsenäisenä ammatinharjoittajana osapuolen alueelle sijoittautunutta luonnollista henkilöä, joka harjoittaa jonkin palvelun tarjontaa ja

i) joka ei ole sijoittautunut toisen osapuolen alueelle;

ii) joka on tehnyt vilpittömässä mielessä sopimuksen muutoin kuin työnvälitys- ja henkilöstönhankintapalvelujen toimiston kautta enintään 12 kuukaudeksi palvelujen tarjoamisesta toisessa osapuolessa olevalle lopulliselle kuluttajalle, mikä edellyttää hänen tilapäistä läsnäoloaan[3]; ja

---

1 Kummankin osapuolen vaatima työkokemus esitetään liitteessä 10-E (Sopimusperusteiset palveluntarjoajat ja itsenäiset ammatinharjoittajat).

2 Kummankin osapuolen vaatima tutkintotaso esitetään liitteessä 10-E (Sopimusperusteiset palveluntarjoajat ja itsenäiset ammatinharjoittajat). Jos tutkintoa ei ole suoritettu tai pätevyyttä hankittu sen osapuolen alueella, jossa palvelu tarjotaan, tämä osapuoli voi arvioida, vastaako tutkinto tai kelpoisuus sen alueella vaadittavaa korkeakoulututkintoa.

3 Tässä c alakohdan ii alakohdassa tarkoitetun palvelusopimuksen on oltava sen osapuolen lain vaatimusten mukainen, jossa sopimus pannaan täytäntöön.

iii) jolla on maahantuloa ja tilapäistä oleskelua koskevan hakemuksensa päivämääränä vähintään kuuden vuoden ammattikokemus sopimuksen kohteena olevasta toimialasta, korkeakoulututkinto tai vastaavan osaamistason osoittava pätevyys[1] ja lain vaatima ammattipätevyys kyseisen toiminnan harjoittamiseen toisessa osapuolessa;

d) ’yrityksen sisäisesti siirretyllä työntekijällä’ luonnollista henkilöä, joka

i) on ollut osapuolen jonkin oikeushenkilön palveluksessa tai osakkaana vähintään yhden vuoden ajan välittömästi ennen maahantuloa ja tilapäistä oleskelua toisen osapuolen alueella koskevan hakemuksen tekopäivää[2];

ii) asuu toisen osapuolen alueen ulkopuolella hakemisajankohtana;

iii) on tilapäisesti siirretty sellaiseen oikeushenkilön yritykseen toisen osapuolen alueella, joka kuuluu lähettävän oikeushenkilön yritysryhmään, mukaan lukien sen edustustoimisto, tytäryhtiö, sivuliike tai emoyritys; ja

iv) kuuluu johonkin seuraavista ryhmistä:

A) johtaja; tai

---

[1] Jos tutkintoa ei ole suoritettu tai pätevyyttä hankittu sen osapuolen alueella, jossa palvelu tarjotaan, tämä osapuoli voi arvioida, vastaako tutkinto tai kelpoisuus sen alueella vaadittavaa korkeakoulututkintoa.

[2] Selkeyden vuoksi todetaan, että johtajia ja asiantuntijoita saatetaan vaatia osoittamaan, että heillä on siinä oikeushenkilössä tarvittava ammattipätevyys ja kokemus, johon heidät siirretään.

B) asiantuntija:

e) ’johtajalla’ johtavassa asemassa työskentelevää luonnollista henkilöä, joka ensisijaisesti vastaa yrityksen tai sen merkittävän osan johtamisesta toisen osapuolen alueella ja jota valvoo tai neuvoo pääasiassa yrityksen ylin johto tai hallitus tai osakkeenomistajat taikka näitä vastaavat tahot, ja jonka tehtäviin kuuluvat:

i) yrityksen, sen osaston tai alaosaston johtaminen;

ii) muun valvonta-, asiantuntija- tai johtotehtävissä toimivan henkilöstön työskentelyn ohjaus ja valvonta; Tähän ei sisälly työntekijöistä välittömästi seuraavan asteen esimies, elleivät valvottavat työntekijät ole ammattihenkilöstöä, eikä työntekijä, joka ensisijaisesti suorittaa palvelun tarjoamisen tai sijoituksen toteuttamisen edellyttämiä tehtäviä; ja

iii) toimivalta suositella työhönottoa, irtisanomisia tai muita henkilöstöön liittyviä toimia; ja

f) ’asiantuntijalla’ luonnollista henkilöä, jolla on erityistä, yrityksen toimialojen, tekniikoiden tai johtamisen kannalta olennaista korkean teknisen tason asiantuntijaosaamista, jonka arvioinnissa otetaan huomioon yrityksen kannalta erityisen osaamisen lisäksi myös se, onko kyseisellä henkilöllä huomattava pätevyys sekä riittävä ammattikokemus erityistä teknistä osaamista vaativassa työssä tai toiminnassa, muun muassa henkilön mahdollinen kuuluminen luvanvaraisten ammattien harjoittajiin.

10.21 ARTIKLA

Yrityksen sisäisesti siirretyt työntekijät ja sijoittautumisen vuoksi matkustavat liikematkustajat

1. Liitteessä 10-C (Sijoittautumisen vuoksi matkustavat liikematkustajat, yrityksen sisäisesti siirretyt työntekijät ja lyhytaikaiset liikematkustajat) täsmennettyjen edellytysten ja kelpoisuusvaatimusten mukaisesti

a) osapuoli sallii

   i) yrityksen sisäisesti siirrettyjen työntekijöiden ja lyhytaikaisten liikematkustajien maahantulon ja tilapäisen oleskelun; ja

   ii) toisen osapuolen yrityksen sisäisesti siirrettyjen työntekijöiden työskentelyn sen alueella;

b) osapuoli ei saa pitää voimassa tai ottaa käyttöön alueellisen jaon pohjalta tai koko alueellaan lukumääräisten kiintiöiden tai taloudellisten tarveharkintojen muodossa olevia rajoituksia niiden luonnollisten henkilöiden yhteismäärälle, joille tietyllä toimialalla sallitaan maahantulo sijoittautumisen vuoksi matkustavina liikematkustajina tai joita sijoittaja voi työllistää yrityksen sisäisesti siirrettyinä työntekijöinä; ja

c) kumpikin osapuoli myöntää toisen osapuolen yrityksen sisäisesti siirretyille työntekijöille ja sijoittautumisen vuoksi matkustaville liikematkustajille heidän liiketoimintaansa vaikuttavien toimenpiteiden osalta ja heidän tilapäisen oleskelunsa aikana alueellaan kohtelun, joka on vähintään yhtä edullinen kuin kohtelu, jonka se myöntää samanlaisissa tilanteissa omille luonnollisille henkilöilleen.

.

2. Johtajien ja asiantuntijoiden oleskelun sallittu kesto on enintään kolme vuotta.

3. Sallitun oleskelun kesto on enintään 90 päivää minkä tahansa kuuden kuukauden jakson aikana unionin osalta ja enintään 90 päivää minkä tahansa 12 kuukauden jakson aikana Uuden-Seelannin osalta, kun on kyse sijoittautumisen vuoksi matkustavista liikematkustajista.

10.22 ARTIKLA

Lyhytaikaiset liikematkustajat

1. Jollei liitteessä 10-C (Sijoittautumisen vuoksi matkustavat liikematkustajat, yrityksen sisäisesti siirretyt työntekijät ja lyhytaikaiset liikematkustajat) määritellyistä edellytyksistä ja kelpoisuusvaatimuksista muuta johdu, osapuoli sallii toisen osapuolen lyhytaikaisten liikematkustajien maahantulon ja tilapäisen oleskelun liitteessä 10-C (Sijoittautumisen vuoksi matkustavat liikematkustajat, yrityksen sisäisesti siirretyt työntekijät ja lyhytaikaiset liikematkustajat) lueteltujen toimintojen suorittamista varten seuraavin edellytyksin:

a) lyhytaikaiset liikematkustajat eivät myy tavaroita tai tarjoa palveluita yleisölle;

b) lyhytaikaiset liikematkustajat eivät saa korvausta siinä osapuolessa olevalta yksiköltä, jossa he oleskelevat tilapäisesti; ja

c) lyhytaikaiset liikematkustajat eivät tarjoa palveluita sellaisen sopimuksen puitteissa, jonka osapuolina ovat oikeushenkilö, joka ei ole sijoittautunut sen osapuolen alueelle, jossa lyhytaikainen liikematkustaja oleskelee tilapäisesti, ja kyseisellä alueella oleva kuluttaja, jollei liitteessä 10-C (Sijoittautumisen vuoksi matkustavat liikematkustajat, yrityksen sisäisesti siirretyt työntekijät ja lyhytaikaiset liikematkustajat) toisin määrätä.

2. Jollei liitteessä 10-C (Sijoittautumisen vuoksi matkustavat liikematkustajat, yrityksen sisäisesti siirretyt työntekijät ja lyhytaikaiset liikematkustajat) toisin määrätä, osapuolen on sallittava lyhytaikaisten liikematkustajien maahantulo ilman taloudellista tarveharkintaa tai muita vastaavanlaisia ennakkohyväksyntämenettelyjä.

3. Sallitun oleskelun kesto on enintään 90 päivää minkä tahansa 12 kuukauden jakson aikana.

10.23 ARTIKLA

Sopimusperusteiset palveluntarjoajat ja itsenäiset ammatinharjoittajat

1. Liitteessä 10-E (Sopimusperusteiset palveluntarjoajat ja itsenäiset ammatinharjoittajat) luetelluilla toimialoilla, osa-aloilla ja toiminnoissa, ellei mainitussa liitteessä määritellyistä edellytyksistä ja kelpoisuusvaatimuksista muuta johdu,

a) kumpikin osapuoli sallii sopimusperusteisten palveluntarjoajien ja itsenäisten ammatinharjoittajien maahantulon ja tilapäisen oleskelun alueellaan;

b) kumpikaan osapuoli ei määrällisten kiintiöiden tai taloudellisen tarveharkinnan muodossa, joko alueellisen jaon pohjalta tai koko alueellaan, ota käyttöön tai pidä voimassa rajoituksia, jotka koskevat sellaisten toisen osapuolen sopimusperusteisten palveluntarjoajien ja itsenäisten ammatinharjoittajien kokonaismäärää, joille osapuoli sallii tilapäisen maahantulon; ja

c) kumpikin osapuoli myöntää toisen osapuolen sopimusperusteisille palveluntarjoajille ja itsenäisille ammatinharjoittajille niiden palvelujen tarjontaan vaikuttavien toimenpiteiden osalta yhtä edullisen kohtelun kuin se kohtelu, jonka osapuoli samanlaisissa tilanteissa myöntää omille palveluntarjoajilleen.

2. Selkeyden vuoksi todetaan, että tämän artiklan määräysten nojalla myönnetty pääsy koskee ainoastaan sopimuksen kohteena olevaa palvelua eikä luo oikeutta käyttää sen osapuolen ammattinimikettä, jonka alueella palvelu tarjotaan.

3. Oleskelun sallittu kesto on yhteenlaskettuna 12 kuukautta tai sopimuksen kesto sen mukaan, kumpi näistä on lyhyempi.

10.24 ARTIKLA

Poikkeavat toimenpiteet

1. Edellä olevien 10.21 artiklan (Yrityksen sisäisesti siirretyt työntekijät ja sijoittautumisen vuoksi matkustavat liikematkustajat) 1 kohdan b ja c alakohtaa ja 10.23 artiklan (Sopimusperusteiset palveluntarjoajat ja itsenäiset ammatinharjoittajat) 1 kohdan b ja c alakohtaa ei sovelleta

a) mihinkään voimassa olevaan poikkeavaan toimenpiteeseen, joka vaikuttaa luonnollisten henkilöiden tilapäiseen oleskeluun liiketoimintaa varten ja joka on voimassa seuraavilla tasoilla:

i) unionin osalta

A) unioni, liitteessä 10-A (Nykyiset toimenpiteet) olevassa unionin luettelossa täsmennetyllä tavalla;

B) jäsenvaltion valtionhallinto, liitteessä 10-A (Nykyiset toimenpiteet) olevassa unionin luettelossa täsmennetyllä tavalla;

C) jäsenvaltion aluehallinto, liitteessä 10-A (Nykyiset toimenpiteet) olevassa unionin luettelossa täsmennetyllä tavalla; tai

D) paikallishallinto, muu kuin C alakohdassa tarkoitettu; ja

ii) Uuden-Seelannin osalta

A) valtionhallinto, liitteessä 10-A (Nykyiset toimenpiteet) olevassa Uuden-Seelannin luettelossa täsmennetyllä tavalla; tai

B) paikallishallinto;

b) edellä olevassa a alakohdassa tarkoitetun poikkeavan toimenpiteen jatkaminen tai nopea uusiminen; tai

c) a ja b alakohdassa tarkoitetun poikkeavan toimenpiteen muutos siltä osin kuin se ei vähennä toimenpiteen yhdenmukaisuutta 10.21 artiklan (Yrityksen sisäisesti siirretyt työntekijät ja sijoittautumisen vuoksi matkustavat liikematkustajat) 1 kohdan b ja c alakohdan tai 10.23 artiklan (Sopimusperusteiset palveluntarjoajat ja itsenäiset ammatinharjoittajat) 1 kohdan b ja c alakohdan kanssa verrattuna välittömästi ennen muutosta vallinneeseen tilanteeseen;

2. Edellä olevan 10.21 artiklan (Yrityksen sisäisesti siirretyt työntekijät ja sijoittautumisen vuoksi matkustavat liikematkustajat) 1 kohdan b ja c alakohtaa tai 10.23 artiklan (Sopimusperusteiset palveluntarjoajat ja itsenäiset ammatinharjoittajat) 1 kohdan b ja c alakohtaa ei sovelleta toimenpiteeseen, jonka osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa ja joka vaikuttaa luonnollisten henkilöiden tilapäiseen oleskeluun liiketoimintaa varten osapuolen liitteessä 10-B (Tulevat toimenpiteet) esitetyssä luettelossa mainittujen-toimialojen, osa-alojen tai toimintojen osalta.

10.25 ARTIKLA

Avoimuus

1. Kumpikin osapuoli asettaa julkisesti, mahdollisuuksien mukaan verkossa, saataville tiedot asiaankuuluvista toimenpiteistä, jotka liittyvät 10.20 artiklan (Soveltamisala ja määritelmät) 1 kohdassa tarkoitettujen toisen osapuolen luonnollisten henkilöiden maahantuloon ja tilapäiseen oleskeluun.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettujen tietojen on sisällettävä seuraavat luonnollisten henkilöiden maahantulon ja tilapäisen oleskelun kannalta merkitykselliset tiedot, kun ne ovat saatavilla:

a) maahantulon edellytykset;

b) suuntaa-antava luettelo asiakirjoista, joita voidaan vaatia edellytysten täyttymisen todentamiseksi;

c) suuntaa-antava käsittelyaika;

d) sovellettavat maksut;

e) muutoksenhakumenettelyt; ja

f) asiaa koskeva yleisesti sovellettava lainsäädäntö, joka liittyy luonnollisten henkilöiden maahantuloon ja tilapäiseen oleskeluun.

E JAKSO

SÄÄNTELYKEHYS

1 ALAJAKSO

KOTIMAINEN SÄÄNTELY

10.26 ARTIKLA

Soveltamisala ja määritelmät

1. Tätä alajaksoa sovelletaan sellaisiin lupavaatimuksia ja -menettelyjä, pätevyysvaatimuksia ja -menettelyjä sekä teknisiä standardeja[1] koskeviin osapuolen toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat

a) rajat ylittävään palvelujen kauppaan;

b) sijoittautumiseen tai toimintaan; tai

c) 10.20 artiklassa (Soveltamisala ja määritelmät) määriteltyihin luonnollisten henkilöiden luokkiin kuuluvien osapuolen luonnollisten henkilöiden läsnäolon kautta tapahtuvaan palvelujen tarjoamiseen toisen osapuolen alueella.

[1] Teknisiin standardeihin liittyvien toimenpiteiden osalta tätä jaksoa sovelletaan ainoastaan niihin toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat palvelukauppaan. Teknisiin standardeihin ei lueta rahoituspalvelujen teknisiä sääntely- ja täytäntöönpanostandardeja.

2. Tätä alajaksoa ei sovelleta lupavaatimuksiin ja -menettelyihin, pätevyysvaatimuksiin ja -menettelyihin eikä teknisiin standardeihin sellaisen toimenpiteen nojalla, joka ei ole 10.5 artiklan (Markkinoille pääsy), 10.6 artiklan (Kansallinen kohtelu), 10.14 artiklan (Markkinoille pääsy) tai 10.16 artiklan (Kansallinen kohtelu) mukainen ja johon viitataan 10.10 artiklan (Poikkeavat toimenpiteet) 1 tai 2 kohdassa tai 10.18 artiklan (Poikkeavat toimenpiteet) 1 tai 2 kohdassa.

3. Tässä alajaksossa tarkoitetaan:

a) ’luvalla’ lupaa suorittaa mitä tahansa toimintaa, jota tarkoitetaan 1 kohdan a–c alakohdassa ja joka on seurausta menettelystä, jota luonnollisen tai oikeushenkilön on noudatettava lupavaatimusten, pätevyysvaatimusten tai teknisten standardien noudattamisen osoittamiseksi; ja

b) ’toimivaltaisella viranomaisella’ keskus-, alue- tai paikallistason hallintoelintä tai viranomaista tai julkishallinnon ulkopuolista elintä, joka käyttää keskus-, alue- tai paikallistason hallintoelinten tai viranomaisten sille siirtämiä valtuuksia ja jolla on valtuudet tehdä lupaa koskevia päätöksiä.

10.27 ARTIKLA

Hakemusten jättäminen

Kumpikin osapuoli välttää siinä määrin kuin käytännössä mahdollista vaatimasta hakijaa olemaan yhteydessä useampaan kuin yhteen toimivaltaiseen viranomaiseen kunkin lupahakemuksen osalta. Jos se toiminta, jota varten lupaa haetaan, kuuluu useiden toimivaltaisten viranomaisten toimivaltaan, saatetaan tarvita useita lupahakemuksia.

10.28 ARTIKLA

Hakemusten määräajat

Jos osapuoli vaatii lupaa, se varmistaa, että sen toimivaltaiset viranomaiset sallivat siinä määrin kuin käytännössä mahdollista hakemuksen jättämisen mihin aikaan vuodesta tahansa. Jos on olemassa tietty luvanhakuaika, osapuoli varmistaa, että toimivaltaiset viranomaiset antavat kohtuullisen ajan hakemuksen jättämistä varten.

10.29 ARTIKLA

Sähköiset hakemukset ja kopioiden hyväksyminen

Jos osapuoli vaatii lupaa, sen on varmistettava, että sen toimivaltaiset viranomaiset

a) pyrkivät hyväksymään sähköisessä muodossa olevat hakemukset; ja

b) hyväksyvät alkuperäisten asiakirjojen sijasta jäljennökset, jotka on todistettu oikeaksi osapuolen lainsäädännön mukaisesti, paitsi jos toimivaltaiset viranomaiset vaativat alkuperäisiä asiakirjoja lupamenettelyn luotettavuuden suojelemiseksi.

10.30 ARTIKLA

Hakemusten käsittely

1. Jos osapuoli vaatii lupaa, sen on varmistettava, että sen toimivaltaiset viranomaiset

a) antavat hakemuksen käsittelylle suuntaa-antavan aikataulun siinä määrin, kuin se on käytännössä mahdollista;

b) toimittavat hakijan pyynnöstä tietoa hakemuksen tilasta ilman aiheetonta viivytystä;

c) niin pitkälle kuin se on käytännössä mahdollista, varmistavat hakemuksen täydellisyyden käsittelyä varten ilman aiheetonta viivytystä osapuolen säädösten ja määräysten mukaisesti;

d) varmistavat kohtuullisen ajan kuluessa hakemuksen jättämisestä, jos ne katsovat hakemuksen sisältävän kaiken tarvittavan käsittelyä varten[1] osapuolen säädösten ja määräysten mukaisesti, että

i) hakemuksen käsittely saatetaan päätökseen; ja

[1] Toimivaltaiset viranomaiset voivat edellyttää, että kaikki tiedot toimitetaan tietyssä muodossa, jotta niiden voidaan katsoa sisältävän ”kaiken tarvittavan käsittelyä varten”.

ii) hakijalle tiedotetaan hakemusta koskevasta päätöksestä[1] mahdollisuuksien mukaan kirjallisesti[2];

e) jos hakemusta pidetään puutteellisena osapuolen säädösten ja määräysten mukaista käsittelyä varten, kohtuullisen ajan kuluessa siitä, kun asiaa käsittelevä toimivaltainen viranomainen katsoi hakemuksen puutteelliseksi, ja siinä määrin kuin se on käytännössä mahdollista

i) ilmoittavat hakijalle, että hakemus on puutteellinen;

ii) ilmoittavat hakijan pyynnöstä ne lisätiedot, joita tarvitaan hakemuksen täydentämiseksi, tai antavat muuten ohjeita siitä, miksi hakemusta pidetään puutteellisena; ja

iii) antavat hakijalle mahdollisuuden[3] toimittaa hakemuksen täydentämiseen tarvittavat lisätiedot;

jos i–iii alakohdassa tarkoitetut toimet eivät ole käytännössä mahdollisia ja hakemus hylätään puutteellisena, varmistavat, että ne tiedottavat hakijalle asiasta kohtuullisen ajan kuluessa; ja

---

1 Toimivaltaiset viranomaiset voivat täyttää tämän vaatimuksen tiedottamalla hakijalle kirjallisesti etukäteen, myös julkaistun toimenpiteen avulla, että jos vastausta ei ole saatu tietyn ajan kuluttua hakemuksen jättämisestä, hakemus on hyväksytty.

2 Selkeyden vuoksi todetaan, että ilmaisun ”kirjallisesti” olisi ymmärrettävä sisältävän myös sähköisen muodon.

3 Tällainen mahdollisuus ei edellytä, että toimivaltainen viranomainen pidentää määräaikaa.

f) jos hakemus hylätään, ilmoittavat hakijalle joko omasta aloitteestaan tai hakijan pyynnöstä hakemuksen hylkäämisen syyt ja määräajan, jonka kuluessa päätökseen voi hakea muutosta, ja soveltuvin osin hakemuksen uudelleen jättämiseen liittyvät käytännöt, . Hakijaa ei pitäisi estää jättämästä uutta hakemusta pelkästään sen vuoksi, että aiempi hakemus hylättiin.

2. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen toimivaltaiset viranomaiset myöntävät luvan heti, kun asianmukaisen tarkastelun pohjalta on todettu, että hakija täyttää luvan saamisen edellytykset.

3. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen toimivaltaiset viranomaiset varmistavat, että myönnetty lupa tulee voimaan ilman aiheetonta viivytystä asiassa sovellettavien ehtojen ja edellytysten mukaisesti.

10.31 ARTIKLA

Maksut

1. Kumpikin osapuoli varmistaa kaiken muun tämän alajakson soveltamisalaan kuuluvan taloudellisen toiminnan paitsi rahoituspalvelujen osalta, että sen toimivaltaisten viranomaisten perimät lupamaksut[1] ovat kohtuullisia, läpinäkyviä eivätkä itsessään rajoita asiaankuuluvan palvelun tarjoamista tai minkä tahansa muun taloudellisen toiminnan harjoittamista.

[1] Lupamaksuihin eivät sisälly luonnonvarojen käytöstä perittävät maksut, huutokaupasta, tarjouskilpailusta tai muusta syrjimättömästä toimiluvan myöntämistavasta johtuvat maksut eivätkä pakolliset suoritukset yleispalvelun tarjoamiseksi.

2. Rahoituspalvelujen osalta kumpikin osapuoli varmistaa, että sen toimivaltaiset viranomaiset antavat hakijoille perimiään lupamaksuja koskevan maksutaulukon tai tietoa siitä, miten maksujen määrät määräytyvät, eivätkä käytä maksuja keinona välttää osapuolelle kuuluvia sitoumuksia tai velvoitteita.

10.32 ARTIKLA

Pätevyyksien arviointi

Jos osapuoli vaatii lupaa varten koetta, se varmistaa, että sen toimivaltaiset viranomaiset järjestävät tällaisen kokeen kohtuullisen lyhyin väliajoin ja antavat hakijoille kohtuullisesti aikaa pyytää mahdollisuutta suorittaa koe. Siinä määrin kuin se on käytännössä mahdollista, kumpikin osapuoli harkitsee sähköisessä muodossa esitettyjen pyyntöjen hyväksymistä tällaisten kokeiden suorittamiseksi ja sähköisten menetelmien käyttöä koemenettelyiden muissa osissa.

10.33 ARTIKLA

Objektiivisuus, puolueettomuus ja riippumattomuus

Jos osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa lupiin liittyvän toimenpiteen, se varmistaa, että sen toimivaltainen viranomainen käsittelee hakemukset, tekee päätökset ja hallinnoi niitä objektiivisesti ja puolueettomasti ja tavalla, joka on riippumaton henkilöistä, jotka harjoittavat sitä taloudellista toimintaa, jota varten lupa vaaditaan.

10.34 ARTIKLA

Julkaiseminen ja saatavilla oleva tieto

Jos osapuoli vaatii lupaa, kyseinen osapuoli julkaisee[1] viipymättä tiedot, joita luvanvaraista palvelua tarjoavat tai sitä tarjoamaan pyrkivät palveluntarjoajat ja luvanvaraista taloudellista toimintaa harjoittavat tai sitä harjoittamaan pyrkivät henkilöt tarvitsevat tällaisen luvan hankkimiseen, ylläpitoon, muuttamiseen ja uusimiseen liittyvien vaatimusten ja menettelyiden noudattamiseksi. Tällaisiin tietoihin kuuluvat, mikäli ne ovat saatavilla:

a) vaatimukset ja menettelyt;

b) asianomaisten toimivaltaisten viranomaisten yhteystiedot;

c) lupamaksut;

d) sovellettavat tekniset standardit;

e) lupia koskevien päätösten muutoksenhaku- tai uudelleentarkastelumenettelyt;

f) lupien tai pätevyyksien ehtojen ja edellytysten noudattamisen seuranta- tai valvontamenettelyt;

[1] Tässä alajaksossa ’julkaisemisella’ tarkoitetaan sisällyttämistä viralliseen julkaisuun, kuten viralliseen lehteen tai virallisille verkkosivuille. Osapuolia kannustetaan kokoamaan sähköiset julkaisut yhteen portaaliin.

g) yleisön osallistumismahdollisuudet esimerkiksi kuulemisten tai kommenttien kautta; ja

h) suuntaa-antavat aikataulut hakemuksen käsittelylle.

10.35 ARTIKLA

Tekniset standardit

Hyväksyttäessä teknisiä standardeja osapuoli kannustaa toimivaltaisia viranomaisiaan hyväksymään teknisiä standardeja, jotka on laadittu avointen ja läpinäkyvien menettelyiden mukaisesti, ja rohkaisee kaikkia teknisten standardien laatimiseen nimettyjä elimiä, asiaankuuluvat kansainväliset järjestöt mukaan lukien, käyttämään kyseisessä toiminnassa avoimia ja läpinäkyviä menettelyjä.

10.36 ARTIKLA

Toimenpiteiden kehittäminen

Jos osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa lupiin liittyviä toimenpiteitä, se varmistaa, että

a) tällaiset toimenpiteet perustuvat selkeisiin, objektiivisiin ja läpinäkyviin kriteereihin[1];

[1] Tällaisiin kriteereihin voi sisältyä pätevyys ja kyky tarjota palvelua tai harjoittaa mitä tahansa muuta taloudellista toimintaa, mukaan lukien kyky toimia niin osapuolen sääntelyvaatimusten, kuten terveys- ja ympäristövaatimusten, mukaisesti. Toimivaltaiset viranomaiset voivat arvioida, millainen painoarvo kullekin kriteerille annetaan.

b) menettelyt ovat puolueettomia, helposti kaikkien hakijoiden saatavilla ja riittäviä, jotta hakijat voivat osoittaa, täyttävätkö ne vaatimukset, jos tällaisia vaatimuksia on; ja

c) menettelyt eivät itsessään perusteettomasti estä vaatimusten täyttämistä.

10.37 ARTIKLA

Lupien rajoitettu määrä

Jos tiettyyn toimintaan saatavilla olevien lupien määrää on rajoitettu vähäisistä luonnonvaroista tai teknisistä valmiuksista johtuvista syistä, osapuolen on omien säädöstensä ja määräyksiensä mukaisesti sovellettava mahdollisten ehdokkaiden valintaan menettelyä, jolla varmistetaan tasapuolisuuden ja avoimuuden noudattaminen, erityisesti saattamalla menettelyn aloittaminen, toteuttaminen ja päättäminen riittävän laajalti tiedoksi. Valintamenettelyn sääntöjä laatiessaan osapuoli voi ottaa huomioon oikeutetut politiikkatavoitteet, mukaan lukien terveyteen, turvallisuuteen, ympäristönsuojeluun ja kulttuuriperinnön säilyttämiseen liittyvät näkökohdat.

10.38 ARTIKLA

Hallinnollisten päätösten muutoksenhakumenettelyt

Osapuoli pitää yllä oikeudellisia, välitys- tai hallinnollisia tuomioistuimia tai -menettelyitä, jotka mahdollistavat toisen osapuolen asianomaisen sijoittajan tai palveluntarjoajan pyynnöstä nopean uudelleentarkastelun ja tarvittaessa asianmukaiset oikaisukeinot, kun on kyse hallinnollisista päätöksistä, jotka vaikuttavat sijoittautumiseen tai toimintaan, rajat ylittävään palvelujen kauppaan tai osapuolen luonnollisen henkilön läsnäolon kautta tapahtuvaan palvelun tarjoamiseen toisen osapuolen alueella. Jos tällaiset menettelytavat eivät ole riippumattomia viranomaisesta, jolle on uskottu asianomaisen hallinnollisen päätöksen tekeminen, osapuolen on taattava, että menettelyt tosiasiallisesti turvaavat objektiivisen ja puolueettoman uudelleentarkastelun.

2 ALAJAKSO

YLEISESTI SOVELLETTAVAT MÄÄRÄYKSET

10.39 ARTIKLA

Ammattipätevyyden vastavuoroinen tunnustaminen

1. Tässä artiklassa ’ammattipätevyydellä’ tarkoitetaan virallista tutkintoa, ammatillista kokemusta, ammattiin rekisteröitymistä tai muuta näyttöä pätevyydestä.

2. Mikään tässä artiklassa ei estä osapuolta edellyttämästä, että luonnollisilla henkilöillä on sillä alueella, jolla palvelu tarjotaan, määritelty kyseisellä toimialalla tarvittava ammattipätevyys.

3. Osapuolet edistävät tarvittaessa vuoropuhelun käynnistämistä asianomaisten asiantuntijoidensa, sääntelyviranomaistensa ja toimialan elintensä välillä, jotta voidaan jakaa ja tukea osapuolten tutkintoja sekä rekisteröintivaatimuksia ja -menettelyitä koskevaa tietämystä ja tehdä yhteistyötä ammattipätevyyden vastavuoroisen tunnustamisen saavuttamiseksi.

4. Osapuolten on rohkaistava omien alueidensa asianomaisia ammattialajärjestöjä tai viranomaisia laatimaan ja antamaan 24.4 artiklan (Erikoistuneet komiteat) nojalla perustetulle sijoituksia, palveluita, sähköistä kauppaa, julkisia hankintoja ja teollis- ja tekijänoikeuksia, maantieteelliset merkinnät mukaan luettuina, käsittelevälle komitealle ammattipätevyyksien vastavuoroista tunnustamista koskevan yhteisen suosituksen. Tällaisen yhteisen suosituksen tueksi on esitettävä näyttöä seuraavista:

a) ammattipätevyyksien vastavuoroista tunnustamista koskevan ehdotetun välineen, jäljempänä ’vastavuoroista tunnustamista koskeva väline’ taloudellinen arvo; ja

b) eri ohjelmien vastaavuus eli se, missä määrin kunkin osapuolen kriteerit, joita sovelletaan ammattipätevyyttä koskevien lupien myöntämiseen, lisensiointiin, toimintaan ja sertifiointiin, vastaavat toisiaan.

5. Saatuaan yhteisen suosituksen, sijoituksia, palveluita, digitaalista kauppaa, julkisia hankintoja ja teollis- ja tekijänoikeuksia, maantieteelliset merkinnät mukaan luettuina, käsittelevän komitean on tarkasteltava kohtuullisen ajan kuluessa, onko yhteinen suositus tämän luvun mukainen. Tällaisen tarkastelun jälkeen sijoituksia, palveluita, digitaalista kauppaa, julkisia hankintoja ja teollis- ja tekijänoikeuksia, maantieteelliset merkinnät mukaan luettuina, käsittelevä komitea voi kehittää vastavuoroista tunnustamista koskevan välineen, ja kauppakomitea voi hyväksyä sen päätöksellään tämän sopimuksen liitteenä[1].

3 ALAJAKSO

JAKELUPALVELUT

10.40 ARTIKLA

Soveltamisala ja määritelmät

1. Tässä alajaksossa vahvistetaan jakelupalvelujen tarjoamista koskevan sääntelykehyksen periaatteet, ja sitä sovelletaan osapuolen toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat jakelupalvelujen kauppaan.

[1] Selkeyden vuoksi todetaan, että tällaiset välineet eivät johda pätevyyksien automaattiseen tunnustamiseen vaan niissä asetetaan kummankin osapuolen yhteisen edun vuoksi ehdot, joilla toimivaltaiset viranomaiset voivat tunnustaa pätevyyden.

2. Tässä alajaksossa tarkoitetaan:

a) ’jakelupalveluilla’ posti-, kuriiri-, pikalähetys- tai pikapostipalveluita, joihin kuuluvat postilähetysten kerääminen, lajittelu, kuljetus ja jakelu;

b) ’pikalähetyspalveluilla’ postilähetysten nopeutettua ja luotettavaa keräämistä, lajittelua, kuljetusta ja jakelua, ja niihin voi kuulua lisäarvoa tuovia osatekijöitä, kuten nouto lähtöpisteestä, henkilökohtainen toimitus vastaanottajalle, jäljittäminen, mahdollisuus muuttaa määräpaikkaa ja vastaanottajaa kuljetuksen aikana tai vastaanottovahvistus;

c) ’pikapostipalveluilla’ kansainvälisiä pikalähetyspalveluita EMS Cooperativen kautta, joka on Maailman postiliiton alaisuudessa toimiva nimettyjen postitoiminnan harjoittajien vapaaehtoinen yhdistys;

d) ’toimiluvalla’ lupaa, jota osapuolen sääntelyviranomainen voi edellyttää yksittäiseltä tarjoajalta, jotta kyseinen tarjoaja voi tarjota posti- ja kuriiripalveluja;

e) ’postilähetyksellä’ minkä tahansa tyyppisen yksityisen tai julkisen jakelupalvelujen tarjoajan kuljetettavaksi annettavaa, enintään 31,5 kg:n painoista valmista lähetystä, joka on osoitettu jollekin vastaanottajalle ja joka voi olla esimerkiksi kirje, paketti, sanomalehti tai luettelo;

f) ’postimonopolilla’ yksinoikeutta tarjota tiettyjä jakelupalveluita osapuolen alueella tai sen osassa kyseisen osapuolen lainsäädännön nojalla; ja

g) ’yleispalvelulla’ tietynlaatuisten jakelupalvelujen pysyvää tarjontaa kaikille käyttäjille kohtuullisin hinnoin osapuolen koko alueella tai sen osassa.

10.41 ARTIKLA

Yleispalvelu

1. Kummallakin osapuolella on oikeus määritellä, millaisen yleispalveluvelvollisuuden se haluaa pitää voimassa ja päättää velvoitteen soveltamisalasta ja täytäntöönpanosta. Yleispalveluvelvollisuutta hallinnoidaan läpinäkyvästi, syrjimättömästi ja puolueettomalla tavalla kaikkien niiden toimittajien osalta, joita velvollisuus koskee.

2. Jos osapuoli vaatii, että saapuvia pikapostipalveluita on tarjottava yleispalveluna, se ei sovella näihin palveluihin muihin kansainvälisiin pikalähetyspalveluihin verrattuna suotuisampaa kohtelua.

10.42 ARTIKLA

Yleispalvelun rahoitus

Osapuoli ei määrää jakelupalvelun, joka ei ole jakelun yleispalvelu, tarjoamisesta maksuja yleispalvelun tarjoamisen rahoittamista varten[1].

[1] Tätä artiklaa ei sovelleta yleisesti sovellettaviin verotustoimenpiteisiin tai hallinnollisiin maksuihin.

10.43 ARTIKLA

Markkinoita vääristävien käytäntöjen ehkäiseminen

Kumpikin osapuoli varmistaa, että yleispalveluvelvollisuuden ja postimonopolin piiriin kuuluvien jakelupalvelujen tarjoajat eivät toimi markkinoita vääristävällä tavalla esimerkiksi

a) käyttämällä yleispalveluvelvollisuuden alaisen palvelun tarjonnasta tai monopolista saatavia tuloja pikalähetyspalvelun tarjonnan tai minkä tahansa yleispalveluvelvollisuuden piiriin kuulumattoman jakelupalvelun ristiin tukemiseen; tai

b) erottelemalla asiakkaita perusteettomasti hintojen tai muiden yleispalveluvelvollisuuden tai postimonopolin piiriin kuuluvan palvelun tarjontaa koskevien ehtojen ja edellytysten suhteen.

10.44 ARTIKLA

Luvat

1. Jos osapuoli vaatii toimiluvan jakelupalvelujen tarjontaa varten, sen on julkistettava

a) kaikki toimilupavaatimukset sekä aika, joka yleensä tarvitaan toimilupahakemusta koskevan päätöksen tekemiseen; ja

b) toimilupien ehdot ja edellytykset.

2. Kumpikin osapuoli varmistaa, että toimilupaa koskevat menettelyt, velvollisuudet ja vaatimukset ovat läpinäkyviä ja syrjimättömiä ja perustuvat objektiivisiin kriteereihin.

3. Kumpikin osapuoli varmistaa, että toimivaltainen viranomainen ilmoittaa hakijalle kirjallisesti luvan epäämisen syyt, jos se hylkää toimilupahakemuksen. Kumpikin osapuoli vahvistaa riippumattoman elimen välityksellä tapahtuvan muutoksenhakumenettelyn, joka on oltava niiden hakijoiden saatavilla, joiden toimilupa on evätty. Tämä elin voi olla tuomioistuin.

10.45 ARTIKLA

Sääntelyelimen riippumattomuus

1. Kumpikin osapuoli perustaa sääntelyelimen tai pitää yllä sääntelyelintä, joka on oikeudellisesti erillinen ja toiminnallisesti riippumaton kaikista jakelupalvelujen tarjoajista. Jos osapuoli omistaa jakelupalvelujen tarjoajan tai osapuolella on siihen määräysvalta, sen on varmistettava, että sääntelytoiminta ja omistajuuteen tai määräysvaltaan liittyvä toiminta erotetaan rakenteellisesti tehokkaasti toisistaan.

2. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sääntelyelimet suorittavat tehtävänsä läpinäkyvästi ja kohtuullisessa ajassa ja että niillä on riittävät taloudelliset ja henkilöresurssit tehtävänsä hoitamiseen ja että sääntelyelinten päätökset ovat tasapuolisia kaikkien markkinaosapuolten kannalta.

4 ALAJAKSO

TELEPALVELUT

10.46 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tässä alajaksossa vahvistetaan televerkkoja ja -palveluita koskevan sääntelykehyksen periaatteet, ja sitä sovelletaan osapuolen toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat telepalvelujen kauppaan.

2. Tätä alajaksoa ei sovelleta toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat seuraaviin:

a) kunkin osapuolen säädösten ja määräysten mukaisesti määritellyt yleisradiopalvelut; ja

b) televerkkojen ja -palvelujen avulla siirretyt sisältöpalvelut tai sisältöä toimituksellisessa valvonnassaan pitävät palvelut.

3. Sen estämättä, mitä 2 kohdan a alakohdassa määrätään, yleisradiopalvelujen tarjoajaa pidetään yleisten telepalvelujen tarjoajana ja sen verkkoja yleisinä televerkkoina, kun ja siinä määrin kuin tällaisia verkkoja käytetään myös yleisten telepalvelujen tarjoamiseen.

4. Tämän alajakson määräyksiä ei voida tulkita siten, että ne edellyttävät, että osapuoli

a) antaa toisen osapuolen palveluntarjoajalle oikeuden perustaa, rakentaa, hankkia, vuokrata, käyttää tai tarjota televerkkoja tai -palveluita tässä sopimuksessa täsmennetyn lisäksi; tai

b) perustaa, rakentaa, hankkii, vuokraa, käyttää tai tarjoaa televerkkoja tai -palveluita, joita ei yleisesti ole tarjolla tai velvoittaa sen lainkäyttövaltaan kuuluvan palveluntarjoajan toimimaan näin.

10.47 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä alajaksossa tarkoitetaan:

a) ’liitännäistoiminnoilla’ palveluja, fyysistä infrastruktuuria ja muita televerkkoon tai -palveluun liittyviä toimintoja, jotka mahdollistavat palvelujen tarjoamisen tai tukevat sitä kyseisen verkon tai palvelun kautta, tai joilla on mahdollisuus toimia näin;

b) ’välttämättömillä laitteilla’ yleisen televerkon ja -palvelun laitteita,

   i) jotka tarjoaa ainoastaan tai pääasiassa yksi tarjoaja tai rajallinen määrä tarjoajia; ja

ii) joiden korvaaminen palvelun tarjoamista varten ei ole taloudellisesti tai teknisesti mahdollista;

c) ’yhteenliittämisellä’ saman televerkkojen tai -palvelujen tarjoajan tai eri tarjoajien käyttämien yleisten televerkkojen linkittämistä, jotta yhden tarjoajan käyttäjät voivat olla yhteydessä saman tai toisen tarjoajan käyttäjiin tai käyttää jonkin muun tarjoajan palveluja. Palveluja voivat tarjota yhteenliittämiseen osallistuvat palveluntarjoajat tai kaikki muut palveluntarjoajat, joilla on pääsy verkkoon;

d) ’vuokrajohdolla’ telepalveluja tai -toiminteita, virtuaaliset mukaan lukien, joilla varataan kapasiteettia kahden tai useamman nimetyn pisteen välissä olevan tietyn käyttäjän käyttöön tai saataville;

e) ’suurella palveluntarjoajalla’ televerkkojen tai -palvelujen tarjoajaa, joka kykenee vaikuttamaan merkittävästi hintaa ja tarjontaa koskeviin osallistumisehtoihin asianomaisilla televerkkojen tai -palvelujen markkinoilla, koska se hallitsee välttämättömiä laitteita tai koska se voi käyttää markkina-asemaansa;

f) ’verkkoelementillä’ toiminnetta tai laitetta, jota käytetään telepalvelun tarjoamiseen, mukaan lukien kyseisen toiminteen tai laitteen avulla tarjottavat ominaisuudet, toiminnot ja valmiudet;

g) ’numeron siirrettävyydellä’ tilaajille pyynnöstä tarjottavaa mahdollisuutta säilyttää puhelinnumeronsa vaihtaessaan saman tasoisten yleisten telepalvelujen tarjoajaa samassa sijaintipaikassa, kun kyseessä on kiinteä linja, ilman palvelun laatuun, luotettavuuteen tai käyttömukavuuteen kohdistuvaa haittaa;

h) ’yleisellä televerkolla’ televerkkoa, jota käytetään ainoastaan tai pääasiallisesti yleisten telepalvelujen tarjoamiseen verkon liityntäpisteiden välillä;

i) ’yleisellä telepalvelulla’ mitä tahansa yleisesti tarjottavaa telepalvelua;

j) ’tilaajalla’ luonnollista tai oikeushenkilöä, joka on osapuolena yleisten telepalvelujen tarjoajan kanssa tehdyssä tällaisten palvelujen tarjoamista koskevassa sopimuksessa;

k) ’televiestinnällä’ signaalien lähettämistä ja vastaanottamista mitä tahansa sähkömagneettista keinoa käyttäen;

l) ’televerkolla’ siirtojärjestelmiä sekä soveltuvin osin kytkentä- tai reitityslaitteistoa ja muita resursseja, muut kuin aktiiviset verkkoelementit mukaan luettuina, joilla voidaan siirtää ja vastaanottaa signaaleja johtojen välityksellä, radioteitse, optisesti tai muulla sähkömagneettisella tavalla;

m) ’televiestinnän sääntelyviranomaisella’ elintä tai elimiä, joiden hoidettavaksi osapuoli on antanut tämän alajakson soveltamisalaan kuuluvien televerkkojen ja -palvelujen sääntelyn;

n) ’telepalvelulla’ palvelua, joka koostuu kokonaan tai osittain signaalien, radio- ja televisiosignaalit mukaan lukien, lähettämisestä ja vastaanottamisesta televerkoissa, mukaan lukien radio- ja televisiotoiminnassa käytetyt verkot, mutta ei televerkkojen ja -palvelujen avulla siirrettyä sisältöä tarjoavia tai sisältöä toimituksellisessa valvonnassaan pitäviä palveluita;

o) ’yleispalvelulla’ tietynlaatuista vähimmäispalvelukokonaisuutta, joka on tarjottava kaikille käyttäjille tai tietylle käyttäjäryhmälle osapuolen alueella tai sen osassa maantieteellisestä sijainnista riippumatta ja kohtuullisin hinnoin; ja

p) ’käyttäjällä’ mitä tahansa luonnollista tai oikeushenkilöä, joka käyttää yleistä telepalvelua.

10.48 ARTIKLA

Sääntelyä koskevat toimintatavat

1. Osapuolet tunnustavat kilpailumarkkinoiden merkityksen tarjottaessa laaja valikoima telepalveluita ja parannettaessa kuluttajien hyvinvointia sekä sen, että taloudellista sääntelyä ei välttämättä tarvita, jos markkinoilla on tehokas ja kestävä kilpailu. Näin ollen osapuolet tunnustavat, että eri markkinoilla on erilaiset sääntelytarpeet ja toimintatavat sääntelyn osalta ja että osapuoli voi määrittää, miten se panee tämän alajakson mukaiset velvoitteet täytäntöön.

2. Tässä yhteydessä osapuolet tunnustavat, että kumpikin osapuoli voi

a) harjoittaa suoraa sääntelyä joko ennakoiden ongelmaa, jonka osapuoli olettaa ilmenevän, tai ratkaistakseen ongelman, joka on jo ilmennyt markkinoilla;

b) luottaa markkinavoimien toimintaan, erityisesti niillä markkinasegmenteillä, joilla on kilpailua tai joilla on vähäiset markkinoille pääsyn esteet, kuten palveluissa, joita tarjoavat sellaiset telepalvelujen toimittajat, joilla ei ole omia verkkoja; tai

c) tukeutua markkinoiden rakennetta koskeviin sääntöihin, joilla rajoitetaan joidenkin televerkkoja omistavien telepalvelujen tarjoajien toimintaa esimerkiksi edellyttämällä tukkupalvelujen tarjoamista syrjimättömästi tai kieltämällä osallistumisen vähittäismarkkinoille, jotta varmistetaan kilpailluilla markkinoilla toimivien markkinakäyttäytymistä vastaava markkinakäyttäytyminen.

3. Selkeyden vuoksi todetaan, että osapuolta, joka 2 kohdan b alakohdan mukaisesti pidättäytyy harjoittamasta sääntelyä, koskevat edelleen tämän alajakson mukaiset velvoitteet. Tämän artiklan määräykset eivät estä osapuolta sääntelemästä telepalveluita.

10.49 ARTIKLA

Televiestinnän sääntelyviranomainen

1. Kumpikin osapuoli perustaa televiestinnän sääntelyviranomaisen tai pitää yllä televiestinnän sääntelyviranomaista,

a) joka on oikeudellisesti erillinen ja toiminnallisesti riippumaton kaikista televerkkojen, telepalvelujen tai televiestintälaitteiden tarjoajista;

b) joka käyttää menettelyjä ja tekee päätöksiä, jotka ovat puolueettomia kaikkien markkinaosapuolten kannalta;

c) joka toimii riippumattomasti eikä pyydä tai ota vastaan miltään muulta elimeltä ohjeita niiden tehtävien hoitamisessa, jotka sille on annettu lainsäädännön nojalla 10.51 artiklassa (Yhteenliittäminen), 10.52 artiklassa (Pääsy ja käyttö), 10.53 artiklassa (Televiestintäriitojen ratkaiseminen), 10.55 artiklassa (Yhteenliittäminen suurten palveluntarjoajien kanssa) ja 10.56 artiklassa (Pääsy suurten palveluntarjoajien välttämättömiin laitteisiin) määrättyjen velvollisuuksin täytäntöönpanon valvomiseksi;

d) jolla on riittävät valtuudet c alakohdassa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi;

e) jolla on valta varmistaa, että televerkkojen tai -palvelujen tarjoajat toimittavat sille pyynnöstä viipymättä kaikki tiedot[1], mukaan lukien taloudelliset tiedot, jotka tarvitaan c alakohdassa tarkoitettujen tehtävien suorittamiseksi; ja

f) joka käyttää toimivaltuuksiaan läpinäkyvästi ja viivytyksittä.

2. Kummankin osapuolen on varmistettava, että televiestinnän sääntelyviranomaisen hoitamat tehtävät julkistetaan helposti saatavilla olevassa ja selkeässä muodossa varsinkin, jos kyseiset tehtävät on annettu useammalle kuin yhdelle elimelle.

3. Jos osapuolella on omistusosuuksia tai määräysvaltaa televerkkojen tai -palvelujen tarjoajassa, sen on varmistettava, että sääntelytoiminta ja omistajuuteen tai määräysvaltaan liittyvä toiminta erotetaan rakenteellisesti tehokkaasti toisistaan.

[1] Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen televiestinnän sääntelyviranomainen käsittelee pyydettyjä tietoja luottamuksellisuusvaatimusten mukaisesti.

4. Kumpikin osapuoli varmistaa, että televerkkojen tai palvelujen käyttäjällä tai tarjoajalla, johon osapuolen televiestinnän sääntelyviranomaisen tekemä päätös vaikuttaa, on oikeus hakea muutosta muutoksenhakuelimeltä, joka on riippumaton sekä sääntelyviranomaisesta että muista tahoista, joihin asia vaikuttaa. Päätös on voimassa, kunnes muutoksenhakuprosessissa on annettu ratkaisu, jollei määrätä väliaikaisia toimenpiteitä osapuolen lainsäädännön mukaisesti.

10.50 ARTIKLA

Televerkkojen tai -palvelujen tarjoamista koskeva lupa

1. Jos osapuoli edellyttää lupaa televerkkojen tai -palvelujen tarjoamista varten, sen on asetettava julkisesti saataville luvanvaraiset palvelutyypit sekä kaikki lupaperusteet, sovellettavat menettelyt ja lupaan yleisesti liittyvät ehdot ja edellytykset.

2. Kumpikin osapuoli pyrkii antamaan luvan televerkkojen tai -palvelujen tarjoamiseen ilman muodollista menettelyä ja sallimaan sen, että palveluntarjoaja alkaa tarjota verkkojaan tai palvelujaan ilman, että sen tarvitsee odottaa osapuolen televiestinnän sääntelyviranomaisen päätöstä. Jos osapuoli edellyttää virallista lupapäätöstä, sen on ilmoitettava kohtuullinen aika, joka tavallisesti tarvitaan tällaisen päätöksen saamiseksi, ja ilmoitettava siitä avoimesti. Osapuoli pyrkii varmistamaan, että päätös tehdään asetetussa määräajassa.

3. Kumpikin osapuoli varmistaa, että kaikki lupaperusteet tai sovellettavat menettelyt ja luvalle asetetut tai siihen liittyvät velvollisuudet tai ehdot ovat objektiivisia, avoimia, syrjimättömiä ja liittyvät tarjottuun palveluun eivätkä ne ole raskaampia kuin on tarpeen tarjottavan palvelun kannalta.

4. Kumpikin osapuoli varmistaa, että hakija saa kirjallisesti tiedon luvan hylkäämisen tai peruuttamisen tai kyseistä tarjoajaa koskevien ehtojen asettamisen syystä. Tällaisissa tapauksissa hakijalla on oikeus hakea muutosta muutoksenhakuelimeltä.

5. Kumpikin osapuoli varmistaa, että tarjoajille määrättävät hallinnolliset maksut ovat objektiivisia, läpinäkyviä, syrjimättömiä ja oikeassa suhteessa tässä jaksossa vahvistettujen velvollisuuksien hoitamisesta, valvonnasta ja täytäntöönpanosta kohtuullisesti aiheutuneisiin hallinnollisiin kustannuksiin[1].

10.51 ARTIKLA

Yhteenliittäminen

1. Osapuolet tunnustavat, että yhteenliittämisestä olisi periaatteessa sovittava asianomaisten yleisten televerkkojen tai -palvelujen tarjoajien välisten kaupallisten neuvottelujen pohjalta.

[1] Hallinnollisiin maksuihin eivät sisälly rajallisten resurssien käyttöoikeudesta maksettavat maksut eivätkä yleispalvelun tarjoamiseksi määrättävät maksuosuudet.

2. Tämän vuoksi kumpikin osapuoli varmistaa, että sen alueella yleisten televerkkojen tai -palvelujen tarjoajalla on oikeus ja, jos toinen yleisten televerkkojen tai -palvelujen tarjoaja niin pyytää, velvollisuus neuvotella yhteenliittämisestä yleisten televerkkojen tai -palvelujen tarjoamista varten.

10.52 ARTIKLA

Pääsy ja käyttö

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että kaikille sopimuksen soveltamisalaan kuuluville toisen osapuolen yrityksille tai palveluntarjoajille annetaan pääsy yleisiin televerkkoihin ja -palveluihin sekä näiden käyttömahdollisuus kohtuullisin ja syrjimättömin[1] ehdoin ja edellytyksin. Tätä velvoitetta sovelletaan muun muassa tämän artiklan 2–5 kohtaan.

2. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sopimuksen soveltamisalaan kuuluvilla toisen osapuolen yrityksillä tai palveluntarjoajilla on pääsy kaikkiin sen rajojen sisällä tai rajojen yli tarjottaviin yleisiin televerkkoihin ja -palveluihin, mukaan lukien yksityiset vuokrajohdot, sekä näiden käyttömahdollisuus ja varmistaa tätä varten, ellei 5 kohdan säännöksistä muuta johdu, että tällaisille yrityksille ja palveluntarjoajille annetaan lupa:

a) hankkia tai vuokrata ja kiinnittää päätelaite tai muu laite, joka liitetään verkkoon ja joka on välttämätön niiden toiminnan harjoittamiselle;

---

[1] Tätä artiklaa sovellettaessa ’syrjimättömällä’ tarkoitetaan suosituimmuuskohtelua ja kansallista kohtelua sellaisena kuin ne määritellään 10.6 artiklassa (Kansallinen kohtelu), 10.16 artiklassa (Kansallinen kohtelu), 10.7 artiklassa (Suosituimmuuskohtelu) ja 10.17 artiklassa (Suosituimmuuskohtelu) sekä kohtelua vähintään yhtä edullisin ehdoin ja edellytyksin kuin ne, jotka myönnetään samankaltaisten yleisten televerkkojen tai -palvelujen käyttäjille samanlaisissa tilanteissa.

b) kytkeä yksityisiä vuokrajohtoja tai omistusjohtoja yleisiin televerkkoihin tai toisen sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan yrityksen tai palveluntarjoajan vuokrajohtoihin tai omistusjohtoihin; ja

c) käyttää toiminnassaan valitsemiaan käyttöprotokollia sen lisäksi, mikä on tarpeen, jotta varmistetaan telepalvelujen yleinen saatavuus.

3. Kummankin osapuolen on varmistettava, että sopimuksen soveltamisalaan kuuluvat toisen osapuolen yritykset tai palveluntarjoajat voivat käyttää yleisiä televerkkoja ja -palveluita tiedonsiirtoon sen rajojen sisällä ja rajojen yli, mukaan lukien niiden yrityksen sisäinen viestintä, ja saadakseen pääsyn kumman tahansa osapuolen alueella tietokannoissa pidettäviin tai muulla tavalla koneellisesti luettavassa muodossa säilytettyihin tietoihin.

4. Sen estämättä, mitä 3 kohdassa määrätään, osapuoli voi ryhtyä sellaisiin toimenpiteisiin, jotka ovat välttämättömiä viestinnän turvallisuuden ja luottamuksellisuuden takaamiseksi ottaen huomioon vaatimuksen, ettei tällaisia toimenpiteitä sovelleta siten, että ne muodostaisivat peitetyn rajoituksen palvelukaupalle tai jollekin muulle tämän luvun piiriin kuuluvalle taloudelliselle toiminnalle taikka keinon perusteettomalle syrjinnälle.

5. Kumpikin osapuoli varmistaa, että pääsylle yleisiin televerkkoihin tai -palveluihin ja näiden käyttömahdollisuudelle ei aseteta muita ehtoja kuin ne, jotka ovat tarpeen, jotta voidaan

a) turvata yleisten televerkkojen tai -palvelujen tarjoajien julkisen palvelun velvollisuudet ja erityisesti niiden mahdollisuudet pitää palvelujaan yleisesti saatavilla; tai

b) suojata yleisten televerkkojen ja -palvelujen teknistä eheyttä.

10.53 ARTIKLA

Televiestintäriitojen ratkaiseminen

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että mikäli televerkkojen tai -palvelujen tarjoajien välillä ilmenee riita, joka liittyy tästä alajaksosta johtuviin oikeuksiin ja velvollisuuksiin, televiestinnän sääntelyviranomainen tekee kumman tahansa riidan osapuolen pyynnöstä kohtuullisen ajan kuluessa sitovan päätöksen riidan ratkaisemiseksi.

2. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen televiestinnän sääntelyviranomaisen päätös saatetaan yleisön saataville liikesalaisuutta koskevia vaatimuksia noudattaen ja että asianomaisille osapuolille esitetään päätöksen täydelliset perustelut, ja niillä on 10.49 artiklan (Televiestinnän sääntelyviranomainen) 4 kohdassa tarkoitettu muutoksenhakuoikeus.

3. Kumpikin osapuoli varmistaa, että 1 ja 2 kohdassa tarkoitettu menettely ei estä kumpaakaan asianomaista osapuolta saattamasta asiaa oikeusviranomaisen käsiteltäväksi osapuolen säädösten ja määräysten mukaisesti.

10.54 ARTIKLA

Kilpailun suojaaminen suurilta palveluntarjoajilta

Kumpikin osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa asianmukaisia toimenpiteitä, joilla estetään se, että televerkkojen tai -palvelujen tarjoajat, jotka joko yksin tai yhdessä ovat suuria palveluntarjoajia, ottavat käyttöön kilpailunvastaisia käytäntöjä tai jatkavat sellaisten soveltamista. Tällaisia kilpailunvastaisia käytäntöjä voivat olla

a) kilpailua rajoittavien ristikkäistukien käyttö;

b) kilpailijoilta saatujen tietojen käyttö kilpailua rajoittavasti; ja

c) se, ettei muiden palveluntarjoajien käyttöön anneta ripeästi teknisiä tietoja tarvittavista laitteista eikä kaupallisesti tärkeitä tietoja, joita ne tarvitsevat voidakseen tarjota palveluja.

10.55 ARTIKLA

Yhteenliittäminen suurten palveluntarjoajien kanssa

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että suuret yleisten televerkkojen tai -palvelujen tarjoajat tarjoavat yhteenliittämismahdollisuuden kaikissa verkon teknisesti mahdollisissa kohdissa. Yhteenliittäminen on toteutettava

a) syrjimättömin ehdoin ja edellytyksin, myös hintojen, teknisten standardien ja eritelmien osalta, laatu ja ylläpito mukaan luettuina, sekä laatuvaatimuksin, jotka ovat yhtä korkeatasoiset kuin ne, joita sovelletaan tällaisen suuren palveluntarjoajan omiin vastaaviin palveluihin tai sen tytäryhtiöiden tai muiden sidosyritysten vastaaviin palveluihin;

b) kohtuullisessa ajassa ja soveltaen ehtoja ja edellytyksiä, myös hintojen, teknisten standardien ja eritelmien osalta, laatu ja ylläpito mukaan luettuina, jotka ovat läpinäkyviä, taloudelliseen toteutettavuuteen nähden kohtuullisia ja riittävän eriteltyjä, jotta palveluntarjoajan ei tarvitse maksaa sellaisista verkkoelementeistä tai toiminteista, joita se ei tarvitse palvelunsa tarjoamiseen; ja

c) käyttäjien enemmistölle tarjottujen verkon liityntäpisteiden lisäksi pyynnöstä myös muissa pisteissä sellaista maksua vastaan, joka perustuu tarvittavien lisätoiminteiden rakentamiskustannuksiin.

2. Kumpikin osapuoli varmistaa, että menettelyt, joilla yhteenliittäminen suureen palveluntarjoajaan toteutetaan, julkistetaan.

3. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen alueen suuret palveluntarjoajat julkaisevat tarvittaessa joko yhteenliittämissopimuksensa tai yhteenliittämistarjoustensa mallin.

10.56 ARTIKLA

Pääsy suurten palveluntarjoajien välttämättömiin laitteisiin

Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen alueella olevat suuret palveluntarjoajat antavat välttämättömät laitteensa televerkkojen tai -palvelujen tarjoajien saataville kohtuullisin, läpinäkyvin ja syrjimättömin ehdoin ja edellytyksin yleisten telepalvelujen tarjoamista varten, paitsi silloin, kun tämä ei ole välttämätöntä tehokkaan kilpailun saavuttamiseksi televiestinnän sääntelyviranomaisen keräämien tietojen ja suorittaman markkina-arvion perusteella.

10.57 ARTIKLA

Niukat resurssit

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että niukkojen resurssien, mukaan lukien radiotaajuudet, numerot ja reititysoikeudet, käyttöoikeudet jaetaan ja myönnetään objektiivisella, oikea-aikaisella, läpinäkyvällä ja syrjimättömällä menettelyllä, jolla ei muodosteta estettä tällaisten niukkojen resurssien hakemiselle.

2. Kumpikin osapuoli pyrkii ottamaan huomioon yleisen edun, mukaan lukien kilpailun edistäminen, ja käyttämään markkinapohjaisia toimintatapoja, mukaan lukien huutokauppojen kaltaiset järjestelyt, jakaessaan ja myöntäessään radiotaajuuksien käyttöoikeuksia yleisiä telepalveluita varten.

3. Kumpikin osapuoli varmistaa, että jaettujen taajuusalueiden kulloinenkin käyttö julkaistaan, mutta yksityiskohtaisia tietoja julkishallinnon erityisiin käyttötarkoituksiin osoitetuista radiotaajuuksista ei edellytetä.

4. Spektrin jakamista ja myöntämistä sekä taajuushallintaa koskevat osapuolen toimenpiteet eivät sinänsä ole 10.5 artiklan (Markkinoille pääsy) ja 10.14 artiklan (Markkinoille pääsy) kanssa yhteensopimattomia. Kumpikin osapuoli säilyttää oikeutensa ottaa käyttöön ja soveltaa taajuuksien hallintatoimia, jotka voivat rajoittaa telepalvelujen tarjoajien määrää, edellyttäen, että näin tehdessään osapuoli noudattaa tätä sopimusta. Tähän sisältyy mahdollisuus jakaa taajuusalueita ottaen huomioon nykyiset ja tulevat tarpeet sekä taajuuksien saatavuus.

10.58 ARTIKLA

Yleispalvelu

1. Kummallakin osapuolella on oikeus määritellä, millaiset yleispalveluvelvoitteet se haluaa pitää voimassa, ja oikeus päättää niiden soveltamisalasta ja täytäntöönpanosta.

2. Kumpikin osapuoli hallinnoi yleispalveluvelvollisuuksia läpinäkyvällä, objektiivisella ja syrjimättömällä tavalla, joka on neutraali kilpailun suhteen eikä aiheuta suurempaa rasitetta kuin mitä osapuolen määrittämä yleispalvelu edellyttää.

3. Jos osapuoli nimeää yleispalvelun tarjoajan, sen on toimittava tavalla, joka on tehokas, läpinäkyvä, syrjimätön ja avoin kaikille yleisten televerkkojen tai -palvelujen tarjoajille.

4. Jos osapuoli päättää suorittaa korvausta yleispalvelun tarjoajalle, sen on varmistettava, että tällainen korvaus ei ylitä yleispalveluvelvollisuuden nettokustannuksia.

10.59 ARTIKLA

Numeron siirrettävyys

Kumpikin osapuoli varmistaa, että yleisten telepalvelujen tarjoajat mahdollistavat numeron siirrettävyyden kohtuullisin ehdoin ja edellytyksin.

10.60 ARTIKLA

Tietojen luottamuksellisuus

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että palveluntarjoajat, jotka saavat tietoja toiselta palveluntarjoajalta 10.51 artiklan (Yhteenliittäminen), 10.52 artiklan (Pääsy ja käyttö), 10.55 artiklan (Yhteenliittäminen suurten palveluntarjoajien kanssa) tai 10.56 artiklan (Pääsy suurten palveluntarjoajien välttämättömiin laitteisiin) mukaisia järjestelyjä koskevien neuvottelujen myötä, käyttävät tällaisia tietoja ainoastaan siihen tarkoitukseen, johon ne on annettu, ja huolehtivat aina toimitettujen tai tallennettujen tietojen luottamuksellisuudesta[1].

2. Kumpikin osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa toimenpiteitä, joilla suojellaan viestinnän ja siihen liittyvien liikennetietojen luottamuksellisuutta yleisten televerkkojen tai -palvelujen käytössä tavalla, joka on syrjimätön eikä tarpeettomasti rajoita telepalvelujen tarjontaa.

10.61 ARTIKLA

Televiestintäyhteydet

Osapuolet tunnustavat erittäin suuren kapasiteetin verkkojen ja korkealaatuisten telepalvelujen saatavuuden ja hyödyntämisen merkityksen, myös maaseudulla ja syrjäisillä alueilla, keinona, jolla ihmiset ja yritykset voivat hyötyä kaupan tuomista eduista.

[1] Selkeyden vuoksi todetaan, että osapuoli voi täyttää tämän velvollisuuden mahdollistamalla toimittajien välisten salassapitosopimusten täytäntöönpanon.

5 ALAJAKSO

RAHOITUSPALVELUT

10.62 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tätä alajaksoa sovelletaan osapuolten toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat rahoituspalvelujen tarjontaan. Tätä alajaksoa ei sovelleta 10.10 artiklan (Poikkeavat toimenpiteet) tai 10.18 artiklan (Poikkeavat toimenpiteet) mukaisesti hyväksyttyjen tai voimassa pidettyjen toimenpiteiden poikkeaviin näkökohtiin.

2. Tätä alajaksoa sovellettaessa 10.3 artiklan (Määritelmät) ensimmäisen kohdan a alakohdassa tarkoitetulla ’julkista valtaa käytettäessä toteutetulla toiminnalla’ tarkoitetaan seuraavaa:

a) raha- tai valuuttakurssipolitiikkaan liittyvä keskuspankin tai rahaviranomaisen tai muun julkisen elimen toiminta;

b) lakisääteiseen sosiaaliturvajärjestelmään tai yleiseen eläkejärjestelmään kuuluva toiminta; ja

c) muu julkisen elimen toiminta, joka toteutetaan osapuolen tai sen julkisten elinten puolesta tai takaamana tai niiden rahoitusvaroja käyttäen.

3. Jos osapuoli sallii, että sen rahoituspalvelujen tarjoajat kilpaillen julkisen elimen tai rahoituspalvelujen tarjoajan kanssa toteuttavat jotakin 2 kohdan b tai c alakohdassa tarkoitettua toimintaa 10.3 artiklan (Määritelmät) ensimmäisen kohdan m alakohdan soveltamiseksi, ’palveluihin’ sisältyy myös tällainen toiminta.

4. Edellä olevan 10.3 artiklan (Määritelmät) ensimmäisen kohdan a alakohtaa ei sovelleta tämän alajakson soveltamisalaan kuuluviin palveluihin.

10.63 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä alajaksossa ja tämän luvun B jaksossa (Sijoitusten vapauttaminen), C jaksossa (Rajat ylittävä palvelukauppa), D jaksossa (Luonnollisten henkilöiden maahantulo ja tilapäinen oleskelu liiketoimintaa varten) ja E jakson (Sääntelykehys) 1 alajaksossa (Kotimainen sääntely) tarkoitetaan

a) ’rahoituspalvelulla’ mitä tahansa osapuolen rahoituspalvelujen tarjoajan tarjoamaa rahoitusluonteista palvelua. Rahoituspalveluihin kuuluvat kaikki vakuutuspalvelut ja vakuutuksiin liittyvät palvelut sekä kaikki pankkipalvelut ja muut rahoituspalvelut (lukuun ottamatta vakuutuspalveluja). Rahoituspalveluihin kuuluvat seuraavat toimintamuodot:

   i) vakuutustoiminta ja siihen liittyvät palvelut:

      A) ensivakuutus (mukaan luettuna rinnakkaisvakuutus):

         (1) henkivakuutus; ja

(2) vahinkovakuutus;

B) jälleenvakuutus ja edelleenvakuutus;

C) vakuutusten välittäminen kuten vakuutusmeklarien ja -asiamiesten toiminta; ja

D) vakuutusten liitännäispalvelut, kuten neuvonta-, aktuaari-, riskinarviointi- ja vahingonkäsittelypalvelut;

ii) pankkipalvelut ja muut rahoituspalvelut (lukuun ottamatta vakuutuspalveluja):

A) talletusten ja muiden takaisinmaksettavien varojen vastaanotto yleisöltä;

B) kaiken tyyppinen luotonanto, mukaan luettuina kulutusluotot, kiinnitysluotot, factoring-rahoitus ja liiketoimien rahoitus;

C) rahoitusleasing;

D) kaikki maksu- ja rahansiirtopalvelut, mukaan lukien luotto- ja maksukortit, matkasekit ja pankkivekselit;

E) takaukset ja sitoumukset;

F) kaupankäynti omaan tai asiakkaitten lukuun pörssissä, OTC-markkinoilla tai muuten seuraavilla välineillä:

1) rahamarkkinavälineet (mukaan lukien sekit, vekselit ja talletustodistukset);

2) ulkomaanvaluutta;

3) johdannaistuotteet, mukaan luettuina futuurit ja optiot;

4) valuuttakursseihin ja korkoihin liittyvät välineet, mukaan luettuina sellaiset tuotteet kuin swap-sopimukset ja korkotermiinit;

5) siirtokelpoiset arvopaperit; ja

6) muut markkinakelpoiset välineet ja rahoitusomaisuus, mukaan luettuna jalometalliharkot;

G) osallistuminen asiamiehenä (julkisesti tai yksityisesti) kaiken tyyppisten arvopapereiden liikkeeseenlaskuun, myös merkintävastuuseen ja sijoitukseen, ja liikkeeseenlaskuun liittyvien palvelujen tarjoaminen;

H) välitystoiminta rahamarkkinoilla;

I) varainhoito, kuten käteisvarojen tai arvopaperisalkun hoito, kaiken tyyppinen yhteissijoitusten hoito, eläkerahastojen hoito, arvopapereiden talletus- ja notariaattipalvelut;

J) rahoitusvaroihin kuten arvopapereihin, johdannaistuotteisiin ja muihin siirtokelpoisiin välineisiin liittyvät maksu- ja selvityspalvelut;

K) taloudellisten tietojen antaminen ja siirto, rahoitukseen liittyvä tietojenkäsittely ja siihen liittyvät ohjelmistot; ja

L) neuvonta, välitys ja muut liitännäisrahoituspalvelut A–K alakohdassa lueteltujen toimintamuotojen osalta, mukaan lukien luottotiedot ja luottotietoanalyysit, investointeihin ja arvopaperisalkkuihin liittyvä tutkimus ja neuvonta, yritysostoihin sekä yritysten uudelleenjärjestelyyn ja strategiaan liittyvä neuvonta;

b) ’rahoituspalvelujen tarjoajalla’ osapuolen luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka haluaa tarjota tai tarjoaa rahoituspalveluja, lukuun ottamatta julkisia elimiä;

c) ’julkisella elimellä’

i) osapuolen julkisia viranomaisia, keskuspankkia tai rahaviranomaista taikka osapuolen omistuksessa tai määräysvallassa olevaa laitosta, jos sen pääasiallisena tehtävänä on hoitaa julkisia tehtäviä tai suorittaa julkishallintoon kuuluvia toimintoja, ei kuitenkaan laitosta, joka pääasiallisesti tarjoaa rahoituspalveluja kaupallisin ehdoin; tai

ii) näiden tehtävien osalta yksityistä elintä, joka hoitaa tehtäviä, joita yleensä hoitaa keskuspankki tai rahaviranomainen;

d) ’uudella rahoituspalvelulla’ luonteeltaan rahoitukseen liittyvää palvelua, jota mikään rahoituspalvelujen tarjoaja ei tarjoa osapuolen alueella mutta jota tarjotaan toisen osapuolen alueella, mukaan lukien palvelut, jotka liittyvät olemassa oleviin ja uusiin tuotteisiin tai tuotteen toimitustapaan; ja

e) ’itsesääntelyorganisaatiolla’ valtiosta riippumatonta elintä, mukaan lukien arvopaperi- tai futuuripörssiä tai arvopaperi- tai futuurimarkkinoita, selvitystoimistoa tai muuta organisaatiota tai yhdistystä, joka käyttää omaa tai sille valtion-, alue- tai paikallishallinnolta taikka viranomaisilta siirrettyä sääntely- tai valvontavaltaa rahoituspalvelujen tarjoajiin nähden.

10.64 ARTIKLA

Vakauden ja luotettavuuden turvaamista koskeva poikkeus

1. Tämän sopimuksen määräykset eivät estä osapuolia ottamasta käyttöön tai pitämästä voimassa toimenpiteitä toiminnan vakauteen liittyvistä syistä esimerkiksi

a) suojellakseen sijoittajia, tallettajia, vakuutuksenottajia tai henkilöitä, joiden omaisuudenhoidosta vastaa rahoituspalvelujen tarjoaja; tai

b) varmistaakseen osapuolen rahoitusjärjestelmän luotettavuuden ja vakauden.

2. Jos tällaiset toimenpiteet eivät ole tämän sopimuksen määräysten mukaisia, niitä ei saa käyttää keinona välttää osapuolelle sopimuksen mukaisesti kuuluvia sitoumuksia tai velvoitteita.

10.65 ARTIKLA

Tietojen paljastaminen

Tämän sopimuksen määräyksiä ei saa tulkita siten, että osapuoli olisi velvoitettu paljastamaan yksittäisten kuluttajien liiketoimiin ja tileihin liittyviä tietoja tai julkisten elinten hallussa olevia luottamuksellisia tai yksityisiä tietoja.

10.66 ARTIKLA

Kansainväliset standardit

1. Kumpikin osapuoli ottaa asianmukaisesti huomioon sen varmistamisen, että rahoituspalvelualan sääntelyä ja valvontaa sekä veropetosten ja veronkierron torjuntaa rahoituspalvelujen alalla koskevat kansainvälisesti sovitut normit pannaan täytäntöön ja että näitä normeja sovelletaan sen alueella. Tällaisia kansainvälisesti sovittuja normeja ovat muun muassa standardit, joita ovat hyväksyneet G20-ryhmä, finanssimarkkinoiden vakauden valvontaryhmä, Baselin pankkivalvontakomitea (etenkin ”Core Principle for Effective Banking Supervision”– pankkivalvonnassa noudatettavat perusperiaatteet), kansainvälinen vakuutusvalvojien järjestö (etenkin ”Insurance Core Principles” – vakuutusalan perusperiaatteet), kansainvälinen arvopaperimarkkinavalvojien yhteisö (etenkin ”Objectives and Principles of Securities Regulation” – arvopaperikaupan sääntelyn tavoitteet ja periaatteet), rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastainen toimintaryhmä sekä verotusta koskevaa avoimuutta ja tietojenvaihtoa käsittelevä maailmanlaajuinen foorumi.

2. Osapuolet pyrkivät tekemään yhteistyötä ja vaihtamaan tietoja kansainvälisten standardien kehittämisestä.

10.67 ARTIKLA

Osapuolen alueella uudet rahoituspalvelut

1. Kumpikin osapuoli sallii alueelleen sijoittautuneen toisen osapuolen rahoituspalvelujen tarjoajan tarjota uusia rahoituspalveluja, jos se sallisi omien rahoituspalvelujen tarjoajiensa tarjota niitä oman lainsäädäntönsä mukaisesti samanlaisissa tilanteissa, sillä edellytyksellä, että uusi rahoituspalvelu ei edellytä uutta lainsäädäntöä tai nykyisen lainsäädännön muuttamista. Tätä ei sovelleta toisen osapuolen rahoituspalvelujen tarjoajien sivuliikkeisiin, jotka on perustettu osapuolen alueelle.

2. Osapuoli voi määrätä sen institutionaalisen ja oikeudellisen muodon, jonka kautta palvelua voidaan tarjota, ja se voi vaatia lupaa palvelun tarjoamiseen. Jos lupa vaaditaan, päätös siitä on tehtävä kohtuullisen ajan kuluessa, ja lupa voidaan evätä vain toiminnan vakauden ja luotettavuuden turvaamiseen liittyvistä syistä.

10.68 ARTIKLA

Itsesääntelyelimet

Kun osapuoli edellyttää toisen osapuolen rahoituspalvelujen tarjoajalta liittymistä tai osallistumista tai pääsyä johonkin itsesääntelyelimeen, jotta se voi tarjota rahoituspalveluja kyseisen osapuolen alueella, osapuoli varmistaa, että kyseinen itsesääntelyelin noudattaa 10.6 artiklan (Kansallinen kohtelu), 10.7 artiklan (Suosituimmuuskohtelu), 10.16 artiklan (Kansallinen kohtelu) ja 10.17 artiklan (Suosituimmuuskohtelu) mukaisia velvollisuuksia.

10.69 ARTIKLA

Selvitys- ja maksujärjestelmät

Niillä ehdoilla ja edellytyksillä, joilla myönnetään kansallinen kohtelu, kumpikin osapuoli sallii alueelleen sijoittautuneille toisen osapuolen rahoituspalvelujen tarjoajille pääsyn julkisten elinten ylläpitämiin maksu- ja selvitysjärjestelmiin sekä sellaisiin virallisiin rahoitus- ja jälleenrahoitusmahdollisuuksiin, jotka ovat käytettävissä tavanomaisen liiketoiminnan yhteydessä. Tällä artiklalla ei anneta pääsyä osapuolen viimekäden rahoitusmahdollisuuksiin (”lender of last resort”).

6 ALAJAKSO

KANSAINVÄLISET MERILIIKENNEPALVELUT

10.70 ARTIKLA

Soveltamisala ja määritelmät

1. Tässä alajaksossa vahvistetaan kansainvälisten meriliikennepalvelujen tarjoamista koskevan sääntelykehyksen periaatteet tämän luvun B jakson (Sijoitusten vapauttaminen), C jakson (Rajat ylittävä palvelukauppa) ja D jakson (Luonnollisten henkilöiden maahantulo ja tilapäinen oleskelu liiketoimintaa varten) mukaisesti, ja sitä sovelletaan osapuolen toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat kansainvälisten meriliikennepalvelujen kauppaan. Tätä alajaksoa ei sovelleta 10.10 artiklan (Poikkeavat toimenpiteet) tai 10.18 artiklan (Poikkeavat toimenpiteet) mukaisesti hyväksyttyjen tai voimassa pidettyjen toimenpiteiden poikkeaviin näkökohtiin.

2. Tässä alajaksossa ja tämän luvun B jaksossa (Sijoitusten vapauttaminen), C jaksossa (Rajat ylittävä palvelukauppa) ja D jaksossa (Luonnollisten henkilöiden maahantulo ja tilapäinen oleskelu liiketoimintaa varten) tarkoitetaan

a) ’konttiasema- ja varastopalveluilla’ konttien säilyttämistä joko satama-alueilla tai sisämaassa niiden pakkaamiseksi, purkamiseksi ja korjaamiseksi sekä niiden saattamiseksi liikennekelpoisiksi;

b) ’tulliselvityksellä’ toimia, jotka koostuvat rahdin tuontiin, vientiin tai kauttakuljetukseen liittyvien tullimuodollisuuksien täyttämisestä toisen osapuolen puolesta riippumatta siitä, onko tämä palvelu kyseisen palvelujen tarjoajan päätoimi vai sen päätoimialaa tavallisesti täydentävä muu toimintamuoto;

c) ’ovelta ovelle -kuljetuksella’ tai ’multimodaalisella kuljetuksella’ rahdin kuljettamista ainoastaan yhdellä kuljetusasiakirjalla käyttäen useampaa kuin yhtä kuljetusmuotoa ja siten, että kuljetukseen sisältyy kansainvälinen meriosuus;

d) ’syöttöliikennepalveluilla’ kansainvälisen rahdin esi- ja jatkokuljetusta meriteitse, mukaan lukien konttien, kappaletavaran ja kuivan tai nestemäisen irtorahdin kuljetus, osapuolen alueella sijaitsevien satamien välillä, kansainvälistä rahtia ”matkalla” ohjattuna määränpäähän tai tulossa lastaussatamasta kyseisen osapuolen alueen ulkopuolella;

e) ’huolintapalveluilla’ laivauksen järjestämistä ja seurantaa laivaajan puolesta hankkimalla kuljetuspalveluja oheispalveluineen, laatimalla asiakirjoja ja toimittamalla liiketoimintaa koskevia tietoja;

f) ’kansainvälisellä rahdilla’ rahtia, jota kuljetetaan yhden osapuolen sataman ja toisen osapuolen tai kolmannen maan sataman välillä, tai eri jäsenvaltioiden satamien välillä;

g) ’kansainvälisillä meriliikennepalveluilla’ matkustajien tai rahdin kuljettamista merialuksilla osapuolen sataman ja toisen osapuolen tai kolmannen maan sataman välillä sekä suoraa sopimusta muiden liikennepalvelujen tarjoajien kanssa ovelta ovelle -kuljetuksen tai multimodaalisen kuljetuksen tarjoamiseksi yhdellä kuljetusasiakirjalla mutta ei tällaisten muiden liikennepalvelujen tarjoamisoikeutta;

h) ’varustamon edustajan palveluilla’ yhden tai useamman linja- tai laivanvarustamon kaupallisten etujen edustamista tietyllä maantieteellisellä alueella seuraavissa tarkoituksissa:

i) meriliikenteen ja siihen liittyvien oheispalvelujen markkinointiin ja myyntiin liittyvät toimet hinnoittelusta laskutukseen sekä konossementtien laatiminen varustamoiden puolesta, tarvittavien oheispalvelujen ostaminen ja jälleenmyynti, asiakirjojen laatiminen ja liiketoimintaa koskevien tietojen toimittaminen;

ii) aluksen satamassakäynnin järjestäminen tai rahdin haltuunotto tarvittaessa varustamon puolesta;

i) ’meriliikenteen liitännäispalveluilla’ meriliikenteen lastinkäsittelypalveluita, tulliselvityspalveluita, konttiasema- ja varastopalveluita, varustamon edustajan palveluita ja meriliikenteen huolintapalveluita; ja

j) ’meriliikenteen lastinkäsittelypalveluilla’ ahtausyritysten, myös terminaalien operaattoreiden, harjoittamaa toimintaa, mutta siihen ei sisälly satamatyöläisten välitön toiminta, jos tällainen työvoima on järjestetty ahtausyrityksistä tai terminaalien operaattoriyrityksistä riippumattomasti. Tähän sisältyvät seuraavien vaiheiden järjestely ja valvonta:

i) lastin lastaaminen alukseen tai purkaminen aluksesta;

ii) lastin kiinnittäminen tai irrottaminen; ja

iii) lastin vastaanottaminen tai toimittaminen ja säilyttäminen ennen laivausta tai purkamisen jälkeen.

10.71 ARTIKLA

Velvollisuudet

1. Kumpikin osapuoli panee täytäntöön rajoittamattoman pääsyn kansainvälisille meriliikennemarkkinoille ja meriliikenteeseen kaupallisin ja syrjimättömin ehdoin

a) myöntämällä toisen osapuolen lipun alla purjehtiville tai toisen osapuolen palveluntarjoajien liikennöimille aluksille yhtä edullisen kohtelun kuin omille aluksilleen muun muassa seuraavien osalta:

i) satamiin pääsy;

ii) satamien infrastruktuurin ja palvelujen käyttö;

iii) meriliikenteen liitännäispalvelujen käyttö;

iv) niihin liittyvät palkkiot ja maksut; ja

v) tullipalvelut ja laituripaikat sekä lastausta ja purkamista varten osoitettavat tilat ja välineet;

b) sallimalla toisen osapuolen kansainvälisten meriliikennepalvelujen tarjoajien sijoittautumisen alueelleen ja toiminnan alueellaan yhtä edullisin edellytyksin kuin ne, jotka se myöntää omille palveluntarjoajilleen;

c) antamalla toisen osapuolen kansainvälisten meriliikennepalvelujen tarjoajien saataville kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin seuraavat palvelut satamissaan: luotsaus; hinaus ja vetoapu; muonitus; polttoaineen ja veden toimitus; jätehuolto ja painolastin hävittäminen; satamakapteenipalvelut; navigointiapu; korjausvälineet hätätapauksia varten; ankkuripaikka; laituripaikka ja alusten kiinnityspalvelut; sekä alusten käytön kannalta ratkaisevan tärkeät maissa sijaitsevat palvelut, mukaan luettuna viestintä-, vesi- ja sähköpalvelut;

d) sallimalla toisen osapuolen kansainvälisten meriliikennepalvelujen tarjoajien, tarvittaessa toimivaltaisen viranomaisen luvalla, siirtää omistamiaan tai vuokraamiaan tyhjiä kontteja, joita ei kuljeteta lastina maksua vastaan, Uuden-Seelannin satamien välillä tai jäsenvaltion satamien välillä; ja

e) sallimalla toisen osapuolen kansainvälisten meriliikennepalvelujen tarjoajien tarjota syöttöliikennepalveluja Uuden-Seelannin satamien välillä tai jäsenvaltion satamien välillä tarvittaessa toimivaltaisen viranomaisen luvalla.

2. Soveltaessaan 1 kohdan a ja b alakohtaa osapuolet

a) eivät ota käyttöön tulevissa, kolmansien maiden kanssa meriliikennepalveluista tehtävissä sopimuksissa lastinjakojärjestelyjä, mukaan lukien kuivan ja nestemäisen irtolastin kuljetukset ja linjaliikenne;

b) lopettavat kohtuullisen ajan kuluessa kaikki a alakohdassa tarkoitetut olemassa olevat lastinjakojärjestelyt, joita on aiemmissa sopimuksissa; ja

c) eivät ota käyttöön tai pidä voimassa hallinnollisia, teknisiä tai muita toimenpiteitä, jotka voisivat peitellysti rajoittaa kansainvälisten meriliikennepalvelujen vapaata tarjoamista tai joilla voisi olla samankaltaisissa olosuhteissa mielivaltaisia tai perusteettomasti syrjiviä vaikutuksia.

11 LUKU

PÄÄOMANLIIKKEET, MAKSUT JA SIIRROT

11.1 ARTIKLA

Maksut ja siirrot

Kumpikin osapuoli sallii vapaasti vaihdettavassa valuutassa ja Kansainvälistä valuuttarahastoa koskevan sopimuksen asiaankuuluvien määräysten mukaisesti kaikki vaihtotaseeseen liittyvät maksut ja siirrot, jotka kuuluvat tämän sopimuksen soveltamisalaan.

11.2 ARTIKLA

Pääomanliikkeet

Kumpikin osapuoli sallii maksutaseen pääoma- ja rahoitustasetta koskevien suoritusten osalta pääomien vapaan liikkuvuuden investointien ja muiden liiketoimien vapauttamiseksi 10 luvun (Sijoitusten vapauttaminen ja palvelujen kauppa) mukaisesti.

11.3 ARTIKLA

Pääomanliikkeitä, maksuja ja siirtoja koskevien säädösten ja määräysten soveltaminen

1. Edellä olevien 11.1 artiklan (Maksut ja siirrot) ja 11.2 artiklan (Pääomanliikkeet) ei saa tulkita estävän osapuolta soveltamasta säädöksiään ja määräyksiään, jotka koskevat

a) konkurssia, maksukyvyttömyyttä tai velkojien oikeuksien suojelua;

b) arvopapereiden tai johdannaisten, kuten futuurien tai optioiden, tai muiden rahoitusvälineiden liikkeeseenlaskua, niillä käytävää kauppaa tai niiden välittämistä;

c) pääomanliikkeitä, maksuja tai siirtoja koskevia rahoitustietoja tai kirjanpitoa, kun se on tarpeen lain täytäntöönpanon valvonnan tai rahoitusalan sääntelyviranomaisten avustamiseksi;

d) rikoksia tai harhaanjohtavia tai vilpillisiä toimintatapoja;

e) sen varmistamista, että hallinnollisissa tai oikeudellisissa menettelyissä annettuja määräyksiä tai päätöksiä noudatetaan; tai

f) sosiaaliturvaa, julkisia eläkejärjestelmiä tai pakollisia säästöohjelmia.

2. Osapuoli ei saa soveltaa 1 kohdassa tarkoitettuja säädöksiä ja määräyksiä mielivaltaisella tai syrjivällä tavalla tai tavalla, joka merkitsisi pääomanliikkeiden, maksujen tai siirtojen peiteltyä rajoittamista.

12 LUKU

DIGITAALINEN KAUPPA

A JAKSO

YLEISET MÄÄRÄYKSET

12.1 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tätä lukua sovelletaan osapuolen toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat sähköisin välinein käytävään kauppaan.

2. Tätä lukua ei sovelleta seuraaviin:

a) audiovisuaalialan palvelut;

b) osapuolen hallussa tai sen puolesta hallussa olevat tai käsitellyt tiedot tai niihin liittyvät toimenpiteet, mukaan lukien niiden keräämiseen liittyvät toimenpiteet; ja

c) Uuden-Seelannin käyttöön ottamat tai voimassa pitämät toimenpiteet, joita se pitää tarpeellisina maorien oikeuksien, etujen, velvollisuuksien ja vastuiden suojelemiseksi tai edistämiseksi[1] tämän luvun soveltamisalaan kuuluvissa asioissa, mukaan lukien Waitangin sopimuksesta (te Tiriti o Waitangi) johtuvien Uuden-Seelannin velvollisuuksien täyttäminen sillä edellytyksellä, että tällaisia toimenpiteitä ei käytetä keinona toisen osapuolen henkilöiden mielivaltaiseen tai perusteettomaan syrjintään tai sähköisin keinoin käytävän kaupan peiteltyyn rajoittamiseen. 26 lukua (Riitojen ratkaiseminen) ei sovelleta Waitangin sopimuksen (te Tiriti o Waitangi) tulkintaan, mukaan lukien siitä johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien luonne.

12.2 ARTIKLA

Määritelmät

1. Tässä luvussa sovelletaan 10 luvun (Sijoitusten vapauttaminen ja palvelujen kauppa) 10.3 artiklassa (Määritelmät) vahvistettuja määritelmiä.

[1] Selkeyden vuoksi todetaan, että maorien oikeuksiin, etuihin, velvollisuuksiin ja vastuisiin kuuluvat maorien tietämykseen (mātauranga Māori) liittyvät oikeudet, edut, velvollisuudet ja vastuut.

2. Tässä luvussa sovelletaan 10.47 artiklan (Määritelmät) ensimmäisen kohdan i alakohdassa olevaa ’yleisen telepalvelun’ määritelmää.

3. Tässä luvussa tarkoitetaan

a) ’kuluttajalla’ ketä tahansa luonnollista henkilöä, joka käyttää yleistä telepalvelua muihin kuin ammatillisiin tarkoituksiin;

b) ’digitaalisella hankinnalla’ sähköistä hankintaa;

c) ’suoramarkkinointiviestinnällä’ mitä tahansa kaupallisen mainonnan muotoa, jossa henkilö lähettää markkinointiviestejä suoraan käyttäjälle yleisen telepalvelun kautta, ja se kattaa vähintään sähköpostin sekä teksti- ja multimediaviestit (SMS ja MMS);

d) ’sähköisellä todentamisella’ sähköistä prosessia tai toimea, jonka avulla voidaan varmistaa

   i) henkilön sähköinen tunnistaminen; tai

   ii) sähköisessä muodossa olevan tiedon alkuperä ja eheys;

e) ’sähköisellä laskutuksella’ tai ’e-laskutuksella’ toimittajien ja ostajien välistä automatisoitua laskujen luomista, vaihtoa ja käsittelyä jäsennellyssä digitaalisessa muodossa;

f) ’sähköisellä leimalla’ sähköisessä muodossa olevaa, oikeushenkilön käyttämää tietoa, joka on liitetty tai joka loogisesti liittyy muuhun sähköisessä muodossa olevaan tietoon tällaisen muun tiedon alkuperän ja eheyden varmistamiseksi;

g) ’sähköisellä allekirjoituksella’ sähköisessä muodossa olevaa tietoa, joka on liitetty tai joka loogisesti liittyy muuhun sähköisessä muodossa olevaan tietoon,

i) jota voidaan käyttää allekirjoittajan tunnistamiseen suhteessa muuhun sähköisessä muodossa olevaan tietoon; ja

ii) jota allekirjoittaja käyttää sähköisessä muodossa olevan muun tiedon hyväksymiseen[1];

h) ’internetyhteyspalvelulla’ yleistä telepalvelua, joka tarjoaa yhteyden internetiin ja sitä kautta käytännöllisesti katsoen kaikkiin internetin päätepisteisiin riippumatta käytetystä verkkoteknologiasta ja päätelaitteesta;

i) ’henkilötiedoilla’ tunnistettua tai tunnistettavissa olevaa luonnollista henkilöä koskevia tietoja;

j) ’kaupan hallinnointia koskevalla asiakirjalla’ osapuolen myöntämää tai valvomaa lomaketta, joka tuojan tai viejän on täytettävä tai joka on täytettävä tuojan tai viejän puolesta tavaroiden tuonnin tai viennin yhteydessä; ja

k) ’käyttäjällä’ mitä tahansa henkilöä, joka käyttää yleistä telepalvelua.

---

[1] Selkeyden vuoksi todetaan, että mikään tässä määritelmässä ei estä osapuolta soveltamasta suurempaa oikeusvaikutusta sähköiseen allekirjoitukseen, joka täyttää tietyt vaatimukset, kuten sen, että tietoja ei ole muutettu, tai että allekirjoittajan henkilöllisyys todennetaan.

12.3 ARTIKLA

Sääntelyvalta

Osapuolet vahvistavat kummankin osapuolten oikeuden toteuttaa alueillaan sääntelyä oikeutettujen politiikan tavoitteiden saavuttamiseksi, joita ovat esimerkiksi ihmisten, eläinten tai kasvien elämän tai terveyden suojelu, sosiaalipalvelut, julkinen koulutus, turvallisuus, ympäristö, mukaan lukien ilmastonmuutos, julkinen moraali, sosiaalinen suojelu tai kuluttajansuoja, eläinten hyvinvointi, yksityisyyden suoja ja tietosuoja sekä kulttuurisen monimuotoisuuden edistäminen ja suojelu, sekä Uuden-Seelannin tapauksessa maorien oikeuksien, etujen, velvollisuuksien ja velvoitteiden edistäminen tai suojelu.

B JAKSO

RAJAT YLITTÄVÄT TIETOVIRRAT JA HENKILÖTIETOJEN SUOJA

12.4 ARTIKLA

Rajat ylittävät tietovirrat

1. Osapuolet ovat sitoutuneet varmistamaan rajat ylittävät tietovirrat helpottaakseen kaupankäyntiä digitaalitaloudessa ja tunnustavat, että kummallakin osapuolella voi tältä osin olla omat sääntelyvaatimuksensa.

2. Tämän vuoksi osapuoli ei saa rajoittaa rajat ylittäviä tietovirtoja osapuolten välillä tämän luvun soveltamisalaan kuuluvan toiminnan yhteydessä

a) edellyttämällä osapuolen alueella sijaitsevien laskentakeskusten tai verkkoelementtien käyttöä tietojen käsittelyyn, myöskään edellyttämällä osapuolen alueella sertifioitujen tai hyväksyttyjen laskentakeskusten tai verkkoelementtien käyttöä;

b) edellyttämällä tietojen sijaintia sen alueella;

c) kieltämällä tietojen tallentaminen tai käsittely toisen osapuolen alueella; tai

d) asettamalla tiedon rajatylittävän siirtämisen ehdoksi laskentakeskusten tai verkkoelementtien käyttö osapuolen alueella tai tietojen säilyttämisen osapuolen alueella.

3. Selkeyden vuoksi todetaan, että osapuolet ymmärtävät, että mikään tässä artiklassa ei estä osapuolia ottamasta käyttöön tai pitämästä voimassa toimenpiteitä 25.1 artiklan (Yleiset poikkeukset) mukaisesti, jotta voidaan saavuttaa kyseisessä artiklassa tarkoitetu6 yleisen edun mukaiset tavoitteet, joita on tämän artiklan soveltamiseksi tarvittaessa tulkittava siten, että otetaan huomioon digitaaliteknologian kehittyvä luonne. Edellinen virke ei vaikuta tämän sopimuksen muiden poikkeusten soveltamiseen tähän artiklaan.

4. Osapuolet seuraavat tämän artiklan täytäntöönpanoa ja arvioivat sen toimivuutta kolmen vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta, elleivät osapuolet toisin sovi. Osapuoli voi myös milloin tahansa ehdottaa toiselle osapuolelle tämän artiklan tarkistamista. Tällaiseen pyyntöön on suhtauduttava myötämielisesti.

5. Edellä 4 kohdassa tarkoitetun tarkistuksen yhteydessä ja, kun Waitangi-tuomioistuimen 19 päivänä marraskuuta 2021 päivätty raportti Wai 2522 on julkaistu, Uusi-Seelanti

a) vahvistaa kykenevänsä edelleen tukemaan ja edistämään maorien etuja tämän sopimuksen puitteissa; ja

b) vahvistaa aikomuksensa sitoutua maorien osallistumisen edistämiseen, jotta varmistetaan, että 4 kohdassa tarkoitetussa tarkistamisessa otetaan huomioon, että Uuden-Seelannin on edelleen tuettava maoreja heidän oikeuksiensa ja etujensa harjoittamisessa, ja vahvistaa aikomuksensa täyttää Waitangin sopimuksen (te Tiriti o Waitangi) ja sen periaatteiden mukaiset velvollisuutensa.

12.5 ARTIKLA

Henkilötietojen ja yksityisyyden suoja

1. Kumpikin osapuoli tunnustaa, että henkilötietojen ja yksityisyyden suoja on perusoikeus ja että tältä osin korkeatasoiset normit lisäävät kuluttajien luottamusta digitaaliseen kauppaan.

2. Kumpikin osapuoli voi ottaa käyttöön tai pitää voimassa toimenpiteitä, jotka se katsoo asianmukaisiksi henkilötietojen ja yksityisyyden suojan varmistamiseksi, myös hyväksymällä ja soveltamalla henkilötietojen rajatylittävää siirtoa koskevia sääntöjä. Tämän sopimuksen määräykset eivät vaikuta osapuolten toimenpiteillä vahvistettuun henkilötietojen ja yksityisyyden suojaan.

3. Kumpikin osapuoli ilmoittaa toiselle osapuolelle kaikista 2 kohdassa tarkoitetuista toimenpiteistä, jotka se ottaa käyttöön tai pitää voimassa.

4. Kumpikin osapuoli julkaisee digitaalisen kaupan käyttäjille tarjoamaansa henkilötietojen ja yksityisyyden suojaa koskevat tiedot, mukaan lukien seuraavat:

a) se, miten yksilöt voivat käyttää oikeussuojakeinoja, jos henkilötietojen suojaa rikotaan digitaalisessa kaupassa; ja

b) ohjeet ja muut tiedot siitä, miten yritykset noudattavat henkilötietojen ja yksityisyyden suojaa koskevia sovellettavia oikeudellisia vaatimuksia.

C JAKSO

ERITYISET MÄÄRÄYKSET

12.6 ARTIKLA

Sähköisiä siirtoja koskevat tullit

1. Osapuoli ei saa määrätä tulleja osapuolen henkilön ja toisen osapuolen henkilön välisille sähköisille siirroille.

2. Selkeyden vuoksi todetaan, että 1 kohta ei estä osapuolta määräämästä sähköisiä siirtoja koskevia sisäisiä veroja, palkkioita tai muita maksuja sillä edellytyksellä, että tällaiset verot, palkkiot tai maksut määrätään tämän sopimuksen kanssa yhteensopivalla tavalla.

12.7 ARTIKLA

Ei ennakkolupaa

1. Kumpikin osapuoli pyrkii olemaan asettamatta ennakkolupaa koskevaa tai muuta vaikutukseltaan vastaavaa vaatimusta sähköisesti tapahtuvalle palvelujen tarjonnalle.

2. Edellä olevalla 1 kohdalla ei rajoiteta lupajärjestelmiä, jotka eivät koske erityisesti ja yksinomaan sähköisesti tarjottavia palveluita, eikä televiestintäalan sääntöjä.

12.8 ARTIKLA

Sopimusten tekeminen sähköisessä muodossa

Ellei osapuolen säädöksissä ja määräyksissä toisin säädetä, kumpikin osapuoli varmistaa, että

a) sopimukset voidaan tehdä sähköisesti;

b) sopimusten oikeusvaikutus, pätevyys tai täytäntöönpanokelpoisuus ei poistu pelkästään sillä perusteella, että sopimus on tehty sähköisesti; ja

c) sähköisten sopimusten käytölle ei luoda eikä pidetä voimassa muita esteitä.

12.9 ARTIKLA

Sähköinen todentaminen

1. Ellei osapuolen säädöksissä ja määräyksissä toisin säädetä, osapuoli ei saa kieltää sähköisen asiakirjan, sähköisen allekirjoituksen, sähköisen leiman tai sähköisen todentamisen oikeusvaikutuksia tai hyväksyttävyyttä todistusaineistona oikeudellisissa menettelyissä yksinomaan sen perusteella, että se on sähköisessä muodossa.

2. Osapuoli ei saa ottaa käyttöön tai pitää voimassa toimenpiteitä, joilla

a) kielletään sähköisen liiketoimen osapuolia yhdessä määrittämästä asianmukaisia sähköisiä todentamismenetelmiä sähköistä liiketoimeaan varten; tai

b) evätään sähköisten liiketoimien osapuolilta mahdollisuus osoittaa oikeus- tai hallintoviranomaisille, että sähköisen todentamisen käyttö kyseisessä sähköisessä liiketoimessa täyttää sovellettavat oikeudelliset vaatimukset.

3. Sen estämättä, mitä 2 kohdassa määrätään, osapuoli voi vaatia tiettyyn ryhmään kuuluvien sähköisten liiketoimien osalta, että sähköisen todentamisen menetelmän

a) varmentaa sen lainsäädännön mukaisesti akkreditoitu viranomainen; tai

b) että se täyttää tietyt suorituskykyvaatimukset, joiden on oltava objektiivisia, läpinäkyviä ja syrjimättömiä ja liityttävä ainoastaan kyseisten sähköisten liiketoimien ryhmän erityispiirteisiin.

4. Siinä määrin kuin osapuolen säädöksissä tai määräyksissä tästä säädetään, osapuolen on sovellettava 1–3 kohtaa muihin sähköisiin prosesseihin taikka menetelmiin, joilla helpotetaan tai mahdollistetaan sähköisiä liiketoimia, kuten sähköisiin aikaleimoihin tai sähköisiin rekisteröityihin jakelupalveluihin.

12.10 ARTIKLA

Sähköinen laskutus

1. Osapuolet tunnustavat sähköisen laskutuksen standardien merkityksen digitaalisten hankintajärjestelmien keskeisenä osana yhteentoimivuuden ja digitaalisen kaupan tukena ja sen, että tällaisia järjestelmiä voidaan käyttää myös yritysten välisissä ja yritysten ja kuluttajien välisissä sähköisissä liiketoimissa.

2. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sähköiseen laskutukseen liittyvien toimenpiteiden toteuttaminen on sen lainkäyttöalueella suunniteltu tukemaan rajat ylittävää yhteentoimivuutta. Suunnitellessaan sähköiseen laskutukseen liittyviä toimenpiteitä kumpikin osapuoli ottaa tarvittaessa huomioon kansainväliset kehykset, ohjeet tai suositukset, jos niitä on käytössä.

3. Osapuolet pyrkivät jakamaan keskenään sähköiseen laskutukseen ja digitaalisiin hankintajärjestelmiin liittyviä parhaita käytäntöjä.

12.11 ARTIKLA

Lähdekoodin siirto tai sen saanti

1. Osapuolet tunnustavat digitaaliteknologian käytön kasvavan yhteiskunnallisen ja taloudellisen merkityksen sekä tällaisen teknologian turvallisen ja vastuullisen kehittämisen ja käytön merkityksen yleisen luottamuksen lisäämiseksi, myös ohjelmistojen lähdekoodien osalta.

2. Osapuoli ei saa vaatia toisen osapuolen henkilön omistamien ohjelmistojen lähdekoodin siirtämistä tai käyttöä edellytyksenä tällaisten ohjelmistojen tai tällaisia ohjelmistoja sisältävien tuotteiden tuonnille, viennille, jakelulle, myynnille tai käytölle sen alueella tai alueelta.[1]

3. Selkeyden vuoksi todetaan, että 2 kohtaa

a) ei sovelleta ohjelmiston lähdekoodin vapaaehtoiseen siirtämiseen tai sen saannin mahdollistamiseen kaupallisesti toisen osapuolen henkilön toimesta esimerkiksi julkisten hankintojen tai vapaasti neuvotellun sopimuksen yhteydessä; ja

[1] Tällä artiklalla ei estetä osapuolta vaatimasta, että elintärkeissä infrastruktuureissa käytettäviin ohjelmistoihin on pääsy siinä määrin, kuin se on tarpeen kriittisen infrastruktuurin tehokkaan toiminnan varmistamiseksi, jollei luvattoman ilmitulon estämisestä muuta johdu.

b) että se ei vaikuta osapuolen sääntely-, hallinto-, lainvalvonta- tai lainkäyttöelinten oikeuteen vaatia ohjelmiston lähdekoodin muuttamista sellaisten säädöstensä ja määräystensä mukaisiksi, jotka eivät ole ristiriidassa tämän sopimuksen kanssa.

4. Mikään tässä artiklassa ei vaikuta

a) osapuolen sääntelyviranomaisten, lainvalvonta- tai lainkäyttöelinten tai vaatimustenmukaisuuden arviointilaitosten oikeuteen käyttää ohjelmiston lähdekoodia joko ennen tuontia, vientiä, jakelua, myyntiä tai käyttöä tai niiden jälkeen tarkastuksia tai tutkimuksia, täytäntöönpanotoimia tai oikeudellisia menettelyjä varten määrittääkseen osapuolen säädösten ja määräysten mukaisuuden, mukaan lukien syrjimättömyyteen ja puolueellisuuden estämiseen liittyvät säädökset ja määräykset sillä edellytyksellä, että sovelletaan suojatoimia luvattoman ilmitulon estämiseksi;

b) osapuolen kilpailuviranomaisen tai muun asiaankuuluvan elimen vaatimuksiin, jotka koskevat kilpailuoikeuden rikkomisten korjaamista;

c) teollis- ja tekijänoikeuksien suojaamiseen ja noudattamiseen; tai

d) osapuolen oikeuteen toteuttaa toimenpiteitä 14.1 artiklan (Tiettyjen GPA-sopimuksen määräysten sisällyttäminen tähän sopimukseen) 2 kohdan a alakohdan mukaisesti, jonka nojalla GPA-sopimuksen III artikla liitetään tähän sopimukseen ja otetaan osaksi sitä soveltuvin osin.

12.12 ARTIKLA

Kuluttajien luottamus verkossa

1. Kumpikin osapuoli tunnustaa, että on tärkeää lisätä kuluttajien luottamusta digitaaliseen kauppaan, ja ottaa käyttöön tai pitää voimassa toimenpiteitä varmistaakseen digitaaliseen kauppaan osallistuvien kuluttajien tehokkaan suojan, mukaan lukien toimenpiteet, joilla

a) kielletään petolliset ja vilpilliset kaupalliset menettelyt, mukaan lukien harhaanjohtavat kaupalliset menettelyt;

b) vaaditaan tavaroiden toimittajia ja palvelujen tarjoajia toimimaan vilpittömässä mielessä ja noudattamaan rehellistä kauppatapaa, myös kunnioittamalla kuluttajien oikeuksia ei-toivottujen tavaroiden ja palvelujen osalta; ja

c) annetaan kuluttajille mahdollisuus saada hyvitystä heidän oikeuksiensa rikkomisesta, mukaan lukien oikeus oikeussuojakeinoihin, jos maksettuja tavaroita tai palveluja ei ole toimitettu tai tarjottu sopimuksen mukaisesti.

2. Kumpikin osapuoli tarjoaa sähköistä kaupankäyntiin osallistuville kuluttajille vähintään saman tasoisen suojan kuin se, joka osapuolen säädösten, määräysten ja toiminnan suuntaviivojen mukaisesti tarjotaan kuluttajille muutoin kuin sähköisesti käytävässä kaupassa.

3. Osapuolet tunnustavat, että on tärkeää antaa niiden kuluttajansuojavirastoille tai muille asiaankuuluville elimille riittävät täytäntöönpanovaltuudet, ja että näiden kuluttajansuojavirastojen tai muiden asiaankuuluvien elinten yhteistyö on tärkeää kuluttajien suojelemiseksi ja kuluttajien luottamuksen vahvistamiseksi verkkoa kohtaan.

4. Osapuolet tunnustavat edut, joita saadaan rajat ylittävään sähköiseen kaupankäyntiin liittyvien korvausvaatimusten ratkaisemista helpottavista järjestelyistä. Tämän vuoksi osapuolet tarkastelevat vaihtoehtoja tällaisten järjestelyiden käyttöön ottamiseksi niiden välisissä rajat ylittävissä sähköisissä liiketoimissa.

12.13 ARTIKLA

Ei-toivottu suoramarkkinointiviestintä

1. Kumpikin osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa toimenpiteitä, joilla varmistetaan käyttäjien tehokas suoja ei-toivotulta suoramarkkinoinnilta.

2. Kumpikin osapuoli varmistaa, että suoramarkkinointiviestintää ei lähetetä käyttäjille, jotka ovat luonnollisia henkilöitä, paitsi jos he ovat antaneet suostumuksensa tällaisen viestinnän vastaanottamiseen. Suostumus määritellään kummankin osapuolen lainsäädännön mukaisesti.

3. Sen estämättä, mitä 2 kohdassa määrätään, osapuoli sallii henkilöiden, jotka keräävät sen lainsäädännössä asetettujen edellytysten mukaisesti käyttäjän yhteystietoja tavaroiden toimittamisen tai palvelujen tarjoamisen yhteydessä, lähettää kyseiselle käyttäjälle suoramarkkinointiviestintää omista vastaavista tavaroistaan tai palveluistaan.

4. Kumpikin osapuoli varmistaa, että suoramarkkinointiviestintä on selkeästi sellaiseksi tunnistettavissa, siinä ilmaistaan selvästi, kenen puolesta viestit on tehty, ja niihin sisältyy tarvittavat tiedot, joiden perusteella käyttäjät pystyvät maksutta pyytämään viestinnän lopettamista milloin tahansa.

5. Kumpikin osapuoli tarjoaa käyttäjille mahdollisuuden oikeussuojakeinoihin sellaisia suoramarkkinointiviestinnän tarjoajia vastaan, jotka eivät noudata 1–4 kohdan nojalla hyväksyttyjä tai voimassa pidettyjä toimenpiteitä.

12.14 ARTIKLA

Yhteistyö digitaalista kauppaa koskevissa sääntelykysymyksissä

1. Osapuolet vaihtavat digitaalisen kaupan osalta tietoja seuraavista sääntelykysymyksistä:

a) yhteentoimivien sähköisten luottamus- ja todentamispalvelujen tunnustaminen ja helpottaminen;

b) suoramarkkinointiviestinnän kohtelu;

c) kuluttajien suojelu verkossa, mukaan lukien kuluttajien oikeussuojakeinot ja kuluttajien luottamuksen lisääminen;

d) pk-yritysten haasteet sähköisen kaupan yhteydessä;

e) sähköinen hallinto; ja

f) muut digitaalisen kaupan kehittämisen kannalta merkitykselliset asiat.

2. Selkeyden vuoksi todetaan, että tätä määräystä ei sovelleta osapuolen sääntöihin ja suojatoimiin, jotka koskevat henkilötietojen ja yksityisyyden suojaa, mukaan lukien henkilötietojen rajatylittävät siirrot.

3. Osapuolet tekevät tarvittaessa yhteistyötä ja osallistuvat aktiivisesti kansainvälisiin foorumeihin digitaalisen kaupan kehityksen edistämiseksi.

4. Osapuolet tunnustavat, että on tärkeää tehdä yhteistyötä digitaalisen kaupan kannalta merkityksellisissä kyberturvallisuuskysymyksissä.

12.15 ARTIKLA

Paperiton kauppa

1. Jotta rajatylittävälle tavarakaupalle voitaisiin luoda paperiton toimintaympäristö, osapuolet tunnustavat, että on tärkeää poistaa tavaroiden tuontiin, vientiin tai kauttakuljetukseen tarvittavat paperilomakkeet ja -asiakirjat. Tätä varten osapuolia kannustetaan tapauksen mukaan poistamaan paperilomakkeet ja -asiakirjat ja siirtymään tietopohjaisissa muodoissa olevien lomakkeiden ja asiakirjojen käyttöön.

2. Kumpikin osapuoli pyrkii saattamaan kaupan hallinnointia koskevat asiakirjat, jotka se antaa tai joita se valvoo tai joita edellytetään tavanomaisessa kaupankäynnissä, yleisön saataville sähköisessä muodossa. Tätä kohtaa sovellettaessa ilmaisu ’sähköinen muoto’ sisältää automaattiseen tulkintaan ja sähköiseen käsittelyyn ilman ihmisten osallistumista soveltuvat esitysmuodot sekä digitoidut kuvat ja lomakkeet.

3. Kumpikin osapuoli pyrkii hyväksymään kaupan hallinnointia koskevien asiakirjojen sähköiset versiot tällaisten asiakirjojen paperiversioita oikeudellisesti vastaaviksi.

4. Osapuolet pyrkivät tekemään kahdenvälisesti ja kansainvälisillä foorumeilla yhteistyötä kaupan hallinnointia koskevien asiakirjojen sähköisten versioiden hyväksymisen tehostamiseksi.

5. Laatiessaan aloitteita, joilla mahdollistetaan paperiton kaupankäynti, kumpikin osapuoli pyrkii ottamaan huomioon kansainvälisten järjestöjen sopimat menetelmät.

12.16 ARTIKLA

Avoin pääsy internetiin

Osapuolet tunnustavat hyödyt, joita niiden alueella olevat käyttäjät saavat kummankin osapuolen sovellettavien toimintalinjojen, säädösten ja määräysten mukaisesti, kun he voivat

a) päästä valitsemiinsa internetissä saatavilla oleviin palveluihin ja sovelluksiin ja jaella ja käyttää niitä kohtuullisen verkonhallinnan asettamissa rajoissa, joilla ei estetä tai hidasteta liikennettä kaupallisista syistä;

b) liittää valitsemansa laitteet internetiin sillä edellytyksellä, että tällaiset laitteet eivät vahingoita verkkoa; ja

c) saada tietoa käyttämänsä internetin liityntäpalvelujen tarjoajan verkonhallintakäytännöistä.

13 LUKU

ENERGIA JA RAAKA-AINEET

13.1 ARTIKLA

Tavoitteet

Tämän luvun tavoitteena on helpottaa osapuolten välistä kauppaa ja sijoituksia uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian tuotannon ja raaka-aineiden kestävän tuotannon edistämiseksi, kehittämiseksi ja lisäämiseksi, myös käyttämällä vihreää teknologiaa.

13.2 ARTIKLA

Periaatteet

1. Kummallakin osapuolella on täysivaltainen oikeus päättää, ovatko sen alueet sekä sen saaristo- ja aluevedet, talousvyöhykkeet ja mannerjalusta käytettävissä energiatuotteiden ja raaka-aineiden etsintää ja tuotantoa varten.

2. Kumpikin osapuoli pidättää itsellään oikeuden ottaa käyttöön, pitää voimassa ja panna täytäntöön toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen energiatuotteiden ja raaka-aineiden saannin turvaamiseksi ja jotka ovat tämän sopimuksen mukaisia.

13.3 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä luvussa tarkoitetaan:

a) ’luvalla’ lupaa, toimilupaa, käyttöoikeutta tai vastaavaa hallinnollista tai sopimusoikeudellista asiakirjaa, jolla osapuolen toimivaltainen viranomainen myöntää yhteisölle luvan harjoittaa tiettyä taloudellista toimintaa sen alueella;

b) ’tasehallinnalla’ kaikilla aikaväleillä toteutettavia toimia ja prosesseja, joilla verkonhaltija jatkuvasti varmistaa, että sähköjärjestelmän taajuus pysyy etukäteen määritellyllä stabiilisuusalueella ja että vaaditun laadun edellyttämää reservien määrää noudatetaan;

c) ’energiatuotteilla’ tavaroita, joista energiaa tuotetaan ja jotka on lueteltu vastaavan HS-koodin mukaisesti liitteessä 13 (Energiatuotteiden, hiilivetyjen ja raaka-aineiden luettelot);[1]

d) ’hiilivedyillä’ tavaroita, jotka on lueteltu vastaavassa HS-järjestelmässä liitteessä 13 (Energiatuotteiden, hiilivetyjen ja raaka-aineiden luettelot);

[1] Selkeyden vuoksi todetaan, että termi ’energiatuotteet’ ei sisällä muita maa-, metsä- tai kalataloustuotteita kuin biokaasun tai biopolttoaineet.

e) ’raaka-aineilla’ aineita, joita käytetään teollisuustuotteiden valmistuksessa ja jotka on lueteltu vastaavassa HS-järjestelmässä liitteessä 13 (Energiatuotteiden, hiilivetyjen ja raaka-aineiden luettelot)[1];

f) ’uusiutuvalla sähköllä’ uusiutuvista energialähteistä tuotettua sähköä;

g) ’uusiutuvalla energialla’ energiaa, joka on tuotettu aurinko-, tuuli-, vesi- ja maalämpölähteistä ja biologisista ja valtamerilähteistä sekä muista ympäristön lähteistä, kun alkuperäinen energialähde on uusiutuva;

h) ’standardilla ’ kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen liitteessä 1 määriteltyä standardia; ja

i) ’teknisellä määräyksellä’ kaupan teknisiä esteitä koskevan sopimuksen liitteessä 1 määriteltyä teknistä määräystä.

13.4 ARTIKLA

Tuonti- ja vientimonopolit

Osapuoli ei nimeä tai pidä voimassa nimettyjä tuonti- tai vientimonopoleja. Tässä artiklassa tarkoitetaan tuonti- tai vientimonopolilla yksinoikeutta tai osapuolen jollekin yhteisölle myöntämää yksinomaista lupaa tuoda energiatuotteita tai raaka-aineita toisesta osapuolesta tai viedä energiatuotteita tai raaka-aineita toiseen osapuoleen[2].

---

1 Selkeyden vuoksi todetaan, että termi ’raaka-aineet’ ei sisällä muita maa-, metsä- tai kalataloustuotteita.

2 Selkeyden vuoksi todetaan, että tällä artiklalla ei rajoiteta 10 luvun (Sijoitusten vapauttaminen ja palvelujen kauppa) soveltamista eikä siihen sisälly teollis- ja tekijänoikeuden myöntämisestä johtuvaa oikeutta.

13.5 ARTIKLA

Viennissä sovellettavat hinnat

Osapuoli ei saa millään toimenpiteellä, kuten toimiluvilla tai vähimmäishintaa koskevilla vaatimuksilla, asettaa toisen osapuolen alueelle vietäville energiatuotteille tai raaka-aineille korkeampaa hintaa kuin se, mikä tällaisista energiatuotteista tai raaka-aineista veloitetaan silloin, kun ne on tarkoitettu kotimarkkinoille.

13.6 ARTIKLA

Kotimaan hinta

Kumpikin osapuoli pyrkii varmistamaan, että sähköenergian ja maakaasun tukkuhinnat heijastavat todellista tarjontaa ja kysyntää. Jos osapuoli päättää säännellä energiatuotteiden tai raaka-aineiden kotimaisten toimitusten hintaa, jäljempänä ’säännellyt hinnat’, se voi tehdä niin ainoastaan oikeutetun yleisen edun mukaisen tavoitteen saavuttamiseksi ja ainoastaan määräämällä säännellyn hinnan, joka on selkeästi määritelty, läpinäkyvä, syrjimätön ja oikeasuhteinen.

13.7 ARTIKLA

Energiatuotteiden ja raaka-aineiden etsintää ja tuotantoa koskeva lupa

1. Jos osapuoli edellyttää lupaa hiilivetyjen, sähkön tai raaka-aineiden etsintään tai tuotantoon, kyseisen osapuolen on

a) myönnettävä tällainen lupa 10.33 artiklassa (Objektiivisuus, puolueettomuus ja riippumattomuus) ja 10.34 artiklassa (Julkaiseminen ja saatavilla oleva tieto) vahvistettujen edellytysten ja menettelyjen mukaisesti; ja

b) varmistettava avoin menettely lupien myöntämistä varten ja julkaistava ainakin lupatyyppi ja asianomainen alue tai sen osa siten, että luvasta mahdollisesti kiinnostuneet hakijat voivat toimittaa hakemuksia.

2. Osapuoli voi myöntää lupia noudattamatta 10.34 artiklassa (Julkaiseminen ja saatavilla oleva tieto) ja tämän artiklan 1 kohdan b alakohdassa vahvistettuja edellytyksiä ja menettelyjä seuraavissa hiilivetyihin liittyvissä tapauksissa:

a) alueeseen on sovellettu 10.34 artiklan (Julkaiseminen ja saatavilla oleva tieto) ja tämän artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaista aiempaa menettelyä, joka ei ole johtanut luvan myöntämiseen;

b) alue on pysyvästi käytettävissä etsintää tai tuotantoa varten; tai

c) myönnetystä luvasta on luovuttu ennen sen voimassaolon päättymistä.

3. Osapuoli voi edellyttää, että taho, jolle on myönnetty valtuutus, maksaa rahoitusosuuden tai luontoissuorituksen.[1] Osuus tai suoritus on vahvistettava tavalla, joka ei vaikuta luvan saaneen tahon johtamis- ja päätöksentekomenettelyyn.

4. Kummankin osapuolen on varmistettava, että hakijalle ilmoitetaan hakemuksen hylkäämisen perustelut, jotta hakija voi tarvittaessa käyttää muutoksenhakua tai uudelleentarkastelua koskevia menettelyjä. Muutoksenhaku- tai uudelleentarkastelumenettelyt on julkistettava etukäteen.

13.8 ARTIKLA

Ympäristövaikutusten arviointi

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen säädökset ja määräykset edellyttävät ympäristövaikutusten arviointia energiatuotteiden tai raaka-aineiden tuotantoon liittyvästä toiminnasta, jos tällaisella toiminnalla voi olla merkittäviä ympäristövaikutuksia.

[1] Selkeyden vuoksi todetaan, että tässä kohdassa käytettyihin termeihin ’rahoitusosuus’ tai ’luontoissuoritus’ eivät sisälly vakuudet tai maksut, joita vaaditaan, jotta kyseinen taho täyttäisi velvollisuuden rahoittaa ja suorittaa käytöstä poistoa, tai vakuudet tai maksut, joita edellytetäänkäytöstä poiston jälkeisiä toimia varten.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitetun ympäristövaikutusten arvioinnin osalta kummankin osapuolen on säädöstensä ja määräystensä mukaisesti

a) varmistettava, että kaikilla asianomaisilla henkilöillä, kansalaisjärjestöt mukaan luettuina, on varhaisessa vaiheessa tosiasiallinen mahdollisuus ja kohtuullisesti aikaa osallistua ympäristövaikutusten arviointiin ja että määräaika huomautusten esittämiseen ympäristövaikutusten arviointiraportista on kohtuullinen;

b) otettava huomioon ympäristöön kohdistuvia vaikutuksia koskevan ympäristövaikutusten arvioinnin tulokset ennen luvan myöntämistä;

c) asetettava ympäristövaikutusten arvioinnin tulokset julkisesti saataville; ja

d) tunnistettava ja arvioitava tarvittaessa hankkeen merkittävät vaikutukset

   i) väestöön ja ihmisten terveyteen;

   ii) biologiseen monimuotoisuuteen;

   iii) maahan, maaperään, veteen, ilmaan ja ilmastoon; ja

   iv) kulttuuriperintöön ja maisemaan, mukaan lukien odotetut vaikutukset, jotka johtuvat hankkeen alttiudesta suuronnettomuuksien tai katastrofien riskeille, jotka ovat merkityksellisiä kyseisen hankkeen kannalta.

13.9 ARTIKLA

Offshore-toiminnan riskit ja turvallisuus

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että merellä tapahtuvan öljyn- ja kaasunporaustoiminnan turvallisuuteen ja ympäristönsuojeluun liittyvät sääntelytehtävät hoidetaan riippumattomasti merellä tapahtuvan öljyn- tai kaasunporaustoiminnan taloudelliseen kehitykseen ja toimilupiin liittyvistä sääntelytehtävistä, esimerkiksi erillisten oikeudellisten yksiköiden hoitamina.

2. Kummankin osapuolen on, tapauksen mukaan, vahvistettava tarpeelliset edellytykset merellä tapahtuvalle öljyn ja kaasun turvalliselle etsinnälle ja tuotannolle omalla alueellaan, jotta meriympäristöä ja rannikkoyhteisöjä voidaan suojella pilaantumiselta. Näiden edellytysten on perustuttava merellä tapahtuvaa öljyn- ja kaasunporaustoimintaa koskeviin korkeatasoisiin turvallisuus- ja ympäristönsuojeluvaatimuksiin.

3. Osapuolet tekevät tarvittaessa yhteistyötä edistääkseen kansainvälisesti korkeatasoisia turvallisuus- ja ympäristönsuojelunormeja merellä tapahtuvassa öljyn- ja kaasunporaustoiminnassa vaihtamalla tietoja ja lisäämällä turvallisuuden ja ympäristönsuojelun tasoa koskevaa avoimuutta.

13.10 ARTIKLA

Uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön tuottajien pääsy energiainfrastruktuuriin

1. Kummankin osapuolen on varmistettava, että sen alueella toimiville uusiutuvan sähkön tuottajille myönnetään syrjimättömin, kohtuullisin ja kustannuksia vastaavin ehdoin pääsy osapuolen alueella sähkön siirto- ja jakeluinfrastruktuuriin kohtuullisen ajan kuluessa pääsyä koskevan pyynnön esittämisestä ja edellytyksin, jotka mahdollistavat tällaisen infrastruktuurin luotettavan käytön, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 13.7 artiklan (Energiatuotteiden ja raaka-aineiden etsintää ja tuotantoa koskeva lupa) soveltamista.

2. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen alueella toimivat sähkön siirtoinfrastruktuurin omistajat tai haltijat julkaisevat 1 kohdassa tarkoitetut ehdot ja edellytykset ja toteuttavat asianmukaiset toimenpiteet, jotta uusiutuvan sähkön tuotantoa rajoitetaan mahdollisimman vähän.

3. Kumpikin osapuoli varmistaa, että käytössä ovat tasemarkkinat, joilta uusiutuvan energian tuottajat voivat hankkia tavaroita ja palveluja kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin.

4. Tällä artiklalla ei rajoiteta kummankaan osapuolen oikeutta hyväksyä tai pitää voimassa säädöksissään ja määräyksissään poikkeuksia, jotka koskevat oikeutta päästä sen sähkön siirtoinfrastruktuuriin puolueettomin ja syrjimättömin perustein, sillä edellytyksellä, että tällaiset poikkeukset ovat tarpeen oikeutetun poliittisen tavoitteen saavuttamiseksi, kuten tarve säilyttää sähköjärjestelmän vakaus.

13.11 ARTIKLA

Sääntelyviranomainen

Kumpikin osapuoli pitää toiminnassa tai perustaa riippumattoman sääntelyelimen tai muun riippumattoman elimen,

a) joka on oikeudellisesti ja toiminnallisesti erillinen seuraavista eikä vastuussa niihin nähden:

   i) muut viranomaiset; tai

   ii) toimijat tai yksiköt, jotka tarjoavat sähkön siirto- ja jakeluinfrastruktuuria tai joilla on siihen pääsy; ja

b) jolle annetaan tehtäväksi ratkaista kohtuullisessa määräajassa riidat, jotka koskevat sähkön siirto- ja jakeluinfrastruktuuriin pääsyn ja käytön asianmukaisia ehtoja, edellytyksiä ja tariffeja.

13.12 ARTIKLA

Yhteistyö standardien, teknisten määräysten sekä vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen aloilla

1. Osapuolet edistävät 9.5 artiklan (Kansainväliset standardit) ja 9.6 artiklan (Standardit) nojalla omilla alueillaan toimivien sääntelyviranomaisten tai standardointielinten välistä yhteistyötä energiatehokkuuden ja kestävän uusiutuvan energian alalla voidakseen tukea kestävää energia- ja ilmastopolitiikkaa.

2. Edellä olevan 1 kohdan soveltamiseksi osapuolet pyrkivät yksilöimään yhteisen edun mukaisia aloitteita, jotka koskevat energiatehokkuuteen ja kestävään uusiutuvaan energiaan liittyviä standardeja, teknisiä määräyksiä ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjä.

13.13 ARTIKLA

Tutkimus, kehitys ja innovointi

Osapuolet edistävät tutkimusta, kehittämistä ja innovointia energiatehokkuuden, uusiutuvan energian ja raaka-aineiden aloilla ja tekevät tarvittaessa yhteistyötä muun muassa

a) edistääkseen tiedon ja parhaiden käytäntöjen levittämistä energiatuotteita ja raaka-aineita koskevasta ympäristöystävällisestä ja taloudellisesti tehokkaasta politiikasta sekä kustannustehokkaista käytännöistä ja teknologiasta energiatehokkuuden, uusiutuvan energian ja raaka-aineiden alalla toimien tavalla, joka on yhdenmukainen teollis- ja tekijänoikeuksien riittävän ja tehokkaan suojan kanssa; ja

b) edistääkseen energiatehokkaiden ja ympäristöystävällisten teknologioiden, käytäntöjen ja prosessien tutkimusta, kehittämistä ja soveltamista energiatehokkuuden, uusiutuvan energian ja raaka-aineiden aloilla, jolloin haitalliset ympäristövaikutukset koko energiatuote- ja raaka-aineketjussa voitaisiin minimoida.

13.14 ARTIKLA

Energiatuotteita ja raaka-aineita koskeva yhteistyö

Osapuolet tekevät tarvittaessa yhteistyötä energiatuotteiden ja raaka-aineiden alalla tavoitteenaan muun muassa:

a) vähentää tai poistaa kolmansien maiden kauppaa ja investointeja vääristäviä toimenpiteitä, jotka vaikuttavat energiatuotteisiin ja raaka-aineisiin;

b) koordinoida näkemyksiään kansainvälisillä foorumeilla, joilla käsitellään energiatuotteisiin ja raaka-aineisiin liittyviä kauppa- ja investointikysymyksiä, ja edistää kansainvälisiä ohjelmia energiatehokkuuden, uusiutuvan energian ja raaka-aineiden aloilla;

c) edistää markkinatietojen vaihtoa seuraavilla aloilla:

   i) energiatuotteet, mukaan lukien tiedot energiamarkkinoiden järjestämisestä, uuden energiateknologian edistämisestä ja energiatehokkuudesta; ja

ii) raaka-aineet;

d) edistää yritysten yhteiskuntavastuuta kansainvälisten normien, kuten OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille ja vastuullista liiketoimintaa koskevat OECD:n due diligence -ohjeet, mukaisesti;

e) edistää vastuullisen hankinnan ja kaivostoiminnan arvoja maailmanlaajuisesti ja maksimoida osapuolen raaka-ainesektoreiden ja niihin liittyvien teollisuuden arvoketjujen panos Yhdistyneiden kansakuntien kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi;

f) edistää yhteisen edun mukaisilla merkityksellisillä aloilla tutkimusta, kehittämistä, innovointia ja koulutusta energiatuotteiden ja raaka-aineiden aloilla;

g) tukea kansallisten toimintalinjojen kehitystä koskevien tietojen ja parhaiden käytäntöjen vaihtoa;

h) edistää voimavarojen tehokasta käyttöä (eli parantaa tuotantoprosesseja sekä tavaroiden kestävyyttä, korjattavuutta, purkamisen suunnittelua, helppoa uudelleenkäyttöä ja kierrätystä); ja

i) edistää kansainvälisesti korkeatasoisia turvallisuus- ja ympäristönsuojelunormeja merellä tapahtuvassa öljyn- ja kaasunporaustoiminnassa ja kaivostoiminnassa vaihtamalla tietoja ja lisäämällä turvallisuuden ja ympäristönsuojelun tasoa koskevaa avoimuutta.

14 LUKU

JULKISET HANKINNAT

14.1 ARTIKLA

Tiettyjen GPA-sopimuksen määräysten sisällyttäminen tähän sopimukseen

1. Osapuolet vahvistavat GPA-sopimuksen mukaiset oikeutensa ja velvollisuutensa.

2. Seuraavat GPA-sopimuksen määräykset sisällytetään tähän sopimukseen ja otetaan osaksi sitä soveltuvin osin liitteen 14 (Julkisten hankintojen markkinoille pääsyä koskevat sitoumukset) soveltamisalaan kuuluvissa hankinnoissa:

a) I–IV artikla, VI–XV artikla, XVI artiklan 1–3 kohta , XVII artikla ja XVIII artikla; ja

b) liitteet II, III ja IV siltä osin kuin ne koskevat kumpaakin osapuolta.

3. Sen estämättä, mitä 1.5 artiklan (Suhde muihin kansainvälisiin sopimuksiin) 5 kohdassa määrätään, jos jotakin 2 kohdan a alakohdassa tarkoitetuista GPA-sopimuksen artikloista muutetaan, kyseisiä muutoksia ei sisällytetä automaattisesti tähän lukuun vaan osapuolet neuvottelevat tarvittaessa tämän luvun muuttamisesta.

4. Selkeyden vuoksi todetaan, että 2 kohdan määräyksiin sisältyvät viittaukset ”tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluviin hankintoihin” on tulkittava viittauksiksi liitteen 14 (Julkisten hankintojen markkinoille pääsyä koskevat sitoumukset) soveltamisalaan kuuluviin hankintoihin.

14.2 ARTIKLA

Lisämääräykset

Edellä 14.1 artiklassa (Tiettyjen GPA-sopimuksen määräysten sisällyttäminen tähän sopimukseen) tarkoitettujen määräysten lisäksi sovelletaan seuraavia määräyksiä:

Sähköisten keinojen käyttö hankinnoissa ja ilmoitusten julkaisemisessa

1. Kaikkien tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvia julkisia hankintoja koskevien ilmoitusten, mukaan lukien aiottuja hankintoja koskevat ilmoitukset, tiivistelmäilmoitukset, ilmoitukset suunnitelluista hankinnoista ja ilmoitukset sopimuksen myöntämisestä,

a) on oltava saatavilla suoraan sähköisessä muodossa, maksutta ja keskitetyn yhteyspisteen kautta internetissä; ja

b) ne voidaan julkaista myös asianmukaisessa painetussa muodossa.

Tarjousasiakirjat on asetettava saataville sähköisesti, ja osapuolten on käytettävä tarjousten jättämisessä mahdollisimman laajasti sähköisiä välineitä.

Rekisteröintijärjestelmät ja kelpuuttamismenettelyt

2. GPA-sopimuksen IX artiklan 1 kohdassa määrätään, että jos osapuoli, sen hankintayksiköt mukaan luettuina, tai muu toimivaltainen viranomainen pitää yllä toimittajien rekisteröintijärjestelmää, sen on varmistettava, että rekisteröintijärjestelmää koskevat tiedot ovat saatavilla sähköisessä muodossa ja että kiinnostuneet toimittajat voivat milloin tahansa pyytää rekisteröintiä. Jos toimittaja täyttää rekisteröinnin edellytykset, se on rekisteröitävä kohtuullisen ajan kuluessa. Jos toimittaja ei täytä rekisteröinnin edellytyksiä, sille on ilmoitettava asiasta ja annettava kohtuullisen ajan kuluessa kirjallisesti syyt.

Valikoiva tarjouspyyntömenettely

3. GPA-sopimuksen IX artiklan 5 kohdassa määrätään, että jos hankintayksikkö käyttää valikoivaa tarjouspyyntömenettelyä, se ei saa pyrkiä estämään tehokasta kilpailua rajoittamalla niiden toimittajien määrää, joita pyydetään jättämään tarjous.

Sosiaaliset, työhön liittyvät ja ympäristönäkökohdat

4. Osapuoli voi

a) antaa hankintayksiköille mahdollisuuden ottaa huomioon hankinnan kohteeseen liittyvät ympäristö-, työ- ja sosiaaliset näkökohdat sillä edellytyksellä, että ne ovat

   i) syrjimättömiä; ja

ii) ne on ilmoitettu aiottua hankintaa koskevassa ilmoituksessa tai tarjouspyyntöasiakirjoissa;

b) toteuttaa asianmukaisia toimenpiteitä varmistaakseen omien ja kansainvälisten ympäristö-, työ- ja sosiaalilainsäädännön, -määräysten, -velvoitteiden ja -normien noudattamisen sillä edellytyksellä, että ne eivät ole syrjiviä.

Osallistumisen edellytykset

5. Vaikka osapuolen hankintayksikkö voi asettaessaan osallistumisehtoja edellyttää aiempaa alan kokemusta, jos se on olennaisen tärkeää hankinnan vaatimusten täyttämiseksi GPA-sopimuksen VIII artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaisesti, hankintayksikkö ei saa hankinnan ehtona edellyttää kyseisen osapuolen alueella saatua aiempaa kokemusta.

14.3 ARTIKLA

Tilastotietojen vaihto

Kumpikin osapuoli saattaa kahden vuoden välein toisen osapuolen saataville julkisia hankintoja koskevat kahdenväliset tilastot, jos ne ovat saatavilla kunkin osapuolen virallisissa sähköisissä hankintajärjestelmissä.

14.4 ARTIKLA

Soveltamisalan muutokset ja oikaisut

1. Osapuoli voi muuttaa tai oikaista liitteen 14 (Julkisten hankintojen markkinoille pääsyä koskevat sitoumukset) sitä koskevassa jaksossa olevia sitoumuksiaan tämän artiklan 3–9 kohdan mukaisesti.

2. Jos GPA-sopimuksen lisäyksen I osapuolen liitteiden muutos tai oikaisu tulee voimaan GPA-sopimuksen XIX artiklan nojalla, se soveltuvin osin tulee automaattisesti voimaan ja sovellettavaksi tämän sopimuksen soveltamista varten.

Muutokset

3. Osapuolen, joka aikoo muuttaa liitteessä 14 (Julkisten hankintojen markkinoille pääsyä koskevat sitoumukset) olevassa sitä koskevassa jaksossa olevia sitoumuksiaan, on

a) ilmoitettava tästä toiselle osapuolelle kirjallisesti; ja

b) sisällytettävä ilmoitukseen ehdotus toista osapuolta koskevista asianmukaisista hyvitysjärjestelyistä, jotta soveltamisalan taso vastaisi muutosta edeltänyttä tilannetta.

4. Sen estämättä, mitä 3 kohdan b alakohdassa määrätään, osapuolen ei tarvitse tarjota toiselle osapuolelle hyvitysjärjestelyjä, jos muutos koskee hankintayksikköä, jonka osalta osapuoli on tosiasiallisesti poistanut määräys- tai vaikutusvaltansa.

5. Toinen osapuoli voi vastustaa 3 kohdassa tarkoitettua muutosta, mikäli se kiistää sen, että

a) 3 kohdan b alakohdan mukaisesti ehdotettu hyvitysjärjestely on riittävä säilyttämään yhteisesti sovitun soveltamisalan vertailukelpoisella tasolla; tai

b) muutosehdotus koskee hankintayksikköä, jonka osalta osapuoli on tosiasiallisesti poistanut määräys- tai vaikutusvaltansa 4 kohdan mukaisesti.

Toisen osapuolen on ilmaistava vastustuksensa kirjallisesti 45 päivän kuluessa 3 kohdan a alakohdassa tarkoitetun ilmoituksen toimittamispäivästä tai sen katsotaan hyväksyneen hyvitysjärjestelyn tai muutosehdotuksen, myös sovellettaessa 26 lukua (Riitojen ratkaiseminen).

Oikaisut

6. Seuraavia liitteen 14 (Julkisten hankintojen markkinoille pääsyä koskevat sitoumukset) johonkin jaksoon tehtyjä muutoksia pidetään luonteeltaan puhtaasti muodollisina oikaisuina sillä edellytyksellä, että ne eivät vaikuta tässä luvussa määrättyyn yhteisesti sovittuun soveltamisalaan:

a) hankintayksikön nimen muutos;

b) kahden tai useamman kyseisessä jaksossa luetellun yksikön sulautuminen; ja

c) kyseisessä jaksossa luetellun yksikön jakautuminen kahdeksi tai useammaksi yksiköksi, jotka lisätään samassa jaksossa lueteltuihin yksiköihin.

7. Jos ehdotetaan osapuolen sitoumusten oikaisua liitteen 14 (Julkisten hankintojen markkinoille pääsyä koskevat sitoumukset) kyseistä osapuolta koskevassa jaksossa, osapuolen on ilmoitettava asiasta toiselle osapuolelle joka toinen vuosi GPA-sopimuksessa määrätyn ilmoitusaikataulun mukaisesti.

8. Osapuoli voi 45 päivän kuluessa ilmoituksen toimittamispäivästä ilmoittaa toiselle osapuolelle vastustavansa ehdotettua oikaisua. Jos osapuoli toimittaa tällaisen vastalauseen, sen on ilmaistava syyt, joiden vuoksi se uskoo, että ehdotettu oikaisu ei ole tämän artiklan 6 kohdan mukainen muutos, ja kuvattava ehdotetun oikaisun vaikutusta tässä sopimuksessa määrättyyn yhteisesti sovittuun soveltamisalaan. Jos vastalausetta ei ole toimitettu kirjallisesti 45 päivän kuluessa ilmoituksen toimittamispäivästä, osapuolen katsotaan hyväksyneen ehdotetun oikaisun.

Neuvottelut ja riitojen ratkaiseminen

9. Jos toinen osapuoli vastustaa ehdotettua muutosta tai oikaisua, osapuolet pyrkivät ratkaisemaan asian neuvotteluin. Jos sopimukseen ei päästä 60 päivän kuluessa vastalauseen toimittamispäivästä, osapuoli, joka haluaa muuttaa tai oikaista liitteessä 14 (Julkisten hankintojen markkinoille pääsyä koskevat sitoumukset) olevaa jaksoaan, voi siirtää asian riitojenratkaisumenettelyyn. Liitteen 14 (Julkisten hankintojen markkinoille pääsyä koskevat sitoumukset) kyseisen jakson suunniteltu muutos tai oikaisu tulee voimaan vasta, kun molemmat osapuolet ovat sopineet asiasta tai riitojenratkaisupaneelin lopullisen päätöksen perusteella.

14.5 ARTIKLA

Jatkoneuvottelut

Osapuolet aloittavat markkinoille pääsyä koskevat neuvottelut parantaakseen liitteessä 14 olevan B jakson (Uuden-Seelannin luettelo) 2 alajaksossa (Keskushallintoa alemman tason yksiköt) ja 3 alajaksossa (Muut yksiköt) määrättyä kattavuutta mahdollisimman pian sen jälkeen, kun Uuden-Seelannin paikallisviranomaiset, valtion yksiköt palveluiden yksiköt tai valtion sektoriyksiköt joko

a) kuuluvat Uuden-Seelannin osalta soveltamisalaan toisessa kansainvälisessä kauppasopimuksessa; tai

b) niiden edellytetään noudattavan julkisia hankintoja koskevia Uuden-Seelannin sääntöjä[1] tämän sopimuksen voimaantulopäivän[2] jälkeen.

---

[1] Julkisia hankintoja koskevat Uuden-Seelannin säännöt ovat Uuden-Seelannin ensisijainen väline julkisten hankintojen sääntelemiseksi. Vuoden 2004 Crown Entities Act -säädöksen 107 §:n nojalla 22 päivänä huhtikuuta 2014 annetussa hallituksen päätöksessä edellytettiin, että tiettyjen yksiköiden on noudatettava julkisia hankintoja koskevia sääntöjä.

[2] Selkeyden vuoksi todetaan, että b alakohtaa ei sovelleta, jos yhden tai useamman asianomaisen yksikön oli noudatettava Uuden-Seelannin julkisia hankintoja koskevia sääntöjä tämän sopimuksen voimaantulopäivänä.

15 LUKU

KILPAILUPOLITIIKKA

15.1 ARTIKLA

Kilpailuperiaatteet

Osapuolet toteavat, että vapaa ja vääristymätön kilpailu on tärkeää niiden kauppa- ja investointisuhteissa. Osapuolet tunnustavat, että kilpailunvastaiset liiketoimintakäytännöt ja valtiolliset tukitoimet voivat vääristää markkinoiden asianmukaista toimintaa ja vaarantaa kaupan ja sijoitusten vapauttamisesta saatavat edut.

15.2 ARTIKLA

Kilpailuneutraalius

Tätä lukua sovelletaan kaikkiin julkisiin tai yksityisiin yrityksiin.

15.3 ARTIKLA

Taloudellinen toiminta

Tätä lukua sovelletaan yrityksiin ainoastaan niiden harjoittaman taloudellisen toiminnan osalta. Tässä luvussa ’taloudellisella toiminnalla’ tarkoitetaan tavaroiden tai palvelujen tarjoamista markkinoilla.

15.4 ARTIKLA

Lainsäädäntökehys

1. Kumpikin osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa kilpailulainsäädännön,

a) jota sovelletaan kaikkiin yrityksiin;

b) jota sovelletaan kaikilla talouden toimialoilla;[1] ja

[1] Selkeyden vuoksi todetaan, että Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 42 artiklan nojalla unionin kilpailusääntöjä sovelletaan maatalousalaan maataloustuotteiden yhteisestä markkinajärjestelystä ja neuvoston asetusten (ETY) N:o 922/72, (ETY) N:o 234/79, (EY) N:o 1037/2001 ja (EY) N:o 1234/2007 kumoamisesta 17 päivänä joulukuuta 2013 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 mukaisesti (EUVL L 347, 20.12.2013, s. 671).

c) jolla puututaan tehokkaasti kaikkiin seuraaviin käytäntöihin:

i) yritysten väliset horisontaaliset ja vertikaaliset sopimukset, yritysten järjestöjen tekemät päätökset ja kilpailun riskit korvaava yritysten välinen epävirallinen yhteistyö, joiden tarkoituksena tai seurauksena on kilpailun estäminen, rajoittaminen tai vääristyminen;

ii) yhden tai usean yrityksen määräävän aseman väärinkäytökset; ja

iii) yrityskeskittymät, jotka olennaisesti estäisivät tehokasta kilpailua erityisesti määräävän aseman syntymisen tai vahvistumisen seurauksena.

2. Osapuolet varmistavat, että yrityksiin, joille on annettu yleisen edun mukaisia tehtäviä, sovelletaan tässä luvussa tarkoitettuja sääntöjä siltä osin, kuin tällaisten sääntöjen soveltaminen ei oikeudellisesti tai tosiasiallisesti estä yrityksiä hoitamasta niille uskottuja yleisen edun mukaisia erityistehtäviä. Yleisen edun mukaisten tehtävien on oltava avoimia, eikä tämän luvun sääntöjen soveltamisen rajoittaminen tai siitä poikkeaminen saa ylittää sitä, mikä on ehdottoman välttämätöntä annettujen tehtävien suorittamiseksi.

15.5 ARTIKLA

Täytäntöönpano

1. Kummankin osapuolen on pidettävä yllä toiminnallisesti riippumaton viranomainen, joka vastaa 15.4 artiklan (Lainsäädäntökehys) 1 kohdassa tarkoitetun kilpailulainsäädännön täysimääräisen soveltamisen ja tehokkaan täytäntöönpanon varmistamisesta ja jolla on tehtäviensä edellyttämät asianmukaiset valtuudet ja resurssit.

2. Kumpikin osapuoli soveltaa kilpailuoikeuttaan läpinäkyvällä tavalla ja noudattaa oikeudenmukaisen menettelyn periaatteita, kyseisten yritysten puolustautumisoikeudet mukaan lukien, erityisesti oikeutta tulla kuulluksi ja oikeutta oikeudelliseen muutoksenhakuun.

3. Kumpikin osapuoli julkistaa kilpailua koskevat säädöksensä ja määräyksensä sekä niiden täytäntöönpanon varmistamisessa käytetyt ohjeet sisäisiä toimintamenettelyjä lukuun ottamatta.

4. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen kilpailua koskevia säädöksiä ja määräyksiä sovelletaan ja pannaan täytäntöön tavalla, joka ei johda kansalaisuuteen perustuvaan syrjintään.

5. Kumpikin osapuoli varmistaa, että ennen kuin seuraamus tai oikeussuojakeino määrätään täytäntöönpanomenettelyssä, vastaajalle annetaan mahdollisuus tulla kuulluksi ja esittää todisteita puolustuksessaan. Kumpikin osapuoli varmistaa erityisesti, että vastaajalla on kohtuullinen mahdollisuus tarkistaa ja kiistää todisteet, joihin seuraamuksen tai korjaavan toimenpiteen määrääminen perustuu.

6. Jollei luottamuksellisten tietojen suojaamiseksi tarvittavista poistoista muuta johdu, kumpikin osapuoli varmistaa, että sen kilpailulainsäädännön rikkomisesta määrättävien seuraamusten tai sovellettavien korjaavien toimenpiteiden perusteet asetetaan vastaajan saataville sen kilpailua koskevien säädösten ja määräysten täytäntöönpanoa koskevassa menettelyssä.

7. Kumpikin osapuoli varmistaa, että kun osapuolen kilpailuoikeuden rikkomisen vuoksi on tehty päätös seuraamuksen tai oikeussuojakeinon määräämisestä, niillä, joille päätös on osoitettu, annetaan mahdollisuus oikeudelliseen muutoksenhakuun.

15.6 ARTIKLA

Yksityinen kanneoikeus

1. Tässä artiklassa ’yksityisellä kanneoikeudella’ tarkoitetaan henkilön oikeutta hakea tuomioistuimelta tai muulta riippumattomalta elimeltä muutosta, mukaan lukien kieltomääräykset ja rahalliset korvaukset tai muut korvaukset, jos osapuolen kilpailulainsäädännön rikkomisesta aiheutuu vahinkoa kyseisen henkilön liiketoiminnalle tai omaisuudelle, joko itsenäisesti tai kun osapuolen kilpailuviranomainen tai kilpailuviranomaiset ovat todenneet rikkomisen.

2. Kumpikin osapuoli tunnustaa, että yksityinen kanneoikeus täydentää merkittävästi osapuolen kilpailulainsäädännön yleistä täytäntöönpanoa, ja kumpikin osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa säädöksiä tai muita toimenpiteitä, jotka tarjoavat itsenäisen yksityisen kanneoikeuden.

15.7 ARTIKLA

Yhteistyö

1. Osapuolet tunnustavat, että on niiden yhteisen edun mukaista edistää yhteistyötä kilpailupolitiikan ja kilpailulainsäädännön täytäntöönpannon alalla.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitetun yhteistyön helpottamiseksi osapuolten kilpailuviranomaiset voivat vaihtaa tietoja kunkin osapuolen lainsäädännössä vahvistettujen luottamuksellisuussääntöjen mukaisesti.

3. Osapuolten kilpailuviranomaisten on pyrittävä mahdollisuuksien mukaan ja tarvittaessa koordinoimaan täytäntöönpanotoimiaan samoissa tai toisiinsa liittyvissä menettelyissä tai tapauksissa.

15.8 ARTIKLA

Riitojenratkaisumenettelyn soveltamatta jättäminen

Tähän lukuun ei sovelleta 26 lukua (Riitojen ratkaiseminen).

16 LUKU

TUET

16.1 ARTIKLA

Periaatteet

Osapuoli voi myöntää tukia, kun ne ovat tarpeen yleisen edun mukaisen tavoitteen saavuttamiseksi. Osapuolet tunnustavat kuitenkin, että tietyt tuet voivat vääristää markkinoiden asianmukaista toimintaa, vaarantaa kaupan vapauttamisesta saatavat edut ja vahingoittaa ympäristöä. Osapuolen ei pitäisi periaatteessa myöntää tukea, jos se vaikuttaa tai todennäköisesti vaikuttaa kielteisesti kilpailuun tai kauppaan tai jos se vahingoittaa merkittävästi ympäristöä.

16.2 ARTIKLA

Määritelmät ja soveltamisala

1. Tässä luvussa ’tuella’ tarkoitetaan

a) toimenpidettä, joka täyttää tukia ja tasoitustulleja koskevan sopimuksen 1.1 artiklassa asetetut edellytykset, riippumatta siitä, myönnetäänkö tuki tavaroita vai palveluita toimittavalle yritykselle;[1] ja

[1] Tällä artiklalla ei rajoiteta WTO:ssa käytävien, palvelujen tukien määritelmää koskevien tulevien neuvotteluiden tulosta. WTO:ssa käytävien keskustelujen edistymisen mukaisesti osapuolet voivat muuttaa tätä sopimusta tältä osin.

b) a alakohdan mukaista tukea, joka on tukisopimuksen 2 artiklassa tarkoitetulla tavalla erityistä. Kaikki 16.7 artiklan (Kielletyt tuet) määräysten soveltamisalaan kuuluvat tuet katsotaan erityisiksi.

2. Tätä lukua sovelletaan yrityksille myönnettyihin tukiin siltä osin kuin tällaiset yritykset harjoittavat taloudellista toimintaa[1]. Tässä luvussa ’taloudellisella toiminnalla’ tarkoitetaan tavaroiden tai palvelujen tarjoamista markkinoilla.

3. Tätä lukua sovelletaan sellaisille yrityksille, joille on annettu yleisen edun mukaisia erityisiä rooleja tai tehtäviä, myönnettäviin tukiin niiltä osin kuin tämän luvun soveltaminen ei oikeudellisesti tai tosiasiallisesti estä kyseisille yrityksille uskottujen erityisten yleisen edun mukaisten roolien tai tehtävien hoitamista. Tällaiset yleisen edun mukaiset erityiset roolit tai tehtävät on annettava etukäteen avoimella tavalla, ja tämän luvun soveltamista koskevat rajoitukset tai poikkeukset eivät saa ylittää sitä, mikä on tarpeen annettujen yleisen edun mukaisten roolien tai tehtävien saavuttamiseksi. Tätä kohtaa sovellettaessa ’erityisiin yleisen edun mukaisiin rooleihin tai tehtäviin’ sisältyvät julkisen palvelun velvollisuudet.

4. Jäljempänä olevia 16.6 artiklaa (Neuvottelut) ja 16.7 artiklaa (Kielletyt tuet) ei sovelleta jommankumman osapuolen keskushallintoa alempien hallintotasojen myöntämiin tukiin. Täyttäessään tämän luvun mukaisia velvollisuuksiaan kumpikin osapuoli toteuttaa käytettävissään olevia kohtuullisia toimenpiteitä varmistaakseen tämän luvun määräysten noudattamisen osapuolen keskushallintoa alemmalla hallintotasolla.

[1] Selkeyden vuoksi todetaan, että ’yrityksiin’ kuuluvat julkiset ja yksityiset yritykset.

5. Jäljempänä olevia 16.6 artiklaa (Neuvottelut) ja 16.7 artiklaa (Kielletyt tuet) ei sovelleta audiovisuaalialaan.

6. Jäljempänä olevaa 16.7 artiklaa (Kielletyt tuet) ei sovelleta

a) tukiin, jotka myönnetään luonnonmullistusten tai muiden kuin taloudellisten poikkeustapahtumien aiheuttamien vahinkojen korvaamiseksi sillä edellytyksellä, että tällaiset tuet ovat väliaikaisia; ja

b) tukiin, jotka myönnetään vastauksena kansalliseen tai maailmanlaajuiseen terveys- tai talouskriisiin, sillä edellytyksellä, että tällaiset tuet ovat väliaikaisia, kohdennettuja ja oikeasuhteisia hätätilanteen aiheuttamaan tai siitä johtuvaan haittaan nähden.

16.3 ARTIKLA

Suhde WTO-sopimukseen

Tämän luvun määräykset eivät vaikuta tukisopimuksen, maataloussopimuksen, GATT 1994 -sopimuksen XVI artiklan tai GATS-sopimuksen XV artiklan mukaisiin kummankaan osapuolen oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

16.4 ARTIKLA

Kalastustuet

Kumpikin osapuoli pidättyy myöntämästä tai ylläpitämästä haitallisia kalastustukia. Tätä varten osapuolet tekevät yhteistyötä

a) täyttääkseen Yhdistyneiden kansakuntien kestävän kehityksen tavoitteen 14.6;

b) pannakseen täytäntöön kalastustukia koskevan WTO:n sopimuksen, jossa kielletään muun muassa tuet, joilla edistetään laitonta, ilmoittamatonta ja sääntelemätöntä kalastusta; ja

c) jatkaakseen WTO:n puitteissa neuvotteluja sellaisten kattavien sääntöjen hyväksymiseksi, jotka koskevat tiettyjen ylikapasiteettia ja liikakalastusta lisäävien kalastustukien kieltämistä.

16.5 ARTIKLA

Avoimuus

1. Kummankin osapuolen on ilmoitettava omalla alueellaan myönnetystä tai voimassa pidetystä tuesta seuraavat tiedot vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta ja sen jälkeen joka toinen vuosi:

a) tuen oikeusperusta ja tarkoitus;

b) tuen muoto;

c) tuen tai siihen osoitettujen määrärahojen määrä; ja

d) jos mahdollista, tuen saajan nimi.

2. Kumpikin osapuoli täyttää 1 kohdassa asetetut avoimuusvaatimukset seuraavin keinoin:

a) tukisopimuksen 25 artiklan mukainen ilmoitus;

b) maataloussopimuksen 18 artiklan mukainen ilmoitus; tai

c) osapuolen toteuttama tai sen puolesta tehty julkaiseminen yleisesti saatavilla olevalla verkkosivustolla.

3. Sen estämättä, mitä 1 kohdassa määrätään avoimuusvaatimuksista, osapuoli, jäljempänä ’pyynnön esittänyt osapuoli’, voi pyytää toiselta osapuolelta, jäljempänä ’vastaajana oleva osapuoli’, lisätietoja vastaajana olevan osapuolen myöntämästä tuesta, mukaan lukien seuraavat:

a) tuen oikeusperusta ja toimintapoliittinen tavoite tai tarkoitus;

b) tuen kokonaismäärä tai vuotuinen budjetoitu määrä;

c) jos mahdollista, tuen saajan nimi;

d) tuen päivämäärät ja kesto ja muut siihen liittyvät aikarajoitukset;

e) tukikelpoisuusvaatimukset;

f) toimenpiteet, jotka on toteutettu kilpailuun, kauppaan tai ympäristöön mahdollisesti kohdistuvien vääristävien vaikutusten rajoittamiseksi; ja

g) muut tiedot, joiden perusteella voidaan arvioida tuen kielteisiä vaikutuksia.

4. Vastaajana olevan osapuolen on toimitettava 3 kohdan mukaisesti pyydetyt tiedot pyynnön esittäneelle osapuolelle kirjallisesti viimeistään 60 päivän kuluttua pyynnön toimittamispäivästä. Jos vastaajana oleva osapuoli ei toimita pyynnön esittäneen osapuolen pyytämiä tietoja kokonaan tai osittain, vastaajana olevan osapuolen on selitettävä syyt siihen, miksi se ei ole toimittanut tällaisia tietoja tässä kohdassa edellytetyssä kirjallisessa vastauksessaan.

16.6 ARTIKLA

Neuvottelut

1. Jos pyynnön esittänyt osapuoli milloin tahansa pyydettyään lisätietoja 16.5 artiklan (Avoimuus) 3 kohdan mukaisesti katsoo, että vastaajana olevan osapuolen myöntämä tuki vaikuttaa tai todennäköisesti vaikuttaa kielteisesti sen etuihin, se voi ilmaista huolensa kirjallisesti vastaajana olevalle osapuolelle ja pyytää neuvotteluja asiasta. Osapuolten väliset neuvottelut esitetyistä huolenaiheista on järjestettävä 60 päivän kuluessa pyynnön toimittamisesta.

2. Jos pyynnön esittänyt osapuoli toteaa 1 kohdassa tarkoitettujen neuvottelujen jälkeen, että kyseisellä tuella on tai sillä todennäköisesti on suhteettomia kielteisiä vaikutuksia sen etuihin,

a) vastaajana oleva osapuoli pyrkii poistamaan tai minimoimaan kaikki tuen kielteiset vaikutukset pyynnön esittäneen osapuolen etuihin, kun kyseessä ovat jollekin tavaroita tai palveluja tarjoavalle yritykselle myönnetyt tuet; tai

b) vastaajana oleva osapuoli tarkastelee myötämielisesti pyynnön esittäneen osapuolen huolenaiheita ottaen huomioon asiaa koskevat sopimuksen määräykset ja noudattaen asianmukaisesti 16.3 artiklaa (Suhde WTO-sopimukseen), kun kyseessä ovat maataloussopimuksen liitteen 1 soveltamisalaan kuuluville tavaroille myönnetyt tuet.

3. Edellä olevan 2 kohdan a alakohdan soveltamista varten osapuolet pyrkivät kaikin tavoin pääsemään asiassa molempia osapuolia tyydyttävään ratkaisuun.

16.7 ARTIKLA

Kielletyt tuet

1. Kielletään seuraavat tuet, joilla on tai voisi olla merkittävä kielteinen vaikutus osapuolten väliseen kauppaan:

a) tuet, joilla valtio takaa tiettyjen yritysten velkoja tai vastuita ilman, että näiden velkojen ja vastuiden määrää tai takauksen kestoa on rajoitettu; ja

b) tuet maksukyvyttömälle yritykselle tai yritykselle, jonka maksukyvyttömyys on odotettavissa lyhyellä tai keskipitkällä aikavälillä ilman tukea, jos

   i) yrityksellä ei ole realistisiin oletuksiin perustuvaa uskottavaa rakenneuudistussuunnitelmaa, jotta pyritään varmistamaan sen pitkän aikavälin elinkelpoisuuden palautuminen kohtuullisessa ajassa; tai

   ii) yritys, joka ei ole pk-yritys, ei osallistu rakenneuudistuksen kustannuksiin.

2. Edellä olevan 1 kohdan b alakohtaa ei sovelleta tukiin, jotka ovat yritykselle lainatakauksina tai lainoina myönnettävää väliaikaista maksuvalmiustukea ajanjaksolla, joka on tarpeen rakenneuudistussuunnitelman laatimiseksi. Tällainen väliaikainen maksuvalmiustuki on rajoitettava määrään, joka tarvitaan yrityksen toiminnan jatkamiseen. Tässä kohdassa ’väliaikainen maksuvalmiustuki lainatakauksina tai lainoina’ sisältää vakavaraisuustuen.

3. Tukia, joiden tarkoituksena on varmistaa yrityksen hallittu poistuminen markkinoilta, ei kielletä.

4. Tätä artiklaa ei sovelleta tukiin, joiden kokonaismäärä tai -budjetti on yritystä kohti alle 160 000 erityistä nosto-oikeutta kolmen peräkkäisen vuoden aikana.

16.8 ARTIKLA

Tukien käyttö

Kumpikin osapuoli varmistaa, että yritykset käyttävät tuet yksinomaan siihen nimenomaiseen toimintapoliittiseen tarkoitukseen, johon tuet myönnettiin.

16.9 ARTIKLA

Riitojenratkaisumenettelyn soveltamatta jättäminen

Edellä olevaan 16.6 artiklaan (Neuvottelut) ei sovelleta 26 lukua (Riitojen ratkaiseminen).

17 LUKU

VALTION OMISTAMAT YRITYKSET

17.1 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tätä lukua sovelletaan valtion omistamiin yrityksiin, yrityksiin, joille on myönnetty erityisoikeuksia tai erioikeuksia, ja nimettyihin monopoleihin, jotka harjoittavat kaupallista toimintaa, joka saattaa vaikuttaa osapuolten väliseen kauppaan tai sijoituksiin.[1] Jos tällaiset valtion omistamat yritykset, yritykset, joille on myönnetty erityisoikeuksia tai erioikeuksia, ja nimetyt monopolit harjoittavat sekä kaupallista että muuta kuin kaupallista toimintaa, ainoastaan kaupallinen toiminta kuuluu tämän luvun soveltamisalaan.

2. Tätä lukua sovelletaan valtion omistamiin yrityksiin, yrityksiin, joille on myönnetty erityisoikeuksia tai erioikeuksia, ja nimettyihin monopoleihin kaikilla hallintotasoilla[2].

---

[1] Uuden-Seelannin Kiwifruit Export Regulations 1999 -säädöksen tai Uuden-Seelannin Kiwifruit Industry Restructuring Act 1999 -säädöksen nojalla perustetut tai säännellyt yksiköt eivät kuulu tämän luvun soveltamisalaan lukuun ottamatta 17.3 artiklaa (Suhde WTO-sopimukseen) ja 17.7 artiklaa (Tietojenvaihto). Jäljempänä 17.7 artiklassa (Tietojenvaihto) selvennetään 17.3 artiklan (Suhde WTO-sopimukseen) soveltamista tämän luvun yhteydessä.

[2] Seuraavien ei katsota kuuluvan tämän luvun soveltamisalaan:
a) paikallisvaltuustot ja yksiköt, jotka kuuluvat 14 luvun (Julkiset hankinnat) ja sen liitteen 14 soveltamisalaan; ja
b) yritykset, joille a alakohdassa tarkoitetut paikallisvaltuustot ovat myöntäneet erityisoikeuksia ja erioikeuksia, sekä monopolit.

3. Tätä lukua ei sovelleta valtion omistamaan yritykseen, yritykseen, jolle on myönnetty erityisoikeuksia tai erioikeuksia, tai nimettyyn monopoliin, jos jonakin kolmesta edellisestä peräkkäisestä verovuodesta asianomaisen yrityksen kaupallisesta toiminnasta saama vuositulo oli vähemmän kuin 100 miljoonaa erityistä nosto-oikeutta. Tämän sopimuksen voimaantulopäivää seuraavien kolmen ensimmäisen vuoden aikana kyseinen kynnysarvo on 200 miljoonaa erityistä nosto-oikeutta.

4. Tätä lukua ei sovelleta tilanteisiin, joissa valtion omistamat yritykset, yritykset, joille on myönnetty erityisoikeuksia tai erioikeuksia, tai nimetyt monopolit toimivat hankintayksikköinä, jotka tekevät hankintoja valtiota varten eivätkä kaupalliseen jälleenmyyntiin tai käytettäväksi tavaran tuotantoon taikka palvelun tarjoamiseen kaupallisesti myytäväksi.[1]

5. Jäljempänä olevia 17.5 artiklaa (Syrjimätön kohtelu ja kaupalliset näkökohdat) ja 17.7 artiklaa (Tietojenvaihto) ei sovelleta toimintaan, jota harjoitetaan julkista valtaa käytettäessä.

6. Jäljempänä olevaa 17.5 artiklaa (Syrjimätön kohtelu ja kaupalliset näkökohdat) ei sovelleta sellaisten rahoituspalvelujen tarjontaan, joita tarjoaa valtion omistama yritys valtion toimeksiannosta, jos tällaisella rahoituspalvelujen tarjonnalla:

a) tuetaan vientiä tai tuontia, sillä edellytyksellä, että

   i) kyseisillä palveluilla ei ole tarkoitus korvata kaupallista rahoitusta; tai

[1] Tällä ei rajoiteta osapuolten 14 luvussa (Julkiset hankinnat) ja erityisesti sen liitteessä 14 tekemiä sitoumuksia.

ii) kyseisiä palveluita ei tarjota suotuisammin ehdoin kuin ne, jotka olisivat saatavilla vastaaville rahoituspalveluille kaupallisilla markkinoilla; tai

b) tuetaan yksityisiä sijoituksia osapuolen alueen ulkopuolella sillä edellytyksellä, että

i) kyseisillä palveluilla ei ole tarkoitus korvata kaupallista rahoitusta; tai

ii) kyseisiä palveluita ei tarjota suotuisammin ehdoin kuin ne, jotka olisivat saatavilla vastaaville rahoituspalveluille kaupallisilla markkinoilla; tai

c) kyseisiä palveluja tarjotaan 17.2 artiklan (Määritelmät) ensimmäisen kohdan b alakohdassa tarkoitetun järjestelyn kanssa yhteensopivin ehdoin sillä edellytyksellä, että kyseisten palvelujen tarjonta kuuluu järjestelyn soveltamisalaan.

7. Jäljempänä olevaa 17.5 artiklaa (Syrjimätön kohtelu ja kaupalliset näkökohdat) ei sovelleta palvelualoihin, jotka eivät kuulu 10 luvun (Sijoitusten vapauttaminen ja palvelukauppa) soveltamisalaan, kuten 10.2 artiklan (Soveltamisala) 3 kohdassa määrätään.

8. Jäljempänä olevaa 17.5 artiklaa (Syrjimätön kohtelu ja kaupalliset näkökohdat) ei sovelleta, jos valtion omistama yritys, yritys, jolle on myönnetty erityisoikeuksia tai erioikeuksia tai osapuolen nimetty monopoli, ostaa tai myy tavaran tai palvelun

a) jonkin 10.10 artiklan (Poikkeavat toimenpiteet) mukaisen voimassa olevan poikkeavan toimenpiteen nojalla, jonka osapuoli pitää voimassa, jatkaa, uusii tai muuttaa liitteessä 10-A (Nykyiset toimenpiteet) olevassa luettelossa esitetyllä tavalla; tai

b) jonkin sellaisen poikkeavan toimenpiteen nojalla, jonka osapuoli toteuttaa tai pitää voimassa ja joka koskee toimialoja, osa-aloja tai toimintoja 10.10 artiklan (Poikkeavat toimenpiteet) mukaisesti, liitteessä 10-B (Tulevat toimenpiteet) olevassa luettelossa esitetyllä tavalla.

17.2 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä luvussa tarkoitetaan:

a) ’julkista valtaa käytettäessä toteutetulla toiminnalla’ kaikkea toteutettua toimintaa, mukaan lukien tarjottu palvelu, jota ei toteuteta tai tarjota kaupallisesti eikä kilpaillen yhden tai useamman talouden toimijan kanssa;

b) ’järjestelyllä’ sellaista OECD:n puitteissa laadittua julkisesti tuettuja vientiluottoja koskevaa järjestelyä tai sitä seurannutta sitoumusta, riippumatta siitä, onko se laadittu OECD:n puitteissa vai sen ulkopuolella, jonka on hyväksynyt vähintään 12 alkuperäistä WTO:n jäsentä, jotka olivat järjestelyn osallistujia 1 päivänä tammikuuta 1979;

c) ’kaupallisella toiminnalla’ toimintaa, jota yritys harjoittaa tavoitellen voittoa ja jonka tuloksena on sellaisen tavaran tuotanto tai sellaisen palvelun tarjoaminen, jota myydään asianomaisilla markkinoilla yrityksen määrittäminä määrinä ja sen määrittämillä hinnoilla[1];

[1] Selkeyden vuoksi todetaan, että voittoa tavoittelemattoman yrityksen harjoittama toiminta tai kustannusten kattaminen ei ole kaupallista toimintaa.

d) ’kaupallisilla näkökohdilla’ hintaa, laatua, saatavuutta, markkinoitavuutta, kuljetusta sekä muita oston tai myynnin ehtoja tai muita tekijöitä, jotka markkinatalouden periaatteiden mukaisesti kyseessä olevalla liiketoiminta- tai toimialalla toimiva yksityisessä omistuksessa oleva yritys ottaa tavanomaisesti huomioon kaupallisissa päätöksissään;

e) ’monopolin nimeämisellä’ monopolin perustamista tai sallimista tai monopolin alan laajentamista uuteen tavaraan tai palveluun;

f) ’nimetyllä monopolilla’ yksikköä, mukaan lukien ryhmittymä tai valtion virasto, joka on nimetty osapuolen alueen asianomaisilla markkinoilla jonkin tavaran tai palvelun ainoaksi tarjoajaksi tai ostajaksi, mutta tällaiseksi yksiköksi ei katsota yksikköä, jolle on myönnetty yksinomainen immateriaalioikeus, pelkästään tällaisen oikeuden myöntämisen perusteella;

g) ’yrityksellä, jolle on myönnetty erityisoikeuksia tai erioikeuksia’ julkista tai yksityistä yritystä, jolle osapuoli on oikeudellisesti tai tosiasiallisesti myöntänyt erityisoikeuksia tai erioikeuksia[1]. Osapuoli myöntää erityisoikeuksia tai erioikeuksia silloin, kun se nimeää tietyt yritykset tavaran tai palvelun tarjoajiksi tai rajaa tällaisen valtuutuksen saavien yritysten lukumäärän kahteen taikka useampaan yritykseen ilman, että asiassa sovellettaisiin objektiivisuuteen, oikeasuhteisuuteen ja syrjimättömyyteen perustuvia kriteereitä, tavalla, joka vaikuttaa olennaisesti muiden yritysten mahdollisuuteen tarjota samaa tavaraa tai palvelua samalla maantieteellisellä alueella olennaisilta osiltaan vastaavilla ehdoilla;

---

[1] Selkeyden vuoksi todetaan, että kiintiöiden jakaminen, lisenssin tai luvan myöntäminen joko niukalle resurssille tai vientituotteiden jakelulle markkinoille, joilla on voimassa tariffikiintiöitä, maakohtaisia etuuksia tai muita toimenpiteitä, ei sellaisenaan muodosta erityisoikeutta tai erioikeutta.

h) ’valtion omistamalla yrityksellä’ yritystä, jossa osapuolella

i) on suorassa omistuksessaan yli 50 prosenttia osakepääomasta;

ii) on määräysvallassaan yli 50 prosenttia äänioikeuksista;

iii) on valta nimittää enemmistö yrityksen hallituksen tai vastaavan hallinnollisen elimen jäsenistä;

iv) on valta valvoa yrityksen päätöksiä minkä tahansa muun omistusosuuden kautta, vähemmistöomistus mukaan luettuna; tai

v) on valta ohjata yrityksen toimia tai muutoin käyttää vastaavaa määräysvaltaa kyseisen osapuolen lainsäädännön mukaisesti.

17.3 ARTIKLA

Suhde WTO-sopimukseen

GATT 1994 -sopimuksen XVII artikla, GATT 1994 -sopimuksen XVII artiklan tulkinnasta tehty sopimus, GATS-sopimuksen VIII artikla ja vientikilpailusta 19 päivänä joulukuuta 2015 tehdyn WTO:n ministerikokouksen päätöksen (WT/MIN(15)/45 – WT/L/980) 18–21 kohta sisällytetään tähän sopimukseen ja otetaan osaksi sitä soveltuvin osin.[1]

17.4 ARTIKLA

Yleiset määräykset

1. Rajoittamatta tämän luvun mukaisia kummankin osapuolen oikeuksia ja velvoitteita mikään tässä luvussa ei estä osapuolta perustamasta tai ylläpitämästä valtion omistamia yrityksiä, myöntämästä yrityksille erityis- tai erioikeuksia taikka nimeämästä tai ylläpitämästä monopolia.

2. Osapuoli ei vaadi tai rohkaise valtion omistamaa yritystä, yritystä, jolle on myönnetty erityisoikeuksia tai erioikeuksia, tai nimettyä monopolia toimimaan tavalla, joka on ristiriidassa tämän luvun kanssa.

[1] 17.7 artiklassa (Tietojenvaihto) täsmennetään osapuolten välillä ja yksinomaan tämän sopimuksen soveltamiseksi osapuolten käsitys siitä, miten GATT 1994 -sopimuksen XVII artiklan 4 kohdan mukaiset velvollisuudet on täytettävä tätä kohtaa sovellettaessa.

17.5 ARTIKLA

Syrjimätön kohtelu ja kaupalliset näkökohdat

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että kaikki sen valtion omistamat yritykset, yritykset, joille on myönnetty erityisoikeuksia tai erioikeuksia, taikka nimetyt monopolit menettelevät kaupallisessa toiminnassaan seuraavasti:

a) toimivat tavaran tai palvelun ostossa tai myynnissä kaupallisten näkökohtien mukaisesti, paitsi silloin, kun ne täyttävät niille annetulle julkisen palvelun tehtävälle asetettuja ehtoja, jotka eivät ole ristiriidassa b tai c alakohdan kanssa;

b) ostaessaan tavaran tai palvelun

   i) myöntävät toisen osapuolen yrityksen tarjoamalle tavaralle tai palvelulle yhtä edullisen kohtelun kuin ne myöntävät oman osapuolen yritysten tarjoamalle vastaavalle tavaralle tai vastaavalle palvelulle; ja

   ii) myöntävät 10.3 artiklan (Määritelmät) ensimmäisen kohdan d alakohdassa määritellyn, sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan yrityksen tarjoamalle tavaralle tai palvelulle yhtä edullisen kohtelun kuin ne myöntävät oman osapuolen sijoittajien yritysten tarjoamalle vastaavalle tavaralle tai vastaavalle palvelulle osapuolen kyseisillä markkinoilla; ja

c) myydessään tavaran tai palvelun

   i) myöntävät toisen osapuolen yritykselle yhtä edullisen kohtelun kuin ne myöntävät oman osapuolen yrityksille; ja

ii) myöntävät 10.3 artiklan (Määritelmät) ensimmäisen kohdan d alakohdassa määritellylle, sopimuksen soveltamisalaan kuuluvalle yritykselle yhtä edullisen kohtelun kuin ne myöntävät oman osapuolen sijoittajien yrityksille osapuolen kyseisillä markkinoilla.

2. Sillä edellytyksellä, että tällaiset poikkeavat ehdot laaditaan kaupallisten näkökohtien mukaisesti, 1 kohdan b ja c alakohdan määräykset eivät estä valtion omistamaa yritystä, yritystä, jolle on myönnetty erityisoikeuksia tai erioikeuksia, tai nimettyä monopolia

a) ostamasta tai myymästä tavaroita tai palveluita eri ehdoilla, hintaan liittyvät ehdot mukaan lukien; tai

b) kieltäytymästä tavaroiden tai palvelujen ostosta tai myynnistä.

17.6 ARTIKLA

Sääntelykehys

1. Kumpikin osapuoli noudattaa ja hyödyntää mahdollisimman hyvin alan soveltuvia kansainvälisiä standardeja, muun muassa valtionyhtiöiden omistajaohjauksesta annettuja OECD:n suuntaviivoja.

2. Kumpikin osapuoli varmistaa, että osapuolen perustama tai ylläpitämä sääntelyelin tai muu sääntelyvaltaa käyttävä elin

a) on riippumaton sääntelemistään yrityksistä eikä vastaa toiminnastaan niille; ja

b) toimii puolueettomasti[1] samanlaisissa olosuhteissa kaikkien sääntelemiensä yritysten suhteen, mukaan lukien valtion omistamat yritykset, yritykset, joille on myönnetty erityisoikeuksia tai erioikeuksia, ja nimetyt monopolit.[2]

3. Kumpikin osapuoli varmistaa lainsäädäntönsä soveltamisen valtion omistamaan yritykseen, yritykseen, jolle on myönnetty erityisoikeuksia tai erioikeuksia, tai nimettyyn monopoliin johdonmukaisella ja syrjimättömällä tavalla.

17.7 ARTIKLA

Tietojenvaihto

1. Jos osapuolella on syytä uskoa, että sen tämän luvun mukaisiin etuihin vaikuttaa kielteisesti toisen osapuolen valtion omistaman yrityksen, yrityksen, jolle on myönnetty erityisoikeuksia tai erioikeuksia, tai nimetyn monopolin, jäljempänä tässä artiklassa ’yksikkö’, kaupallinen toiminta, osapuoli voi pyytää kirjallisesti toiselta osapuolelta tietoja sen yksikön kaupallisesta toiminnasta, joka liittyy tämän luvun toteuttamiseen 2 kohdan mukaisesti.

---

[1] Selkeyden vuoksi todetaan, että puolueettomuutta, jolla osapuolen perustama tai ylläpitämä sääntelyelin tai muu sääntelyvaltaa käyttävä elin hoitaa sääntelytehtäviään, arvioidaan vertaamalla sitä tällaisen elimen yleiseen toimintamalliin tai menettelytapaan.

[2] Selkeyden vuoksi todetaan, että aloilla, joilla osapuolet ovat muissa luvuissa sopineet erityisistä velvollisuuksista, jotka koskevat sääntelyelintä tai muuta osapuolen perustamaa tai ylläpitämää sääntelytehtävää hoitavaa elintä, sovelletaan kyseisten lukujen tätä asiaa koskevia määräyksiä.

2. Pyyntöön vastaavan osapuolen on annettava seuraavat tiedot pyynnön esittävälle osapuolelle sillä edellytyksellä, että pyyntöön sisältyy selvitys siitä, miten kyseisen yksikön toiminta voi vaikuttaa pyynnön esittävän osapuolen tämän luvun mukaisiin etuihin, ja pyynnössä osoitetaan, mitkä seuraavista tiedoista olisi toimitettava:

a) kyseisen yksikön omistusrakenne ja äänestysjärjestelmä, joiden osalta ilmoitetaan osakkeiden sellainen prosenttiosuus, jonka pyynnön vastaanottanut osapuoli, sen valtion omistamat yritykset, yritykset, joille on myönnetty erityisoikeuksia tai erioikeuksia, tai nimetyt monopolit yhteensä omistavat ja niiden hallussa oleva yhteenlaskettu osuus äänioikeuksista kyseisessä yksikössä;

b) kuvaus mahdollisista erityisosakkeista tai erityisistä ääni- tai muista oikeuksista, jotka pyynnön vastaanottaneen osapuolen, sen valtion omistamien yritysten, yritysten, joille on myönnetty erityisoikeuksia tai erioikeuksia, tai nimettyjen monopolien hallussa on, jos tällaiset oikeudet eroavat niistä oikeuksista, jotka liittyvät tällaisen yksikön tavallisiin osakkeisiin;

c) kuvaus kyseisen yksikön organisaatiorakenteesta ja sen hallituksen tai vastaavan hallintoelimen kokoonpanosta;

d) kuvaus siitä, mitkä valtionhallinnon yksiköt tai julkiset elimet sääntelevät tai valvovat kyseistä yksikköä, kuvaus valtionhallinnon yksiköiden tai julkisten elinten tälle yksikölle asettamista raportointivaatimuksista sekä oikeudet ja käytännöt, joita valtionhallinnon yksiköt tai julkiset elimet käyttävät kyseisen yksikön ylempien johtajien sekä sen hallituksen tai muun vastaavan hallintoelimen jäsenten nimityksissä, irtisanomisissa ja palkkauksessa;

e) yksikön vuositulot ja kokonaisvarat viimeisimmältä kolmen vuoden jaksolta, jolta tiedot ovat saatavilla;

f) mahdolliset poikkeukset, erioikeudet ja niihin liittyvät toimenpiteet, joista yksikkö hyötyy pyynnön vastaanottaneen osapuolen lainsäädännön mukaisesti;

g) Uuden-Seelannin paikallishallintolain (Local Government Act 2002) tai sitä seuraavan lainsäädännön soveltamisalaan kuuluvien yksiköiden osalta kaikki tiedot, jotka tällaisten yksiköiden on annettava kyseisen lain tai sen seuraajalainsäädännön nojalla; ja

h) yksikköä koskevat mahdolliset lisätiedot, jotka ovat yleisesti saatavilla, myös vuositilinpäätökset ja kolmansien osapuolten suorittamat tilintarkastukset.

3. Edellä 1 ja 2 kohdassa ei vaadita osapuolta paljastamaan luottamuksellisia tietoja, joiden paljastaminen olisi sen lainsäädännön vastaista, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 25.7 artiklan (Tietojen paljastaminen) soveltamista.

4. Jos pyydettyjä tietoja ei ole osapuolen saatavilla, kyseisen osapuolen on ilmoitettava syyt tähän kirjallisesti tietoja pyytäneelle osapuolelle.

18 LUKU

TEOLLIS- JA TEKIJÄNOIKEUDET

A JAKSO

YLEISET MÄÄRÄYKSET

18.1 ARTIKLA

Tavoitteet

Tämän luvun tavoitteena on

a) edistää innovatiivisten ja luovien tuotteiden ja palvelujen luomista, tuotantoa, levittämistä ja kaupallistamista osapuolten sisällä ja välillä, ja näin edistää osapuolten entistä kestävämpää ja osallistavampaa taloutta;

b) edistää, tukea ja säännellä osapuolten välistä kauppaa ja vähentää tällaisen kaupan vääristymiä ja esteitä; ja

c) varmistaa riittävä ja tehokas teollis- ja tekijänoikeuksien suojan ja täytäntöönpanon taso.

18.2 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tässä luvussa täydennetään ja täsmennetään kummankin osapuolen TRIPS-sopimuksen ja muiden sellaisten teollis- ja tekijänoikeuksia koskevien kansainvälisten sopimusten mukaisia oikeuksia ja velvoitteita, joiden osapuolia ne ovat.

2. Kumpikin osapuoli panee tämän luvun täytäntöön. Kumpikin osapuoli voi vapaasti päättää asianmukaisesta menetelmästä tämän luvun täytäntöön panemiseksi omassa oikeusjärjestelmässään ja -käytännöissään.

3. Tämä luku ei estä kumpaakaan osapuolta toteuttamasta kattavampaa teollis- ja tekijänoikeuksien suojaa ja täytäntöönpanoa kuin tässä luvussa vaaditaan, sillä edellytyksellä, että tällainen suoja ja täytäntöönpano eivät ole vastoin tämän luvun määräyksiä.

18.3 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä luvussa tarkoitetaan:

a) ’teollis- ja tekijänoikeuksilla’ kaiken tyyppisiä teollis- ja tekijänoikeuksia, joihin sovelletaan tämän luvun 18.8 (Tekijät) – 18.45 artiklaa (Kasvinjalostajanoikeuksien suojaaminen) sekä TRIPS-sopimuksen II osan 1–7 lukua. Teollis- ja tekijänoikeuksien suoja sisältää myös Pariisin yleissopimuksen 10 a artiklassa tarkoitetun suojan vilpillistä kilpailua vastaan;

b) ’kansalaisella’ kulloinkin kyseisen teollis- ja tekijänoikeuden osalta osapuolen henkilöä, joka täyttää TRIPS-sopimuksen ja niiden WIPO:n alaisuudessa tehtyjen ja hallinnoitujen monenvälisten sopimusten, joiden sopimuspuoli osapuoli on, mukaiset suojan edellytykset;

c) ’Pariisin yleissopimuksella’ Pariisissa 20 päivänä maaliskuuta 1883 tehtyä teollisoikeuden suojelemista koskevaa yleissopimusta, sellaisena kuin se on tarkistettuna Tukholmassa 14 päivänä heinäkuuta 1967;

d) ’WIPO:lla’ Maailman henkisen omaisuuden järjestöä; ja

e) ’WPPT:llä’ Genevessä 20 päivänä joulukuuta 1996 tehtyä WIPO:n esitys- ja äänitesopimusta.

18.4 ARTIKLA

Kansainväliset sopimukset

1. Kumpikin osapuoli noudattaa seuraavien kansainvälisten sopimusten mukaisia sitoumuksiaan:

a) TRIPS-sopimus;

b) Genevessä 20 päivänä joulukuuta 1996 hyväksytty WIPO:n tekijänoikeussopimus;

c) WPPT;

d) Marrakeshissa 27 päivänä kesäkuuta 2013 tehty Marrakeshin sopimus julkaistujen teosten saatavuuden helpottamisesta sokeiden, heikkonäköisten tai muulla tavoin lukemisesteisten hyväksi; ja

e) Genevessä 27 päivänä lokakuuta 1994 hyväksytty tavaramerkkilakisopimus.

2. Kumpikin osapuoli pyrkii kohtuullisesti toteutettavissa olevin toimin ratifioimaan seuraavat kansainväliset sopimukset tai liittymään niihin:

a) Pekingissä 24 päivänä kesäkuuta 2012 hyväksytty audiovisuaalisten esitysten suojaa koskeva Pekingin sopimus;

b) Singaporessa 27 päivänä maaliskuuta 2006 tehty Singaporen sopimus tavaramerkkilaista; ja

c) Genevessä 2 päivänä heinäkuuta 1999 hyväksytty teollismallien kansainvälistä rekisteröintiä koskevaan Haagin sopimukseen liittyvä Geneven asiakirja.

3. Kumpikin osapuoli varmistaa, että seuraavien kansainvälisten sopimusten mukaiset menettelyt ovat käytettävissä sen alueella:

a) Madridissa 27 päivänä kesäkuuta 1989 hyväksytty tavaramerkkien kansainvälistä rekisteröintiä koskevaan Madridin sopimukseen liittyvä pöytäkirja, sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna 12 päivänä marraskuuta 2007; ja

b) Washingtonissa 19 päivänä kesäkuuta 1970 tehty patenttiyhteistyösopimus, sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna 3 päivänä lokakuuta 2001.

18.5 ARTIKLA

Sammuminen

Mikään tässä sopimuksessa ei estä osapuolta määrittämästä, sovelletaanko teollis- ja tekijänoikeuksien sammumista sen lainsäädännön nojalla tai millä edellytyksillä sitä sovelletaan.

18.6 ARTIKLA

Kansallinen kohtelu

1. Kumpikin osapuoli myöntää kaikkien tämän luvun piiriin kuuluvien teollis- ja tekijänoikeusluokkien osalta toisen osapuolen kansalaisille vähintään yhtä suotuisan kohtelun kuin se, jonka se myöntää omille kansalaisilleen teollis- ja tekijänoikeuksien suojelun[1] osalta, ellei poikkeuksista, joista on jo määrätty Pariisin yleissopimuksessa, Bernissä 9 päivänä syyskuuta 1886 tehdyssä yleissopimuksessa kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta, sellaisena kuin se on tarkistettuna Pariisissa 24 päivänä heinäkuuta 1971, Roomassa 26 päivänä lokakuuta 1961 tehdyssä kansainvälisessä yleissopimuksessa esittävien taiteilijoiden, äänitteiden valmistajien sekä radioyritysten suojaamisesta, WPPT:ssä tai Washingtonissa 26 päivänä toukokuuta 1989 tehdyssä sopimuksessa integroituihin piireihin liittyvästä henkisestä omaisuudesta muuta johdu. Esittäjien, äänitteiden tuottajien ja yleisradio-organisaatioiden osalta tämä velvollisuus koskee vain tässä sopimuksessa myönnettyjä oikeuksia.

[1] Tässä kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa ’suoja’ käsittää seikat, jotka vaikuttavat teollis- ja tekijänoikeuksien suojan saatavuuteen, hankintaan, laajuuteen, voimassapitoon ja täytäntöönpanoon, samoin kuin ne seikat, jotka vaikuttavat tässä luvussa erityisesti mainittujen teollis- ja tekijänoikeuksien käyttöön, mukaan luettuina 18.17 artiklassa (Teknisten toimenpiteiden suojaaminen) tarkoitetut toimenpiteet tehokkaiden teknisten toimenpiteiden kiertämisen estämiseksi ja 18.18 artiklassa (Oikeuksien hallinnointitietoja koskevat velvollisuudet) tarkoitetut oikeuksien hallinnointitietoja koskevat toimenpiteet.

2. Osapuoli voi hyödyntää 1 kohdan nojalla sallittavia sen oikeudellisia ja hallinnollisia menettelyjä koskevia poikkeuksia ja muun muassa velvoittaa toisen osapuolen kansalaisen ilmoittamaan prosessiosoitteen sen alueella tai nimittämään edustajan sen alueella sillä edellytyksellä, että tällainen poikkeus

a) että tällainen poikkeus on tarpeen osapuolen sellaisten säädösten ja määräysten noudattamisen turvaamiseksi, jotka eivät ole ristiriidassa tämän luvun kanssa; ja

b) että tällaista poikkeusta ei sovelleta tavalla, joka merkitsisi peiteltyä kaupan rajoittamista.

3. Edellä olevaa 1 kohtaa ei sovelleta WIPO:n alaisuudessa tehdyissä tekijänoikeuksien suojan hankintaa tai voimassapitoa koskevissa monenvälisissä sopimuksissa määrättyihin menettelyihin.

18.7 ARTIKLA

TRIPS-sopimus ja kansanterveys

1. Osapuolet tunnustavat 14 päivänä marraskuuta 2001 WTO:n ministerikokouksessa Dohassa TRIPS-sopimuksesta ja kansanterveydestä annetun julistuksen, jäljempänä ’Dohan julistus’, merkityksen. Tätä lukua tulkitaan ja sovelletaan Dohan julistuksen kanssa yhteensopivalla tavalla.

2. Kumpikin osapuoli panee täytäntöön TRIPS-sopimuksen 31 a artiklan ja TRIPS-sopimuksen liitteen, mukaan lukien mainitun liitteen lisäys, joka tuli voimaan 23 päivänä tammikuuta 2017.

B JAKSO

TEOLLIS- JA TEKIJÄNOIKEUKSIA KOSKEVAT NORMIT

1 ALAJAKSO

TEKIJÄNOIKEUS JA LÄHIOIKEUDET

18.8 ARTIKLA

Tekijät

Kumpikin osapuoli antaa tekijöille yksinoikeuden sallia tai kieltää

a) teostensa toisintamisen suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi, millä keinolla ja missä muodossa tahansa, kokonaan tai osittain;

b) teostensa alkuperäiskappaleen tai sen kopion levityksen yleisölle myymällä tai siirtämällä omistusoikeus muulla tavalla;

c) teostensa välittämisen yleisölle langallisesti tai langattomasti, mukaan lukien teosten saattaminen yleisön saataville siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teokset käyttöönsä itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana; ja

d) teostensa alkuperäiskappaleiden tai kopioiden kaupallisen vuokrauksen yleisölle ainakin äänitteiden, tietokoneohjelmien[1] ja elokuvateosten osalta.

18.9 ARTIKLA

Esittävät taiteilijat

Kumpikin osapuoli antaa esittäjille yksinoikeuden sallia tai kieltää

a) esitystensä tallenteet[2];

b) esitystensä tallentamisen suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi, millä keinolla ja missä muodossa tahansa, kokonaan tai osittain;

---

1 Osapuoli voi sulkea tämän ulkopuolelle tietokoneohjelmat, joissa itse ohjelma ei ole vuokrauksen olennainen kohde.

2 Ilmaisulla ’tallenne’ tarkoitetaan äänten tai niitä edustavien merkkien sisällyttämistä materiaaliseen alustaan, josta ne voidaan laitteen avulla havaita, kopioida tai tuoda julki.

c) esitystensä tallenteiden kaikenlaisen saattamisen yleisön saataville joko myymällä tai siirtämällä omistusoikeus muulla tavalla;

d) esitystensä tallenteiden saattamisen yleisön saataville langallisesti tai langattomasti siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada esitysten tallenteet käyttöönsä itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana;

e) esitystensä yleisradioinnin langattomasti ja niiden välittämisen yleisölle, paitsi jos esitys jo sinänsä on yleisradioitu esitys tai on peräisin tallenteelta; ja

f) esitystensä tallenteiden kaupallisen vuokrauksen yleisölle.

18.10 ARTIKLA

Äänitteiden tuottajat

Kumpikin osapuoli antaa äänitteiden tuottajille yksinoikeuden sallia tai kieltää

a) äänitteidensä toisintamisen suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi, millä menetelmällä ja missä muodossa tahansa, kokonaan tai osittain;

b) äänitteidensä kaikenlaisen saattamisen yleisön saataville joko myymällä tai siirtämällä omistusoikeus muulla tavalla;

c) äänitteidensä saattamisen yleisön saataville langallisesti tai langattomasti siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada äänitteet käyttöönsä itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana; ja

d) äänitteidensä kaupallisen vuokrauksen yleisölle.

18.11 ARTIKLA

Yleisradio-organisaatiot

Kumpikin osapuoli myöntää yleisradio-organisaatioille yksinoikeuden sallia tai kieltää

a) lähetystensä tallentamisen riippumatta siitä, tapahtuuko lähetys johtoja pitkin vai vapaasti etenevien radioaaltojen välityksellä, mukaan luettuina lähetykset kaapelin tai satelliitin välityksellä;

b) lähetystensä tallentamisen suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi, millä keinolla ja missä muodossa tahansa, kokonaan tai osittain riippumatta siitä, tapahtuuko lähetys johtoja pitkin vai vapaasti etenevien radioaaltojen välityksellä, mukaan luettuina lähetykset kaapelin tai satelliitin välityksellä;

c) lähetystensä tallenteiden saattamisen yleisön saataville langallisesti tai langattomasti riippumatta siitä, tapahtuuko lähetys johtoja pitkin vai vapaasti etenevien radioaaltojen välityksellä, mukaan luettuina lähetykset kaapelin tai satelliitin välityksellä, siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada tallenteet käyttöönsä itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana;

d) lähetystensä tallenteiden tai niiden kopioiden saattamisen yleisön saataville joko myymällä tai muulla tavalla riippumatta siitä, tapahtuuko tällainen lähetys johtoja pitkin vai vapaasti etenevien radioaaltojen välityksellä, mukaan luettuina lähetykset kaapelin tai satelliitin välityksellä; ja

e) lähetystensä uudelleen tapahtuvan yleisradioinnin langattomasti sekä lähetystensä välittäminen yleisölle, jos tämä välittäminen tapahtuu paikoissa, joihin yleisöllä on pääsy pääsymaksua vastaan.

18.12 ARTIKLA

Kaupallisessa tarkoituksessa julkaistujen äänitteiden yleisradiointi ja välittäminen yleisölle[1][2]

1. Kumpikin osapuoli säätää oikeudesta, jolla voidaan varmistaa, että käyttäjä maksaa esittäjille ja äänitteiden tuottajille kohtuullisen kertakorvauksen, jos kaupallisessa tarkoituksessa julkaistua äänitettä tai sen kopiota käytetään yleisradiointiin tai välittämiseen yleisölle[3].

2. Kumpikin osapuoli varmistaa, että kohtuullinen kertakorvaus jaetaan asiaankuuluvien esittäjien ja äänitteiden tuottajien kesken. Kumpikin osapuoli voi antaa lainsäädäntöä, jossa määritellään esittäjien ja äänitteiden tuottajien välisen sopimuksen puuttuessa ne ehdot, joiden mukaan esittäjät ja äänitteiden tuottajat jakavat kohtuullisen kertakorvauksen.

---

1 Kumpikin osapuoli voi myöntää esittäjille ja äänitteiden tuottajille laajempia oikeuksia, kuten yksinoikeuksia, jotka koskevat kaupallisessa tarkoituksessa julkaistujen äänitteiden yleisradiointia ja välittämistä yleisölle.

2 Osapuoli voi noudattaa tätä artiklaa myöntämällä esittäjille ja äänitteiden tuottajille yksinoikeudet yleisradiointiin ja yleisölle välittämiseen.

3 Kumpikin osapuoli voi päättää, että ’yleisölle välittämiseen’ ei sisälly äänitteiden saattaminen yleisön saataville langallisesti tai langattomasti siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada äänitteet käyttöönsä itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana.

18.13 ARTIKLA

Suoja-aika[1]

1. Teoksen tekijän oikeudet ovat voimassa tekijän koko elinajan ja 70 vuotta tämän kuolemasta riippumatta päivästä, jona teos on laillisesti saatettu yleisön saataville.

2. Jos tekijänoikeus kuuluu yhteisesti teoksen tekijäkumppaneille, 1 kohdassa tarkoitettu suojan voimassaoloaika on laskettava viimeisenä elossa olleen tekijäkumppanin kuolemasta.

3. Nimettömänä tai salanimellä julkaistujen teosten suojan voimassaoloaika on 70 vuotta teoksen saattamisesta laillisesti yleisön saataville. Jos tekijän käyttämä salanimi ei aiheuta epäilystä tämän henkilöllisyydestä tai jos tekijä ilmaisee henkilöllisyytensä ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettuna aikana, on sovellettava 1 kohdassa määrättyä suojan voimassaoloaikaa.

4. Jos osapuoli säätää, että elokuvateoksen tai audiovisuaalisen teoksen suoja-aika lasketaan muun kuin luonnollisen henkilön eliniän perusteella, kyseinen voimassaoloaika on vähintään 70 vuotta päivästä, jona teos on ensimmäisen kerran laillisesti julkaistu tai välitetty laillisesti yleisölle tai, jos tällaista laillista julkaisemista tai välittämistä ei ole tapahtunut, 70 vuoden kuluessa teoksen valmistuksesta.

[1] Jos osapuolen säädöksissä ja määräyksissä ei tämän sopimuksen voimaantulopäivänä säädetä tässä artiklassa määrätystä suoja-ajasta, tätä artiklaa sovelletaan vasta siitä päivästä, jona tällaiset säädökset ja määräykset tulevat voimaan kyseisessä osapuolessa, mutta joka tapauksessa viimeistään neljän vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulopäivästä. Osapuolen on ilmoitettava toiselle osapuolelle päivä, jona tällaiset säädökset ja määräykset tulivat voimaan, jos kyseinen päivämäärä on aiemmin kuin neljä vuotta tämän sopimuksen voimaantulopäivästä.

5. Yleisradio-organisaatioiden oikeudet lakkaavat 50 vuoden kuluttua lähetyksen ensimmäisestä yleisradioinnista, riippumatta siitä, tapahtuuko lähetys johtoja pitkin vai vapaasti etenevien radioaaltojen välityksellä, myös kaapelin tai satelliitin välityksellä.

6. Esittäjien oikeudet lakkaavat 50 vuoden kuluttua esityksen tallentamisesta. Jos esityksen tallennus äänitteenä kuitenkin julkaistaan laillisesti tai välitetään laillisesti yleisölle kyseisenä aikana, oikeudet lakkaavat 70 vuoden kuluttua ensimmäisestä tällaisesta julkaisusta tai yleisölle välittämisestä, sen mukaan, kumpi näistä tapahtuu ensin.

7. Äänitteiden tuottajien oikeudet lakkaavat 50 vuoden kuluttua tallennuksesta. Jos äänite on kuitenkin julkaistu laillisesti tai välitetty laillisesti yleisölle kyseisenä määräaikana, oikeudet lakkaavat 70 vuoden kuluttua näistä tapahtumista ensimmäisestä. Kumpikin osapuoli voi ottaa käyttöön tehokkaita toimenpiteitä varmistaakseen, että suoja-ajan ensimmäisten 50 vuoden jälkeisellä 20 vuoden ajanjaksolla saatu voitto jaetaan tasapuolisesti esiintyvien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien kesken.

8. Tässä artiklassa esitetyt voimassaoloajat on laskettava teoksen luomista seuraavan vuoden tammikuun 1 päivästä.

9. Kumpikin osapuoli voi määrätä tässä artiklassa määrättyjä suoja-aikoja pidemmistä suoja-ajoista.

18.14 ARTIKLA

Oikeus jälleenmyyntikorvaukseen[1]

1. Kumpikin osapuoli määrää, että alkuperäisen kuvataideteoksen tekijällä on luovuttamaton oikeus, josta ei voida luopua edes etukäteen, saada rojalti teoksen sellaisesta jälleenmyynnistä saadusta hinnasta, joka tapahtuu sen jälkeen, kun tekijä on luovuttanut teoksensa ensimmäisen kerran.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettua oikeutta jälleenmyyntikorvaukseen sovelletaan kaikkeen jälleenmyyntiin, johon osallistuu taidekaupan ammattilaisia, kuten huutokauppakamareita, taidegallerioita sekä taidekauppiaita yleensä, myyjinä, ostajina tai välittäjinä.

3. Kumpikin osapuoli voi säätää, että 1 kohdassa tarkoitettua oikeutta jälleenmyyntikorvaukseen ei sovelleta jälleenmyyntiin, jos myyjä on hankkinut teoksen suoraan tekijältä alle kolme vuotta ennen tätä jälleenmyyntiä eikä jälleenmyyntihinta ylitä tiettyä vähimmäismäärää.

4. Korvauksen perintämenettelyt ja määrät määräytyvät kummankin osapuolen lainsäädännön perusteella.

[1] Jos osapuolen säädöksissä ja määräyksissä ei tämän sopimuksen voimaantulopäivänä säädetä tässä artiklassa määrätystä suoja-ajasta, tätä artiklaa sovelletaan vasta siitä päivästä, jona tällaiset säädökset ja määräykset tulevat voimaan kyseisessä osapuolessa, mutta joka tapauksessa viimeistään kahden vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulopäivästä. Osapuolen on ilmoitettava toiselle osapuolelle päivä, jona tällaiset säädökset ja määräykset tulivat voimaan, jos kyseinen päivämäärä on aiemmin kuin kaksi vuotta tämän sopimuksen voimaantulopäivästä.

18.15 ARTIKLA

Oikeuksien kollektiivinen hallinnointi

1. Osapuolet tunnustavat yhteisvalvontajärjestöjensä välisen yhteistyön merkityksen ja pyrkivät edistämään sitä, jotta tuetaan teosten ja muun suojatun aineiston saatavuutta niiden alueilla sekä tällaisten teosten tai muun suojatun aineiston käytöstä saatavien tekijänoikeustulojen siirtoa osapuolten yhteisvalvontajärjestöjen välillä.

2. Osapuolet tunnustavat osapuolten yhteisvalvontajärjestöjen avoimuuden merkityksen ja pyrkivät edistämään sitä, etenkin yhteisvalvontajärjestöjen keräämien tekijänoikeustulojen, keräämiinsä tekijänoikeustuloihin sovellettujen vähennysten, kerättyjen tekijänoikeustulojen käytön, levityspolitiikan ja yhteisvalvontajärjestöjen kokoelmien osalta.

3. Jos osapuolen alueelle sijoittautunut yhteisvalvontajärjestö edustaa toista toisen osapuolen alueelle sijoittautunutta yhteisvalvontajärjestöjä edustussopimuksella, osapuolet tunnustavat, että on tärkeää, että edustava yhteisvalvontajärjestö

a) ei syrji edustetun yhteisvalvontajärjestön oikeudenhaltijoita;

b) maksaa tarkasti, säännöllisesti ja huolellisesti määrät, jotka on maksettava edustetulle yhteisvalvontajärjestölle; ja

c) antaa edustetulle yhteisvalvontajärjestölle tiedot sen puolesta kerättyjen tekijänoikeustulojen määrästä ja tällaisesta määrästä mahdollisesti tehdyistä pidätyksistä.

18.16 ARTIKLA

Rajoitukset ja poikkeukset

Kummankin osapuolen on säädettävä rajoituksista tai poikkeuksista 18.8 (Tekijät) – 18.12 artiklassa (Kaupallisessa tarkoituksessa julkaistujen äänitteiden yleisradiointi ja välittäminen yleisölle) määrättyihin oikeuksiin ainoastaan tietyissä erityistapauksissa, jotka eivät ole ristiriidassa teosten tai muun aineiston tavanomaisen hyödyntämisen kanssa eivätkä kohtuuttomasti haittaa oikeudenhaltijan oikeutettuja etuja.

18.17 ARTIKLA

Teknisten toimenpiteiden suojaaminen[1]

1. Kumpikin osapuoli säätää riittävästä oikeudellisesta suojasta, jolla torjutaan sellaista tehokkaiden teknisten toimenpiteiden kiertämistä, jota asianomainen henkilö harjoittaa tietoisena siitä, että hän pyrkii tällaiseen tavoitteeseen, tai niin, että hänellä on riittävät perusteet tietää tämä.

[1] Jos osapuolen säädöksissä ja määräyksissä ei tämän sopimuksen voimaantulopäivänä säädetä tässä artiklassa määrätystä suoja-ajasta, tätä artiklaa sovelletaan vasta siitä päivästä, jona tällaiset säädökset ja määräykset tulevat voimaan kyseisessä osapuolessa, mutta joka tapauksessa viimeistään neljän vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulopäivästä. Osapuolen on ilmoitettava toiselle osapuolelle päivä, jona tällaiset säädökset ja määräykset tulivat voimaan, jos kyseinen päivämäärä on aiemmin kuin neljä vuotta tämän sopimuksen voimaantulopäivästä.

2. Kummankin osapuolen on säädettävä riittävästä oikeudellisesta suojasta

a) sellaista henkilöä vastaan, joka valmistaa, tuo maahan, jakelee, myy, vuokraa tai mainostaa myytäväksi tai vuokrattavaksi laitetta, tuotetta tai komponenttia,

   i) jolla on tehokkaan teknisen toimenpiteen kiertämisen ohella vain vähäistä muuta merkitystä tai käyttöä; tai

   ii) joka on pääasiallisesti suunniteltu, tuotettu, mukautettu tai toteutettu siten, että sen tarkoituksena on mahdollistaa teknisten toimenpiteiden kiertäminen tai helpottaa sitä; ja

b) sellaista henkilöä vastaan, joka tarjoaa palvelua, jota markkinoidaan, mainostetaan tai pidetään kaupan jonkin teknisen toimenpiteen kiertämisen mahdollistamiseksi tai siinä avustamiseksi.

3. Tässä alajaksossa ’teknisillä toimenpiteillä’ tarkoitetaan tekniikkaa, laitetta tai komponenttia, joka on suunniteltu normaalissa käyttötarkoituksessa estämään tai rajoittamaan teoksiin tai muuhun aineistoon kohdistuvia tekoja, joihin ei ole saatu lupaa minkä tahansa tämän alajakson soveltamisalaan kuuluvan tekijänoikeuden tai tekijänoikeuden lähioikeuden haltijalta.

4. Osapuoli voi tarvittaessa ottaa käyttöön tai pitää voimassa asianmukaisia toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että tämän artiklan 1 ja 2 kohdan mukainen riittävä oikeudellinen suoja ei estä edunsaajahenkilöitä hyötymästä 18.16 artiklan (Rajoitukset ja poikkeukset) mukaisesti määrätyistä rajoituksista ja poikkeuksista.

18.18 ARTIKLA

Oikeuksien hallinnointitietoja koskevat velvollisuudet

1. Kumpikin osapuoli säätää riittävästä oikeudellisesta suojasta sellaista henkilöä vastaan, joka tietoisesti suorittaa luvatta jonkin seuraavista teoista:

a) oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen poistaminen tai muuttaminen; tai

b) tämän alajakson nojalla suojattujen teosten tai muun aineiston levittäminen, maahantuonti levitystä varten, yleislähetys, yleisölle välittäminen tai yleisön saataville saattaminen niin, että sähköiset oikeuksien hallinnointitiedot on poistettu tai niitä on muutettu luvatta;

jos tällainen henkilö tietää tai hänen voidaan kohtuudella olettaa tietävän aiheuttavansa, mahdollistavansa tai salaavansa osapuolen lainsäädännössä säädetyn tekijänoikeuden tai tekijänoikeuden lähioikeuksien loukkaamisen tai helpottavansa sitä.

2. Tässä artiklassa käsitteellä ’oikeuksien hallinnointitiedot’ tarkoitetaan kaikkia oikeudenhaltijoiden toimittamia tietoja, joilla tunnistetaan tässä artiklassa tarkoitettu teos tai muu aineisto, tekijä tai muu oikeudenhaltija, tai tietoja teoksen tai muun aineiston käyttöehdoista ja -edellytyksistä sekä numeroita tai koodeja, jotka tarkoittavat tällaista tietoa.

3. Edellä olevaa 2 kohtaa sovelletaan, jos jokin näistä tiedoista on liitetty tässä artiklassa tarkoitetun teoksen tai muun aineiston kappaleeseen tai ilmenee mainittua teosta tai aineistoa yleisölle välitettäessä.

2 ALAJAKSO

TAVARAMERKIT

18.19 ARTIKLA

Tavaramerkkiluokitus

Kumpikin osapuoli ylläpitää tavaramerkkien luokitusjärjestelmää, joka on 15 päivänä kesäkuuta 1957 Nizzassa tehdyn tavaroiden ja palvelujen kansainvälistä luokitusta tavaramerkkien rekisteröimistä varten koskevan sopimuksen mukainen, sellaisena kuin se on tarkistettuna ja muutettuna.

18.20 ARTIKLA

Merkit, jotka voivat muodostaa tavaramerkin

Tavaramerkkinä voi olla mikä tahansa merkki, erityisesti sanat, henkilönnimet mukaan lukien, tai kuviot, kirjaimet, numerot, värit, tavaroiden tai niiden päällyksen muoto tai äänet, jos

a) sellaisilla merkeillä voidaan erottaa yrityksen tavarat tai palvelut muiden yritysten tavaroista tai palveluista; ja

b) merkit voidaan esittää kummankin osapuolen tavaramerkkirekisterissä tavalla, joka mahdollistaa sen, että toimivaltaiset viranomaiset ja yleisö voivat määrittää sen haltijan saaman suojan selkeän ja täsmällisen kohteen.

18.21 ARTIKLA

Tavaramerkillä myönnetyt oikeudet

1. Kumpikin osapuoli säätää, että rekisteröidyn tavaramerkin haltijalla on yksinoikeus tavaramerkkiin. Tavaramerkin haltijalla on oikeus estää kaikkia kolmansia osapuolia ilman tavaramerkin haltijan suostumusta käyttämästä elinkeinotoiminnassa

a) merkkiä, joka on identtinen rekisteröidyn tavaramerkin kanssa, sellaisia tavaroita tai palveluja varten, jotka ovat identtisiä niiden tavaroiden tai palveluiden kanssa, joita varten tavaramerkki on rekisteröity; ja

b) merkkiä, joka sen vuoksi, että se on sama tai samankaltainen kuin samoja tai samankaltaisia tavaroita tai palveluja varten oleva rekisteröity tavaramerkki, aiheuttaa yleisön keskuudessa sekaannusvaaran, joka sisältää myös vaaran merkin ja rekisteröidyn tavaramerkin välisestä mielleyhtymästä.

2. Rekisteröidyn tavaramerkin haltijalle on myönnettävä oikeus estää kaikkia kolmansia osapuolia tuomasta tavaroita elinkeinotoiminnassa siihen osapuoleen, jossa tavaramerkki on rekisteröity, vaikka niitä ei luovuteta siellä vapaaseen liikkeeseen, jos kyseiset tavarat, mukaan lukien päällykset, tulevat kolmansista maista ja niissä on ilman lupaa tavaramerkki, joka on identtinen sen tavaramerkin kanssa, joka on rekisteröity kyseisenkaltaisia tavaroita varten, tai jota ei voida erottaa olennaisilta ominaisuuksiltaan kyseisestä tavaramerkistä[1].

3. Edellä 2 kohdassa tarkoitetut tavaramerkin haltijan oikeudet voivat lakata, jos menettelyissä sen määrittämiseksi, onko rekisteröityä tavaramerkkiä loukattu, tavaroiden ilmoittaja tai tavaroiden haltija esittää näyttöä siitä, että rekisteröidyn tavaramerkin haltijalla ei ole oikeutta kieltää saattamasta tavaroita markkinoille tavaroiden lopullisessa määrämaassa.

18.22 ARTIKLA

Rekisteröintimenettely

1. Kumpikin osapuoli säätää tavaramerkkien rekisteröintijärjestelmästä, jossa jokainen asiaankuuluvan tavaramerkkien hallintoelimen lopullinen kielteinen päätös, myös rekisteröinnin osittainen hylkääminen, ilmoitetaan asianomaiselle osapuolelle kirjallisesti ja asianmukaisesti perusteltuna, ja tähän päätökseen on voitava hakea muutosta.

[1] Osapuoli voi toteuttaa asianmukaisia lisätoimenpiteitä rinnakkaisvalmisteiden sujuvan kauttakulun varmistamiseksi.

2. Kumpikin osapuoli säätää kolmansien osapuolten mahdollisuudesta vastustaa tavaramerkkihakemuksia tai tarvittaessa tavaramerkkien rekisteröintejä. Tällaisten vastustamismenettelyiden on oltava kontradiktorisia.

3. Kumpikin osapuoli tarjoaa yleisesti saataville sähköisen tietokannan tavaramerkkihakemuksista ja tavaramerkkien rekisteröinneistä.

18.23 ARTIKLA

Tunnetut tavaramerkit

Pariisin yleissopimuksen 6 a artiklassa ja TRIPS-sopimuksen 16 artiklan 2 ja 3 kohdassa tarkoitetun tunnettujen tavaramerkkien suojelun täytäntöön panemiseksi kumpikin osapuoli soveltaa teollis- ja tekijäinoikeuksien suojelua käsittelevän Pariisin liiton konferenssin ja WIPO:n yleiskokouksen tunnettujen tavaramerkkien suojelua koskevaa yhteistä suositusta, joka annettiin kolmannessakymmenennessäneljännessä WIPO:n jäsenvaltioiden konferenssien kokoussarjassa 20–29 päivänä syyskuuta 1999.

18.24 ARTIKLA

Poikkeukset tavaramerkillä myönnettyihin oikeuksiin

1. Kumpikin osapuoli säätää tavaramerkin antamia oikeuksia koskevista rajoitetuista poikkeuksista, kuten kuvaavien termien, myös maantieteellisten merkintöjen, oikeudenmukaisesta käytöstä, ja ne voivat säätää myös muista rajoitetuista poikkeuksista sillä edellytyksellä, että tällaisissa poikkeuksissa otetaan huomioon tavaramerkin haltijan ja kolmansien osapuolten oikeutetut edut.

2. Tavaramerkki ei oikeuta haltijaa kieltämään kolmatta osapuolta käyttämästä elinkeinotoiminnassa

a) kolmannen osapuolen nimeä ja osoitetta;

b) tavaroiden tai palvelujen lajia, laatua, määrää, käyttötarkoitusta, arvoa tai maantieteellistä alkuperää, tavaroiden valmistusajankohtaa tai palvelujen suoritusajankohtaa taikka muita tavaroiden tai palvelujen ominaisuuksia osoittavia merkintöjä; tai

c) tavaramerkkiä, milloin sen käyttäminen on tarpeen tavaran tai palvelun, erityisesti lisätarvikkeiden tai varaosien, käyttötarkoituksen osoittamiseksi sillä edellytyksellä, että kolmas osapuoli käyttää niitä hyvää liiketapaa noudattaen.

3. Tavaramerkki ei oikeuta haltijaa kieltämään kolmatta osapuolta käyttämästä elinkeinotoiminnassa paikallisesti vaikuttavaa aikaisempaa oikeutta, jos mainittu oikeus on tunnustettu kyseisen osapuolen lainsäädännössä ja sitä käytetään vain alueella, jolla se on tunnustettu.

18.25 ARTIKLA

Kumoamisperusteet

1. Kummankin osapuolen on säädettävä, että tavaramerkki on julistettava menetetyksi, jollei tavaramerkkiä ole osapuolen lainsäädännössä määritetyn yhtäjaksoisen määräajan kuluessa[1] otettu asianomaisella alueella tosiasialliseen käyttöön tavaroissa tai palveluissa, joita varten se on rekisteröity, eikä hyväksyttävää syytä merkin käyttämättä jättämiseen ole. Tavaramerkin haltijan oikeuksia tavaramerkkiin ei kuitenkaan saa vaatia menetettäviksi, jos tavaramerkkiä on ryhdytty tosiasiallisesti käyttämään tai alettu uudestaan käyttää edellä tarkoitetun yhtäjaksoisen määräajan päättymisen jälkeen mutta ennen menettämisvaatimuksen tekemistä. Käytön aloittamista tai uudelleen aloittamista menettämisvaatimuksen tekemistä edeltäneen, aikaisintaan yhtäjaksoisen käyttämättä jättämisen määräajan päättyessä alkaneen, kummankin osapuolen lainsäädännössä määritetyn määräajan[2] kuluessa ei kuitenkaan oteta huomioon, jos käytön aloittamista tai uudelleen aloittamista koskeviin valmisteluihin on ryhdytty vasta haltijan saatua tiedon siitä, että menettämisvaatimus voidaan tehdä.

2. Tavaramerkki on julistettava menetetyksi myös, jos sen rekisteröintipäivän jälkeen

a) tavaramerkistä on sen haltijan toiminnan tai toimimatta jättämisen vuoksi tullut elinkeinotoiminnassa sellaisesta tavarasta tai palvelusta yleisesti käytetty nimitys, jota varten se on rekisteröity; tai

---

[1] Tätä virkettä sovellettaessa kummankin osapuolen lainsäädännössä säädetty määräaika on vähintään kolme vuotta.

[2] Tätä virkettä sovellettaessa kummankin osapuolen lainsäädännössä säädetty määräaika on vähintään yksi kuukausi.

b) tavaramerkki on käytön seurauksena, kun tavaramerkin haltija tai haltijan suostumuksella joku muu on käyttänyt tavaramerkkiä, tullut harhaanjohtavaksi, erityisesti tavaroiden tai palvelujen lajin, laadun tai maantieteellisen alkuperän osalta, koskien niitä tavaroita tai palveluita, joita varten se on rekisteröity.

18.26 ARTIKLA

Vilpillisessä mielessä tehdyt hakemukset

Tavaramerkki on julistettava mitättömäksi, jos hakija on tavaramerkin rekisteröintihakemuksen tehdessään toiminut vilpillisessä mielessä. Kumpikin osapuoli voi määrätä, ettei tällaista tavaramerkkiä rekisteröidä.

3 ALAJAKSO

MALLIT

18.27 ARTIKLA

Rekisteröityjen mallien suoja

1. Kumpikin osapuoli säätää sellaisten itsenäisesti luotujen mallien suojasta, jotka ovat uusia tai omaperäisiä. Tällainen suoja on tarjottava rekisteröinnillä, ja sillä on myönnettävä niiden haltijoille yksinoikeus tämän alajakson määräysten mukaisesti. Tätä artiklaa sovellettaessa osapuoli voi pitää omaperäisenä mallia, jonka luonne on yksilöllinen.

2. Rekisteröidyn mallin haltijalla on oltava oikeus estää kolmansia osapuolia ilman haltijan suostumusta ainakaan valmistamasta, tarjoamasta myytäväksi, myymästä, tuomasta maahan, viemästä maasta, varastoimasta tai käyttämästä esineitä, joissa on rekisteröity malli tai jotka muodostavat suojatun mallin, jos tällaisiin toimiin ryhdytään kaupallisessa tarkoituksessa[1].

[1] Osapuoli voi täyttää 18.27 artiklan (Rekisteröityjen mallien suoja) vaatimukset ”viennin” ja ”varastoinnin” osalta antamalla rekisteröidyn mallin haltijalle oikeuden estää kolmansia osapuolia tarjoamasta myytäväksi tai vuokrattavaksi taikka myymästä tai vuokraamasta esineitä, joissa on rekisteröity malli tai jotka muodostavat rekisteröidyn mallin tavalla, joka johtaa kyseisen esineen vientiin tai varastointiin.

3. Osapuoli voi säätää, että sellaista mallia, jota sovelletaan tai joka sisältyy moniosaisen tuotteen osana olevaan tuotteeseen, pidetään uutena tai omaperäisenä vain,

a) jos osa, sen jälkeen, kun se on sisällytetty moniosaiseen tuotteeseen, pysyy näkyvissä tuotteen tavanomaisen käytön aikana; ja

b) siltä osin kuin nämä osan näkyvät piirteet itsessään täyttävät uutuuden ja omaperäisyyden vaatimukset.

4. Edellä olevan 3 kohdan a alakohdassa käsitteellä ’tavanomainen käyttö’ tarkoitetaan loppukäyttäjän toimesta tapahtuvaa käyttöä, pois luettuina kunnossapito-, huolto- tai korjaustyöt.

18.28 ARTIKLA

Suoja-ajan pituus

Kumpikin osapuoli varmistaa, että rekisteröidyn mallin oikeudenhaltijan suoja-aika voidaan uusia yhdeksi tai useammaksi viiden vuoden jaksoksi. Kumpikin osapuoli varmistaa, että rekisteröityjen mallien suojan kokonaiskesto on vähintään 15 vuotta hakemuksen jättöpäivästä.

18.29 ARTIKLA

Rekisteröimättömille malleille myönnettävä suoja

1. Kummankin osapuolen on myönnettävä rekisteröimättömän mallin haltijoille oikeus estää kolmansia osapuolia ilman haltijan suostumusta käyttämästä rekisteröimätöntä mallia vain, jos riitautettu käyttö on seurausta kyseisen tuotteen rekisteröimättömän mallin kopioimisesta sen alueella. Tällaiseen käyttöön sisältyy ainakin tuotteen myyntiin tarjoaminen, markkinoille saattaminen, maahantuonti tai vienti[1].

2. Rekisteröimättömille malleille saatavilla olevan suojan keston on oltava vähintään kolme vuotta siitä päivästä, jona malli on ensimmäisen kerran saatettu yleisön saataville osapuolen alueella.

18.30 ARTIKLA

Poikkeukset ja rajoitukset

1. Kumpikin osapuoli voi säätää rajoitetuista poikkeuksista mallien, myös rekisteröimättömien mallien, suojaan sillä edellytyksellä, että tällaiset poikkeukset eivät ole kohtuuttomasti ristiriidassa suojattujen mallien tavanomaisen hyödyntämisen kanssa eivätkä kohtuuttomasti vahingoita suojatun mallin omistajan oikeutettuja etuja, kun kolmansien osapuolten oikeutetut edut otetaan huomioon.

[1] Osapuoli voi täyttää 18.29 artiklan (Rekisteröimättömille malleille myönnettävä suoja) vaatimukset ”viennin” osalta antamalla rekisteröimättömän mallin haltijalle oikeuden estää kolmansia osapuolia myymästä, saattamasta markkinoille tai tuomasta maahan tuotetta, jossa on suojattu malli tai joka muodostaa suojatun mallin tavalla, joka johtaa kyseisen tuotteen vientiin.

2. Mallisuoja ei ulotu malleihin, jotka määräytyvät yksinomaan teknisten tai toiminnallisten seikkojen perusteella. Mallioikeutta ei myönnetä tuotteen ulkoasun niille piirteille, jotka on välttämättä toisinnettava tarkalleen saman muotoisina ja kokoisina, jotta tuote, johon malli sisältyy tai johon sitä sovelletaan, voitaisiin mekaanisesti liittää toiseen tuotteeseen tai asentaa siihen, sen ympärille tai sitä vasten siten, että kumpikin tuote toimii tarkoitetulla tavalla.

3. Edellä olevasta 2 kohdasta poiketen malli antaa 18.27 artiklan (Rekisteröityjen mallien suoja) 1 kohdassa määrätyin edellytyksin suojan mallille, joka sallii keskenään vaihdettavissa olevien tuotteiden monenlaisen kokoamisen tai liittämisen moduulijärjestelmässä.

18.31 ARTIKLA

Suhde tekijänoikeuteen

Kumpikin osapuoli varmistaa, että malli, myös rekisteröimätön malli, suojataan myös kyseisen osapuolen tekijänoikeuslainsäädännön nojalla siitä päivästä lähtien, jona malli on luotu tai saatettu johonkin muotoon. Kumpikin osapuoli määrää näin myönnettävän suojan laajuuden ja edellytykset sekä vaadittavan omaperäisyyden.

4 ALAJAKSO

MAANTIETEELLISET MERKINNÄT

18.32 ARTIKLA

Soveltamisala, menettelyt ja määritelmät

1. Tätä alajaksoa sovelletaan osapuolten alueelta peräisin olevien viinien, väkevien alkoholijuomien ja elintarvikkeiden maantieteellisten merkintöjen tunnustamiseen ja suojaamiseen.

2. Tässä alajaksossa tarkoitetaan:

a) ’maantieteellisillä merkinnöillä’ merkintöjä, joilla osoitetaan tavaran olevan peräisin tietystä osapuolesta tai osapuolen tietyltä alueelta, ja tavaran tunnettu laatu, maine tai muu ominaisuus liittyy olennaisella tavalla sen maantieteelliseen alkuperään;

b) ’tuoteluokalla’ liitteessä 18-A (Tuoteluokat) lueteltua tuoteluokkaa; ja

c) ’tuote-eritelmällä’ maantieteelliseen merkintään liittyvän tavaran osalta niitä hyväksyttyjä vaatimuksia, jotka koskevat kyseisen maantieteellisen merkinnän käyttöä tällaisen tavaran kaupan pitämisessä.

3. Kun vastustamismenettely ja maantieteellisten merkintöjen tarkastelu on saatettu päätökseen, Uusi-Seelanti suojaa liitteessä 18-B (Maantieteellisten merkintöjen luettelo – Euroopan unioni) olevassa A jaksossa luetellut unionin maantieteelliset merkinnät vähintään tässä alajaksossa vahvistetun suojan tason mukaisesti.

4. Kun vastustamismenettely ja maantieteellisten merkintöjen tarkastelu on saatettu päätökseen, unioni suojaa liitteessä 18-B (Maantieteellisten merkintöjen luettelo – Uusi-Seelanti) olevassa B jaksossa luetellut Uuden-Seelannin maantieteelliset merkinnät vähintään tässä alajaksossa vahvistetun suojan tason mukaisesti.

18.33 ARTIKLA

Maantieteellisten merkintöjen luettelon muuttaminen

1. Liitteessä 18-A (Tuoteluokat) olevaa tuoteluokkien luetteloa ja liitteessä 18-B (Maantieteellisten merkintöjen luettelot) olevaa suojattujen maantieteellisten merkintöjen luetteloa voidaan muuttaa kauppakomitean päätöksellä, myös lisäämällä maantieteellisiä merkintöjä, päivittämällä tuoteluokkien luetteloa tai poistamalla sellaisia maantieteellisiä merkintöjä, joiden suoja alkuperäpaikassa on lakannut.

2. Liitteeseen 18-B (Maantieteellisten merkintöjen luettelot) voidaan lisätä enintään 30 kummankin osapuolen maantieteellistä merkintää kolmen vuoden välein tämän sopimuksen voimaantulopäivästä. Uusia maantieteellisiä merkintöjä lisätään vastustamismenettelyn päätyttyä 3 kohdan mukaisesti ja sen jälkeen, kun kyseiset maantieteelliset merkinnät on tutkittu kumpaakin osapuolta tyydyttävällä tavalla.

3. Kumpikin osapuoli säätää, että maantieteellisen merkinnän suojaa koskevaa pyyntöä voidaan vastustaa 18.32 artiklan (Soveltamisala, menettelyt ja määritelmät) 3 ja 4 kohdassa tarkoitetun vastustamismenettelyn mukaisesti ja että tällainen suojaa koskeva pyyntö voidaan hylätä tai suoja voidaan muutoin evätä. Maantieteellisen merkinnän suojaa koskevan pyynnön vastustamisen perusteena ovat seuraavat:

a) maantieteellinen merkintä on identtinen tai sekaannusta aiheuttavalla tavalla samankaltainen kuin tavaramerkki, joka on rekisteröity tai jonka rekisteröintiä on haettu vilpittömässä mielessä osapuolen alueella samanlaista tai samankaltaista tavaraa varten, tai kuin tavaramerkki, jonka oikeudet on saatu osapuolessa käyttämällä samanlaista tai samankaltaista tavaraa vilpittömässä mielessä;

b) maantieteellinen merkintä on identtinen tai samankaltainen kuin jokin tavaramerkki minkä tahansa sellaisen tavaran osalta, joka ei ole samanlainen kuin se tavara, jota varten kyseinen tavaramerkki on rekisteröity, jos tällainen tavaramerkki on osapuolen alueella yleisesti tunnettu ja maantieteellisen merkinnän käyttö osoittaisi yhteyden tavaran ja tavaramerkin haltijan välillä ja tällainen käyttö todennäköisesti vahingoittaisi tavaramerkin haltijan etuja;

c) kyseinen maantieteellinen merkintä on tavanomainen yleiskielinen yleisnimitys kyseiselle tavaralle osapuolessa;

d) maantieteellinen merkintä on termi, jota osapuolessa käytetään kasvilajikkeen tai eläinrodun nimenä, minkä vuoksi se todennäköisesti olisi kuluttajan kannalta harhaanjohtava tavaran todellisen alkuperän osalta;

e) maantieteellinen merkintä on homonyyminen tai osittain homonyyminen maantieteellinen merkintä; ja

f) maantieteellisen merkinnän käyttö tai rekisteröinti osapuolessa olisi todennäköisesti loukkaavaa.

4. Tätä alajaksoa sovellettaessa osapuoli voi määrittäessään, onko termi yleisessä kielenkäytössä asianomaisen tavaran yleisnimenä osapuolen alueella, ottaa huomioon sen, miten kuluttajat kyseisessä osapuolessa ymmärtävät termin. Tällaisen kuluttajan ymmärryksen kannalta merkityksellisiä tekijöitä voivat olla todisteet siitä, käytetäänkö termiä viittaamaan saman tyyppiseen tavaraan, mikä käy ilmi asiaankuuluvista lähteistä, ja miten tavaraa, johon termillä viitataan, markkinoidaan ja käytetään kaupankäynnissä kyseisessä osapuolessa.

5. Arvioidessaan tietyn henkilön esittämää suojan vastustamista johonkin 3 kohdassa tarkoitettuun perusteeseen nähden osapuoli pohjaa arvionsa ainoastaan kyseisessä osapuolessa vallitsevaan nykytilanteeseen.

18.34 ARTIKLA

Maantieteellisten merkintöjen suoja

1. Kumpikin osapuoli tarjoaa liitteessä 18-B (Maantieteellisten merkintöjen luettelot) lueteltuja toisen osapuolen maantieteellisiä merkintöjä kunnioittaen asianomaisille osapuolille oikeudelliset välineet, joilla voidaan estää sen alueella

a) tavaran maantieteellisen merkinnän kaupallinen käyttäminen vastaavasta tavarasta[1], joka ei täytä maantieteellisen merkinnän sovellettavia tuote-eritelmiä, vaikka

   i) tavaran oikea alkuperä ilmoitetaan;

   ii) kyseistä maantieteellistä merkintää käytetään käännöksenä[2] tai translitterointina[3]; tai

   iii) maantieteellistä merkintää käytetään ilmaisujen ”laji”, ”tyyppi”, ”tapa”, ”jäljitelmä” tai muiden vastaavien kanssa;

b) jonkin muun sellaisen tavan käyttö merkitsemään tai esittämään tavara, joka osoittaa tai antaa ymmärtää, että kyseessä oleva tavara on peräisin muulta maantieteelliseltä alueelta kuin sen todellisesta lähtöpaikasta tavalla, joka johtaa yleisöä harhaan tavaran maantieteellisen alkuperän tai luonteen osalta; ja

---

1 Tässä alajaksossa ’vastaavalla tavaralla’ tarkoitetaan tavaraa, joka kuuluu samaan liitteessä 18-A (Tuoteluokat) määriteltyyn tuoteluokkaan.

2 Selvyyden vuoksi todetaan, että tätä on arvioitava tapauskohtaisesti. Tätä määräystä ei sovelleta, kun on esitetty näyttöä siitä, että maantieteellisen merkinnän ja käännetyn ilmauksen välillä ei ole mitään yhteyttä.

3 Tätä alajaksoa sovellettaessa termillä ’translitterointi’ tarkoitetaan merkkien muuntamista maantieteellisen merkinnän kannalta merkityksellisen alkukielen tai alkukielten äänneasun mukaisiksi.

c) maantieteellisen merkinnän muu käyttö, joka on Pariisin yleissopimuksen 10 a artiklassa tarkoitettua vilpillistä kilpailua ja johon voi sisältyä maantieteellisen merkinnän kaupallinen käyttö, jossa hyödynnetään kyseisen maantieteellisen merkinnän mainetta, myös silloin, kun kyseistä tavaraa käytetään ainesosana.

2. Tätä alajaksoa ei sovelleta liitteessä 18-B (Maantieteellisten merkintöjen luettelot) lueteltuun osapuolen maantieteelliseen merkintään, jota ei enää suojata toisen osapuolen säädösten ja määräysten nojalla.

3. Jos liitteessä 18-B (Maantieteellisten merkintöjen luettelot) lueteltu osapuolen maantieteellinen merkintä lakkaa olemasta suojattu alkuperäosapuolen alueella, alkuperäosapuolen on viipymättä ilmoitettava tästä toiselle osapuolelle ja pyydettävä maantieteellisen merkinnän suojan peruuttamista.

4. Tällä alajaksolla ei rajoiteta kenenkään oikeutta käyttää omaa tai edeltäjänsä nimeä kaupallisiin tarkoituksiin sillä edellytyksellä, että nimeä käytetään tavalla, joka ei johda kuluttajaa harhaan.

5. Mikään tässä alajaksossa ei velvoita osapuolta soveltamaan tämän alajakson määräyksiä toisen osapuolen maantieteelliseen merkintään sellaisen tavaran osalta, jota koskeva merkintä on identtinen tai samankaltainen kuin

a) kasvilajikkeen tai eläinrodun tavanomainen nimi, mikä todennäköisesti johtaisi kuluttajaa harhaan tuotteen todellisesta alkuperästä; tai

b) tavanomainen yleiskielinen yleisnimitys kyseiselle tavaralle osapuolessa.

6. Mikään tässä alajaksossa ei velvoita osapuolta soveltamaan tämän alajakson määräyksiä toisen osapuolen moniosaiseen maantieteelliseen merkintään sisältyvään yksittäiseen ilmaisuun sellaisen tavaran osalta, jota koskeva merkintä on identtinen tai samankaltainen kuin

a) kasvilajikkeen tai eläinrodun tavanomainen nimi, mikä todennäköisesti johtaisi kuluttajaa harhaan tavaran todellisesta alkuperästä; tai

b) tavanomainen yleiskielinen nimitys kyseiselle tavaralle osapuolessa.

7. Mikään tässä alajaksossa ei velvoita osapuolta soveltamaan tämän alajakson määräyksiä toisen osapuolen maantieteelliseen merkintään sisältyvään sanaan tai minkä tahansa sanan käännökseen tai translitterointiin, jos kyseinen sana, käännös tai translitterointi on yleinen englanninkielinen sana, kuten ”mountain”, ”alps” tai ”river”.

18.35 ARTIKLA

Suojan alkamispäivä

1. Kumpikin osapuoli säätää, että liitteessä 18-B (Maantieteellisten merkintöjen luettelot) luetellut ja 18.32 artiklassa (Soveltamisala, menettelyt ja määritelmät) tarkoitetut maantieteelliset merkinnät suojataan tämän sopimuksen voimaantulopäivästä 18.34 artiklan (Maantieteellisten merkintöjen suoja) mukaisesti.

2. Kummankin osapuolen on niiden maantieteellisten merkintöjen osalta, jotka lisätään liitteeseen 18-B (Maantieteellisten merkintöjen luettelot) tämän sopimuksen voimaantulopäivän jälkeen, säädettävä, että tällaiset maantieteelliset merkinnät on suojattu 18.34 artiklan (Maantieteellisten merkintöjen suoja) mukaisesti siitä päivästä, jona nimet julkaistiin 18.33 artiklan (Maantieteellisten merkintöjen luettelon muuttaminen) 2 kohdassa tarkoitettua vastustamista varten.

18.36 ARTIKLA

Maantieteellisten merkintöjen käyttöoikeus

1. Tämän alajakson mukaisesti suojattua maantieteellistä merkintää saa käyttää kuka tahansa toimija, joka pitää kaupan vastaavan tuote-eritelmän mukaista tavaraa.

2. Edellä olevalla 1 kohdalla ei rajoiteta osapuolen mahdollisuutta säännellä maantieteelliseen merkintään liittyvien tavaroiden tuotantoa tai kaupan pitämistä lainsäädäntönsä mukaisesti.

18.37 ARTIKLA

Suhde tavaramerkkeihin

1. Sellaisen tavaramerkin rekisteröinti, joka sisältää liitteessä 18-B (Maantieteellisten merkintöjen luettelot) luetellun toisen osapuolen maantieteellisen merkinnän tai koostuu sellaisesta, on evättävä tai mitätöitävä viran puolesta, jos osapuolen säädökset ja määräykset sen sallivat, tai asianomaisen osapuolen pyynnöstä sellaisen tavaran osalta, joka kuuluu kyseisen maantieteellisen merkinnän liitteessä 18-A (Tuoteluokat) määriteltyyn tuoteluokkaan ja joka ei ole peräisin kyseiselle maantieteelliselle merkinnälle liitteessä 18-B (Maantieteellisten merkintöjen luettelot) täsmennetystä alkuperäpaikasta.

2. Kun tavaramerkkiä on haettu tai se on rekisteröity hyvässä uskossa taikka kun tavaramerkkioikeudet on osapuolessa hankittu hyvässä uskossa tapahtuneella käytöllä ennen 18.35 artiklassa (Suojan alkamispäivä) tarkoitettua kyseisen maantieteellisen merkinnän suojan alkamisen päivämäärää, tämän alajakson täytäntöön panemiseksi kyseisessä osapuolessa annetuilla toimenpiteillä ei rajoiteta tavaramerkin rekisteröinnin mahdollisuutta tai pätevyyttä tai oikeutta tavaramerkin käyttöön sillä perusteella, että tavaramerkki on identtinen tai samanlainen kuin jokin maantieteellinen merkintä. Tällaisen tavaramerkin käyttöä voidaan jatkaa ja se voidaan uusia kyseisen tavaran osalta maantieteellisen merkinnän suojaamisesta huolimatta, jos osapuolen tavaramerkkilainsäädännössä ei ole kyseisen tavaramerkin mitättömyys- tai menettämisperusteita.

3. Osapuolen lainsäädännössä voidaan säätää, että mikä tahansa vaatimus, joka liittyy tavaramerkin käyttöön tai rekisteröintiin, on tehtävä viiden vuoden kuluessa siitä, kun suojatun merkinnän vastainen käyttö on tullut yleisesti tunnetuksi kyseisen osapuolen alueella, tai tavaramerkin rekisteröintipäivästä kyseisen osapuolen alueella edellyttäen, että tavaramerkki on julkistettu mainittuun päivään mennessä, jos kyseinen päivä edeltää päivää, jolloin merkinnän vastainen käyttö tuli tunnetuksi kyseisen osapuolen alueella.

18.38 ARTIKLA

Suojan täytäntöönpanon valvonta

Kumpikin osapuoli säätää, että liitteessä 18-B (Maantieteellisten merkintöjen luettelot) lueteltujen maantieteellisten merkintöjen täytäntöönpanoa valvotaan viran puolesta tai asianomaisen osapuolen pyynnöstä sen lainsäädännön mukaisesti ja asianmukaisin hallinnollisin ja oikeudellisin menettelyin.

18.39 ARTIKLA

Yleiset säännöt

1. Kun on kyse samaan tuoteluokkaan kuuluvien tavaroiden homonyymisistä maantieteellisistä merkinnöistä, joille haetaan suojaa 18.33 artiklan (Maantieteellisten merkintöjen luettelon muuttaminen) mukaisesti, kauppakomitea tekee päätöksen määrittääkseen käytännön edellytykset, joiden mukaisesti kyseiset homonyymiset merkinnät erotetaan toisistaan ottaen huomioon, että on varmistettava kyseisten tuottajien tasapuolinen kohtelu ja se, ettei kuluttajia johdeta harhaan.

2. Osapuolen, joka kolmannen maan kanssa tehtävää kansainvälistä sopimusta koskevien neuvottelujen yhteydessä harkitsee suojan myöntämistä maantieteelliselle merkinnälle, jolla yksilöidään kyseisestä kolmannesta maasta peräisin oleva tavara, on ilmoitettava tästä toiselle osapuolelle ja annettava kyseiselle osapuolelle mahdollisuus esittää huomautuksia ennen maantieteellisen merkinnän suojan voimaantuloa, jos

a) kolmannen maan kanssa käytävissä neuvotteluissa tarkasteltavana oleva maantieteellinen merkintä on homonyyminen liitteessä 18-B (Maantieteellisten merkintöjen luettelot) luetellun toisen osapuolen maantieteellisen merkinnän kanssa; ja

b) kyseinen tavara kuuluu samaan liitteessä 18-A (Tuoteluokat) määriteltyyn tuoteluokkaan kuin se, joka on määritelty toisen osapuolen homonyymiselle maantieteelliselle merkinnälle.

3. Liitteessä 18-B (Maantieteellisten merkintöjen luettelot) luetellun maantieteellisen merkinnän tuote-eritelmän, mukaan lukien sen mahdolliset muutokset, on oltava osapuolen sen alueen, jolta tavara on peräisin, asianmukaisten viranomaisten hyväksymä.

4. Ainoastaan se osapuoli, josta tavara on peräisin, voi peruuttaa suojan liitteessä 18-B (Maantieteellisten merkintöjen luettelot) luetellulta osapuolen maantieteelliseltä merkinnältä.

5. Tavaroita voidaan pitää kaupan ja myydä varastojen loppumiseen asti, jos ne on laillisesti kuvattu ja esitetty tässä alajaksossa kielletyllä tavalla sinä päivänä, jona:

a) tämä sopimus tulee voimaan;

b) kauppakomitea hyväksyy 18.33 artiklan (Maantieteellisten merkintöjen luettelon muuttaminen) mukaisesti päätöksen maantieteellisten merkintöjen luettelon muuttamisesta; tai

c) liitteessä 18-B (Maantieteellisten merkintöjen luettelot) vahvistettu sovellettava siirtymäkausi päättyy.

18.40 ARTIKLA

Maantieteellisten merkintöjen suojajärjestelmät

1. Kumpikin osapuoli perustaa tai pitää voimassa järjestelmän maantieteellisten merkintöjen rekisteröintiä ja suojaa varten alueellaan.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitetussa järjestelmässä on oltava ainakin seuraavat tekijät:

a) virallinen keino tarjota yleisön saataville luettelo rekisteröidyistä maantieteellisistä merkinnöistä;

b) hallinnollinen prosessi, jolla varmistetaan, että rekisteriin merkittävä maantieteellinen merkintä ilmaisee tavaran olevan peräisin osapuolen alueelta tai osapuolen jostakin osasta tai paikasta, kun tavaran laatu, maine tai muu ominaisuus on olennaisesti luettavissa sen maantieteellisen alkuperän ansioksi;

c) vastustamismenettely, jonka avulla kolmansien osapuolten oikeutetut edut voidaan ottaa huomioon; ja

d) maantieteellisen merkinnän suojan peruuttamismenettely, jossa otetaan huomioon kolmansien osapuolien ja kyseisten rekisteröityjen maantieteellisten merkintöjen käyttäjien oikeutetut edut.

5 ALAJAKSO

JULKISTAMATTOMAN TIEDON SUOJA

18.41 ARTIKLA

Liikesalaisuuksien suojan laajuus ja määritelmät

1. Kumpikin osapuoli säätää asianmukaisista siviilioikeudellisista menettelyistä ja oikeussuojakeinoista, joilla liikesalaisuuden haltija voi estää liikesalaisuutensa laittoman hankinnan, käytön tai ilmaisemisen tai saada oikeussuojan tällaista hankintaa, käyttöä tai ilmaisemista vastaan tilanteissa, joissa on toimittu vastoin rehellisiä kaupallisia käytäntöjä.

2. Tässä alajaksossa tarkoitetaan:

a) ’liikesalaisuudella’ tietoa,

i) joka on salaista siinä mielessä, että se ei ole kokonaisuudessaan tai osiensa täsmällisenä kokoonpanona ja yhdistelmänä sellaisten henkilöiden yleisessä tiedossa tai helposti saatavissa, jotka yleensä käsittelevät tällaista tietoa;

ii) jolla on kaupallista arvoa, koska se on salaista; ja

iii) jonka osalta sitä laillisesti määräysvallassaan pitävä henkilö on ryhtynyt kohtuullisiksi katsottaviin toimenpiteisiin pitääkseen tiedon salaisena; ja

b) ’liikesalaisuuden haltijalla’ henkilöä, joka käyttää laillista määräysvaltaa liikesalaisuuteen nähden.

3. Tässä alajaksossa ainakin seuraavat toimintatavat katsotaan rehellisten kaupallisten käytäntöjen vastaisiksi:

a) liikesalaisuuden hankinta ilman liikesalaisuuden haltijan suostumusta, jos se tapahtuu seuraavin keinoin: luvaton pääsy sellaisiin liikesalaisuuden haltijan laillisessa määräysvallassa oleviin asiakirjoihin, esineisiin, materiaaleihin, aineisiin tai sähköisiin tiedostoihin, jotka sisältävät liikesalaisuuden tai joista liikesalaisuus voidaan johtaa, taikka niiden anastus tai kopioiminen;

b) liikesalaisuuden käyttö tai ilmaiseminen aina, kun sen ilman liikesalaisuuden haltijan suostumusta suorittaa henkilö, joka täyttää jonkin seuraavista edellytyksistä:

   i) kyseinen henkilö on hankkinut liikesalaisuuden a alakohdassa tarkoitetulla tavalla;

   ii) kyseinen henkilö rikkoo luottamuksellisuutta koskevaa sopimusta tai muuta velvollisuutta olla ilmaisematta liikesalaisuutta; tai

   iii) kyseinen henkilö rikkoo sopimusvelvoitetta tai muuta velvoitetta, joka koskee liikesalaisuuden käytön rajoittamista; ja

c) liikesalaisuuden hankinta, käyttö tai ilmaiseminen aina, kun henkilö hankinnan, käytön tai ilmaisemisen aikana tiesi tai hänen olisi vallitsevissa olosuhteissa pitänyt tietää, että liikesalaisuus oli saatu suoraan tai välillisesti toiselta henkilöltä, joka käytti liikesalaisuutta laittomasti tai oli ilmaissut sen laittomasti b alakohdassa tarkoitetulla tavalla.

4. Tämän alajakson määräyksiä ei saa tulkita siten, että osapuoli olisi velvoitettu pitämään seuraavia toimintatapoja rehellisten kaupallisten käytäntöjen vastaisina:

a) itsenäinen keksiminen tai luominen;

b) tuotteen käänteismallinnus, jonka on tehnyt tuotetta laillisesti hallussaan pitävä henkilö, jota ei koske oikeudellisesti pätevä velvoite rajoittaa asiaan kuuluvien tietojen hankintaa;

c) tiedon hankinta, käyttö tai ilmaiseminen aina, kun sitä edellytetään tai se sallitaan kummankin osapuolen lainsäädännössä; ja

d) työntekijöiden sellaisen kokemuksen ja sellaisten taitojen käyttö, jotka he ovat rehellisesti hankkineet osana tavanomaista työskentelyä.

5. Tämän alajakson määräyksiä ei saa tulkita siten, että ne rajoittaisivat sananvapautta ja tiedonvälityksen vapautta, ei myöskään tiedotusvälineiden vapautta, sellaisena kuin sitä suojellaan kummassakin osapuolessa.

18.42 ARTIKLA

Liikesalaisuuksia koskevat siviilioikeudelliset menettelyt ja oikeussuojakeinot

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että henkilöt, jotka osallistuvat 18.41 artiklassa (Liikesalaisuuksien suojan laajuus ja määritelmät) tarkoitettuihin siviilioikeudenkäynteihin tai joilla on oikeus tutustua kyseisiin oikeudenkäynteihin liittyviin asiakirjoihin, eivät saa käyttää tai ilmaista liikesalaisuuksia tai väitettyjä liikesalaisuuksia, jotka toimivaltaiset oikeusviranomaiset ovat asiaan osallisen asianmukaisesti perustellun pyynnön nojalla katsoneet luottamuksellisiksi ja joista he ovat saaneet tiedon tällaisen osallistumisen tai asiakirjoihin tutustumisen seurauksena.

2. Kumpikin osapuoli säätää, että 18.41 artiklassa (Liikesalaisuuksien suojan laajuus ja määritelmät) tarkoitetuissa siviilioikeudenkäynneissä kyseisen osapuolen oikeusviranomaisilla on valtuudet ainakin

a) määrätä osapuolen lainsäädännön mukaisesti väliaikaisia toimia estääkseen rehellisten kaupallisten käytäntöjen vastaista liikesalaisuuksien hankintaa, käyttöä tai ilmaisemista;

b) määrätä kielto estääkseen rehellisten kaupallisten käytäntöjen vastaista liikesalaisuuksien hankintaa, käyttöä tai ilmaisemista;

c) määrätä henkilöt, jotka tiesivät tai joiden olisi pitänyt tietää hankkineensa liikesalaisuuden laittomasti, käyttäneensä sitä laittomasti tai ilmaisseensa sen rehellisten kaupallisten käytäntöjen vastaisesti, maksamaan liikesalaisuuden haltijalle vahingonkorvauksen, joka vastaa liikesalaisuuden tällaisen hankinnan, käytön tai ilmaisemisen johdosta koitunutta vahinkoa;

d) määrätä erityisiä toimenpiteitä väitettyyn rehellisten kaupallisten käytäntöjen vastaiseen hankintaan, käyttöön tai ilmaisemiseen liittyvän siviilioikeudellisen menettelyn aikana esille tuodun liikesalaisuuden tai väitetyn liikesalaisuuden luottamuksellisuuden säilyttämiseksi. Tällaisiin erityisiin toimenpiteisiin voi osapuolen lainsäädännön mukaisesti kuulua mahdollisuus rajoittaa oikeutta tutustua tiettyihin asiakirjoihin kokonaan tai osittain ja rajoittaa pääsyä istuntoihin ja niiden pöytäkirjoihin tai selostuksiin sekä mahdollisuus asettaa saataville ei-luottamuksellinen versio tuomioistuimen päätöksestä, josta on poistettu kaikki liikesalaisuuksia sisältävät kohdat tai jossa tällaisia kohtia on muutettu; ja

e) määrätä seuraamuksia oikeudellisiin menettelyihin osallistuville osapuolille tai muille henkilöille, jotka eivät pysty noudattamaan tai kieltäytyvät noudattamasta liikesalaisuuden tai väitetyn liikesalaisuuden suojaa koskevia tuomioistuimen määräyksiä.

3. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen oikeusviranomaisten ei tarvitse soveltaa 18.41 artiklassa (Liikesalaisuuksien suojan laajuus ja määritelmät) tarkoitettuja oikeudellisia menettelyjä ja oikeussuojakeinoja, kun rehellisten kaupallisten käytäntöjen vastainen toiminta tapahtuu osapuolen lainsäädännön mukaisesti väärinkäytöksen, tuomittavan toiminnan tai laittoman toiminnan paljastamiseksi tai osapuolen lainsäädännössä tunnustetun oikeutetun edun suojaamiseksi.

18.43 ARTIKLA

Farmaseuttisten tuotteiden[1] markkinoille saattamista koskevan luvan saamiseksi toimitettujen tietojen suoja

1. Kumpikin osapuoli suojaa kaupallisesti luottamuksellisia tietoja, jotka on toimitettu farmaseuttisten tuotteiden markkinoille saattamista koskevan luvan, jäljempänä ’myyntilupa’, saamiseksi, jotta tietoja ei ilmaistaisi kolmansille osapuolille, paitsi jos toimenpiteisiin on jo ryhdytty sen varmistamiseksi, että tieto on suojassa sopimattomalta kaupalliselta käytöltä tai jos ilmaiseminen on välttämätöntä ylivoimaisen yleisen edun kannalta.

[1] Tätä artiklaa sovellettaessa käsite ’farmaseuttinen tuote’ määritellään kummankin osapuolen lainsäädännössä. Unionin osalta termillä ’farmaseuttinen tuote’ tarkoitetaan ’lääkettä’.

2. Kumpikin osapuoli varmistaa, että vähintään viiden vuoden ajan ensimmäisen myyntiluvan myöntämispäivästä kyseisessä osapuolessa, jäljempänä ’ensimmäinen myyntilupa’, ja osapuolen lainsäädännössä mahdollisesti asetettujen edellytysten mukaisesti myyntiluvan myöntämisestä vastaava viranomainen ei hyväksy sellaista myöhempää myyntilupahakemusta, joka perustuu toimitetussa ensimmäisessä myyntilupahakemuksessa esitettyihin prekliinisten tai kliinisten kokeiden tuloksiin, ilman ensimmäisen myyntiluvan haltijan nimenomaista suostumusta, ellei kummankin osapuolen tunnustamissa kansainvälisissä sopimuksissa toisin määrätä.

18.44 ARTIKLA

Maatalouskemikaalituotteita[1] koskevan myyntiluvan saamiseksi toimitettujen tietojen suoja

1. Kumpikin osapuoli myöntää ensimmäisen kerran esitetyn testi- tai tutkimusraportin omistajalle tilapäisen oikeuden maatalouskemikaalituotteen myyntiluvan saamiseksi. Tilapäisen oikeuden keston aikana testi- tai tutkimusraporttia ei saa käyttää kenenkään muun sellaisen hakijan eduksi, jonka tavoitteena on saada myyntilupa maatalouskemikaalituotteelle, ellei ensimmäisen omistajan nimenomaista suostumusta ole osoitettu. Tätä artiklaa sovellettaessa ’tilapäisellä oikeudella’ tarkoitetaan ’tietosuojaa’.

[1] Tätä artiklaa sovellettaessa käsite ’maatalouskemikaalituote’ määritellään kummankin osapuolen lainsäädännössä. Unionin osalta käsitteellä ’maatalouskemikaalituote’ tarkoitetaan ’kasvinsuojeluainetta’.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitetun testi- tai tutkimusraportin olisi

a) oltava välttämätön sellaisen luvan tai luvan muuttamisen kannalta, jolla mahdollistetaan lisäkäytöt; ja

b) tunnustetusti oltava hyvän laboratoriokäytännön tai hyvän koekäytännön periaatteiden mukainen kummankin osapuolen lainsäädännön mukaisesti.

3. Tietosuojan keston on oltava vähintään kymmenen vuotta asianomaisen viranomaisen osapuolen alueella myöntämästä ensimmäisestä luvasta.

4. Kumpikin osapuoli voi vahvistaa sääntöjä, joilla vältetään selkärankaisilla eläimillä tehtävät päällekkäiset testit.

6 ALAJAKSO

KASVILAJIKKEET

18.45 ARTIKLA

Kasvinjalostajanoikeuksien[1] suojaaminen

Kummallakin osapuolella on oltava toiminnassa kasvinjalostajanoikeuksien suojaamiseksi järjestelmä[2], jolla sovelletaan uusien kasvilajikkeiden suojaamista koskevaa kansainvälistä yleissopimusta (UPOV-yleissopimus), sellaisena kuin se on viimeksi tarkistettuna Genevessä 19 päivänä maaliskuuta 1991.

---

1 Selkeyden vuoksi todetaan, että osapuolet ymmärtävät, että 25.6 artiklassa (Tiriti o Waitangi / Waitangin sopimus) tarkoitettuihin toimenpiteisiin voi sisältyä toimenpiteitä tämän alajakson soveltamisalaan kuuluvissa asioissa, joita Uusi-Seelanti pitää tarpeellisina maorien oikeuksien, etujen, velvollisuuksien ja velvoitteiden suojelemiseksi täyttäessään Waitangin sopimuksen (te Tiriti o Waitangi) mukaisia velvollisuuksiaan sillä edellytyksellä, että 25.6 artiklan (Tiriti o Waitangi / Waitangin sopimus) mukaiset edellytykset täyttyvät.

2 Selkeyden vuoksi todetaan, että tämän alajakson soveltamista varten tällainen järjestelmä voi olla sui generis -järjestelmä.

C JAKSO

TEOLLIS- JA TEKIJÄNOIKEUKSIEN TÄYTÄNTÖÖNPANO

1 ALAJAKSO

YKSITYISOIKEUDELLINEN JA HALLINNOLLINEN TÄYTÄNTÖÖNPANO

18.46 ARTIKLA

Yleiset velvollisuudet

1. Osapuolet vahvistavat TRIPS-sopimuksen ja varsinkin sen III osan mukaiset sitoumuksensa ja säätävät seuraavista täydentävistä toimenpiteistä, menettelyistä ja oikeussuojakeinoista, jotka ovat tarpeen teollis- ja tekijänoikeuksien täytäntöönpanon varmistamiseksi[1].

2. Näiltä toimenpiteiltä, menettelyiltä ja oikeussuojakeinoilta edellytetään seuraavaa:

a) niiden on oltava oikeudenmukaisia ja tasapuolisia;

[1] Tämän jakson soveltamista varten käsitteeseen ’teollis- ja tekijänoikeudet’ eivät sisälly B jakson (Teollis- ja tekijänoikeuksia koskevat normit) 5 alajakson (Julkistamattoman tiedon suoja) soveltamisalaan kuuluvat oikeudet.

b) ne eivät saa olla tarpeettoman monimutkaisia tai kalliita eivätkä sisältää kohtuuttomia määräaikoja tai aiheettomia viiveitä;

c) niiden on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia; ja

d) niitä on sovellettava siten, että vältetään luomasta esteitä lailliselle kaupankäynnille ja että luodaan takeet niiden väärinkäytön estämiseksi.

18.47 ARTIKLA

Henkilöt, joilla on oikeus pyytää toimenpiteiden, menettelyjen ja oikeussuojakeinojen soveltamista

Kumpikin osapuoli myöntää oikeuden pyytää tässä jaksossa tarkoitettujen toimenpiteiden, menettelyjen ja oikeussuojakeinojen soveltamista

a) osapuolen lainsäädännön mukaisesti teollis- ja tekijänoikeuksien haltijoille;

b) kaikille muille henkilöille, joilla on oikeus käyttää näitä oikeuksia, erityisesti käyttöluvan haltijoille, jos osapuolen lainsäädäntö sen sallii ja tällaisen lainsäädännön mukaisesti;

c) teollis- ja tekijänoikeuksia kollektiivisesti hallinnoiville elimille, joilla on säännönmukaisesti tunnustettu oikeus edustaa teollis- ja tekijänoikeuksien haltijoita, jos osapuolen lainsäädäntö sen sallii ja tällaisen lainsäädännön mukaisesti, ja

d) alan edunvalvonnasta vastaaville elimille, joilla on säännönmukaisesti tunnustettu oikeus edustaa teollis- ja tekijänoikeuksien haltijoita, jos osapuolen lainsäädäntö sen sallii ja tällaisen lainsäädännön mukaisesti.

18.48 ARTIKLA

Toimenpiteet todistusaineiston suojaamiseksi

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että toimivaltaiset oikeusviranomaiset voivat jo ennen asiaa käsittelevän oikeudenkäynnin alkamista sen osapuolen hakemuksesta, joka on esittänyt kohtuullisesti saatavissa olevaa todistusaineistoa tukeakseen väitteitään teollis- tai tekijänoikeutensa loukkaamisesta tai tällaisen loukkaamisen uhasta, määrätä nopeita ja tehokkaita väliaikaisia toimia väitettyyn loukkaamiseen liittyvän merkityksellisen todistusaineiston suojaamiseksi edellyttäen, että luottamukselliset tiedot suojataan asianmukaisesti.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitetut toimenpiteet voivat sisältää riidanalaisten tavaroiden yksityiskohtaisen kuvaamisen ja mahdollisen näytteiden oton, tai riidanalaisten tavaroiden ja soveltuvissa tapauksissa näiden tavaroiden valmistuksessa tai jakelussa käytettyjen materiaalien ja välineiden sekä tavaroihin liittyvien asiakirjojen haltuun ottamisen.

18.49 ARTIKLA

Todistusaineisto

1. Kumpikin osapuoli toteuttaa tarvittavat toimenpiteet, jotta osapuolen toimivaltaiset oikeusviranomaiset voivat sen osapuolen hakemuksesta, joka on esittänyt riittävästi kohtuullisesti saatavissa olevaa todistusaineistoa väitteidensä tueksi ja on näyttäessään toteen väitteitään tukevat tosiseikat yksilöinyt vastapuolen hallussa olevan todistusaineiston, määrätä vastapuolen esittämään tällaisen todistusaineiston, jota luottamuksellisten tietojen suoja koskee.

2. Lisäksi kumpikin osapuoli toteuttaa tarvittavat toimenpiteet, jotta osapuolen toimivaltaiset oikeusviranomaiset voivat kaupallisessa laajuudessa tehtyjen teollis- tai tekijänoikeuden loukkausten osalta ja samoilla 1 kohdassa säädetyillä edellytyksillä tarvittaessa määrätä esitettäviksi vastapuolen hallussa olevia pankki-, rahoitus- tai kaupallisia asiakirjoja, joita luottamuksellisten tietojen suoja koskee.

18.50 ARTIKLA

Tiedonsaantioikeus

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että osapuolen toimivaltaiset oikeusviranomaiset voivat teollis- tai tekijänoikeuden loukkausta koskevan siviilioikeudellisen menettelyn yhteydessä kantajan perustellusta ja oikeasuhteisesta pyynnöstä määrätä teollis- tai tekijänoikeuksien loukkaajan tai väitetyn oikeudenloukkaajan tai kenet tahansa muun henkilön antamaan kyseisen henkilön hallinnassa tai omistuksessa olevia merkityksellisiä tietoja sellaisten tavaroiden tai palvelujen alkuperästä ja jakeluverkosta, jotka loukkaavat teollis- tai tekijänoikeutta.

2. Tätä artiklaa sovellettaessa ’kuka tahansa muu henkilö’ tarkoittaa henkilöä,

a) jonka on todettu pitävän hallussaan oikeuksia loukkaavia tavaroita kaupallisessa laajuudessa;

b) joka on tavattu käyttämästä oikeuksia loukkaavia palveluja kaupallisessa laajuudessa;

c) jonka on todettu tarjoavan oikeuksia loukkaavassa toiminnassa käytettäviä palveluja kaupallisessa laajuudessa; tai

d) jonka a, b tai c alakohdassa tarkoitettu henkilö on osoittanut osallistuneen kyseisten tavaroiden tuottamiseen, valmistukseen tai jakeluun tai kyseisten palvelujen tarjoamiseen.

3. Edellä 1 kohdassa tarkoitettuihin tietoihin sisältyvät tapauksen mukaan

a) tavaroiden tai palvelujen tuottajien, valmistajien, jakelijoiden, toimittajien ja muiden aikaisempien haltijoiden sekä aiottujen tukku- ja vähittäiskauppiaiden nimet ja osoitteet; ja

b) tiedot tuotettujen, valmistettujen, toimitettujen, vastaanotettujen tai tilattujen tavaroiden taikka palvelujen määrästä sekä kyseisistä tavaroista tai palveluista saaduista hinnoista.

4. Edellä olevia 1 ja 2 kohtaa sovelletaan rajoittamatta osapuolen muuta lainsäädäntöä, jolla

a) annetaan oikeudenhaltijalle oikeus saada laajempia tietoja;

b) säädellään tämän artiklan nojalla ilmoitettujen tietojen käyttöä siviilioikeudellisessa menettelyssä;

c) säädellään vastuuta tiedonsaantioikeuden väärinkäytöstä;

d) annetaan mahdollisuus kieltäytyä sellaisten tietojen antamisesta, jotka pakottaisivat 1 kohdassa tarkoitetun jonkun muun henkilön myöntämään oman tai lähisukulaisensa osallistumisen teollis- tai tekijänoikeuden loukkaukseen; tai

e) säädellään tietolähteiden luottamuksellisuuden suojaa tai henkilötietojen käsittelyä.

18.51 ARTIKLA

Väliaikaiset ja turvaamistoimenpiteet

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen oikeusviranomaiset voivat kantajan pyynnöstä määrätä väitettyä oikeudenloukkaajaa koskevan väliaikaisen kiellon, jonka tarkoituksena on estää teollis- tai tekijänoikeuden välittömät loukkaukset, tai kieltää väliaikaisesti tai, jos sen lainsäädäntö sen mahdollistaa, tarvittaessa uhkasakon uhalla kyseisen oikeuden väitetyn loukkaamisen jatkaminen tai asettaa jatkamisen ehdoksi oikeudenhaltijalle kuuluvan korvauksen takaamiseen tarkoitetut vakuudet. Väliaikainen kielto voidaan määrätä samoin edellytyksin välittäjälle, jonka palveluja kolmas osapuoli käyttää loukatakseen teollis- tai tekijänoikeutta.

2. Väliaikainen kielto voidaan myös määrätä, jotta estetään teollis- tai tekijänoikeutta loukkaaviksi epäiltyjen tavaroiden saattaminen markkinointikanaviin tai levittäminen markkinointikanavia pitkin.

3. Väitetyn kaupallisessa laajuudessa tehdyn loukkauksen osalta kumpikin osapuoli varmistaa, että jos kantaja osoittaa olosuhteet, jotka todennäköisesti uhkaavat vahingonkorvauksen maksamista, oikeusviranomaiset voivat varotoimena määrätä väitetyn loukkaajan irtainta ja kiinteää omaisuutta asetettavaksi siirto- tai myyntikieltoon, ja jos osapuolen lainsäädännössä tästä säädetään, takavarikkoon, mukaan lukien tämän pankkitilien ja muiden varojen jäädyttäminen. Tätä varten toimivaltaiset viranomaiset voivat tarpeen mukaan määrätä esitettäviksi pankki-, rahoitus- tai kaupallisia tietoja tai tarvittavan pääsyn asiaankuuluviin tietoihin.

4. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen oikeusviranomaisilla on 1–3 kohdassa tarkoitettujen toimenpiteiden osalta oikeus vaatia kantajaa toimittamaan kaikki kohtuullisesti saatavissa oleva todistusaineisto, jotta ne voivat riittävän varmasti vakuuttua siitä, että kantaja on oikeudenhaltija ja että tämän oikeutta on loukattu tai että tällaisen loukkauksen uhka on välitön.

18.52 ARTIKLA

Korjaavat toimenpiteet

1. Kumpikin osapuoli varmistaa oikeudenhaltijalle loukkauksen johdosta kuuluvia vahingonkorvauksia rajoittamatta ja ilman minkäänlaista korvausta kantajan pyynnöstä, että sen oikeusviranomaiset voivat määrätä sellaisten tavaroiden osalta, joiden ne ovat todenneet loukkaavan teollis- tai tekijänoikeutta, niiden hävittämisestä tai vähintään lopullisesta poistamisesta markkinointikanavista. Samoin edellytyksin oikeusviranomaiset voivat tarvittaessa määrätä hävitettäväksi myös näiden tavaroiden luomisessa tai valmistuksessa pääasiassa käytetyt materiaalit ja välineet.

2. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen oikeusviranomaisilla on valtuudet määrätä, että 1 kohdassa tarkoitetut toimenpiteet toteutetaan oikeudenloukkaajan kustannuksella, jollei tämän esteeksi vedota erityisiin syihin.

18.53 ARTIKLA

Kieltotuomiot

Kumpikin osapuoli varmistaa, että kun teollis- tai tekijänoikeuden loukkauksen toteava oikeuden päätös on tehty, sen oikeusviranomaiset voivat antaa oikeudenloukkaajaa vastaan kieltotuomion, jonka tarkoituksena on kieltää loukkauksen jatkaminen. Lisäksi kumpikin osapuoli varmistaa, että sen oikeusviranomaiset voivat antaa kieltotuomion välittäjälle, jonka palveluja kolmas osapuoli käyttää loukatakseen teollis- tai tekijänoikeutta.

18.54 ARTIKLA

Vaihtoehtoiset toimenpiteet

Kumpikin osapuoli voi säätää, että sen oikeusviranomaiset voivat soveltuvissa tapauksissa määrätä sen henkilön pyynnöstä, johon 18.52 artiklassa (Korjaavat toimenpiteet) tai 18.53 artiklassa (Kieltotuomiot) säädetyt toimenpiteet voivat kohdistua, että vahingon kärsineelle osapuolelle maksetaan 18.52 artiklassa (Korjaavat toimenpiteet) tai 18.53 artiklassa (Kieltotuomiot) määrättyjen toimenpiteiden soveltamisen sijasta rahallinen hyvitys, jos kyseinen henkilö on toiminut ilman tuottamusta ja laiminlyöntiä, jos kyseisten toimenpiteiden täytäntöönpano aiheuttaisi tälle henkilölle kohtuutonta vahinkoa ja jos vahingon kärsineelle osapuolelle maksettavaa rahallista hyvitystä voidaan kohtuudella pitää tyydyttävänä.

18.55 ARTIKLA

Vahingonkorvaukset

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen oikeusviranomaiset määräävät vahingon kärsineen osapuolen hakemuksesta oikeudenloukkaajan, joka tiesi tai jolla oli riittävät perusteet tietää ryhtyneensä loukkaavaan tekoon, maksamaan oikeudenhaltijalle vahingonkorvauksen, joka vastaa tälle loukkauksen johdosta koitunutta vahinkoa.

2. Kumpikin osapuoli varmistaa, että kun oikeusviranomaiset määräävät 1 kohdassa tarkoitettuja vahingonkorvauksia,

a) ne ottavat huomioon kaikki asianmukaiset näkökohdat, kuten vahingon kärsineelle osapuolelle aiheutuneet kielteiset taloudelliset seuraukset, saamatta jäänyt voitto mukaan lukien, oikeudenloukkaajan saaman perusteettoman voiton ja soveltuvissa tapauksissa muita kuin taloudellisia tekijöitä, kuten oikeudenhaltijalle loukkauksen johdosta aiheutuneen aineettoman vahingon; tai vaihtoehtoisesti

b) ne voivat soveltuvissa tapauksissa määrittää vahingonkorvauksen kiinteänä määränä esimerkiksi vähintään niiden rojaltien tai maksujen määrän perusteella, jotka oikeudenloukkaaja olisi joutunut suorittamaan, jos se olisi pyytänyt lupaa käyttää kyseistä teollis- ja tekijänoikeutta.

3. Jos oikeudenloukkaaja ei ole tietoisesti ryhtynyt loukkaavaan tekoon tai ryhtyi loukkaavaan tekoon ilman, että hänellä oli riittävät perusteet tietää ryhtyvänsä siihen, kumpikin osapuoli voi säätää, että sen oikeusviranomaiset voivat määrätä voitot perittäviksi takaisin vahingon kärsineelle osapuolelle tai maksettavaksi mainitulle osapuolelle vahingonkorvauksen, joka voi olla ennalta määrätty.

18.56 ARTIKLA

Oikeudenkäyntikulut

Kumpikin osapuoli varmistaa, että kohtuulliset ja oikeasuhteiset oikeudenkäyntikulut ja muut oikeudenkäynnin voittaneelle osapuolelle aiheutuneet kulut kuuluvat yleensä oikeudenkäynnin hävinneen maksettaviksi, jollei se ole kohtuutonta.

18.57 ARTIKLA

Tuomioistuinten päätösten julkistaminen

Kumpikin osapuoli säätää, että sen oikeusviranomaiset voivat teollis- tai tekijänoikeuden loukkauksen johdosta nostetun kanteen yhteydessä kantajan pyynnöstä ja oikeudenloukkaajan kustannuksella määrätä toteutettaviksi soveltuvia toimenpiteitä päätöstä koskevien tietojen levittämiseksi, mukaan lukien päätöksen julkistaminen ja sen julkaiseminen kokonaan tai osittain.

18.58 ARTIKLA

Tekijänoikeusolettama

Osapuolet tunnustavat, että C jaksossa (Teollis- ja tekijänoikeuksien täytäntöönpano) määrättyjen toimenpiteiden, menettelyjen ja oikeussuojakeinojen soveltamiseksi

a) jotta kirjallisen tai taiteellisen teoksen tekijää voidaan pitää, jollei toisin osoiteta, tekijänä ja sen johdosta oikeutettuna ajamaan kannetta tekijänoikeutensa loukkaamisesta, riittää, että tekijän nimi on tavanmukaisella tavalla ilmoitettu teoksessa; ja

b) edellä olevaa a alakohtaa sovelletaan soveltuvin osin lähioikeuksien haltijoihin heidän suojatun aineistonsa osalta.

18.59 ARTIKLA

Hallinnolliset menettelyt

Mikäli siviilioikeudellisia seuraamuksia voidaan määrätä asian käsittelyssä hallinnollisessa menettelyssä, siinä noudatettavien periaatteiden on vastattava sisällöltään tässä alajaksossa tarkoitettuja periaatteita.

2 ALAJAKSO

RAJAVALVONTA

18.60 ARTIKLA

Rajatoimenpiteet

1. Kun kyseessä ovat tullivalvonnassa olevat tavarat, kumpikin osapuoli ottaa käyttöön tai pitää voimassa menettelyjä, joiden nojalla oikeudenhaltija voi jättää hakemuksen sen osapuolen tulliviranomaisille, jotka hakevat sellaisten tavaroiden luovutuksen keskeyttämistä tai haltuunottoa, joiden epäillään loukkaavan vähintäänkin tavaramerkkejä, tekijänoikeutta ja lähioikeuksia, maantieteellisiä merkintöjä ja teollismalleja, jäljempänä ’epäilyksenalaiset tavarat’.

2. Kummallakin osapuolella on oltava käytössä sähköisiä järjestelmiä, joilla sen tulliviranomaiset hallinnoivat 1 kohdassa tarkoitettuja hakemuksia.

3. Kumpikin osapuoli säätää, että hyväksytyn tai kirjatun hakemuksen haltija on sen tulliviranomaisten kehotuksesta velvollinen korvaamaan tulliviranomaisille tai tulliviranomaisten puolesta toimiville muille osapuolille epäilyksenalaisten tavaroiden haltuunoton tai luovutuksen keskeyttämisen jälkeen aiheutuneet kustannukset, mukaan lukien epäilyksenalaisten tavaroiden varastointi, käsittely ja mahdolliset niiden tuhoamiseen tai hävittämiseen liittyvät kustannukset.

4. Kumpikin osapuoli säätää, että sen tulliviranomaiset päättävät 1 kohdassa tarkoitetun hakemuksen hyväksymisestä tai kirjaamisesta kohtuullisen ajan kuluessa

5. Kumpikin osapuoli säätää, että hyväksytyt tai kirjatut hakemukset taikka kirjaamiset hakemusta varten voivat koskea useita lähetyksiä.

6. Tullivalvonnassa olevien tavaroiden osalta kumpikin osapuoli säätää, että sen tulliviranomaiset voivat omasta aloitteestaan keskeyttää epäilyksenalaisten tavaroiden luovutuksen tai ottaa epäilyksenalaiset tavarat haltuun.

7. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen tulliviranomaiset hyödyntävät riskianalyysejä epäilyksenalaisten tavaroiden tunnistamiseksi.

8. Kummallakin osapuolella on käytössä menettelyjä, joilla sallitaan epäilyksenalaisten tavaroiden hävittäminen ilman, että loukkaukset on todettava muodollisesti etukäteen hallinnollisessa menettelyssä tai oikeudenkäynnissä, jos asianomaiset henkilöt tähän suostuvat tai eivät vastusta hävittämistä. Jos tällaisia tavaroita ei hävitetä, kumpikin osapuoli varmistaa, että poikkeuksellisia olosuhteita lukuun ottamatta tavarat poistetaan kaupallisista jakelukanavista siten, ettei oikeudenhaltijalle aiheudu vahinkoa.

9. Osapuolella voi olla käytössä menettelyjä, joilla sallitaan postitse tai pikakuriiritoimituksena lähetettyjen ja väärennetyllä tavaramerkillä varustettujen tai laittomasti valmistettujen tavaroiden nopea hävittäminen.

10. Osapuoli voi päättää olla soveltamatta tätä artiklaa sellaisten tavaroiden tuontiin, jotka saatetaan markkinoille toisessa maassa oikeudenhaltijan toimesta tai suostumuksella. Osapuoli voi myös jättää tämän artiklan soveltamisalan ulkopuolelle luonteeltaan ei-kaupalliset, matkustajien henkilökohtaisiin matkatavaroihin sisältyvät tavarat.

11. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen tulliviranomaiset käyvät säännöllistä vuoropuhelua ja edistävät yhteistyötä asiaankuuluvien sidosryhmien ja muiden teollis- ja tekijänoikeuden täytäntöönpanoon osallistuvien viranomaisten[1] kanssa.

12. Osapuolet tekevät yhteistyötä sellaisten tavaroiden kansainvälisen kaupan osalta, joiden epäillään loukkaavan teollis- ja tekijänoikeuksia. Osapuolet jakavat tietoja mahdollisuuksien mukaan ja siinä määrin kuin se on tarpeen sellaisten tavaroiden kaupasta, joiden epäillään loukkaavan osapuolen teollis- ja tekijänoikeuksia.

13. Sellaisiin teollis- ja tekijänoikeuslainsäädännön rikkomuksiin, joiden täytäntöönpanossa toimivaltainen viranomainen on tämän artiklan mukaan osapuolen tulliviranomainen, sovelletaan CCMAA:ssa vahvistettua keskinäistä hallinnollista avunantoa, sanotun rajoittamatta muita yhteistyön muotoja.

---

[1] Selkeyden vuoksi todetaan, että muihin viranomaisiin ei lasketa kuuluviksi oikeusviranomaisia.

18.61 ARTIKLA

Johdonmukaisuus GATT 1994 -sopimuksen ja TRIPS-sopimuksen kanssa

Kun osapuolen tulliviranomaiset toteuttavat rajatoimenpiteitä teollis- ja tekijänoikeuksien täytäntöön panemiseksi, riippumatta siitä, kuuluvatko ne tämän alajakson soveltamisalaan, kumpikin osapuoli varmistaa yhdenmukaisuuden GATT- ja TRIPS-sopimuksen ja erityisesti GATT 1994 -sopimuksen V artiklan ja TRIPS-sopimuksen 41 artiklan ja III osan 4 jakson mukaisten velvollisuuksiensa kanssa.

D JAKSO

LOPPUMÄÄRÄYKSET

18.62 ARTIKLA

Yhteistyöjärjestelyt

1. Osapuolet tekevät yhteistyötä tukeakseen tämän luvun mukaisten sitoumusten ja velvollisuuksien täytäntöönpanoa.

2. Osapuolten yhteistyö teollis- ja tekijänoikeuksien suojaan ja täytäntöönpanoon kuuluvissa asioissa voi tarvittaessa sisältää seuraavia:

a) tietojen vaihto teollis- ja tekijänoikeuksia sekä suojelu- ja täytäntöönpanosääntöjä koskevasta oikeudellisesta kehyksestä;

b) lainsäädännön edistymistä koskevien kokemusten vaihto;

c) teollis- ja tekijänoikeuksien täytäntöönpanosta saatujen kokemusten vaihto;

d) tullin, poliisin sekä hallinto- ja oikeuselinten keskushallinnon ja sitä alemmalla tasolla toteuttamasta teollis- ja tekijänoikeuksien täytäntöönpanosta saatujen kokemusten vaihto;

e) koordinointi väärennettyjen tavaroiden viennin estämiseksi, myös muiden maiden kanssa;

f) tekninen tuki, valmiuksien kehittäminen, henkilövaihto ja henkilöstön kouluttaminen;

g) teollis- ja tekijänoikeuksien suojaaminen ja puolustaminen ja siihen liittyvän tiedon levittäminen muun muassa liike-elämän ja kansalaisyhteiskunnan piirissä;

h) kuluttajien ja oikeudenhaltijoiden yleisen tietämyksen lisääminen;

i) institutionaalisen yhteistyön tehostaminen, erityisesti osapuolten teollis- ja tekijänoikeusvirastojen välillä;

j) teollis- ja tekijänoikeuksien suojaamis- ja täytäntöönpanokäytäntöjä koskevan yleisen tietämyksen lisääminen ja valistustyö;

k) teollis- ja tekijänoikeuksien suojaamisen ja täytäntöönpanon edistäminen julkisten ja yksityisten toimijoiden välisessä yhteistyössä, johon osallistuu pieniä ja keskisuuria yrityksiä;

l) tehokkaiden strategioiden laatiminen kohderyhmien tunnistamiseksi ja tiedotusohjelmien luominen kuluttajien ja tiedotusvälineiden tietoisuuden parantamiseksi teollis- ja tekijänoikeuksien rikkomisen vaikutuksista, mukaan lukien terveys- ja turvallisuusriskit ja yhteydet järjestäytyneeseen rikollisuuteen; ja

m) tietojen ja kokemusten vaihto geenivarojen, perinteisen tietämyksen ja perinteisten kulttuurin ilmenemismuotojen teollis- ja tekijänoikeuksiin liittyvistä näkökohdista.

3. Kumpikin osapuoli voi julkistaa tuote-eritelmät tai niiden tiivistelmän sekä 4 alajakson (Maantieteelliset merkinnät) nojalla suojattujen toisen osapuolen maantieteellisten merkintöjen valvonnan tai hallinnoinnin kannalta merkitykselliset yhteyspisteet.

4. Osapuolet pitävät suoraan tai sijoituksia, palveluita, sähköistä kauppaa, julkisia hankintoja ja teollis- ja tekijänoikeuksia, maantieteelliset merkinnät mukaan luettuina, käsittelevän komitean välityksellä yhteyttä kaikissa tämän luvun täytäntöönpanoon ja toimintaan liittyvissä asioissa.

18.63 ARTIKLA

Vapaaehtoiset sidosryhmäaloitteet

Kumpikin osapuoli pyrkii parhaansa mukaan helpottamaan teollis- ja tekijänoikeusloukkauksia vähentäviä vapaaehtoisia sidosryhmäaloitteita verkossa ja muualla toimivilla markkinapaikoilla keskittyen konkreettisiin ongelmiin ja toteutettavissa olevien, tasapuolisten, oikeasuhteisten ja kaikille asianomaisille reilujen käytännön ratkaisujen löytämiseen esimerkiksi seuraavasti:

a) kumpikin osapuoli pyrkii kutsumaan alueensa sidosryhmät koolle yhteisymmärryksessä helpottaakseen vapaaehtoisia aloitteita ratkaisujen löytämiseksi sekä teollis- ja tekijänoikeuksien suojelemista ja täytäntöönpanoa koskevien erimielisyyksien ratkaisemiseksi ja rikkomusten vähentämiseksi;

b) osapuolet pyrkivät vaihtamaan keskenään tietoja vapaaehtoisten sidosryhmäaloitteiden helpottamiseksi osapuolten alueilla tehdyistä toimenpiteistä; ja

c) osapuolet pyrkivät edistämään avointa vuoropuhelua ja yhteistyötä osapuolten sidosryhmien välillä sekä rohkaisemaan osapuolten sidosryhmiä etsimään ratkaisuja ja ratkaisemaan teollis- ja tekijänoikeuksien suojelemista ja täytäntöönpanoa koskevia erimielisyyksiä ja vähentämään rikkomuksia yhdessä.

18.64 ARTIKLA

Sijoituksia, palveluita, sähköistä kauppaa, julkisia hankintoja ja teollis- ja tekijänoikeuksia, maantieteelliset merkinnät mukaan luettuina, käsittelevä komitea

1. Tällä artiklalla täydennetään ja täsmennetään 24.4 artiklaa (Erikoistuneet komiteat).

2. Sijoituksia, palveluita, sähköistä kauppaa, julkisia hankintoja ja teollis- ja tekijänoikeuksia, maantieteelliset merkinnät mukaan luettuina, käsittelevällä komitealla on tämän luvun osalta seuraavat tehtävät:

a) vaihtaa tietoja ja kokemuksia teollis- ja tekijänoikeuksiin liittyvistä kysymyksistä, myös maantieteellisten merkintöjen alalla, mukaan lukien lainsäädännön ja toimintapolitiikan kehitys, sekä kaikista muista yhteistä etua koskevista asioista, jotka liittyvät tämän luvun täytäntöönpanoon ja toimintaan;

b) olla vastuussa maantieteellisiä merkintöjä koskevien tietojen vaihdosta, jotta voidaan tarkastella niiden suojaamista 18.34 artiklan (Maantieteellisten merkintöjen suoja) mukaisesti; ja

c) sen lisäksi, mitä 18.39 artiklan (Yleiset säännöt) 2 kohdassa määrätään, käsitellä kaikkia liitteessä 18-B (Maantieteellisten merkintöjen luettelot) lueteltujen toisen osapuolen suojattujen maantieteellisten merkintöjen tuote-eritelmistä johtuvia kysymyksiä.

19 LUKU

KAUPPA JA KESTÄVÄ KEHITYS

19.1 ARTIKLA

Tausta ja tavoitteet

1. Osapuolet palauttavat mieleen Agenda 21 -asiakirjan ja Rio de Janeirossa 14 päivänä kesäkuuta 1992 hyväksytyn ympäristöä ja kehitystä koskevan Rion julistuksen, jäljempänä ’ympäristöä ja kehitystä koskeva Rion julistus’, vuoden 2002 kestävän kehityksen huippukokouksessa hyväksytyn Johannesburgin täytäntöönpanosuunnitelman, 97. kansainvälisen työkonferenssin (ILO) Genevessä 10 päivänä kesäkuuta 2008 hyväksymän sosiaalisesti oikeudenmukaista globalisaatiota koskevan ILO:n julistuksen, jäljempänä ’ILO:n vuonna 2008 antama sosiaalisesti oikeudenmukaista globalisaatiota koskeva julistus’, Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksen 27 päivänä heinäkuuta 2012 antamalla päätöslauselmalla 66/288 hyväksytyn Yhdistyneiden kansakuntien vuoden 2012 kestävää kehitystä koskevan konferenssin päätösasiakirjan ”Tulevaisuus, jota tavoittelemme” ja Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksen 25 päivänä syyskuuta 2015 antamalla päätöslauselmalla 70/1 hyväksytyn Yhdistyneiden kansakuntien kestävän kehityksen toimintaohjelman Agenda 2030, jäljempänä ’YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030’, ja sen kestävän kehityksen tavoitteet.

2. Osapuolet tunnustavat, että kestävään kehitykseen sisältyy taloudellinen ja sosiaalinen kehitys ja ympäristönsuojelu, jotka kaikki ovat toisistaan riippuvaisia ja toisiaan vahvistavia.

3. Osapuolet vahvistavat sitoumuksensa edistää kansainvälisen kaupan ja sijoitustoiminnan kehittämistä tavalla, joka tukee kestävän kehityksen tavoitetta.

4. Osapuolet tunnustavat, että ilmastonmuutokseen on puututtava kiireellisesti, kuten hallitustenvälisen ilmastopaneelin ilmaston lämpenemistä 1,5 celsiusasteella koskevassa erityisraportissa todetaan, jotta voidaan edistää kestävän kehityksen taloudellisia, sosiaalisia ja ympäristötavoitteita.

5. Tämän luvun tavoitteena on tehostaa kestävän kehityksen ja erityisesti sen ympäristö- ja sosiaalisen ulottuvuuden (erityisesti työvoimanäkökohtien) sisällyttämistä osapuolten kauppa- ja sijoitussuhteisiin, muun muassa vahvistamalla vuoropuhelua ja yhteistyötä.

19.2 ARTIKLA

Oikeus sääntelyyn ja suojan tasot

1. Osapuolet tunnustavat kummankin osapuolen oikeuden

a) määrittää kestävää kehitystä koskevat toimintapolitiikkansa ja painopisteensä;

b) vahvistaa asianmukaiseksi katsomansa kansallisen ympäristönsuojelun ja työsuojelun taso, sosiaalinen suojelu mukaan luettuna; ja

c) hyväksyä tai muuttaa tätä alaa koskevaa lainsäädäntöään ja toimintapolitiikkaansa.

Tällaisen tason, lainsäädännön ja toimintapolitiikan on oltava johdonmukainen siihen nähden, että kumpikin osapuoli on sitoutunut tässä luvussa tarkoitettuihin sopimuksiin ja kansainvälisesti tunnustettuihin normeihin.

3. Kumpikin osapuoli pyrkii varmistamaan, että sen tätä alaa koskevalla lainsäädännöllä ja toimintapolitiikalla säädetään ympäristönsuojelun ja työsuojelun korkeasta tasosta ja tuetaan sitä, ja kumpikin osapuoli pyrkii parantamaan tällaista tasoa, lainsäädäntöä ja toimintapolitiikkaa.

4. Osapuoli ei saa heikentää tai alentaa ympäristö- tai työlainsäädäntönsä mukaista suojelun tasoa kaupan tai sijoitusten edistämiseksi.

5. Osapuoli ei saa jättää soveltamatta ympäristö- tai työlainsäädäntöään tai poiketa siitä tai tarjoutua jättämään sitä soveltamatta tai tarjoutua poikkeamaan siitä edistääkseen kauppaa tai sijoituksia.

6. Osapuoli ei lyö laimin ympäristö- tai työlainsäädäntönsä tehokasta täytäntöönpanoa toimimalla tai olemalla toimimatta jatkuvasti tai toistuvasti tavalla, jolla edistetään kauppaa tai sijoituksia.

7. Osapuoli ei saa ottaa käyttöön tai soveltaa ympäristö- tai työlainsäädäntöään tai muita ympäristö- tai työoikeudellisia toimenpiteitään tavalla, joka merkitsisi kaupan tai investointien peiteltyä rajoittamista.

19.3 ARTIKLA

Monenväliset työelämää koskevat normit ja sopimukset

1. Osapuolet vahvistavat sitoutumisensa kansainvälisen kaupan kehityksen edistämiseen tavalla, joka edistää ihmisarvoista työtä kaikille -periaatetta, kuten se on esitetty ILO:n vuonna 2008 antamassa sosiaalisesti oikeudenmukaista globalisaatiota koskevassa julistuksessa

2. Osapuolet palauttavat mieleen ILO:n vuonna 2008 antaman julistuksen sosiaalisesti oikeudenmukaisesta globalisaatiosta ja toteavat, että työelämän perusperiaatteiden ja -oikeuksien rikkomiseen ei voida vedota eikä sitä voida muutoinkaan käyttää oikeutettuna kilpailuetuna ja että työelämän normeja ei pitäisi käyttää kaupassa protektionistisiin tarkoituksiin.

3. ILO:n peruskirjan ja 86. kansainvälisessä työkonferenssissa Genevessä 18 päivänä kesäkuuta 1998 ILO:n työelämän perusperiaatteista ja -oikeuksista annetun ILO:n julistuksen ja sen seurannan mukaisesti kumpikin osapuoli noudattaa, edistää ja toteuttaa ILO:n keskeisissä yleissopimuksissa esitettyjä työelämän perusoikeuksia koskevia periaatteita, jotka ovat:

a) järjestäytymisoikeus ja kollektiivisen neuvotteluoikeuden tehokas tunnustaminen;

b) kaikenlaisen pakkotyön poistaminen[1];

[1] Osapuolet vahvistavat, että on tärkeää ratifioida pakollista työtä koskevan vuoden 1930 yleissopimuksen vuoden 2014 pöytäkirja, joka hyväksyttiin Genevessä 11 päivänä kesäkuuta 2014 pidetyssä kansainvälisen työkonferenssin 103. istunnossa.

c) lapsityövoiman käytön tehokas poistaminen, ja

d) työmarkkinoilla ja ammatin harjoittamisen yhteydessä esiintyvän syrjinnän poistaminen.

4. Osapuolet ovat tyytyväisiä 110. kansainvälisen työkonferenssin päätökseen, jossa työterveys ja -turvallisuus lisättiin työelämän perusperiaatteisiin ja -oikeuksiin. Kauppakomitea voi viimeistään ensimmäisessä kokouksessaan hyväksyä 3 kohdan muuttamista koskevan päätöksen tämän lisäyksen huomioon ottamiseksi.

5. Kumpikin osapuoli pyrkii jatkuvasti ja hellittämättömästi ratifioimaan ILO:n keskeiset yleissopimukset, elleivät ne ole jo näin tehneet[1].

6. Osapuolet vaihtavat säännöllisesti asianmukaisella tavalla tietoja edistymisestään ILO:n yleissopimusten tai pöytäkirjojen ratifioinnissa.

7. Kumpikin osapuoli panee tehokkaasti täytäntöön ILO:n yleissopimukset, jotka Uusi-Seelanti ja jäsenvaltiot ovat ratifioineet ja jotka ovat tulleet voimaan.

8. Kumpikin osapuoli edistää lainsäädännöllään ja käytännöillään, kansalliset olosuhteet ja tilanteen asianmukaisesti huomioon ottaen, ILO:n strategisia tavoitteita, joissa ihmisarvoista työtä koskeva ohjelma ilmenee ja jotka on vahvistettu vuonna 2008 annetussa julistuksessa sosiaalisesti oikeudenmukaisesta globalisaatiosta, erityisesti

a) ihmisarvoiset työolot kaikille, muun muassa palkkaan ja ansioihin, työaikoihin ja muihin työolosuhteisiin ja sosiaaliseen suojeluun liittyen; ja

[1] Osapuolet toteavat, että kaikki jäsenvaltiot ovat ratifioineet ILO:n keskeiset yleissopimukset.

b) työmarkkinaosapuolten ja valtion viranomaisten välinen sosiaalinen vuoropuhelu työhön liittyvissä kysymyksissä.

9. Kumpikin osapuoli

a) hyväksyy ja panee täytäntöön työterveyttä ja -turvallisuutta koskevia toimenpiteitä ja toimintalinjoja, mukaan lukien työtapaturman tai työperäisen sairauden johdosta maksettavat korvaukset; ja

b) pitää yllä tehokasta työsuojelutarkastusjärjestelmää.

10. Kumpikin osapuoli palauttaa mieleen 7 kohdan mukaiset velvollisuutensa, jos se on ratifioinut 9 kohdan a tai b alakohtaan liittyvät asiaankuuluvat ILO:n yleissopimukset.

11. Osapuolet pyrkivät yhdessä vahvistamaan yhteistyötään työhön liittyvien toimenpiteiden ja toimintalinjojen kauppaa koskevien näkökohtien osalta tapauksen mukaan kahdenvälisesti, alueellisesti ja kansainvälisillä foorumeilla, myös ILO:ssa. Tällainen yhteistyö voi kattaa muun muassa seuraavat:

a) ILO:n perustavaa laatua olevien yleissopimusten ja ensisijaisten yleissopimusten sekä muiden ILO:n ajantasaisten yleissopimusten täytäntöönpano;

b) ihmisarvoinen työ, mukaan lukien yhteydet kaupan ja tuottavan täystyöllisyyden, työmarkkinoiden sopeuttamisen, työelämän ydinnormien, ihmisarvoisen työn globaaleissa toimitusketjuissa, sosiaalisen suojelun ja sosiaalisen osallisuuden, sosiaalisen vuoropuhelun ja sukupuolten välisen tasa-arvon välillä;

c) kummankin osapuolen haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin kuuluvien työntekijöiden oikeuksien suojelun vahvistaminen; ja

d) työlainsäädännön ja -normien vaikutus kauppaan ja sijoituksiin tai kauppaa ja sijoituksia koskevan lainsäädännön vaikutus työhön.

19.4 ARTIKLA

Kauppa ja sukupuolten tasa-arvo

1. Osapuolet tunnustavat tarpeen tukea sukupuolten tasa-arvoa ja naisten taloudellista voimaannuttamista sekä edistää sukupuolinäkökulmaa osapuolten kauppa- ja sijoitussuhteissa. Lisäksi ne tunnustavat sen nykyisen ja tulevan panoksen talouskasvuun, jonka naisten osallistuminen taloudelliseen toimintaan, myös kansainväliseen kauppaan, tuo. Näin ollen osapuolet korostavat, että ne aikovat panna tämän sopimuksen täytäntöön tavalla, joka edistää ja parantaa sukupuolten tasa-arvoa.

2. Osapuolet tunnustavat, että osallistavalla kauppapolitiikalla voidaan edistää naisten taloudellista voimaannuttamista ja sukupuolten tasa-arvoa YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n kestävän kehityksen tavoitteen 5 ja Buenos Airesissa 12 päivänä joulukuuta 2017 pidetyssä WTO:n ministerikokouksessa hyväksytyn kauppaa ja naisten taloudellista voimaannuttamista koskevan yhteisen julistuksen tavoitteiden mukaisesti.

3. Osapuolet korostavat, että on tärkeää sisällyttää sukupuolinäkökulma osallistavan talouskasvun edistämiseen ja että sukupuolitietoisilla toimintalinjoilla ja sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamisella voi olla tältä osin keskeinen merkitys. Tähän sisältyy naisten talouselämään ja kansainväliseen kauppaan osallistumisen edistäminen muun muassa varmistamalla naisten yhtäläiset oikeudet ja mahdollisuudet osallistua työmarkkinoille.

4. Kumpikin osapuoli edistää yleistä tietoisuutta ja avoimuutta sukupuolten tasa-arvoa koskevista säädöksistään, määräyksistään ja toimintalinjoistaan, mukaan lukien niiden vaikutus ja merkitys osallistavan talouskasvun ja kauppapolitiikan kannalta.

5. Osapuolet toistavat 19.2 artiklan (Oikeus sääntelyyn ja suojan tasot) mukaiset sitoumuksensa, jotka liittyvät niiden lainsäädäntöön, jolla pyritään varmistamaan sukupuolten tasa-arvo sekä naisten ja miesten yhtäläiset mahdollisuudet.

6. Kumpikin osapuoli panee tehokkaasti täytäntöön sukupuolten tasa-arvoa tai naisten oikeuksia koskevien Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimusten mukaiset velvollisuutensa, mukaan lukien kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus, jonka Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokous hyväksyi 18 päivänä joulukuuta 1979, ja panee erityisesti merkille sen määräykset, jotka koskevat naisten syrjinnän poistamista talous-ja työelämässä. Tältä osin osapuolet toistavat 19.3 artiklan (Monenväliset työelämää koskevat normit ja sopimukset) mukaiset sitoumuksensa, mukaan lukien sitoumukset, jotka on annettu sukupuolten tasa-arvoa sekä työmarkkinoilla ja ammatin harjoittamisen yhteydessä tapahtuvan syrjinnän poistamista koskevien ILO:n yleissopimusten tehokasta täytäntöön panemista varten.

7. Osapuolet tekevät yhteistyötä sukupuolten tasa-arvoa koskevissa toimintalinjoissa ja toimenpiteissä kauppaan liittyvien näkökohtien osalta, mukaan lukien naisille suunnattu toiminta, myös liikealalla toimivien naisten ja naisyrittäjien osalta, jotta tämän sopimuksen luomat mahdollisuudet saadaan esiin ja niitä voidaan hyödyntää. Tätä varten osapuolet helpottavat asiaankuuluvien sidosryhmien välistä yhteistyötä, mukaan lukien Uuden-Seelannin tapauksessa ”wāhine Māori”[1].

[1] Termillä ’wāhine Māori’ tarkoitetaan Uuden-Seelannin alkuperäisväestöön kuuluvia naisia.

8. Edellä 7 kohdassa tarkoitetun yhteistyön on katettava muun muassa seuraavat yhteisesti kiinnostavat seikat:

a) sukupuolen mukaan eriteltyjen tietojen keräämiseen ja kauppapolitiikan sukupuoliperusteiseen analyysiin liittyvien tietojen ja parhaiden käytäntöjen vaihto;

b) kokemusten ja parhaiden käytäntöjen vaihto sellaisten toimintalinjojen ja ohjelmien suunnittelusta, täytäntöönpanosta, seurannasta, arvioinnista ja vahvistamisesta, joilla pyritään lisäämään naisten osallistumista taloudelliseen toimintaan, myös kansainväliseen kauppaan;

c) naisten osallistumisen, johtamisen ja koulutuksen edistäminen erityisesti aloilla, joilla naiset ovat perinteisesti aliedustettuina, kuten luonnontieteissä, teknologiassa, insinööritieteissä, matematiikassa (STEM) sekä innovoinnissa, sähköisessä kaupankäynnissä ja muilla kauppaan liittyvillä aloilla;

d) taloudellisen osallisuuden, finanssiosaamisen sekä kaupan rahoituksen ja kaupan alaan liittyvän koulutuksen saatavuuden edistäminen; ja

e) tietojen ja kokemusten vaihto toimenpiteistä, jotka liittyvät lupavaatimuksiin ja -menettelyihin, pätevyysvaatimuksiin ja -menettelyihin tai teknisiin standardeihin, jotka koskevat lupaa palvelujen tarjoamiseen ja jotka eivät ole sukupuolen perusteella syrjiviä.

9. Osapuolet tunnustavat kauppaa ja sukupuolten tasa-arvoa koskevan työn merkityksen monenvälisellä tasolla ja tekevät yhteistyötä kansainvälisillä ja monenvälisillä foorumeilla, myös WTO:ssa ja OECD:ssä, edistääkseen kauppaa ja sukupuolten tasa-arvoa koskevia kysymyksiä ja ymmärrystä, tarvittaessa myös vapaaehtoisella raportoinnilla osana WTO:n kauppapoliittisen maatutkinnan aikana laadittavia kansallisia raporttejaan.

19.5 ARTIKLA

Monenväliset ympäristösopimukset ja kansainvälinen ympäristöhallinto

1. Osapuolet tunnustavat kansainvälisen ympäristöhallinnon merkityksen, erityisesti Yhdistyneiden kansakuntien ympäristöohjelman, jäljempänä ’UNEP’, ja sen ylimmän hallintoelimen, Yhdistyneiden kansakuntien ympäristökokouksen, jäljempänä ’UNEA’, sekä monenvälisten ympäristösopimusten, merkityksen kansainvälisen yhteisön vastauksena maailmanlaajuisiin tai alueellisiin ympäristöhaasteisiin ja korostavat tarvetta vahvistaa kauppa- ja ympäristöpolitiikan keskinäistä täydentävyyttä.

2. Edellä olevan 1 kohdan huomioon ottaen kumpikin osapuoli sitoutuu panemaan tehokkaasti täytäntöön sellaiset monenväliset ympäristösopimukset sekä niiden pöytäkirjat ja muutokset, jotka se on ratifioinut ja jotka ovat tulleet voimaan.

3. Osapuolet vaihtavat säännöllisesti ja asianmukaisella tavalla tietoja tilanteestaan, joka koskee niiden liittymistä monenvälisiin ympäristösopimuksiin, mukaan lukien niiden pöytäkirjat ja muutokset.

4. Osapuolet vahvistavat kummankin osapuolen oikeuden toteuttaa tai pitää yllä toimenpiteitä sellaisten monenvälisten ympäristösopimusten tavoitteiden edistämiseksi, joiden osapuoli se on. Osapuolet muistuttavat, että toimenpiteet, jotka on hyväksytty tai pantu täytäntöön näiden monenvälisten ympäristösopimusten täytäntöön panemiseksi, voivat olla perusteltuja 25.1 artiklan (Yleiset poikkeukset) nojalla.

5. Osapuolet pyrkivät yhdessä vahvistamaan yhteistyötään ympäristöpolitiikan ja -toimenpiteiden kauppaan liittyvissä näkökohdissa kahdenvälisesti, alueellisesti ja tarvittaessa kansainvälisillä foorumeilla, mukaan lukien Yhdistyneiden kansakuntien kestävän kehityksen korkean tason poliittinen foorumi, UNEP, UNEA, monenväliset ympäristösopimukset, OECD, FAO ja WTO. Tällainen yhteistyö voi kattaa muun muassa

a) toimintapolitiikan ja toimenpiteet, joilla edistetään kaupan ja ympäristön keskinäistä täydentävyyttä, mukaan lukien:

   i) tiedonvaihto toimintapolitiikasta ja käytännöistä, joilla edistetään siirtymistä kiertotalouteen; ja

   ii) kiertotaloutta edistävien aloitteiden tukeminen, myös poistamalla kaupan ja sijoitusten esteitä;

b) kestävää tuotantoa ja kulutusta koskevat aloitteet, mukaan lukien vihreää kasvua ja päästöjen vähentämistä koskevat aloitteet;

c) ympäristöhyödykkeiden ja -palveluiden kauppaa ja niihin tehtäviä investointeja edistävät aloitteet, mukaan lukien puuttuminen niihin liittyviin tulliesteisiin ja tullien ulkopuolisiin kaupan esteisiin;

d) ympäristölainsäädännön ja -normien vaikutus kauppaan ja sijoituksiin tai kauppaa ja sijoituksia koskevan lainsäädännön vaikutus ympäristöön; ja

e) monenvälisten ympäristösopimusten muut kauppaan liittyvät näkökohdat, täytäntöönpano mukaan luettuna.

19.6 ARTIKLA

Kauppa ja ilmastonmuutos

1. Osapuolet tunnustavat, että on tärkeää toteuttaa kiireellisiä toimia ilmastonmuutoksen ja sen vaikutusten torjumiseksi ja että kaupalla on tärkeä rooli tämän tavoitteen saavuttamisessa New Yorkissa 9 päivänä toukokuuta 1992 tehdyn ilmastonmuutosta koskevan Yhdistyneiden kansakuntien puitesopimuksen, jäljempänä ’UNFCCC’, Pariisin sopimuksen tarkoituksen ja tavoitteiden sekä muiden ilmastonmuutosta koskevien monenvälisten ympäristösopimusten ja välineiden mukaisesti.

2. Edellä olevan 1 kohdan huomioon ottaen kumpikin osapuoli panee tehokkaasti täytäntöön UNFCCC:n ja Pariisin sopimuksen, mukaan lukien kansallisesti määriteltyjä panoksia koskevat sitoumukset.

3. Edellä olevan 2 kohdan mukaiseen osapuolen sitoumukseen panna Pariisin sopimus tehokkaasti täytäntöön sisältyy velvollisuus pidättyä kaikista toimista tai laiminlyönneistä, jotka olennaisesti vahingoittavat Pariisin sopimuksen tavoitetta ja tarkoitusta.

4. Edellä olevan 1 kohdan huomioon ottaen kumpikin osapuoli

a) edistää kauppa- ja ympäristöpolitiikan ja -toimenpiteiden keskinäistä täydentävyyttä ja siten siirtymää vähän kasvihuonekaasupäästöjä tuottavaan ja resurssitehokkaaseen kiertotalouteen sekä ilmaston kannalta kestävää kehitystä;

b) helpottaa kaupan ja investointien esteiden poistamista sellaisilta tavaroilta ja palveluilta, joilla on erityistä merkitystä ilmastonmuutoksen hillitsemisen ja ilmastonmuutokseen sopeutumisen kannalta, kuten uusiutuva energia ja energiatehokkaat tuotteet ja palvelut, esimerkiksi puuttumalla tulliesteisiin ja tullien ulkopuolisiin kaupan esteisiin tai hyväksymällä parhaan saatavilla olevan teknologian käyttöönottoa tukevia poliittisia toimintakehyksiä; ja

c) edistää päästökauppaa tehokkaana toimintapoliittisena välineenä kasvihuonekaasupäästöjen tehokkaassa vähentämisessä ja edistää ympäristötavoitteiden tinkimättömyyttä kansainvälisten hiilimarkkinoiden kehittämisessä.

5. Osapuolet pyrkivät yhdessä vahvistamaan yhteistyötään ilmastonmuutosta koskevissa toimintalinjoissa ja toimenpiteissä kauppaan liittyvien näkökohtien osalta kahdenvälisesti ja alueellisesti, myös kolmansien maiden kanssa ja kansainvälisillä foorumeilla, tapauksen mukaan UNFCCC:n, Pariisin sopimuksen, WTO:n, otsonikerrosta heikentävistä aineista Montrealissa 26 päivänä elokuuta 1987 tehdyn Montrealin pöytäkirjan, jäljempänä ’Montrealin pöytäkirja’, kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön ja kansainvälisen merenkulkujärjestön, jäljempänä ’IMO’, puitteissa. Tällainen yhteistyö voi kattaa muun muassa

a) Pariisin sopimuksen täytäntöönpanoon liittyvän poliittisen vuoropuhelun ja yhteistyön, joka koskee esimerkiksi keinoja, joilla voidaan edistää ilmastokestävyyttä, uusiutuvaa energiaa, vähähiilisiä teknologioita, energiatehokkuutta, kestävää liikennettä, kestävän ja ilmastokestävän infrastruktuurin kehittämistä, päästöjen seurantaa ja tarvittaessa päästötoimia kolmansien maiden osalta;

b) kansallisen ja kansainvälisen hiilen hinnoittelun kehittämistä ja täytäntöönpanoa koskeva politiikka ja tekninen vaihto, mukaan lukien päästökauppa ja ympäristötavoitteiden tinkimättömyyttä koskevien tehokkaiden normien edistäminen niiden täytäntöönpanossa;

c) IMO:n tukemisen kansainvälistä kauppaa harjoittavilla aluksilla ja niitä varten toteutettavien kunnianhimoisten ja tehokkaiden kasvihuonekaasupäästöjä vähentävien toimenpiteiden kehittämisessä ja toteuttamisessa; ja

d) otsonikerrosta heikentävien aineiden kunnianhimoisen käytöstä poistamisen ja fluorihiilivetyjen asteittaisen poistamisen tukeminen Montrealin pöytäkirjan mukaisesti toimenpiteillä, joilla valvotaan niiden tuotantoa, kulutusta ja kauppaa, otetaan käyttöön ympäristöystävällisiä vaihtoehtoja näille aineille, päivitetään turvallisuus- ja muita asiaankuuluvia normeja ja torjutaan Montrealin pöytäkirjalla säänneltyjen aineiden laitonta kauppaa.

19.7 ARTIKLA

Kauppa ja fossiilisten polttoaineiden tukien uudistus

1. Osapuolet palauttavat mieleen kestävän kehityksen tavoitteen 12.C tehottomien ja tuhlailevaa kulutusta ylläpitävien fossiilisten polttoaineiden tukien järkeistämiseksi, fossiilisten polttoaineiden haitallisten tukien asteittainen lopettaminen mukaan luettuna, Glasgow'ssa 13 päivänä marraskuuta 2021 hyväksytyn Glasgow'n ilmastosopimuksen ja Genevessä 14 päivänä joulukuuta 2021 hyväksytyn fossiilisten polttoaineiden tukia koskevan WTO:n ministerijulkilausuman, joissa tuetaan pyrkimyksiä tämän tavoitteen saavuttamiseksi.

2. Osapuolet tunnustavat, että fossiilisten polttoaineiden tuet voivat vääristää markkinoita, haitata uusiutuvaa ja puhdasta energiaa ja olla ristiriidassa Pariisin sopimuksen tavoitteiden kanssa.

3. Edellä olevien 1 ja 2 kohdan perusteella osapuolten yhteisenä tavoitteena on uudistaa fossiilisten polttoaineiden tukia ja vähentää niitä asteittain, ja ne vahvistavat sitoumuksensa työskentelyyn tämän tavoitteen saavuttamiseksi kansallisten olosuhteiden mukaisesti ottaen samalla täysimääräisesti huomioon niiden väestöryhmien erityistarpeet, joihin tämä kysymys vaikuttaa.

4. Osapuolet lujittavat yhteistyötään kahdenvälisesti ja kansainvälisillä foorumeilla fossiilisten polttoaineiden tukia koskevissa toimintalinjoissaan ja -toimenpiteissään kauppaan liittyvien seikkojen osalta. Osapuolet tunnustavat, että WTO:lla voi olla keskeinen rooli fossiilisten polttoaineiden uudistusta koskevassa ohjelmassa, ja tekevät yhteistyötä ja kannustavat muita WTO:n jäseniä edistämään uudistuksia ja noudattamaan uusia fossiilisten polttoaineiden tukisääntöjä WTO:ssa, myös lisäämällä avoimuutta ja raportointia, mikä mahdollistaa fossiilisten polttoaineiden tukiohjelmien kauppa-, talous- ja ympäristövaikutusten arvioinnin.

19.8 ARTIKLA

Kauppa ja biologinen monimuotoisuus

1. Osapuolet tunnustavat biologisen monimuotoisuuden säilyttämisen ja kestävän käytön merkityksen sekä kaupan merkityksen näiden tavoitteiden saavuttamisessa niiden tätä aihetta koskevien monenkeskisten ympäristösopimusten mukaisesti, joiden sopimuspuolia ne ovat, mukaan lukien Rio de Janeirossa 5 päivänä kesäkuuta 1992 tehty biologista monimuotoisuutta koskeva yleissopimus, jäljempänä ’biologista monimuotoisuutta koskeva yleissopimus’, ja sen pöytäkirjat, Washington DC:ssa 3 päivänä maaliskuuta 1973 tehty luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston uhanalaisten lajien kansainvälistä kauppaa koskeva yleissopimus, jäljempänä ’CITES-sopimus’, ja sen nojalla tehdyt päätökset.

2. Edellä olevan 1 kohdan huomioon ottaen kumpikin osapuoli

a) toteuttaa toimenpiteitä torjuakseen luonnonvaraisten eläinten ja kasvien laitonta kauppaa, tarvittaessa myös suhteessa kolmansiin maihin;

b) edistää CITES-sopimuksessa lueteltujen lajien pitkän aikavälin säilyttämistä ja kestävää käyttöä sekä eläin- ja kasvilajien sisällyttämistä CITES-sopimuksen liitteisiin, jos ne täyttävät luetteloon merkitsemisen perusteet, ja suorittaa säännöllisiä tarkistuksia, joiden perusteella voidaan antaa suositus CITES-sopimuksen liitteiden muuttamisesta, jotta varmistetaan, että ne vastaavat asianmukaisesti kansainvälisen kaupan kohteena olevien lajien suojelutarpeita;

c) edistää elollisten luonnonvarojen kestävään hyödyntämiseen perustuvien tuotteiden kauppaa tukeakseen biologisen monimuotoisuuden säilyttämistä; ja

d) toteuttaa asianmukaisia toimenpiteitä biologisen monimuotoisuuden säilyttämiseksi, kun siihen kohdistuu kaupankäynnin ja investointitoiminnan aiheuttamia paineita, erityisesti haitallisten vieraslajien leviämisen estämiseksi.

3. Osapuolet tunnustavat, että on tärkeää kunnioittaa, suojella, säilyttää ja ylläpitää alkuperäiskansojen ja paikallisyhteisöjen tietämystä, innovaatioita ja käytäntöjä, jotka ilmentävät perinteistä elämäntapaa, joka edistää biologisen monimuotoisuuden säilyttämistä ja kestävää käyttöä, ja tunnustavat kansainvälisen kaupan merkityksen tämän tukemisessa.

4. Osapuolet pyrkivät yhdessä vahvistamaan yhteistyötään biologista monimuotoisuutta koskevien toimenpiteiden ja toimintalinjojen kauppaa koskevien näkökohtien osalta kahdenvälisesti, alueellisesti ja tarvittaessa kansainvälisillä foorumeilla, myös biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen ja CITES-sopimuksen puitteissa. Tällainen yhteistyö voi kattaa muun muassa seuraavat:

a) elollisten luonnonvarojen kestävään käyttöön perustuvien tuotteiden ja palveluiden kauppaa koskevat aloitteet ja hyvät käytännöt, kun tavoitteena on biologisen monimuotoisuuden säilyttäminen;

b) kauppa ja biologisen monimuotoisuuden säilyttäminen ja kestävä käyttö, mukaan lukien luontopääoman ja ekosysteemitilien menetelmien kehittäminen ja soveltaminen, ekosysteemien ja niiden palvelujen sekä niihin liittyvien taloudellisten välineiden arvottaminen;

c) luonnonvaraisten eläinten ja kasvien laittoman kaupan torjunta muun muassa aloitteilla, joilla vähennetään luonnonvaraisista eläimistä ja kasveista saatavien laittomien tuotteiden kysyntää, ja aloitteilla, joilla tehostetaan tiedonvaihtoa ja yhteistyötä;

d) geenivarojen saatavuus ja niiden käytöstä saatavien hyötyjen oikeudenmukainen ja tasapuolinen jakaminen biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen tavoitteiden mukaisesti; ja

e) haitallisten vieraslajien liikkumista, ehkäisemistä, havaitsemista, valvontaa ja hävittämistä koskevien tietojen ja hallinnasta saatujen kokemusten jakaminen, jotta voidaan tehostaa toimia haitallisten vieraslajien riskien ja haittavaikutusten arvioimiseksi ja niihin puuttumiseksi.

19.9 ARTIKLA

Kauppa ja metsät

1. Osapuolet tunnustavat metsien säilyttämisen ja kestävän metsänhoidon merkityksen ympäristötoimintojen sekä taloudellisten ja sosiaalisten mahdollisuuksien tarjoamisessa nykyisille ja tuleville sukupolville sekä kaupan merkityksen tämän tavoitteen saavuttamisessa.

2. Edellä olevan 1 kohdan huomioon ottaen kumpikin osapuoli

a) torjuu laittomia hakkuita ja niihin liittyvää kauppaa, myös suhteessa kolmansiin maihin, lainsäädännöllisin tai muin toimin;

b) edistää metsien säilyttämistä ja kestävää hoitoa sekä sen maan, jossa puu on korjattu, lainsäädännön mukaisesti kestävästi hoidetuista metsistä saatujen puutuotteiden kauppaa; ja

c) vaihtaa toisen osapuolen kanssa tietoja kauppaan liittyvistä aloitteista, jotka koskevat kestävää metsänhoitoa, metsien säilyttämistä, metsähallintoa, laittomien hakkuiden torjuntaan tähtääviä aloitteita ja muita yhteisen edun mukaisia toimintalinjoja.

3. Osapuolet tunnustavat, että metsäkato on merkittävä ilmaston lämpenemistä ja biologisen monimuotoisuuden köyhtymistä edistävä tekijä, ja ne vaihtavat tietoja ja kokemuksia tavoista edistää sellaisten tuotteiden, jotka ovat peräisin metsäkatoa aiheuttamattomista toimitusketjuista, kulutusta ja kauppaa, jotta minimoidaan riski siitä, että metsäkatoon tai metsien tilan heikkenemiseen liittyviä tuotteita saatetaan markkinoille.

4. Osapuolet pyrkivät yhdessä vahvistamaan yhteistyötään tapauksen mukaan kahdenvälisesti, alueellisesti ja kansainvälisillä foorumeilla sellaisissa kaupan kysymyksissä, jotka liittyvät kestävään metsänhoitoon, metsäkadon ja metsien tilan heikkenemisen minimointiin, metsien säilyttämiseen, laittomiin hakkuisiin sekä metsien ja puupohjaisten tuotteiden merkitykseen ilmastonmuutoksen hillitsemisessä ja kierto- ja biotaloudessa.

19.10 ARTIKLA

Kalastustuotteiden kauppa sekä kalavarojen ja vesiviljelyn kestävä hoito

1. Osapuolet tunnustavat meren elollisten luonnonvarojen ja meriekosysteemien säilyttämisen ja kestävän käytön sekä kestävän ja vastuullisen vesiviljelyn edistämisen tärkeyden ja kaupan roolin näihin tavoitteisiin pyrittäessä.

2. Osapuolet tunnustavat, että riittämätön kalastuksenhoito, ylikapasiteettia ja liikakalastusta edistävät kalastustuet sekä laiton, ilmoittamaton ja sääntelemätön kalastus, jäljempänä ’LIS-kalastus’, uhkaavat kalakantoja, vastuullisia kalastuskäytäntöjä harjoittavien henkilöiden toimeentuloa ja kalastustuotteiden kaupan kestävyyttä, ja vahvistavat tarpeen ryhtyä toimiin näiden käytäntöjen lopettamiseksi.

3. Edellä olevat 1 ja 2 kohta huomioon ottaen kumpikin osapuoli

a) toteuttaa pitkän aikavälin säilyttämis- ja hoitotoimenpiteitä meren elollisten luonnonvarojen kestävän käytön varmistamiseksi parhaan käytettävissä olevan tieteellisen näytön, ennalta varautuvan toimintatavan soveltamisen ja tätä asiaa koskevien Yhdistyneiden kansakuntien ja FAO:n sopimusten[1] mukaisten kansainvälisesti tunnustettujen parhaiden käytäntöjen pohjalta, jotta voidaan

   i) torjua liikakalastusta ja ylikapasiteettia;

   ii) minimoida muiden kuin kohdelajien ja nuorten yksilöiden sivusaaliit; ja

   iii) edistää liikakalastettujen kantojen elpymistä;

b) osallistuu rakentavasti sellaisten alueellisten kalastuksenhoitojärjestöjen työhön, joiden jäseniä, tarkkailijoita tai yhteistyötä tekeviä muita kuin sopimuspuolia ne ovat, edistääkseen kalastuksen hyvää hallintoa ja kestävää kalastusta, esimerkiksi tukemalla tieteellistä tutkimusta ja ottamalla käyttöön parhaisiin käytettävissä oleviin tieteellisiin tietoihin perustuvia säilyttämistoimenpiteitä, vahvistamalla sääntöjen noudattamista koskevia mekanismeja, suorittamalla säännöllisiä tulosten arviointeja ja harjoittamalla alueellisten kalastuksenhoitojärjestöjen toteuttaman hoidon tehokasta valvontaa, seurantaa ja täytäntöönpanon valvontaa; ja

---

[1] Asiaa koskeviin Yhdistyneiden kansakuntien ja FAO:n sopimuksiin kuuluvat vuonna 1982 tehty Yhdistyneiden Kansakuntien merioikeusyleissopimus, vuonna 1995 tehty FAO:n sopimus kansainvälisten suojelu- ja hoitotoimenpiteiden noudattamisen edistämisestä aavalla merellä toimivien kalastusalusten osalta, vuonna 1995 tehty Yhdistyneiden kansakuntien sopimus hajallaan olevien kalakantojen ja laajasti vaeltavien kalakantojen säilyttämistä ja hoitoa koskevien 10 päivänä joulukuuta 1982 tehdyn Yhdistyneiden kansakuntien merioikeusyleissopimuksen määräysten täytäntöönpanosta, vuonna 2009 tehty FAO:n sopimus laittoman, ilmoittamattoman ja sääntelemättömän kalastuksen ehkäisemiseksi, estämiseksi ja lopettamiseksi toteutettavista satamavaltion toimenpiteistä sekä FAO:n vastuullisen kalastuksen säännöstö.

c) ottaa kalastuksenhoidossa käyttöön ekosysteemilähtöisen toimintatavan varmistaakseen, että kalastustoiminnan kielteiset vaikutukset meriekosysteemiin minimoidaan, ja tukee merikilpikonnien, merilintujen, merinisäkkäiden ja muiden sellaisten lajien pitkän aikavälin säilyttämistä, jotka on tunnustettu uhanalaisiksi kansainvälisissä sopimuksissa, joiden sopimuspuoli se on.

4. Osapuolet tunnustavat, että LIS-kalastus uhkaa kalakantoja ja vastuullisten kalastajien toimeentuloa, ja tunnustavat, että on tärkeää toteuttaa yhteisiä kansallisia, alueellisia ja kansainvälisiä toimia LIS-kalastuksen torjumiseksi kansallisten ja kansainvälisten välineiden[1] mukaisesti ja käyttämällä asiaankuuluvia kahdenvälisiä ja kansainvälisiä kehyksiä.

5. LIS-kalastuskäytäntöjen torjuntatoimien tukemiseksi ja tällaisilla käytännöillä pyydetyistä lajeista peräisin olevien tuotteiden kaupan ehkäisemiseksi, estämiseksi ja poistamiseksi kumpikin osapuoli tukee seuranta-, valvonta-, tarkkailu-, vaatimustenmukaisuus- ja täytäntöönpanojärjestelmiä muun muassa ottamalla käyttöön, tarkastelemalla tai tarkistamalla tarvittaessa tehokkaita toimenpiteitä, joilla

a) estetään niiden lipun alla purjehtivia aluksia ja niiden kansalaisia tukemasta tai harjoittamasta LIS-kalastusta ja reagoidaan LIS-kalastukseen, kun sitä ilmenee tai sitä tuetaan; ja

[1] Alueellisia ja kansainvälisiä välineitä ovat soveltuvin osin LIS-kalastusta koskeva vuoden 2001 toimintasuunnitelma, Roomassa 12 päivänä maaliskuuta 2005 hyväksytty LIS-kalastusta koskeva vuoden 2005 Rooman julistus, Roomassa 22 päivänä marraskuuta 2009 tehty sopimus laittoman, ilmoittamattoman ja sääntelemättömän kalastuksen ehkäisemiseksi, estämiseksi ja lopettamiseksi toteutettavista satamavaltion toimenpiteistä, FAO:n kalastusalusten, kylmäkuljetusalusten ja huoltoalusten maailmanlaajuinen rekisteri sekä alueellisten kalastuksenhoitojärjestöjen perustamista ja hyväksymistä koskevat välineet, jotka on tapauksen mukaan määritelty hallitustenvälisiksi kalastusjärjestöiksi tai -järjestelyiksi ja joilla on toimivalta ottaa käyttöön säilyttämis- ja hoitotoimenpiteitä.

b) edistetään jäljitettävyyttä, helpotetaan sähköistä jäljitettävyyttä ja sertifiointia LIS-kalastuksen tuotteiden sulkemiseksi kauppavirtojen ulkopuolelle ja tuetaan yhteistyötä ja tietojenvaihtoa.

6. Osapuolet edistävät kestävän ja vastuullisen vesiviljelyn kehittämistä ottaen huomioon sen taloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja ympäristönäkökohdat, myös vastuullista kalastusta koskevaan FAO:n toimintaohjeeseen sisältyvien tavoitteiden ja periaatteiden täytäntöönpanon osalta.

7. Osapuolet pyrkivät yhdessä vahvistamaan yhteistyötään kalastus- ja vesiviljelypolitiikan ja -toimenpiteiden kauppaan liittyvissä näkökohdissa kahdenvälisesti, alueellisesti ja tarvittaessa kansainvälisillä foorumeilla, myös WTO:ssa, FAO:ssa, OECD:ssä, Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksessa, alueellisissa kalastuksenhoitojärjestöissä ja muissa tämän alan monenvälisissä välineissä, tavoitteenaan edistää kestäviä kalastuskäytäntöjä ja kestävästi hoidetusta kalastuksesta saatavien kalastustuotteiden kauppaa.

19.11 ARTIKLA

Kestävää kehitystä tukevat kauppa ja investoinnit

1. Osapuolet tunnustavat, että seuraavat voivat merkittävästi edistää kestävää kehitystä:

a) sellaisten tavaroiden ja palvelujen kauppa ja niihin tehtävät investoinnit, jotka liittyvät ympäristönsuojeluun tai joilla edistetään sosiaalisten olojen parantamista; ja

b) avointen, tosiseikkoihin perustuvien ja harhaanjohtamattomien kestävyysjärjestelmien tai muiden vapaaehtoisten aloitteiden käyttö.

2. Tämän vuoksi osapuolet palauttavat mieleen 2.5 artiklan (Tullien poistaminen) mukaisen sitoumuksensa poistaa tullit toisesta osapuolesta peräisin olevilta ympäristöhyödykkeiltä. Tällaisilla hyödykkeillä edistetään ympäristö- ja ilmastotavoitteiden saavuttamista ehkäisemällä, rajoittamalla, minimoimalla tai korjaamalla vedelle, ilmalle ja maaperälle aiheutuvia ympäristövahinkoja sekä tukemalla ilmastonmuutoksen hillitsemiseen tähtäävien teknologioiden levittämistä. Esimerkkejä tällaisista ympäristöhyödykkeistä on liitteessä 19 (Ympäristöhyödykkeet ja -palvelut) esitetyssä luettelossa[1].

3. Lisäksi osapuolet palauttavat mieleen 10 luvun (Sijoitusten vapauttaminen ja palvelujen kauppa) mukaiset ympäristöpalveluja ja ympäristöön liittyvää valmistustoimintaa koskevat sitoumuksensa, kyseisen luvun liitteet mukaan luettuina. Tällaisilla palveluilla ja toiminnalla edistetään ympäristö- ja ilmastotavoitteiden saavuttamista ehkäisemällä, rajoittamalla, minimoimalla tai korjaamalla vedelle, ilmalle ja maaperälle aiheutuvia ympäristövahinkoja sekä tukemalla siirtymistä kiertotalouteen. Esimerkkejä tällaisista ympäristöpalveluista ja ympäristöön liittyvästä valmistustoiminnasta on liitteessä 19 (Ympäristöhyödykkeet ja -palvelut) esitetyssä luettelossa[2].

4. Edellä olevan 1 kohdan huomioon ottaen kumpikin osapuoli edistää ja helpottaa kauppaa ja investointeja seuraavilla aloilla:

a) ympäristöhyödykkeet ja -palvelut;

---

[1] Tämä ympäristöhyödykkeiden luettelo ei ole tyhjentävä eikä sillä rajoiteta toimintatapaa, jota Uusi-Seelanti tai unioni voi noudattaa muissa neuvotteluissa ympäristöhyödykkeiden luetteloinnin osalta.

[2] Tämä ympäristöpalveluiden luettelo ei ole tyhjentävä eikä sillä rajoiteta toimintatapaa, jota Uusi-Seelanti tai unioni voi noudattaa muissa neuvotteluissa ympäristöpalveluiden luetteloinnin osalta.

b) tavarat, jotka osaltaan parantavat sosiaalisia oloja; ja

c) tavarat, joihin sovelletaan avoimia, tosiseikkoihin perustuvia ja harhaanjohtamattomia kestävyyden takaavia järjestelmiä, kuten reilun ja eettisen kaupan järjestelmiä ja ympäristömerkkejä.

5. Edellä 4 kohdassa tarkoitettuihin edistämis- ja helpottamistoimiin voivat kuulua seuraavat:

a) tiedotustoimet sekä tiedotus- ja valistuskampanjat;

b) parhaan saatavilla olevan teknologian käyttöönottoa edistävien politiikkakehysten hyväksyminen;

c) avointen, tosiseikkoihin perustuvien ja harhaanjohtamattomien kestävyysjärjestelmien käyttöön oton tukeminen, erityisesti pk-yrityksissä.

d) tullien ulkopuolisten esteiden poistaminen; ja

e) viittaukset asiaa koskeviin kansainvälisiin standardeihin, kuten ILO:n yleissopimuksiin ja suuntaviivoihin tai monenvälisiin ympäristösopimuksiin.

6. Osapuolet pyrkivät yhdessä vahvistamaan yhteistyötään tämän artiklan soveltamisalaan kuuluvien kysymysten kauppaan liittyvien näkökohtien osalta tapauksen mukaan kahdenvälisesti, alueellisesti sekä kansainvälisesti ja monenvälisillä foorumeilla, myös vaihtamalla tietoja ja parhaita käytäntöjä sekä toteuttamalla tiedotusaloitteita.

19.12 ARTIKLA

Kauppa sekä vastuullinen liiketoiminta ja toimitusketjujen hallinta

1. Osapuolet tunnustavat vastuullisen liiketoiminnan ja yritysten yhteiskuntavastuun mukaisten käytäntöjen merkityksen, mukaan lukien toimitusketjun vastuullinen hallinta, sekä kaupan merkityksen tämän tavoitteen saavuttamisessa.

2. Edellä olevan 1 kohdan huomioon ottaen kumpikin osapuoli

a) edistää asiaankuuluvia kansainvälisiä välineitä, kuten OECD:n monikansallisille yrityksille antamia toimintaohjeita, ILO:n monikansallisia yrityksiä ja sosiaalipolitiikkaa koskevaa kolmikantaista periaatejulistusta, Yhdistyneiden kansakuntien Global Compact -aloitetta sekä yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevia Yhdistyneiden kansakuntien ohjaavia periaatteita, myös tukemalla niiden levittämistä ja käyttöä; ja

b) edistää yritysten yhteiskuntavastuuta, vastuullista liiketoimintaa, vastuullinen toimitusketjujen hallinta mukaan luettuna, luomalla tätä tukevia politiikkakehyksiä, joilla kannustetaan yrityksiä omaksumaan asiaankuuluvia käytäntöjä.

3. Osapuolet toteavat, että yritysten yhteiskuntavastuuta ja vastuullista liiketoimintaa koskevat kansainväliset toimialakohtaiset ohjeet ovat hyödyllisiä, ja edistävät niihin liittyvää yhteistyötä. Kumpikin osapuoli toteuttaa myös toimenpiteitä konflikti- ja riskialueilta peräisin olevien mineraalien toimitusketjun vastuullisuutta koskevan OECD:n due diligence -oppaan ja sen täydennysosien noudattamisen edistämiseksi. FAO:n maailman ruokaturvakomitean jäseninä osapuolet myös edistävät tietoisuutta vastuullisia investointeja maatalouteen ja elintarvikejärjestelmiin koskevista periaatteista sekä vapaaehtoisista maa- ja luonnonvaraoikeuksien hyvää hallintaa koskevista ohjeistoista.

4. Osapuolet pyrkivät yhdessä vahvistamaan yhteistyötään tämän artiklan soveltamisalaan kuuluvien kysymysten kauppaan liittyvien näkökohtien osalta tapauksen mukaan kahdenvälisesti, alueellisesti sekä kansainvälisillä foorumeilla, myös vaihtamalla tietoja ja parhaita käytäntöjä sekä toteuttamalla tiedotusaloitteita.

19.13 ARTIKLA

Tieteellinen ja tekninen tieto

1. Suunnitellessaan tai ottaessaan käyttöön ympäristönsuojeluun tähtääviä toimenpiteitä tai työsuojelua koskevia määräyksiä, jotka saattavat vaikuttaa kauppaan tai investointeihin, kumpikin osapuoli ottaa huomioon käytettävissä olevan tieteellisen ja teknisen tiedon sekä asiaa koskevat kansainväliset normit, suuntaviivat tai suositukset.

2. Ennalta varautuvan lähestymistavan[1] mukaisesti tapauksissa, joissa on ympäristöön tai työturvallisuuteen ja -terveyteen kohdistuva vakavan tai peruuttamattoman vahingon uhka, täydellisen tieteellisen varmuuden puuttumista ei saa käyttää perusteena, joka estäisi osapuolta hyväksymästä asianmukaisia toimenpiteitä tällaisen vahingon estämiseksi.

3. Edellä 2 kohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä ei saa soveltaa tavalla, joka merkitsisi mielivaltaista tai perusteetonta syrjintää tai kansainvälisen kaupan peiteltyä rajoittamista.

19.14 ARTIKLA

Avoimuus

Näiden toimenpiteiden kehittämistä ja täytäntöönpanoa varten kummankin osapuolen on mahdollisuuksien mukaan ja asianmukaisessa määrin annettava asianomaisille henkilöille ja sidosryhmille kohtuullinen mahdollisuus esittää huomautuksia seuraavista:

a) toimenpiteet, joiden tarkoituksena on suojella ympäristöä tai työoloja ja jotka voivat vaikuttaa kauppaan tai investointeihin; ja

b) kauppa- tai investointitoimenpiteet, jotka voivat vaikuttaa ympäristönsuojeluun tai työoloihin.

[1] Selkeyden vuoksi todetaan, että ennalta varautuvalla lähestymistavalla tarkoitetaan sopimuksen unionin alueella tapahtuvan täytäntöönpanon osalta ennalta varautumisen periaatetta.

19.15 ARTIKLA

Kaupan ja kestävän kehityksen komitea

1. Tällä artiklalla täydennetään ja täsmennetään 24.4 artiklaa (Erikoistuneet komiteat).

2. Kaupan ja kestävän kehityksen komitealla on tämän luvun osalta seuraavat tehtävät:

a) 26.13 artiklan (Täytäntöönpanotoimenpiteet) 3 kohdan b alakohdassa tarkoitettujen tehtävien toteuttaminen;

b) osallistuminen kauppakomitean työhön tämän luvun soveltamisalaan kuuluvissa asioissa, myös 24.6 artiklassa (Sisäiset neuvoa-antavat ryhmät) tarkoitettujen sisäisten neuvoa-antavien ryhmien kanssa keskusteltavien aiheiden osalta; ja

c) kaikkien muiden tähän lukuun liittyvien seikkojen tarkasteleminen osapuolten sopimalla tavalla.

3. Kaupan ja kestävän kehityksen komitea julkaisee kertomuksen kunkin kokouksensa jälkeen.

4. Kumpikin osapuoli ottaa asianmukaisesti huomioon yleisön esittämät lausunnot ja näkemykset tähän lukuun liittyvissä asioissa. Osapuoli voi tarvittaessa tiedottaa tällaisista lausunnoista ja näkemyksistä 24.6 artiklan (Sisäiset neuvoa-antavat ryhmät) nojalla perustetuille sisäisille neuvoa-antaville ryhmille sekä 19.16 artiklan (Yhteyspisteet) nojalla nimetylle toisen osapuolen yhteyspisteelle.

19.16 ARTIKLA

Yhteyspisteet

Kumpikin osapuoli nimeää tämän sopimuksen voimaantullessa yhteyspisteen helpottamaan osapuolten välistä viestintää ja koordinointia kaikissa tähän lukuun liittyvissä kysymyksissä ja ilmoittaa toiselle osapuolelle sen yhteystiedot. Kumpikin osapuoli ilmoittaa toiselle osapuolelle viipymättä, jos yhteystiedot muuttuvat.

20 LUKU

MAORIEN KAUPPA- JA TALOUSYHTEISTYÖ

20.1 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä luvussa tarkoitetaan:

a) ’Aotearoa Uudella-Seelannilla’ tämän sopimuksen osapuolena olevaa Uutta-Seelantia. Aotearoa (”pitkä valkoinen pilvi”) on maorien termi, joka viittaa Uuteen-Seelantiin;

b) ’te ao Māorilla’ maorien maailmankuvaa, joka perustuu kokonaisvaltaiseen lähestymistapaan elämään;

c) ’mātauranga Māorilla’ maorien perinteistä tietämystä, joka liittyy te ao Māoriin;

d) ’tikanga Māorilla’ maorien käytäntöjä, tapoja ja tavanomaista toimintatapaa;

e) ’kaupapa Māorilla’ maorien maailmankuvaan vakiintunutta lähestymistapaa;

f) ’maorien relationaalisilla toimintatavoilla’ whakapapaa eli perheyhteyksiä ja vahvojen suhteiden luomista, jotka ovat maorien maailmankuvan ytimessä ja keskeisessä asemassa maorien toiminnassa;

g) ’hyvinvoinnilla’ te ao Māorin näkökulmasta lukuisten sellaisten tekijöiden tasapainottamista ja yhteenliittämistä, joita tarvitaan, jotta yksilöt ja ryhmät voivat todella hyvin ja kukoistavat; mukaan lukien taha tinana (keho), taha hinengaro (mieli), taha wairua (henki), whenua (maa), whakapapa (sukupuu) ja kaitiakitanga (vastuullisuus). Siihen voi sisältyä myös ympäristöön, talouteen ja kulttuuriin liittyviä seikkoja;

h) ’tāongalla’ erittäin arvokasta tai arvostettua esinettä, osatekijää, luonnonvaraa tai omaisuutta, joka voi olla aineellista tai aineetonta;

i) ’mānukalla’ maorin sanaa, jota käytetään yksinomaan Aotearoa Uudessa-Seelannissa kasvavasta *Leptospermum scoparium* -puusta ja siitä saadusta hunajasta ja öljystä. Mānuka (ja sen kirjoitusasun vaihtoehtoiset muodot, kuten ”Manuka” ja ”Maanuka”) on kulttuurisesti tärkeä maoreille tāongan ja perinteisen lääketieteen kannalta; ja

j) ’wāhine Māorilla’ Aotearoa Uuden-Seelannin alkuperäisväestöön kuuluvia naisia.

20.2 ARTIKLA

Tausta ja tavoitteet

1. Osapuolet tunnustavat, että Waitangin sopimus (te Tiriti o Waitangii) on Aotearoa Uudelle-Seelannille perustuslaillisesti tärkeä perusasiakirja.

2. Osapuolet tunnustavat kansainvälisen kaupan merkityksen maorien hyvinvoinnin mahdollistamisessa ja edistämisessä sekä haasteet, joita maoreilla voi olla kansainvälisen kaupan tarjoamien kauppa- ja sijoitusmahdollisuuksien hyödyntämisessä.

3. Tämän luvun tarkoituksena on jatkaa keskinäistä yhteistyötä, jotta tuetaan Aotearoa Uuden-Seelannin pyrkimyksiä mahdollistaa maorien taloudelliset pyrkimykset ja hyvinvointi ja edistää niitä.

4. Osapuolet tunnustavat, että on tärkeää panna tämän luvun mukainen yhteistyö täytäntöön Aotearoa Uuden-Seelannin osalta tavalla, joka on yhdenmukainen Waitangin sopimuksen (te Tiriti o Waitangi) kanssa ja tarvittaessa ottaa huomioon te ao Māori, mātauranga Māori, tikanga Māori ja kaupapa Māori.

5. Osapuolet tunnustavat, että maorien toimintatapa on arvokas, pohjautuu te ao Māoriin, mātauranga Māoriin, tikanga Māoriin ja kaupapa Māoriin ja että sen avulla voidaan edistää sellaisten Aotearoa Uuden-Seelannin toimintalinjojen ja ohjelmien suunnittelua ja täytäntöönpanoa, joilla suojellaan ja edistetään maorien kauppaa ja taloudellisia pyrkimyksiä.

6. Osapuolet tunnustavat, että maorien kasvava osallistuminen kansainväliseen kauppaan ja investointeihin, myös digitaaliseen kauppaan, on tärkeää. Tähän sisältyy maorien relationaalisten toimintatapojen edistäminen Aotearoa Uuden-Seelannin tapauksessa te ao Māorin, mātauranga Māorin, tikanga Māorin ja kaupapa Māorin pohjalta.

7. Osapuolet tunnustavat, että on tärkeää parantaa ihmisten välisiä yhteyksiä, joita voi syntyä tämän luvun molemmille osapuolille tarjoamista mahdollisuuksista.

20.3 ARTIKLA

Kansainväliset välineet

1. Osapuolet panevat merkille

a) New Yorkissa 13 päivänä syyskuuta 2007 annetun Yhdistyneiden kansakuntien alkuperäiskansojen oikeuksien julistuksen ja osapuolten kyseisestä julistuksesta esittämät kannat;

b) Pariisissa 20 päivänä lokakuuta 2005 hyväksytyn Yhdistyneiden kansakuntien kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestön Unescon yleissopimuksen kulttuuri-ilmaisujen moninaisuuden suojelemisesta ja edistämisestä;

c) YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelman Agenda 2030;

d) biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen mukaiset oikeutensa ja velvollisuutensa; ja

e) YK:n ihmisoikeusneuvoston 16 päivänä kesäkuuta 2011 antamassaan päätöslauselmassa 17/4 vahvistamat yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevat YK:n suuntaviivat, joilla pannaan täytäntöön suojeluun, kunnioitukseen ja korjaamiseen perustuva YK:n toimintakehys.

20.4 ARTIKLA

Tämän sopimuksen maoreja hyödyttävät määräykset

Tämän luvun lisäksi tämän sopimuksen muissa luvuissa on erityismääräyksiä, joiden tarkoituksena on lisätä maorien osallistumista tästä sopimuksesta johtuviin kauppa- ja sijoitusmahdollisuuksiin ja joilla Aotearoa Uuden-Seelannin osalta edistetään entisestään maorien mahdollisuuksia käyttää Waitangin sopimuksen (te Tiriti o Waitangi) mukaisia oikeuksiaan ja etujaan. Nämä määräykset koskevat muiden muassa seuraavia:

a) 2 luku (Tavaroiden kansallinen kohtelu ja markkinoille pääsy), mukaan lukien Mānuka (manuka), Mānuka Honey (manukahunaja), Mānuka Oil (manukaöljy) ja muut maoreille tärkeät tavarat;

b) 7 luku (Kestävät elintarvikejärjestelmät), mukaan lukien alkuperäisväestön tietämystä, osallistumista ja johtajuutta elintarvikejärjestelmissä koskeva yhteistyö kansallisten olosuhteiden mukaisesti 7.4 artiklan (Yhteistyö elintarvikejärjestelmien kestävyyden parantamiseksi) nojalla;

c) 10 luku (Sijoitusten vapauttaminen ja palvelujen kauppa)

d) 12 luku (Digitaalinen kauppa);

e) 14 luku (Julkiset hankinnat);

f) 18 luku (Teollis- ja tekijänoikeudet);

g) 19 luku (Kauppa ja kestävä kehitys), mukaan lukien wāhine Māori 19.4 artiklan (Kauppa ja sukupuolten tasa-arvo) nojalla;

h) 21 luku (Pienet ja keskisuuret yritykset)

i) 24 luku (Institutionaaliset määräykset), mukaan lukien maorien edustus Aotearoa Uuden-Seelannin tapauksessa 24.6 artiklan (Sisäiset neuvoa-antavat ryhmät) mukaisissa sisäisissä neuvoa-antavissa ryhmissä ja 24.7 artiklan (Kansalaisyhteiskuntafoorumi) mukaisessa kansalaisyhteiskuntafoorumissa; ja

j) 25 luku (Poikkeukset ja yleiset määräykset), mukaan lukien Waitangin sopimus (te Tiriti o Waitangi) 25.6 artiklan (Tiriti o Waitangi / Waitangin sopimus) nojalla.

20.5 ARTIKLA

Yhteistyötoimet

1. Osapuolet tunnustavat, että tämän luvun mukaiset yhteistyötoimet toteutetaan kumppanuussopimuksessa vahvistetuissa nykyisissä puitteissa ja kunkin osapuolen käytettävissä olevien voimavarojen asettamissa rajoissa.[1]

2. Tässä luvussa asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi osapuolet voivat koordinoida yhteistyötoimia maoreiden kanssa, kun kyseessä on Aotearoa Uusi-Seelanti, ja tarvittaessa muiden asiaankuuluvien sidosryhmien kanssa. Näihin yhteistyötoimiin voivat kuulua seuraavat:

a) yhteistyö, jotta parannetaan maorien omistamien yritysten kykyä käyttää ja hyödyntää tämän sopimuksen luomia kauppa- ja investointimahdollisuuksia;

b) yhteistyö unionin ja maorien omistamien yritysten välisten yhteyksien kehittämiseksi siten, että keskitytään erityisesti pk-yrityksiin, jotta tuetaan niiden pääsyä uusiin ja nykyisiin toimitusketjuihin, avataan ja vahvistetaan digitaalisen kaupan tarjoamia mahdollisuuksia ja helpotetaan yritysten yhteistyötä maoreiden tuotteilla käytävässä kaupassa;

c) tarvittaessa tiede-, tutkimus- ja innovointiyhteyksien tukeminen unionin ja maoriyhteisöjen välillä Euroopan yhteisön ja Uuden-Seelannin hallituksen välisen tieteellistä ja teknologista yhteistyötä koskevan sopimuksen[2] mukaisesti; ja

---

[1] Selkeyden vuoksi todetaan, että tässä luvussa ei aseteta oikeudellisia tai taloudellisia velvoitteita, jotka velvoittaisivat osapuolia tutkimaan, aloittamaan tai saattamaan päätökseen yksittäisiä yhteistyötoimia.

[2] EUVL L 171, 1.7.2009, s. 28.

d) maantieteellisiä merkintöjä koskeva yhteistyö ja tietojen ja kokemusten vaihto.

3. Edellä 2 kohdassa tarkoitettuja yhteistyötoimia toteuttaessaan kumpikin osapuoli voi pyytää asianomaisten sidosryhmien näkemyksiä ja osallistumista, ja Aotearoa Uuden-Seelannin tapauksessa maorien osalta Waitangin sopimuksen (te Tiriti o Waitangi) mukaisesti.

4. Kaikki yhteistyö tapahtuu osapuolen pyynnöstä ja kunkin yhteistyötoimen osalta yhteisesti sovituin ehdoin.

20.6 ARTIKLA

Institutionaalinen järjestelmä

1. Kauppakomitea valvoo ja helpottaa muun muassa tämän luvun täytäntöönpanoa ja soveltamista 24.2 artiklan (Kauppakomitean tehtävät) 1 kohdan b alakohdan mukaisesti.

2. Kummankin osapuolen sisäinen neuvoa-antava ryhmä[1] neuvoo 24.6 artiklan (Sisäiset neuvoa-antavat ryhmät) mukaisesti kyseistä osapuolta tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvissa kysymyksissä, mukaan lukien tämän luvun soveltamisalaan kuuluvat kysymykset, ja voi antaa suosituksia tämän luvun täytäntöönpanosta.

[1] Aotearoa Uuden-Seelannin osalta sisäiseen neuvoa-antavaan ryhmään kuuluu maorien edustajia.

3. Kansalaisyhteiskuntafoorumi,[1] johon osallistuu osapuolten alueelle sijoittautuneita riippumattomia kansalaisyhteiskunnan järjestöjä, käy 24.7 artiklan (Kansalaisyhteiskuntafoorumi) mukaisesti vuoropuhelua tämän sopimuksen täytäntöönpanosta, mukaan lukien tämän luvun täytäntöönpano.

4. Kumppanuussopimuksen 53 artiklan 1 kohdan nojalla perustettu sekakomitea seuraa osapuolten välisten kokonaisvaltaisten suhteiden kehittymistä ja vaihtaa näkemyksiä ja tekee ehdotuksia kaikista yhteistä etua koskevista kysymyksistä, mukaan lukien kysymykset, jotka eivät kuulu tämän sopimuksen soveltamisalaan.

20.7 ARTIKLA

Riitojenratkaisumenettelyn soveltamatta jättäminen

Tähän lukuun ei sovelleta 26 lukua (Riitojen ratkaiseminen).

[1] Aotearoa Uuden-Seelannin osalta kansalaisyhteiskuntafoorumiin kuuluu maorien edustajia.

21 LUKU

PIENET JA KESKISUURET YRITYKSET

21.1 ARTIKLA

Tavoitteet

Osapuolet tunnustavat pk-yritysten merkityksen osapuolten kahdenvälisissä kauppa- ja sijoitussuhteissa ja vahvistavat sitoutuneensa parantamaan pk-yritysten mahdollisuuksia hyötyä tästä sopimuksesta.

21.2 ARTIKLA

Tietojen jakaminen

1. Kumpikin osapuoli perustaa digitaalisen välineen, kuten pk-yrityksiä koskevan erityisen verkkosivuston, tai pitää sitä yllä, jotta yleisö unionissa ja Uudessa-Seelannissa saa helposti tietoa tästä sopimuksesta, mukaan lukien seuraavat tiedot:

a) sopimuksen tiivistelmä; ja

b) pk-yrityksille tarkoitetut tiedot, joihin kuuluvat:

i) kuvaus tämän sopimuksen määräyksistä, jotka kumpikin osapuoli katsoo kummankin osapuolen pk-yritysten kannalta merkityksellisiksi; ja

ii) kaikki lisätiedot, jotka kyseisen osapuolen mukaan olisivat hyödyllisiä pk-yrityksille, jotka ovat kiinnostuneita hyötymään tämän sopimuksen tarjoamista mahdollisuuksista.

2. Kumpikin osapuoli tarjoaa 1 kohdassa tarkoitetun digitaalisen välineen kautta pääsyn seuraaviin:

a) sopimuksen teksti kaikkine liitteineen, erityisesti tulliluettelot ja tuotekohtaiset alkuperäsäännöt;

b) toisen osapuolen vastaava digitaalinen väline; ja

c) sen omien viranomaisten ja muiden asianmukaisten tahojen tiedot, jotka osapuoli katsoo hyödyllisiksi henkilöille, jotka ovat kiinnostuneita kaupasta, sijoituksista tai liiketoiminnasta kyseisessä osapuolessa.

3. Edellä 2 kohdan c alakohdassa tarkoitettuihin tietoihin on tapauksen mukaan sisällyttävä seuraavat:

a) tullimääräykset sekä tuontia, vientiä ja kauttakuljetusta varten tarvittavat menettelyt ja niihin liittyvät lomakkeet, asiakirjat ja muut tiedot;

b) 6 luvussa (Terveys- ja kasvinsuojelutoimet) edellytetyt terveys- ja kasvinsuojelutoimet;

c) tekniset määräykset ja muut 9 luvussa (Kaupan tekniset esteet) edellytetyt seikat;

d) julkisia hankintoja koskevat säännöt, tietokanta, joka sisältää julkisia hankintoja koskevat ilmoitukset ja muut asiaankuuluvat tiedot 14 luvun (Julkiset hankinnat) mukaisesti;

e) 18 luvussa (Teollis- ja tekijänoikeudet) edellytetyt teollis- ja tekijänoikeuksia koskevat määräykset ja menettelyt;

f) yrityksen rekisteröintimenettelyt; ja

g) muut tiedot, jotka osapuoli katsoo hyödyllisiksi pk-yrityksille.

4. Kumpikin osapuoli tarjoaa pääsyn 1 kohdassa tarkoitetun digitaalisen välineen, kuten hakukelpoiseen tietokantaan tai vastaavaan johtavan verkkosivuston internetlinkin, kautta seuraaviin sen markkinoita koskeviin tuotekohtaisiin ja yleisluonteisiin tietoihin:

a) tullit ja kiintiöt, mukaan lukien suosituimmuustulli, tullit muille kuin suosituimmuuskohtelun piiriin kuuluville maille sekä etuustullit ja tariffikiintiöt;

b) valmisteverot;

c) verot (arvonlisävero tai myyntivero);

d) tullit tai muut maksut, mukaan lukien muut tuotekohtaiset maksut;

e) 3 luvun (Alkuperäsäännöt ja alkuperämenettelyt) mukaiset alkuperäsäännöt;

f) tullinpalautus tai -lykkäys tai muun tyyppinen helpotus, jolla pienennetään tai palautetaan tullia tai vapautetaan tullista;

g) tavaroiden tullausarvon määritysperusteet;

h) muut tariffitoimenpiteet;

i) tuontimenettelyihin tarvittavat tiedot; ja

j) muihin kuin tariffitoimenpiteisiin tai -sääntöihin liittyvät tiedot.

5. Kumpikin osapuoli päivittää säännöllisesti tai toisen osapuolen pyynnöstä tämän artiklan nojalla saataville asetettuja tietoja varmistaakseen, että ne ovat ajantasaisia ja tarkkoja.

6. Kumpikin osapuoli varmistaa, että tässä artiklassa tarkoitetut tiedot on esitetty pk-yritysten kannalta helppokäyttöisellä tavalla. Kumpikin osapuoli pyrkii asettamaan tiedot saataville englanniksi.

7. Osapuoli ei saa periä maksua tässä artiklassa tarkoitettujen tietojen saannista kummankaan osapuolen henkilöltä.

21.3 ARTIKLA

Pk-yritysten yhteyspisteet

1. Kumpikin osapuoli nimeää pk-yritysten yhteyspisteen, joka vastaa tässä artiklassa lueteltujen tehtävien suorittamisesta, ja ilmoittaa toiselle osapuolelle kyseisen yhteyspisteen yhteystiedot. Kumpikin osapuoli ilmoittaa toiselle osapuolelle viipymättä, jos yhteystiedot muuttuvat.

2. Pk-yritysten yhteyspiste

a) varmistaa, että pk-yritysten tarpeet otetaan huomioon tämän sopimuksen täytäntöönpanossa, jotta kummankin osapuolen pk-yritykset voivat hyötyä tästä sopimuksesta;

b) varmistaa, että 21.2 artiklassa (Tietojen jakaminen) tarkoitetut tiedot ovat ajan tasalla ja merkityksellisiä pk-yritysten kannalta. Kumpi tahansa osapuoli voi ehdottaa pk-yritysten yhteyspisteen kautta toiselle osapuolelle lisätietojen sisällyttämistä niihin tietoihin, jotka toinen osapuoli tarjoaa 21.2 artiklan (Tietojen jakaminen) mukaisesti;

c) tarkastelee mitä tahansa asioita, jotka ovat merkityksellisiä pk-yritysten kannalta tämän sopimuksen täytäntöönpanon yhteydessä, mukaan lukien seuraavat:

    i) tietojen vaihto ja tarvittaessa yhteistyö kauppakomitean avustamiseksi sen tehtävässä, joka koskee tämän sopimuksen pk-yrityksiin liittyvien näkökohtien seurantaa ja täytäntöönpanoa; ja

ii) muiden tällä sopimuksella perustettujen komiteoiden, yhteyspisteiden ja työryhmien avustaminen pk-yritysten kannalta merkityksellisten asioiden käsittelyssä;

d) raportointi toteutetuista toimista yhdessä tai erikseen säännöllisesti kauppakomitealle, jotta se voi tarkastella tilannetta; ja

e) osapuolten sopimuksesta minkä tahansa muiden, pk-yrityksiä koskevien ja tähän sopimukseen liittyvien seikkojen käsittely.

3. Pk-yritysten yhteyspisteet kokoontuvat tarpeen mukaan ja työskentelevät henkilökohtaisten yhteyksien tai muiden asianmukaisten välineiden avulla, joita voivat olla sähköposti, videoneuvottelut tai muut välineet.

4. Pk-yritysten yhteyspisteet voivat tehtäviään hoitaessaan pyrkiä tarpeen mukaan tekemään yhteistyötä asiantuntijoiden ja ulkopuolisten organisaatioiden kanssa.

21.4 ARTIKLA

Riitojenratkaisumenettelyn soveltamatta jättäminen

Tähän lukuun ei sovelleta 26 lukua (Riitojen ratkaiseminen).

22 LUKU

HYVÄ SÄÄNTELYKÄYTÄNTÖ JA SÄÄNTELY-YHTEISTYÖ

22.1 ARTIKLA

Yleiset periaatteet

1. Kumpikin osapuoli voi vapaasti määritellä tämän sopimuksen mukaisten hyvien sääntelykäytäntöjen ja sääntely-yhteistyön toteutustavat oman oikeudellisen kehyksensä, käytäntöjensä ja oman sääntelyn hallinnointijärjestelmänsä perusperiaatteiden[1] mukaisesti.

2. Tämän luvun määräyksiä ei voida tulkita siten, että ne edellyttäisivät, että osapuoli

a) poikkeaa omista sääntelytoimenpiteiden valmistelua ja toteuttamista koskevista sisäisistä menettelyistään;

b) toteuttaa toimia, jotka saattaisivat vaarantaa tietyn sääntelytoimenpiteen yleisen edun mukaisen tavoitteen tai heikentää sitä;

c) toteuttaa toimia, jotka vaarantaisivat tai estäisivät sääntelytoimenpiteiden toteuttamisen riittävän ajoissa niiden yleisen edun mukaisten tavoitteiden saavuttamisen kannalta; tai

d) saavuttaa jonkin tietyn sääntelyllisen lopputuloksen.

---

[1] Unionin osalta tällaisia periaatteita ovat muun muassa SEUT-sopimukseen sisältyvät ja siitä johdetut periaatteet.

3. Kumpikin osapuoli voi vapaasti määritellä sääntelynsä painopisteet sekä valmistella ja hyväksyä sääntelytoimenpiteitä tällaisia sääntelyn painopisteitä varten, joilla varmistetaan osapuolen asianmukaiseksi katsoma suojelun taso.

22.2 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä luvussa tarkoitetaan:

a) ’sääntelyviranomaisella’

i) unionin osalta Euroopan komissiota; ja

ii) Uuden-Seelannin osalta Uuden-Seelannin toimeenpanovaltaa;

b) ’sääntelytoimenpiteillä’, jollei tässä luvussa toisin määrätä,

i) unionin osalta

A) SEUT-sopimuksen 288 artiklassa tarkoitettuja asetuksia ja direktiivejä; ja

B) delegoituja säädöksiä ja täytäntöönpanosäädöksiä, kuten SEUT-sopimuksen 290 ja 291 artiklassa määrätään;

ii) Uuden-Seelannin osalta

A) hallituksen lakiesityksiä, joista voi tulla Uuden-Seelannin parlamentin julkisia säädöksiä, lukuun ottamatta 22.9 artiklan (Voimassa olevien sääntelytoimenpiteiden säännöllinen arviointi) ja 22.10 artiklan (Sääntelytoimenpiteiden saatavuus) soveltamista, jolloin niillä tarkoitetaan Uuden-Seelannin parlamentin julkisia säädöksiä; ja

B) neuvostossa määräyksellä annettuja asetuksia.

22.3 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tätä lukua sovelletaan sääntelytoimenpiteisiin, jotka osapuolen sääntelyviranomainen on antanut tai pannut vireille tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa.

2. Selkeyden vuoksi todetaan, että tätä lukua ei sovelleta jäsenvaltioiden sääntelyviranomaisiin tai sääntelytoimenpiteisiin, -käytäntöihin tai -toimintatapoihin.

22.4 ARTIKLA

Menettelyjen ja järjestelyjen avoimuus

1. Kummankin osapuolen sääntelyviranomainen tarjoaa julkisesti ja maksutta saataville kuvaukset yleisistä menettelyistä ja järjestelyistä, joiden mukaisesti sääntelyviranomainen valmistelee, laatii, arvioi tai tarkastelee sääntelytoimenpiteitään. Tämä on tehtävä digitaalisella välineellä.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitetuissa kuvauksissa on otettava huomioon kaikki asiaankuuluvat suuntaviivat, säännöt ja menettelyt, mukaan lukien sellaiset suuntaviivat, säännöt ja menettelyt, jotka koskevat yleisön mahdollisuutta esittää huomautuksia.

22.5 ARTIKLA

Sääntelyn kehittämisen sisäinen koordinointi[1]

Sen lisäksi, mitä 22.4 artiklassa (Menettelyjen ja järjestelyjen avoimuus) määrätään, kummankin osapuolen sääntelyviranomaisen on sääntelytoimenpiteiden valmistelua tai kehittämistä varten ylläpidettävä sisäisiä menettelyitä tai järjestelyitä sisäistä koordinointia, kuulemista ja arviointia varten. Tällaisilla menettelyillä tai järjestelyillä olisi pyrittävä muun muassa

a) edistämään hyvä sääntelykäytäntöä, esimerkiksi tässä luvussa tarkoitetuilla käytännöillä;

[1] Selkeyden vuoksi todetaan, että osapuoli voi noudattaa 22.5 artiklaa (Sääntelyn kehittämisen sisäinen koordinointi) ja 22.9 artiklan (Voimassa olevien sääntelytoimenpiteiden säännöllinen arviointi) 1 kohtaa käyttämällä mitä tahansa erillisten tai yhdistettyjen menettelyjen tai järjestelyjen yhdistelmää.

b) havaitsemaan ja välttämään tarpeetonta päällekkäisyyttä ja epäjohdonmukaisia vaatimuksia osapuolen omissa sääntelytoimenpiteissä;

c) varmistamaan kansainvälistä kauppaa ja kansainvälisiä sijoituksia koskevien velvollisuuksien noudattaminen; ja

d) edistämään valmisteilla tai kehitteillä olevien sääntelytoimenpiteiden vaikutusten tarkastelua, mahdollisesti mukaan lukien pk-yrityksiin kohdistuvat vaikutukset.

22.6 ARTIKLA

Varhaisessa vaiheessa annettavat tiedot suunnitelluista sääntelytoimenpiteistä

1. Kumpikin osapuoli laatii vähintään kerran vuodessa luettelon suunnitelluista merkittävistä[1] sääntelytoimenpiteistä[2], jotka se kohtuudella olettaa toteuttavansa vuoden kuluessa, ja julkistaa tällaisen luettelon tai luettelot.

2. Kummankin osapuolen sääntelyviranomainen saattaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa julkisesti saataville seuraavat tiedot kustakin 1 kohdassa tarkoitetusta merkittävästä sääntelytoimenpiteestä:

a) lyhyt kuvaus toimenpiteen soveltamisalasta ja tavoitteista; ja

---

[1] Kummankin osapuolen sääntelyviranomainen voi tämän luvun soveltamista varten määritellä, mikä muodostaa ’merkittävän sääntelytoimen’.

[2] Uuden-Seelannin osalta tässä artiklassa ’sääntelytoimenpiteillä’ tarkoitetaan 22.2 artiklan (Määritelmät) ensimmäisen kohdan b alakohdan ii alakohdan B alakohdassa täsmennettyjä neuvostossa määräyksellä annettuja asetuksia.

b) toimenpiteen arvioitu hyväksymisaika, mukaan lukien mahdolliset julkiset kuulemiset.

22.7 ARTIKLA

Julkiset kuulemiset

1. Sinä määrin kuin se on mahdollista ja asianmukaista kummankin osapuolen sääntelyviranomainen valmistellessaan tai laatiessaan merkittäviä sääntelytoimenpiteitä

a) saattaa yleisesti saataville riittävän yksityiskohtaiset tiedot tällaisista merkittävistä sääntelytoimenpiteistä, esimerkiksi julkaisemalla sääntelytoimenpiteiden luonnokset tai kuulemismenettelyn asiakirjat, jotta jokainen voi arvioida, vaikuttaako toimenpide kyseisen henkilön etuihin merkittävästi ja millainen vaikutus on;

b) tarjoaa kaikille syrjimättömin perustein kohtuulliset mahdollisuudet esittää huomautuksia; ja

c) ottaa saadut huomautukset huomioon.

2. Julkisiin kuulemisiin liittyvien tietojen ja huomautusten toimittamiseksi kummankin osapuolen sääntelyviranomaisen on asetettava tiedot yleisön saataville digitaalisesti, mieluiten tähän tarkoitetun sähköisen portaalin kautta.

3. Kummankin osapuolen sääntelyviranomaisen on pyrittävä asettamaan julkisesti saataville tiivistelmä kuulemisten tuloksista ja saaduista huomautuksista, paitsi siltä osin kuin on tarpeen luottamuksellisten tietojen tai henkilötietojen suojaamiseksi tai epäasianmukaisen sisällön kieltämiseksi.

22.8 ARTIKLA

Vaikutustenarviointi

1. Kummankin osapuolen sääntelyviranomainen vahvistaa aikomuksensa toteuttaa vaikutustenarviointi valmisteltavanaan olevasta merkittävästä sääntelytoimenpiteestä tätä koskevien sääntöjensä ja menettelyidensä mukaisesti.

2. Vaikutustenarvioinnin tekemistä varten kummankin osapuolen sääntelyviranomaisen on edistettävä seuraavien seikkojen määrittämistä ja huomioon ottamista:

a) sääntelytoimenpiteen tarve, myös sen ongelman merkitys ja luonne, johon sääntelytoimenpiteellä on tarkoitus puuttua;

b) mahdolliset toteutettavissa olevat ja tarkoituksenmukaiset sääntelyyn perustuvat ja muut vaihtoehdot, mukaan luettuna sääntelystä pidättäytyminen, joilla saavutettaisiin osapuolen yleisen edun mukaiset tavoitteet;

c) vaihtoehtojen mahdolliset sosiaaliset, taloudelliset ja ympäristövaikutukset, kuten vaikutukset kansainväliseen kauppaan ja sijoituksiin tai vaikutukset pk-yrityksiin, siinä määrin kuin se on mahdollista ja tarkoituksenmukaista; ja

d) tarvittaessa se, miten tarkastellut vaihtoehdot liittyvät merkityksellisiin kansainvälisiin standardeihin, mukaan lukien mahdollisten eroavaisuuksien syyt.

3. Osapuolen sääntelyviranomaisen on sääntelytoimenpiteestä tekemässään vaikutustenarvioinnissa ilmoitettava huomioon ottamansa tekijät ja esitettävä tiivistelmä merkittävistä havainnoistaan. Tiedot on asetettava julkisesti saataville viimeistään silloin, kun sääntelytoimenpide, johon ne liittyvät, asetetaan julkisesti saataville.

22.9 ARTIKLA

Voimassa olevien sääntelytoimenpiteiden säännöllinen arviointi

1. Sen lisäksi, mitä 22.4 artiklassa (Menettelyjen ja järjestelyjen avoimuus) määrätään, kummankin osapuolen sääntelyviranomaisen on ylläpidettävä menettelyjä tai järjestelyjä, joilla edistetään voimassa olevien sääntelytoimenpiteiden säännöllistä arviointia.

2. Kummankin osapuolen sääntelyviranomaisen on pyrittävä varmistamaan, että säännöllisissä arvioinneissa otetaan tarvittaessa huomioon se,

a) onko julkisen politiikan tavoitteet mahdollista saavuttaa tehokkaammin ja vaikuttavammin;[1] ja

[1] Selkeyden vuoksi todetaan, että tähän voi sisältyä se, voidaanko tarpeetonta sääntelytaakkaa keventää, myös pk-yritysten osalta.

b) ovatko arvioitavana olevat sääntelytoimenpiteet todennäköisesti tarkoituksenmukaisia myös jatkossa.

3. Kummankin osapuolen sääntelyviranomaisen on, siinä määrin kuin se on mahdollista ja tarkoituksenmukaista, asetettava julkisesti saataville tällaista säännöllistä arviointia koskevat suunnitelmat ja sen mahdolliset tulokset.

22.10 ARTIKLA

Sääntelytoimenpiteiden saatavuus

Kumpikin osapuoli varmistaa, että voimassa olevat sääntelytoimenpiteet julkaistaan tätä varten tarkoitetussa rekisterissä tai sellaisen yhden digitaalisen välineen kautta, joka on julkisesti saatavilla, jossa voidaan tehdä hakuja, joka on maksuton ja jota päivitetään säännöllisesti.

22.11 ARTIKLA

Sääntely-yhteistyö

1. Osapuolet tunnustavat, että on hyödyllistä luoda yksinkertainen järjestely niiden sääntely-yhteistyön tarjoamien mahdollisuuksien kartoittamiseksi.

2. Osapuoli voi ehdottaa sääntely-yhteistyötoimia toiselle osapuolelle. Se toimittaa ehdotuksensa 22.12 artiklan (Sääntely-yhteistyön yhteyspisteet) mukaisesti nimetylle toisen osapuolen yhteyspisteelle.

3. Ehdotukset voivat koostua seuraavista:

a) kahdenvälinen tietojenvaihto sääntely-yhteistyön toimintatavoista; tai

b) sääntelyviranomaisten epävirallinen yhteistyö.

4. Toisen osapuolen on vastattava ehdotukseen kohtuullisen ajan kuluessa.

5. Sääntely-yhteistyötä voivat tarvittaessa ja sääntelyviranomaisten suostumuksella toteuttaa kummankin osapuolen asianomaiset osastot, yksiköt tai virastot.

22.12 ARTIKLA

Sääntely-yhteistyön yhteyspisteet

Kumpikin osapuoli nimeää viipymättä tämän sopimuksen voimaantulon jälkeen yhteyspisteen, jonka tehtävänä on koordinoida 22.11 artiklan (Sääntely-yhteistyö) mukaista sääntely-yhteistyötoimintaa, ja ilmoittaa toiselle osapuolelle yhteyspisteen yhteystiedot. Kumpikin osapuoli ilmoittaa toiselle osapuolelle viipymättä, jos yhteystiedot muuttuvat.

22.13 ARTIKLA

Riitojenratkaisumenettelyn soveltamatta jättäminen

Tähän lukuun ei sovelleta 26 lukua (Riitojen ratkaiseminen).

23 LUKU

AVOIMUUS

23.1 ARTIKLA

Tavoitteet

1. Osapuolet ovat tietoisia siitä, millainen vaikutus niiden sääntely-ympäristöillä voi olla niiden väliseen kauppaan ja investointitoimintaan, ja tästä syystä osapuolet pyrkivät tarjoamaan talouden toimijoille, erityisesti pk-yrityksille, ennakoitavan sääntely-ympäristön ja tehokkaat menettelyt.

2. Osapuolet vahvistavat WTO-sopimuksen mukaiset, läpinäkyvyyteen liittyvät sitoumuksensa, ja perustavat tämän luvun mukaiset toimensa näihin sitoumuksiin.

23.2 ARTIKLA

Määritelmä

Tässä luvussa ’hallinnollisella päätöksellä’ tarkoitetaan päätöstä tai toimenpidettä, jolla on yksittäisessä tapauksessa juridinen vaikutus tiettyyn henkilöön, tavaraan tai palveluun, ja määritelmä kattaa myös osapuolen lainsäädännön edellyttämän hallinnollisen päätöksen tekemättä jättämisen.

23.3 ARTIKLA

Julkaiseminen

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen yleisesti sovellettavat säädökset, määräykset, menettelyt ja hallinnolliset päätökset, jotka koskevat jotain tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvaa asiaa, julkaistaan viipymättä virallisesti ilmoitetulla tavalla ja mahdollisuuksien mukaan sähköisesti, tai asetetaan muutoin saataville siten, että kuka tahansa voi tutustua niihin.

2. Siinä määrin kuin se on mahdollista ja tarkoituksenmukaista, kumpikin osapuoli antaa selityksen 1 kohdassa tarkoitettujen yleisesti sovellettavien säädösten, määräysten, menettelyiden ja hallinnollisten päätösten tavoitteista ja perusteluista.

3. Siinä määrin kuin se on mahdollista ja tarkoituksenmukaista, kumpikin osapuoli säätää kohtuullisesta ajasta tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvia asioita koskevien säädösten ja määräysten julkaisemisen ja voimaantulon välillä.

23.4 ARTIKLA

Tiedustelut

1. Kumpikin osapuoli ylläpitää asianmukaisia järjestelyjä vastatakseen kenen tahansa tiedusteluihin, jotka koskevat jotakin tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvaa asiaa koskevia säädöksiä tai määräyksiä.

2. Osapuolen pyynnöstä toinen osapuoli toimittaa viipymättä tietoja ja vastaa kysymyksiin, jotka liittyvät kaikkiin tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluviin asioihin liittyviin voimassa oleviin tai suunniteltuihin säädöksiin tai määräyksiin, ellei tämän sopimuksen jonkin toisen luvun nojalla ole tätä varten perustettu erityistä järjestelyä.

23.5 ARTIKLA

Hallinnolliset menettelyt

1. Kumpikin osapuoli hallinnoi kaikkia tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvia asioita koskevia yleisesti sovellettavia säädöksiään, määräyksiään, menettelyjään ja hallinnollisia päätöksiään objektiivisella, puolueettomalla ja kohtuullisella tavalla.

2. Aloittaessaan 1 kohdassa tarkoitettujen yleisesti sovellettavien säädösten, määräysten, menettelyiden tai hallinnollisten päätösten soveltamiseen liittyviä hallinnollisia menettelyitä suhteessa toisen osapuolen henkilöihin, tavaroihin tai palveluihin kumpikin osapuoli

a) pyrkii tarjoamaan henkilöille, joita hallinnollinen menettely välittömästi koskee, kohtuullisessa määräajassa lainsäädäntönsä mukaisesti menettelyn luonteen kuvauksen sisältävän selvityksen siitä oikeusviranomaisesta, jossa menettely on aloitettu, ja yleisen kuvauksen sen aiheista; ja

b) antaa tällaisille henkilöille kohtuullisen mahdollisuuden esittää tosiasioita ja väitteitä näkemystensä tueksi ennen lopullista hallinnollista päätöstä, jos siihen on aikaa ja jos menettelyjen luonne ja yleinen etu sen sallivat.

23.6 ARTIKLA

Uudelleentarkastelu ja muutoksenhaku

1. Kummankin osapuolen on perustettava tai pidettävä yllä yleisiä tuomioistuimia, välimiesoikeuksia tai hallintotuomioistuimia tai menettelyjä, joiden tarkoituksena on tarkastella viipymättä uudelleen ja, jos aiheellista, korjata tässä sopimuksessa käsiteltäviin seikkoihin liittyviä hallinnollisia päätöksiä. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen tuomioistuimet, välimiesoikeudet tai hallintotuomioistuimet suorittavat valitus- ja uudelleentarkastelumenettelyt syrjimättömästi ja puolueettomasti. Tällaisten tuomioistuinten on oltava puolueettomia ja riippumattomia tällaisten toimien hallinnollista täytäntöönpanovaltaa käyttävästä viranomaisesta.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettujen tuomioistuinten tai menettelyjen osalta kumpikin osapuoli varmistaa, että kyseisissä tuomioistuimissa tai kyseisissä menettelyissä asianosaisille annetaan

a) kohtuullinen mahdollisuus tukea tai puolustaa omia kantojaan; ja

b) päätös, joka perustuu näyttöön ja esitettyihin asiakirjoihin tai, jos sen lainsäädäntö niin edellyttää, hallintoviranomaisen kokoamiin asiakirjoihin.

3. Kumpikin osapuoli varmistaa, että viranomainen, jolle on annettu hallinnollinen täytäntöönpanovalta, panee 2 kohdan b alakohdassa tarkoitetun päätöksen täytäntöön ottaen huomioon sen, mitä sen laissa säädetään muutoksenhausta tai uudelleentarkastelusta.

23.7 ARTIKLA

Suhde muihin lukuihin

Tämän luvun määräyksillä täydennetään tämän sopimuksen muissa luvuissa vahvistettuja erityisiä määräyksiä.

24 LUKU

INSTITUTIONAALISET MÄÄRÄYKSET

24.1 ARTIKLA

Kauppakomitea

1. Osapuolet perustavat kauppakomitean, joka koostuu kummankin osapuolen edustajista ja jonka tehtävänä on valvoa tämän sopimuksen tavoitteiden saavuttamista. Kumpikin osapuoli voi saattaa kauppakomitean käsiteltäväksi mitä tahansa tämän sopimuksen täytäntöönpanoon, soveltamiseen ja tulkintaan liittyviä kysymyksiä.

2. Kauppakomitea kokoontuu viimeistään silloin, kun tämän sopimuksen voimaantulosta tulee kuluneeksi kuusi kuukautta. Tämän jälkeen kauppakomitea kokoontuu vuosittain, elleivät osapuolten edustajat toisin sovi, tai ilman aiheetonta viivytystä jommankumman osapuolen pyynnöstä.

3. Kauppakomitean kokoukset pidetään vuorotellen Brysselissä tai Wellingtonisssa, elleivät osapuolten edustajat toisin sovi. Kauppakomitea voi kokoontua henkilökohtaisesti tai muita asianmukaisia viestintävälineitä käyttäen osapuolten edustajien sopimuksen mukaisesti.

4. Kauppakomitean puheenjohtajina toimivat yhdessä kaupasta vastaava Uuden-Seelannin ministeri ja kauppapolitiikasta vastaava Euroopan komission jäsen tai heidän nimeämänsä henkilöt.

24.2 ARTIKLA

Kauppakomitean tehtävät

1. Kauppakomitea

a) tarkastelee tapoja, joilla voitaisiin entisestään syventää osapuolten kauppaa ja investointeja;

b) valvoo ja edistää tämän sopimuksen täytäntöönpanoa ja soveltamista;

c) valvoo, ohjaa ja koordinoi kaikkien tämän sopimuksen mukaisesti perustettujen erikoistuneiden komiteoiden ja muiden elinten työskentelyä ja antaa näille erikoistuneille komiteoille ja muille elimille suosituksia mahdollisesti tarvittavista toimista;

d) tarkastelee ehdotuksia tämän sopimuksen muuttamiseksi;

e) pyrkii löytämään sopivia keinoja ja menetelmiä sellaisten ongelmien estämiseksi tai ratkaisemiseksi, joita voi ilmetä tämän sopimuksen kattamilla aloilla, tai sellaisten riitojen ratkaisemiseksi, joita voi ilmetä tämän sopimuksen tulkinnasta tai soveltamisesta, sanotun kuitenkaan vaikuttamatta 26 luvun (Riitojen ratkaiseminen) soveltamiseen;

f) tarkastelee unioniin liittymisen mahdollisia vaikutuksia tähän sopimukseen ja harkitsee tarvittavia mukautus- tai siirtymätoimenpiteitä riittävän ajoissa ennen liittymispäivää siinä tapauksessa, että jokin kolmas maa liittyy unioniin; ja

g) tarkastelee kaikkia muita kuin a–f alakohdassa mainittuja sellaisia asioita, jotka liittyvät tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvaan alaan, ja keskustelee niistä.

2. Kauppakomitea voi

a) päättää perustaa erikoistuneita komiteoita tai muita elimiä kuin niitä, jotka on perustettu 24.4 artiklan (Erikoistuneet komiteat) nojalla, lakkauttaa tällaiset erikoistuneet komiteat tai muut elimet ja määrittää niiden kokoonpanon, toiminnan ja tehtävät tai muuttaa niitä;

b) jakaa tehtäviä tämän sopimuksen nojalla perustetuille erikoistuneille komiteoille tai muille elimille;

c) siirtää osa toimivallastaan tai tehtävistään erikoistuneelle komitealle, lukuun ottamatta tämän kohdan a tai d alakohdassa tarkoitettua toimivaltaa ja vastuita;

d) suositella osapuolille muutoksia tähän sopimukseen;

e) tehdä päätöksiä tämän sopimuksen määräysten tulkinnasta;

f) tehdä tämän sopimuksen voimaantuloa seuraavan neljännen vuoden loppuun mennessä päätöksiä tämän sopimuksen muuttamisesta, tätä lukua lukuun ottamatta, sillä edellytyksellä, että tällaiset muutokset ovat tarpeen virheiden korjaamiseksi tai puutteiden tai muiden epäkohtien poistamiseksi;

g) tehdä päätöksiä tämän sopimuksen mukaisesti tai antaa suosituksia 24.5 artiklan (Päätökset ja suositukset) mukaisesti;

h) tiedottaa tähän sopimukseen liittyvistä asioista kaikille asianomaisille osapuolille, kuten yksityiselle sektorille, työmarkkinaosapuolille ja kansalaisyhteiskunnan järjestöille;

i) hyväksyä päätöksiä tämän sopimuksen muuttamisesta 27.1 artiklan (Muutokset) 3 kohdan mukaisesti 24.3 artiklassa (Kauppakomitean tekemät muutokset) vahvistetuissa tapauksissa; ja

j) ryhtyä kaikkiin osapuolten sopimiin muihin toimiin tehtäviään suorittaessaan.

3. Kauppakomitea tiedottaa säännöllisesti kumppanuussopimuksella perustetulle sekakomitealle toiminnastaan ja tarvittaessa sen erityiskomiteoiden tai muiden elinten toiminnasta sekakomitean sääntömääräisissä kokouksissa.

24.3 ARTIKLA

Kauppakomitean tekemät muutokset

Kauppakomitea voi tehdä päätöksiä tämän sopimuksen seuraavien osien muuttamisesta jäljempänä esitettyihin lukuihin, liitteisiin tai lisäyksiin sisältyvien tätä aihetta koskevien määräysten sekä 27.1 artiklan (Muutokset) 3 kohdan mukaisesti[1]:

a) 2 luvun (Tavaroiden kansallinen kohtelu ja markkinoille pääsy) liite 2-A (Tullien poistoluettelot);

b) 3 luku (Alkuperäsäännöt ja alkuperämenettelyt) ja 3 luvun (Alkuperäsäännöt ja alkuperämenettelyt) liite 3-A (Tuotekohtaisten alkuperäsääntöjen alkuhuomautukset), liite 3-B (Tuotekohtaiset alkuperäsäännöt), mukaan lukien sen lisäys 3-B-1 (Alkuperäkiintiöt ja vaihtoehdot liitteessä 3-B oleville tuotekohtaisille alkuperäsäännöille), liite 3-C (Alkuperävakuutuksen teksti) ja liite 3-D (3.3 artiklan (Alkuperäkumulaatio) 4 kohdassa tarkoitettu tavarantoimittajan ilmoitus);

c) 6 luvun (Terveys- ja kasvinsuojelutoimet) liite 6-B (Kasveja ja kasvituotteita koskevat alueelliset edellytykset), liite 6-C (Terveys- ja kasvinsuojelutoimien vastaavuuden tunnustaminen), liite 6-D (Tarkastusta tai todentamista koskevat ohjeet ja menettelyt), liite 6-E (Terveystodistukset) ja liite 6-F (Tuontitarkastukset ja -maksut);

[1] Selkeyden vuoksi todetaan, että kun tässä artiklassa viitataan liitteisiin, kauppakomitealla on myös valtuudet muuttaa kyseisten liitteiden lisäyksiä, vaikka tällaisia lisäyksiä ei nimenomaisesti mainita tässä artiklassa.

d) 9 luvun (Kaupan tekniset esteet) liite 9-A (Vaatimustenmukaisuuden arvioinnin hyväksyminen (asiakirjat)), liite 9-B (Moottoriajoneuvot ja niiden varusteet tai osat), liite 9-C (9.10 artiklan 5 kohdan b alakohdassa tarkoitettu järjestely säännöllistä tietojenvaihtoa varten, joka koskee muiden tuotteiden kuin elintarvikkeiden turvallisuutta ja siihen liittyviä ehkäiseviä, rajoittavia ja korjaavia toimenpiteitä), liite 9-D (9.10 artiklan 6 kohdassa tarkoitettu järjestely säännöllistä tietojenvaihtoa varten, joka koskee sellaisten vaatimustenvastaisten muiden tuotteiden kuin elintarvikkeiden osalta toteutettuja toimenpiteitä, jotka eivät kuulu 9.10 artiklan 5 kohdan b alakohdan piiriin) ja liite 9-E (Viinit ja väkevät alkoholijuomat).

e) 10 luvun (Sijoitusten vapauttaminen ja palvelujen kauppa) 10.39 artiklan (Ammattipätevyyden vastavuoroinen tunnustaminen) 5 kohdassa tarkoitettu vastavuoroista tunnustamista koskeva väline[1];

f) 10 luvun (Sijoitusten vapauttaminen ja palvelujen kauppa) 10.9 artiklan (Suoritevaatimukset) 1 kohta sekä liite 10-A (Voimassa olevat toimenpiteet) ja liite 10-B (Tulevat toimenpiteet), jotta voidaan ottaa huomioon 10.9 artiklan (Suoritevaatimukset) 11 kohdan mukaisesti neuvotellut säännöt, jotka koskevat rahoituspalvelujen tarjoajan sijoittautumista tai toimintaa koskevia suoritevaatimuksia;

g) 13 luvun (Energia ja raaka-aineet) liite 13 (Energiatuotteiden, hiilivetyjen ja raaka-aineiden luettelot);

h) 14 luvun (Julkiset hankinnat) liite 14 (Julkisten hankintojen markkinoille pääsyä koskevat sitoumukset);

---

[1] Selkeyden vuoksi todetaan, että kauppakomitealla on valtuudet hyväksyä päätöksellä tällainen väline tämän sopimuksen liitteeksi sekä muuttaa sitä tai kumota se sen hyväksymisen jälkeen.

i) 18 luvun (Teollis- ja tekijänoikeudet) liite 18-A (Tuoteluokat) ja liite 18-B (Maantieteellisten merkintöjen luettelot);

j) 19 luvun (Kauppa ja kestävä kehitys) 19.3 artiklan (Monenväliset työelämää koskevat normit ja sopimukset) 3 ja 4 kohta;

k) 24 luvun (Institutionaaliset määräykset) liite 24 (Kauppakomitean työjärjestys);

l) 26 luvun (Riitojen ratkaiseminen) liite 26-A (Työjärjestys) ja liite 26-B (Paneelin jäsenten ja sovittelijoiden käytännesäännöt); ja

m) mitkä tahansa muut määräykset, lisäykset tai liitteet, joiden osalta tällaisen päätöksen mahdollisuudesta määrätään nimenomaisesti tässä sopimuksessa.

24.4 ARTIKLA

Erikoistuneet komiteat

1. Perustetaan seuraavat erikoistuneet komiteat:

a) tavarakauppakomitea, joka käsittelee 2 luvun (Tavaroiden kansallinen kohtelu ja markkinoille pääsy), 5 luvun (Kaupan suojatoimet) ja 9 luvun (Kaupan tekniset esteet) soveltamisalaan kuuluvia asioita;

b) terveys- ja kasvinsuojelutoimia käsittelevä komitea, joka käsittelee 6 luvun (Terveys- ja kasvinsuojelutoimet) ja 8 luvun (Eläinten hyvinvointi) soveltamisalaan kuuluvia asioita;

c) kestäviä elintarvikejärjestelmiä käsittelevä komitea, joka käsittelee 7 luvun (Kestävät elintarvikejärjestelmät) soveltamisalaan kuuluvia asioita;

d) viinejä ja väkeviä alkoholijuomia käsittelevä komitea, joka käsittelee liitteen 9-E (Viinit ja väkevät alkoholijuomat) soveltamisalaan kuuluvia asioita;

e) kaupan ja kestävän kehityksen komitea , joka käsittelee 19 luvun (Kauppa ja kestävä kehitys) soveltamisalaan kuuluvia asioita; ja

f) sijoituksia, palveluita, sähköistä kauppaa, julkisia hankintoja ja teollis- ja tekijänoikeuksia, maantieteelliset merkinnät mukaan luettuina, käsittelevä komitea, joka käsittelee 10 luvun (Sijoitusten vapauttaminen ja palvelujen kauppa), 11 luvun (Pääomanliikkeet, maksut ja siirrot), 12 luvun (Digitaalinen kauppa), 14 luvun (Julkiset hankinnat) ja 18 luvun (Teollis- ja tekijänoikeudet) soveltamisalaan kuuluvia asioita.

2. Tulliyhteistyösekakomitea toimii kauppakomitean alaisuudessa erikoistuneena komiteana, joka käsittelee 3 luvun (Alkuperäsäännöt ja alkuperämenettelyt), 4 luvun (Tullimenettelyt ja kaupan helpottaminen) sekä 18 luvun (Teollis- ja tekijänoikeudet) rajavalvontaa ja tulliyhteistyötä koskevien määräysten ja muiden tulliasioihin liittyvien tämän sopimuksen määräysten soveltamisalaan kuuluvia asioita.

3. Ellei tässä sopimuksessa toisin määrätä tai osapuolten edustajat toisin sovi, erikoistuneet komiteat kokoontuvat kerran vuodessa tai ilman aiheetonta viivytystä jommankumman osapuolen pyynnöstä tai kauppakomitean pyynnöstä. Kokoukset pidetään vuorotellen Euroopan unionissa tai Uudessa-Seelannissa tai järjestetään mitä tahansa muuta osapuolten edustajien sopimaa asianmukaista viestintätapaa käyttäen. Erikoistuneet komiteat sopivat itse kokoontumisaikataulunsa ja vahvistavat asialistansa.

4. Erikoistuneissa komiteoissa on kummankin osapuolen edustajia, ja niiden puheenjohtajina toimivat asianmukaisella tasolla kummankin osapuolen edustajat.

5. Kukin erikoistunut komitea voi päättää omasta työjärjestyksestään, ja jos työjärjestystä ei ole, on sovellettava kauppakomitean työjärjestystä soveltuvin osin.

6. Toimivaltaansa kuuluvien 1 kohdassa tarkoitettujen asioiden osalta erikoistuneilla komiteoilla on toimivalta

a) valvoa ja tarkastella tämän sopimuksen täytäntöönpanoa ja toimintaa;

b) tarkastella tämän sopimuksen täytäntöönpanosta johtuvia teknisiä kysymyksiä ja keskustella niistä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 26 luvun (Riitojen ratkaiseminen) soveltamista;

c) tehdä päätöksiä, jos tässä sopimuksessa niin määrätään, tai antaa suosituksia;

d) tehdä valmistelutyö, joka on tarpeen kauppakomitean tehtävien tukemiseksi, mukaan lukien silloin, kun kauppakomitean on tehtävä päätöksiä tai annettava suosituksia; ja

e) toimia foorumina, jolla osapuolet voivat vaihtaa tietoja, keskustella parhaista käytännöistä ja jakaa täytäntöönpanosta saatuja kokemuksia.

7. Toimivaltaansa kuuluvien 1 kohdassa tarkoitettujen asioiden osalta erikoistuneet komiteat

a) ilmoittavat kauppakomitealle kokoustensa aikataulut ja asialistan hyvissä ajoin;

b) raportoivat kauppakomitealle kunkin kokouksensa tuloksista ja päätelmistä; ja

c) toteuttavat kauppakomitean niille osoittamat tehtävät ja vastuut.

8. Erikoistuneen komitean perustaminen tai olemassaolo ei estä osapuolta esittämästä mitään kysymystä suoraan kauppakomitealle.

9. Kumpikin osapuoli varmistaa, että erikoistuneiden komiteoiden kokouksissa on osapuolen sopivaksi katsoma, asialistan kustakin kysymyksestä vastaavien toimivaltaisten viranomaisten edustus ja että kaikista kysymyksistä voidaan keskustella riittävän asiantuntevalla tasolla.

24.5 ARTIKLA

Päätökset ja suositukset

1. Kauppakomitean tai, tapauksen mukaan, jonkin erikoistuneen komitean tekemät päätökset sitovat osapuolia ja kaikkia tämän sopimuksen nojalla perustettuja elimiä, mukaan lukien 26 luvussa (Riitojen ratkaiseminen) tarkoitetut paneelit. Osapuolet toteuttavat toimenpiteet, jotka ovat tarpeen kauppakomitean tekemien päätösten täytäntöönpanemiseksi. Suositukset eivät ole sitovia.

2. Kauppakomitea tai, tapauksen mukaan, jokin erikoistunut komitea tekee päätöksiä ja antaa suosituksia yhteisellä suostumuksella.

24.6 ARTIKLA

Sisäiset neuvoa-antavat ryhmät

1. Kumpikin osapuoli nimeää sisäisen neuvoa-antavan ryhmän vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulopäivästä. Sisäinen neuvoa-antava ryhmä neuvoo kyseistä osapuolta tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa. Siinä ovat tasapainoisesti edustettuina riippumattomat kansalaisyhteiskunnan järjestöt, kansalaisjärjestöt mukaan luettuina, elinkeinoelämän ja työnantajajärjestöt sekä ammattiliitot; nämä toimivat muun muassa talouden, kestävän kehityksen, sosiaaliasioiden, ihmisoikeuksien ja ympäristön alalla. Uuden-Seelannin osalta sisäiseen neuvoa-antavaan ryhmään kuuluu maorien edustajia. Sisäinen neuvoa-antava ryhmä voidaan kutsua koolle eri kokoonpanoissa keskustelemaan tämän sopimuksen eri määräysten täytäntöönpanosta.

2. Kumpikin osapuoli kokoontuu sisäisen neuvoa-antavan ryhmänsä kanssa vähintään kerran vuodessa. Kumpikin osapuoli ottaa huomioon sisäisen neuvoa-antavan ryhmänsä esittämät näkemykset tai suositukset tämän sopimuksen täytäntöönpanosta.

3. Edistääkseen yleistä tietoisuutta sisäisistä neuvoa-antavista ryhmistä kumpikin osapuoli voi julkaista luettelon organisaatioista, jotka osallistuvat sen sisäiseen neuvoa-antavaan ryhmään, ja julkaisee kyseisen ryhmän yhteyspisteen.

4. Osapuolet tukevat sisäisten neuvoa-antavien ryhmiensä välistä vuorovaikutusta.

24.7 ARTIKLA

Kansalaisyhteiskuntafoorumi

1. Osapuolet tukevat kansalaisyhteiskuntafoorumin järjestämistä tämän sopimuksen täytäntöönpanoa koskevan vuoropuhelun käymiseksi ja sopivat kauppakomitean ensimmäisessä kokouksessa kansalaisyhteiskuntafoorumin toimintaohjeista.

2. Kansalaisyhteiskuntafoorumi pyrkii kokoontumaan kauppakomitean kokouksen yhteydessä. Osapuolet voivat tukea osallistumista kansalaisyhteiskuntafoorumiin myös virtuaalisin keinoin.

3. Kansalaisyhteiskuntafoorumi on avoin osapuolten alueelle sijoittautuneille riippumattomille kansalaisyhteiskunnan järjestöille, mukaan lukien 24.6 artiklassa (Sisäiset neuvoa-antavat ryhmät) tarkoitettujen sisäisten neuvoa-antavien ryhmien jäsenet. Kumpikin osapuoli pyrkii edistämään tasapainoista edustusta, joka kattaa muun muassa valtiosta riippumattomat järjestöt, elinkeinoelämän ja työnantajajärjestöt sekä ammattiliitot; nämä toimivat muun muassa talouden, kestävän kehityksen, sosiaaliasioiden, ihmisoikeuksien ja ympäristön alalla. Uuden-Seelannin osalta kansalaisyhteiskuntafoorumiin kuuluu maorien edustajia.

4. Kauppakomiteaan osallistuvat osapuolten edustajat osallistuvat tarvittaessa kansalaisyhteiskuntafoorumin kokoukseen välittääkseen tietoja tämän sopimuksen täytäntöönpanosta ja käydäkseen vuoropuhelua kansalaisyhteiskuntafoorumin kanssa. Tällaisen istunnon puheenjohtajina toimivat tarvittaessa kauppakomitean puheenjohtajat tai heidän nimeämänsä henkilöt. Osapuolet julkaisevat yhdessä tai erikseen kaikki kansalaisyhteiskuntafoorumissa annetut viralliset lausunnot.

25 LUKU

POIKKEUKSET JA YLEISET MÄÄRÄYKSET

25.1 ARTIKLA

Yleiset poikkeukset

1. Sovellettaessa 2 lukua (Tavaroiden kansallinen kohtelu ja markkinoille pääsy), 4 lukua (Tullimenettelyt ja kaupan helpottaminen), 10 luvun (Sijoitusten vapauttaminen ja palvelujen kauppa) B jaksoa (Sijoitusten vapauttaminen), 12 lukua (Digitaalinen kauppa), 13 lukua (Energia ja raaka-aineet) ja 17 lukua (Valtion omistamat yritykset) GATT 1994 -sopimuksen XX artikla, mukaan lukien sen huomautukset ja lisämääräykset, otetaan osaksi tätä sopimusta soveltuvin osin.

2. Sillä edellytyksellä, että tällaisia toimenpiteitä ei sovelleta tavalla, joka merkitsisi mielivaltaista tai perusteetonta syrjintää sellaisten maiden välillä, joissa vallitsevat samankaltaiset olosuhteet, tai sijoitusten vapauttamisen tai palvelujen kaupan peiteltyä rajoittamista, mitään 10 luvussa (Sijoitusten vapauttaminen ja palvelujen kauppa), 11 luvussa (Pääomanliikkeet, maksut ja siirrot), 12 luvussa (Digitaalinen kauppa), 13 luvussa (Energia ja raaka-aineet) ja 17 luvussa (Valtion omistamat yritykset) ei saa tulkita siten, että se estäisi kumpaakaan osapuolta ottamasta käyttöön tai panemasta täytäntöön toimenpiteitä, jotka

a) ovat tarpeen yleisen turvallisuuden tai julkisen moraalin suojelemiseksi tai yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi[1];

[1] Yleiseen turvallisuuteen ja yleiseen järjestykseen liittyviä poikkeuksia voidaan käyttää ainoastaan, kun johonkin yhteiskunnallisesti perustavanlaatuiseen etuun kohdistuu aito ja riittävän vakava uhka.

b) ovat tarpeen ihmisten, eläinten tai kasvien elämän tai terveyden suojelemiseksi;

c) ovat tarpeen sellaisten säädösten tai määräysten noudattamisen turvaamiseksi, jotka eivät ole ristiriidassa tämän sopimuksen määräysten kanssa, kuten säädökset ja määräykset, jotka liittyvät

i) harhaanjohtavien ja vilpillisten toimintatapojen ehkäisemiseen tai sopimusten noudattamatta jättämisen seurauksista huolehtimiseen;

ii) henkilöiden yksityisyyden suojaamiseen henkilötietojen käsittelyssä ja levittämisessä sekä henkilöä koskevien tiedostojen ja tilitietojen luottamuksellisuuden turvaamiseen;

iii) turvallisuuteen.

3. Selkeyden vuoksi todetaan, että osapuolet ymmärtävät, että siltä osin kuin kyseiset toimenpiteet ovat muutoin ristiriidassa tämän artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen lukujen tai osastojen kanssa:

a) GATT 1994 -sopimuksen XX artiklan b alakohtaan ja tämän artiklan 2 kohdan b alakohtaan sisältyy ympäristötoimenpiteitä, jotka ovat tarpeen ihmisten, eläinten tai kasvien elämän tai terveyden suojelemiseksi;

b) GATT 1994 -sopimuksen XX artiklan g alakohtaa sovelletaan toimenpiteisiin, jotka koskevat elollisten ja elottomien uusiutumattomien luonnonvarojen säilyttämistä; ja

c) monenvälisten ympäristösopimusten täytäntöönpanemiseksi toteutetut toimenpiteet voivat kuulua GATT 1994 -sopimuksen XX artiklan b tai g alakohdan tai tämän artiklan 2 kohdan b alakohdan soveltamisalaan.

4. Ennen kuin osapuoli toteuttaa GATT 1994 -sopimuksen XX artiklan i ja j alakohdan mukaisia toimenpiteitä, kyseisen osapuolen on annettava toiselle osapuolelle kaikki tarvittavat tiedot kummankin osapuolen kannalta hyväksyttävän ratkaisun löytämiseksi. Jos sopimukseen ei päästä 30 päivän kuluessa tietojen antamisesta, tiedot antanut osapuoli voi soveltaa kyseisiä toimenpiteitä. Kun välitöntä toimintaa edellyttävät poikkeukselliset ja kriittiset olosuhteet estävät ennakkoon tiedottamisen tai tarkastelun, toimenpiteiden käyttöönottoa suunnitteleva osapuoli voi viipymättä soveltaa tilanteen vaatimia varotoimenpiteitä. Kyseisen osapuolen on ilmoitettava tästä välittömästi toiselle osapuolelle.

25.2 ARTIKLA

Turvallisuuteen perustuvat poikkeukset

Minkään tämän sopimuksen määräyksen ei voida tulkita

a) velvoittavan osapuolta luovuttamaan tai antamaan käyttöön tietoja, joiden ilmaisemisen se katsoo olevan vastoin keskeisiä turvallisuusetujaan; tai

b) estävän osapuolta toteuttamasta toimenpiteitä, joita se pitää välttämättöminä keskeisten turvallisuusetujensa suojelemiseksi ja jotka

i) liittyvät aseiden, ammusten tai muiden sotatarvikkeiden tuotantoon tai kauppaan tai muiden sellaisten tavaroiden ja materiaalien, palveluiden ja teknologian kauppaan ja niitä koskeviin liiketoimiin sekä taloudelliseen toimintaan, joita toteutetaan suoraan tai välillisesti puolustuslaitosten tarpeita varten;

ii) liittyvät fissioituvaan ja fuusioituvaan ydinmateriaaliin tai materiaaleihin, joista edellä mainitut on johdettu; tai

iii) toteutetaan sodan tai muun kansainvälisissä suhteissa ilmenevän hätätilanteen aikana; tai

c) estävän osapuolta toteuttamasta toimia täyttääkseen Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan mukaiset velvollisuutensa kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi.

25.3 ARTIKLA

Verotus

1. Tässä artiklassa tarkoitetaan:

a) ’välittömillä veroilla’ kaikkia tulon tai varallisuuden perusteella suoritettavia veroja, mukaan lukien omaisuuden luovutuksesta saadun voiton perusteella suoritettavat verot, jäämistön, perinnön ja lahjan perusteella suoritettavat verot sekä yrityksen maksamien palkkojen perusteella suoritettavat verot samoin kuin arvonnousun perusteella suoritettavat verot;

b) ’kotipaikalla’ verotuksellista kotipaikkaa; ja

c) ’verosopimuksella’ sopimusta kaksinkertaisen verotuksen estämiseksi tai muuta kokonaan tai pääosin verotukseen liittyvää kansainvälistä sopimusta tai järjestelyä, jonka sopimuspuoli jokin unionin jäsenvaltio, unioni tai Uusi-Seelanti on.

2. Tämän sopimuksen määräykset eivät vaikuta mistään verosopimuksesta Uudelle-Seelannille, unionille tai sen jäsenvaltioille johtuviin oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Jos tämä sopimus ja jokin verosopimus ovat keskenään ristiriidassa, sovelletaan siltä osin verosopimusta. Unionin tai sen jäsenvaltioiden ja Uuden-Seelannin välisen verosopimuksen osalta tämän sopimuksen ja kyseisen verosopimuksen nojalla toimivaltaiset viranomaiset määrittävät yhdessä, onko tämän sopimuksen ja verosopimuksen välillä ristiriita[1].

3. Edellä olevia 10.7 artiklaa (Suosituimmuuskohtelu) ja 10.17 artiklaa (Suosituimmuuskohtelu) ei sovelleta etuuksiin, jotka osapuoli myöntää verosopimuksen nojalla.

[1] Selkeyden vuoksi todetaan, että tämä ei rajoita 26 artiklan (Riitojen ratkaiseminen) soveltamista.

4. Sillä edellytyksellä, että toimenpiteitä ei sovelleta tavalla, joka merkitsisi mielivaltaista tai perusteetonta syrjintää sellaisten maiden välillä, joissa vallitsevat samankaltaiset olosuhteet, tai kaupan ja sijoitusten peiteltyä rajoittamista, tämän sopimuksen määräysten ei voida tulkita estävän sopimuspuolta ottamasta käyttöön, pitämästä voimassa tai soveltamasta mitään toimenpidettä,

a) jonka tarkoituksena on turvata välittömien verojen tehokas tai tasapuolinen[1] määrääminen tai kantaminen; tai

b) jossa tehdään ero eri tilanteessa olevien veronmaksajien välillä erityisesti näiden kotipaikan osalta tai sen paikan osalta, minne ne ovat sijoittaneet pääomansa.

---

[1] Toimenpiteisiin, joiden tarkoituksena on turvata välittömien verojen määrääminen tai kantaminen tasapuolisesti tai tehokkaasti, kuuluvat osapuolen verojärjestelmänsä mukaisesti suorittamat toimenpiteet,

i) joita sovelletaan sellaisiin palveluntarjoajiin, jotka eivät asu osapuolen alueella, tunnustaen, että sellaisten henkilöiden, jotka eivät asu osapuolen alueella, verotukselliset velvoitteet määritetään sellaisten veronalaisten erien perusteella, joiden lähde on tai jotka sijaitsevat osapuolen alueella; tai

ii) joita sovelletaan sellaisiin henkilöihin, jotka eivät asu osapuolen alueella, verojen määräämisen tai kantamisen turvaamiseksi osapuolen alueella; tai

iii) joita sovelletaan sellaisiin henkilöihin, jotka asuvat tai eivät asu kyseisellä alueella, verojen välttämisen tai kiertämisen estämiseksi, mukaan lukien menettelyyn liittyvien määräysten noudattaminen; tai

iv) joita sovelletaan toisen osapuolen alueella tai alueelta hankittujen palvelujen kuluttajiin tarkoituksena turvata osapuolen alueella olevista lähteistä olevien verojen määrääminen tällaisille kuluttajille tai kantaminen tällaisilta kuluttajilta; tai

v) joilla erotetaan toisistaan maailmanlaajuisesti veronalaisista eristään verovelvolliset palveluntarjoajat ja muut palvelutarjoajat tunnustaen heidän veropohjansa välisen erilaisuuden; tai

vi) joilla määrätään, kohdennetaan tai jaetaan osapuolen alueella asuvien henkilöiden tai sivuliikkeiden taikka etuyhteydessä keskenään olevien henkilöiden tai saman henkilön sivuliikkeiden välinen tulo, voitto, tappio, vähennys tai hyvitys tarkoituksena turvata osapuolen veropohja.

25.4 ARTIKLA

Maksutaseeseen ja ulkoiseen rahoitukseen liittyvien vaikeuksien ilmetessä sovellettavat rajoitukset

1. Jos osapuolella on vakavia maksutaseeseen tai ulkoiseen rahoitukseen liittyviä vaikeuksia tai sellaisten uhka on olemassa, kyseinen osapuoli voi ottaa käyttöön tai pitää voimassa pääomanliikkeitä, maksuja tai siirtoja koskevia tilapäisiä suojatoimenpiteitä[1].

2. Edellä olevan 1 kohdan nojalla käyttöön otettuja tai voimassa pidettyjä väliaikaisia (vai tilapäisiä) suojatoimenpiteitä koskevat seuraavat vaatimukset:

a) niiden on oltava sopusoinnussa Kansainvälisen valuuttarahaston sopimusartiklojen kanssa;

b) niissä ei saa mennä pidemmälle kuin 1 kohdassa kuvattujen olosuhteiden kannalta on välttämätöntä;

c) niiden on oltava väliaikaisia, ja ne on poistettava vähitellen 1 kohdassa kuvattujen olosuhteiden parantuessa;

d) ne eivät saa aiheuttaa tarpeetonta vahinkoa toisen osapuolen kaupallisille, taloudellisille ja rahoitukseen liittyville eduille; ja

e) niiden on oltava syrjimättömiä siten, että toista osapuolta ei kohdella epäedullisemmin kuin se, miten muita kuin osapuolia kohdeltaisiin vastaavissa tilanteissa.

[1] Selkeyden vuoksi todetaan, että maksutaseeseen ja ulkoiseen rahoitukseen liittyvien vakavien vaikeuksien tai niiden uhkan syynä voivat olla muun muassa raha- tai valuuttakurssipolitiikkaan liittyvät vakavat vaikeudet tai niiden uhka.

3. Tavarakaupan osalta osapuoli voi ottaa käyttöön tilapäisiä suojatoimenpiteitä suojatakseen ulkoista rahoitusasemaansa tai maksutasettaan. Tämän kohdan nojalla käyttöön otettujen tai voimassa pidettyjen väliaikaisten suojatoimenpiteiden on oltava GATT 1994 -sopimuksen ja sen maksutasetta koskevista määräyksistä tehdyn sopimuksen mukaisia.

4. Palvelujen kaupan osalta osapuoli voi ottaa käyttöön tilapäisiä suojatoimenpiteitä suojatakseen ulkoista rahoitusasemaansa tai maksutasettaan. Tämän kohdan nojalla käyttöön otettujen tai voimassa pidettyjen väliaikaisten suojatoimenpiteiden on oltava GATS-sopimuksen XII artiklan mukaisia.

25.5 ARTIKLA

Tilapäiset suojatoimenpiteet

1. Poikkeuksellisissa olosuhteissa, joissa ilmenee vakavia ongelmia unionin talous- ja rahaliiton toiminnalle tai näiden uhka on olemassa, unioni voi ottaa käyttöön tai pitää voimassa pääomanliikkeitä, maksuja tai siirtoja koskevia tilapäisiä suojatoimenpiteitä enintään kuuden kuukauden ajan.

2. Edellä olevan 1 kohdan nojalla hyväksytyt tai voimassa pidetyt väliaikaiset suojatoimenpiteet on rajoitettava siihen, mikä on ehdottoman välttämätöntä, eivätkä ne saa olla keino mielivaltaiseen tai perusteettomaan syrjintään Uuden-Seelannin ja jonkin kolmannen maan välillä samankaltaisissa tilanteissa.

25.6 ARTIKLA

Tiriti o Waitangi / Waitangin sopimus

1. Tämän sopimuksen määräykset eivät estä Uutta-Seelantia ottamasta käyttöön tarpeellisiksi katsomiaan toimenpiteitä, jotta maoreille voidaan myöntää edullisempi kohtelu tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa, mukaan lukien Waitangin sopimuksen (te Tiriti o Waitangi) mukaisten velvollisuuksien täyttäminen, sillä edellytyksellä, että tällaisia toimenpiteitä ei käytetä toisen osapuolen henkilöiden mielivaltaiseen tai perusteettomaan syrjintään tai tavarakaupan, palvelukaupan ja sijoitusten peiteltyyn rajoittamiseen.

2. Osapuolet sopivat, että Waitangin sopimuksen (te Tiriti o Waitangi) tulkintaan, mukaan lukien siitä johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien luonne, ei sovelleta tämän sopimuksen riitojenratkaisumääräyksiä. Muilta osin tähän artiklaan sovelletaan 26 lukua (Riitojen ratkaiseminen). Unioni voi pyytää 26.5 artiklan (Paneelin asettaminen) nojalla asetettua paneelia määrittämään ainoastaan, onko jokin 1 kohdassa tarkoitettu toimenpide ristiriidassa sille tämän sopimuksen nojalla kuuluvien oikeuksien kanssa.

25.7 ARTIKLA

Tietojen paljastaminen

1. Tämän sopimuksen määräysten ei voida tulkita velvoittavan osapuolta asettamaan saataville luottamuksellisia tietoja, joiden paljastaminen estäisi lain noudattamisen valvonnan tai olisi muutoin yleisen edun vastaista tai joka vaarantaisi yksittäisen julkisen tai yksityisen yrityksen oikeutetut kaupalliset edut, paitsi jos paneeli pyytää tällaisia luottamuksellisia tietoja riitojenratkaisumenettelyssä 26 luvun (Riitojen ratkaiseminen) mukaisesti. Tällöin paneelin on varmistettava, että luottamuksellisuus on täysin suojattu.

2. Kumpikin osapuoli käsittelee luottamuksellisina niitä toisen osapuolen kauppakomitealle tai erikoistuneille komiteoille toimittamia tietoja, jotka kyseinen osapuoli on määritellyt luottamuksellisiksi.

25.8 ARTIKLA

WTO-poikkeusluvat

Jos jokin tämän sopimuksen oikeus tai velvollisuus toistaa WTO-sopimuksen oikeuden tai velvollisuuden, WTO-sopimuksen IX artiklan nojalla tehdyn poikkeuspäätöksen mukaisen toimenpiteen katsotaan olevan tässä sopimuksessa toistetun määräyksen mukainen.

26 LUKU

RIITOJEN RATKAISEMINEN

A JAKSO

TAVOITE JA SOVELTAMISALA

26.1 ARTIKLA

Tavoite

Tämän luvun tavoitteena on luoda tehokas ja toimiva järjestelmä osapuolten välisten, tämän sopimuksen ja terveyssopimuksen tulkintaan ja soveltamiseen liittyvien riitojen välttämiseksi ja ratkaisemiseksi, jotta voidaan saavuttaa yhteisesti sovittu ratkaisu, jos se on mahdollista.

26.2 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Jollei 2 kohdasta muuta johdu, tätä lukua sovelletaan kaikkiin osapuolten välisiin riitoihin, jotka koskevat tämän sopimuksen ja terveyssopimuksen tulkintaa ja soveltamista, jäljempänä ’asiaan liittyvät määräykset’.

2. Asiaan liittyviä määräyksiä ovat kaikki terveyssopimuksen ja tämän sopimuksen määräykset, lukuun ottamatta seuraavia:

a) 5 luvun (Kaupan suojakeinot) B jakso (Polkumyynti- ja tasoitustullit) ja C jakso (Yleiset suojatoimenpiteet);

b) 15 luku (Kilpailupolitiikka);

c) 16.6 artikla (Neuvottelut);

d) 20 luku (Maorien kauppa- ja talousyhteistyö);

e) 21 luku (Pienet ja keskisuuret yritykset);

f) 22 luku (Hyvä sääntelykäytäntö ja sääntely-yhteistyö); ja

g) Waitangin sopimuksen (te Tiriti o Waitangi) määräykset sen tulkinnan osalta, mukaan lukien sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien luonne.

B JAKSO

NEUVOTTELUT

26.3 ARTIKLA

Neuvottelut

1. Osapuolten on pyrittävä ratkaisemaan kaikki 26.2 artiklassa (Soveltamisala) tarkoitetut riidat käymällä neuvotteluja vilpittömässä mielessä ja siten, että tavoitteena on päästä yhteisesti sovittuun ratkaisuun.

2. Osapuolen on pyydettävä neuvotteluja toimittamalla toiselle osapuolelle kirjallinen pyyntö, jossa nimetään kyseessä oleva toimenpide sekä asiaan liittyvät määräykset, joita sen mielestä olisi sovellettava.

3. Osapuolen, jolle neuvottelupyyntö esitetään, jäljempänä ’valituksen kohteena oleva osapuoli’, on vastattava pyyntöön viipymättä, kuitenkin viimeistään kymmenen päivän kuluttua pyynnön toimittamisesta. Elleivät osapuolet toisin sovi, neuvottelut käydään 30 päivän kuluessa neuvottelupyynnön toimittamisesta, ja ne käydään valituksen kohteena olevan osapuolen alueella. Neuvottelut katsotaan päätökseen saatetuiksi 30 päivän kuluessa pyynnön toimittamisesta tai 90 päivän kuluessa 19 luvun (Kauppa ja kestävä kehitys) soveltamisalaan kuuluvien riitojen osalta, elleivät osapuolet sovi neuvottelujen jatkamisesta.

4. Kiireellisiä asioita koskevat neuvottelut, mukaan lukien pilaantuvia tavaroita tai kausitavaroita tai sellaisia palveluja, jotka menettävät nopeasti arvonsa, koskevat neuvottelut, pidetään 15 päivän kuluessa pyynnön toimittamisesta. Neuvottelut katsotaan saatetuiksi päätökseen noiden 15 päivän kuluessa, elleivät osapuolet sovi neuvottelujen jatkamisesta.

5. Neuvottelujen aikana kumpikin osapuoli esittää riittävät tosiasiatiedot, jotta voidaan kattavasti tarkastella tapaa, jolla kyseessä oleva toimenpide saattaa vaikuttaa tämän sopimuksen tai terveyssopimuksen soveltamiseen. Kumpikin osapuoli pyrkii varmistamaan, että neuvotteluihin osallistuu sellaisia toimivaltaisten viranomaisten työntekijöitä, joilla on asiantuntemusta neuvotteluissa käsiteltävästä asiasta.

6. Riidoissa, jotka koskevat sellaisia 19 luvun (Kauppa ja kestävä kehitys) määräyksiä, jotka liittyvät 19 luvussa (Kauppa ja kestävä kehitys) tarkoitettuihin monenvälisiin sopimuksiin tai välineisiin, osapuolet ottavat huomioon ILO:lta tai monenvälisten ympäristösopimusten nojalla perustetuilta asiaankuuluvilta elimiltä tai järjestöiltä saatavat tiedot edistääkseen osapuolten ja kyseisten järjestöjen tai elinten työn johdonmukaisuutta. Osapuolet pyytävät tarvittaessa neuvoa edellä mainituilta järjestöiltä tai niiden asiaankuuluvilta elimiltä tai muilta tarkoituksenmukaisiksi katsomiltaan asiantuntijoilta tai elimiltä. Kumpikin osapuoli voi tarvittaessa pyytää 24.6 artiklassa (Sisäiset neuvoa-antavat ryhmät) tarkoitetun sisäisen neuvoa-antavan ryhmän näkemyksiä tai muiden asiantuntijoiden neuvoja.

7. Neuvottelut ja erityisesti kaikki luottamuksellisiksi ilmoitetut tiedot ja osapuolten neuvottelujen aikana esittämät kannat ovat luottamuksellisia eivätkä vaikuta kummankaan osapuolen oikeuksiin mahdollisessa myöhemmässä menettelyssä.

8. Osapuolen ehdottamasta toimenpiteestä, jota ei ole vielä pantu täytäntöön, voidaan neuvotella tämän artiklan mukaisesti, mutta se ei voi olla C jakson (Paneelimenettelyt) mukaisen paneelimenettelyn tai D jakson (Sovittelu) mukaisen sovittelun kohteena.

C JAKSO

PANEELIMENETTELYT

26.4 ARTIKLA

Paneelimenettelyiden aloittaminen

1. Neuvotteluja pyytänyt osapuoli voi pyytää paneelin asettamista, jos

a) valituksen kohteena oleva osapuoli ei vastaa neuvottelupyyntöön kymmenen päivän kuluessa sen toimittamisesta;

b) neuvotteluja ei järjestetä 26.3 artiklan (Neuvottelut) 3 ja 4 kohdassa tarkoitetuissa määräajoissa;

c) osapuolet sopivat, ettei neuvotteluja käydä; tai

d) neuvottelut ovat päättyneet eikä yhteisesti sovittuun ratkaisuun ole päästy.

2. Paneelin asettamista koskeva pyyntö, jäljempänä ’paneelin asettamispyyntö’, esitetään kirjallisesti ja toimitetaan toiselle osapuolelle ja tarvittaessa 4 kohdan mukaisesti valtuutetulle ulkopuoliselle elimelle. Valituksen tehneen osapuolen on paneelin asettamispyynnössä yksilöitävä kyseessä oleva toimenpide ja selitettävä, miten toimenpide rikkoo asiaan liittyviä määräyksiä, niin että valituksen oikeusperusta käy selvästi ilmi.

3. Kumpikin osapuoli varmistaa, että paneelin asettamispyyntö julkaistaan viipymättä.

4. Kauppakomitea voi päättää antaa tämän luvun nojalla perustettavien paneelien avustamisen, mukaan lukien hallinnollisen ja oikeudellisen tuen antaminen, jonkin ulkopuolisen elimen tehtäväksi. Kauppakomitean päätöksessä käsitellään myös tällaisen toimeksiannon antamisesta aiheutuvia kustannuksia.

26.5 ARTIKLA

Paneelin asettaminen

1. Paneeli koostuu kolmesta jäsenestä.

2. Osapuolet neuvottelevat keskenään vilpittömässä mielessä 15 päivän kuluessa paneelin asettamispyynnön esittämisestä sopiakseen paneelin kokoonpanosta.

3. Jos osapuolet eivät pääse sopimukseen paneelin kokoonpanosta 2 kohdassa asetetussa määräajassa, kumpikin osapuoli nimeää jäsenen kymmenen päivän kuluessa 2 kohdassa asetetun määräajan päättymisestä

a) 26.6 artiklan (Luettelot paneelin jäsenistä) mukaisesti laaditusta kyseisen osapuolen alaluettelosta; tai

b) 19 luvun (Kauppa ja kestävä kehitys) soveltamisalaan kuuluvissa riidoissa kauppaa ja kestävää kehitystä koskevassa luettelossa olevasta kyseisen osapuolen alaluettelosta, joka on vahvistettu 26.6 artiklan (Luettelot paneelin jäsenistä) 1 kohdan b alakohdan mukaisesti.

Jos jompikumpi osapuoli ei nimeä alaluettelostaan paneelin jäsentä 3 kohdassa mainitussa ajassa, valituksen tehnyttä osapuolta edustava kauppakomitean puheenjohtaja valitsee paneelin jäsenen arvalla kymmenen päivän kuluessa 3 kohdassa tarkoitetun määräajan päättymisestä sen osapuolen alaluettelosta, joka ei ole nimennyt paneelin jäsentä. Valituksen tehnyttä osapuolta edustava kauppakomitean puheenjohtaja voi valtuuttaa toisen henkilön valitsemaan jäsenen arvalla.

4. Jos osapuolet eivät pääse sopimukseen paneelin puheenjohtajasta 2 kohdassa asetetussa määräajassa, valituksen tehnyttä osapuolta edustava kauppakomitean puheenjohtaja valitsee kymmenen päivän kuluessa kyseisen määräajan päättymisestä arvalla paneelin puheenjohtajan

a) 26.6 artiklan (Luettelot paneelin jäsenistä) mukaisesti laaditusta puheenjohtajien alaluettelosta; tai

b) 19 luvun (Kauppa ja kestävä kehitys) soveltamisalaan kuuluvissa riidoissa kauppaa ja kestävää kehitystä koskevassa luettelossa olevasta puheenjohtajien alaluettelosta, joka on vahvistettu 26.6 artiklan (Luettelot paneelin jäsenistä) 1 kohdan b alakohdan mukaisesti.

Valituksen tehnyttä osapuolta edustava kauppakomitean puheenjohtaja voi valtuuttaa toisen henkilön valitsemaan puheenjohtajan arvalla.

5. Paneeli katsotaan perustetuksi 15 päivän kuluttua siitä, kun paneelin kolme valittua jäsentä ovat hyväksyneet nimityksensä liitteen 26-A (Työjärjestys) säännön nro 10 mukaisesti, elleivät osapuolet toisin sovi. Kumpikin osapuoli julkaisee viipymättä paneelin asettamispäivän.

6. Jos jotakin 26.6 artiklassa (Luettelot paneelin jäsenistä) määrätyistä luetteloista ei ole laadittu tai se ei sisällä riittävästi nimiä tai sisältää ainoastaan sellaisten henkilöiden nimiä, jotka eivät ole käytettävissä sinä ajankohtana, jona paneelin jäsen on määrä valita 3 tai 4 kohdan mukaisesti, paneelin jäsenet valitaan arvalla henkilöistä, joita toinen osapuoli tai molemmat osapuolet ovat virallisesti ehdottaneet liitteen 26-A (Työjärjestys) mukaisesti.

26.6 ARTIKLA

Luettelot paneelin jäsenistä

1. Kauppakomitea laatii ensimmäisessä kokoontumisessaan tämän sopimuksen voimaantulopäivän jälkeen

a) luettelon henkilöistä, jotka ovat halukkaita ja kykeneviä toimimaan paneelin jäseninä; ja

b) erillisen luettelon henkilöistä, jotka ovat halukkaita ja kykeneviä toimimaan paneelin jäseninä 19 luvun (Kauppa ja kestävä kehitys) soveltamisalaan kuuluvissa riidoissa, jäljempänä ’kauppaa ja kestävää kehitystä koskeva luettelo’.

2. Kumpikin 1 kohdan a ja b alakohdassa tarkoitetuista luetteloista koostuu seuraavista alaluetteloista:

a) yksi alaluettelo unionin ehdotusten perusteella valituista henkilöistä;

b) yksi alaluettelo Uuden-Seelannin ehdotusten perusteella valituista henkilöistä; ja

c) yksi alaluettelo henkilöistä, jotka eivät ole kummankaan osapuolen kansalaisia ja jotka toimivat paneelin puheenjohtajana.

3. Kaikissa edellä 2 kohdan a, b ja c alakohdassa tarkoitetuissa alaluetteloissa on oltava vähintään kolme henkilöä. Edellä 2 kohdan c alakohdassa tarkoitetussa alaluettelossa saa olla enintään kuusi henkilöä. Kauppakomitean on varmistettava, että luettelossa on aina tämä vähimmäismäärä henkilöitä.

4. Kauppakomitea voi laatia lisäksi luetteloita henkilöistä, jotka ovat erikoistuneet tämän sopimuksen kattamiin erityisaloihin. Osapuolten sopimuksesta kyseisiä lisäluetteloita käytetään muodostettaessa paneelia 26.5 artiklassa (Paneelin asettaminen) määrätyn menettelyn mukaisesti.

26.7 ARTIKLA

Paneelin jäseniä koskevat vaatimukset

1. Jokaista paneelin jäsentä koskevat seuraavat vaatimukset:

a) heillä on oltava toteen näytettyä asiantuntemusta oikeudesta, kansainvälisestä kaupasta ja muista tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvista asioista;

b) heidän on oltava riippumattomia eikä heillä saa olla sidoksia kumpaankaan osapuoleen eivätkä he saa ottaa näiltä ohjeita;

c) heidän on toimittava yksilöinä eivätkä he saa ottaa vastaan ohjeita miltään organisaatiolta tai hallitukselta riitaan liittyvissä kysymyksissä; ja

d) heidän on noudatettava liitettä 26-B (Paneelin jäsenten ja sovittelijoiden käytännesäännöt).

2. Puheenjohtajalla on oltava asiantuntemusta myös riitojenratkaisumenettelyistä.

3. Sen estämättä, mitä 1 kohdan a alakohdassa ja 2 kohdassa määrätään, kullakin kaupan ja kestävän kehityksen luettelossa olevalla paneelin jäsenellä on oltava erityisosaamista tai asiantuntemusta seuraavista:

a) työ- tai ympäristölainsäädäntö;

b) luvussa 19 (Kauppa ja kestävä kehitys) käsitellyt kysymykset; tai

c) kansainvälisistä sopimuksista johtuvien riitojen ratkaiseminen.

4. Tietyn riidan kohteena olevan kysymyksen vuoksi osapuolet voivat sopia poikkeavansa 1 kohdan a alakohdassa luetelluista vaatimuksista.

26.8 ARTIKLA

Paneelin tehtävät

Paneelin

a) on arvioitava objektiivisesti sen käsiteltäväksi annettu asia, mihin kuuluu myös tapauksen tosiseikkojen objektiivinen arviointi sekä asiaan liittyvien määräysten sovellettavuus ja noudattaminen;

b) on esitettävä päätöksissään ja raporteissaan tosiseikat, asiaan liittyvien määräysten sovellettavuus sekä tekemiensä havaintojen ja suositusten perustelut; ja

c) olisi kuultava säännöllisesti osapuolia ja tarjottava riittävät mahdollisuudet saavuttaa yhteisesti sovittu ratkaisu.

26.9 ARTIKLA

Toimeksianto

1. Jolleivat osapuolet viiden päivän kuluessa paneelin asettamisesta toisin sovi, paneelin toimeksianto on

”tarkastella osapuolten mainitsemien, asiaan liittyvien määräysten perusteella paneelin asettamispyynnössä tarkoitettua asiaa, tehdä päätelmiä asiaan liittyvien määräysten sovellettavuudesta ja siitä, onko tarkasteltavana oleva toimenpide tällaisten määräysten mukainen, sekä laatia raportti 26.11 artiklan (Väliraportti) ja 26.12 artiklan (Loppuraportti) mukaisesti.”

2. Jos osapuolet sopivat muusta kuin 1 kohdassa määrätystä toimeksiannosta, niiden on ilmoitettava sovitusta toimeksiannosta paneelille 1 kohdassa vahvistetun määräajan kuluessa.

26.10 ARTIKLA

Päätös asian kiireellisyydestä

1. Osapuolen sitä pyytäessä paneeli päättää kymmenen päivän kuluessa asettamisestaan, koskeeko tapaus kiireellisiä asioita.

2. Jos paneeli päättää, että riita koskee kiireellisiä asioita, tämän luvun C jaksossa (Paneelimenettelyt) vahvistetut määräajat ovat puolet siinä määrätystä ajasta, lukuun ottamatta 26.5 artiklassa (Paneelin asettaminen) ja 26.9 artiklassa (Toimeksianto) tarkoitettuja määräaikoja.

26.11 ARTIKLA

Väliraportti

1. Paneelin on annettava osapuolille väliraportti 90 päivän kuluessa asettamispäivästään. Jos paneeli katsoo, että tätä määräaikaa ei pystytä noudattamaan, paneelin puheenjohtajan on ilmoitettava asiasta kirjallisesti osapuolille ja mainittava syyt viivästykseen sekä päivä, jona paneeli aikoo antaa väliraporttinsa. Paneelin on joka tapauksessa annettava väliraporttinsa viimeistään 120 päivän kuluessa asettamispäivästään.

2. Kumpikin osapuoli voi toimittaa paneelille kymmenen päivän kuluessa väliraportin antamisesta kirjallisen pyynnön tarkistaa tiettyjä väliraportin kohtia. Osapuoli voi tehdä huomautuksia toisen osapuolen pyynnöstä kuuden päivän kuluessa pyynnön toimittamisesta.

26.12 ARTIKLA

Loppuraportti

1. Paneelin on annettava osapuolille loppuraportti 120 päivän kuluessa asettamispäivästään. Jos paneeli katsoo, että tällaista määräaikaa ei pystytä noudattamaan, paneelin puheenjohtajan on ilmoitettava asiasta kirjallisesti osapuolille ja mainittava syyt viivästykseen sekä päivä, jona paneeli aikoo antaa loppuraporttinsa. Paneelin on joka tapauksessa annettava loppuraporttinsa viimeistään 150 päivän kuluessa asettamispäivästään.

2. Loppuraportissa on tarkasteltava 26.11. artiklan (Väliraportti) 2 kohdassa tarkoitettuja osapuolten mahdollisia väliraporttia koskevia kirjallisia pyyntöjä, ja siinä on selkeästi käsiteltävä osapuolten huomautuksia.

26.13 ARTIKLA

Toimenpiteet ratkaisun noudattamiseksi

1. Valituksen kohteena olevan osapuolen on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet noudattaakseen viipymättä loppuraportissa esitettyjä päätelmiä ja suosituksia, jotta se voi toimia asiaan liittyvien määräysten mukaisesti.

2. Valituksen kohteena olevan osapuolen on 30 päivän kuluessa loppuraportin antamisesta ilmoitettava valituksen tehneelle osapuolelle toimenpiteistä, jotka se on toteuttanut tai aikoo toteuttaa noudattaakseen ratkaisua.

3. Lisäksi 19 lukuun (Kauppa ja kestävä kehitys) kuuluvien riitojen osalta

a) valituksen kohteena olevan osapuolen on 30 päivän kuluessa loppuraportin toimittamisesta ilmoitettava 24.6 artiklan (Sisäiset neuvoa-antavat ryhmät) nojalla perustetulle kansalaisyhteiskuntaa koskevalle järjestelylleen ja 19.20 artiklan (Yhteyspisteet) nojalla perustetulle toisen osapuolen yhteyspisteelle toimenpiteistä, jotka se on toteuttanut tai aikoo toteuttaa noudattaakseen ratkaisua; ja

b) kaupan ja kestävän kehityksen komitea valvoo määräysten noudattamista koskevien toimenpiteiden täytäntöönpanoa. Edellä 24.6 artiklassa (Sisäiset neuvoa-antavat ryhmät) tarkoitetut sisäiset neuvoa-antavat ryhmät voivat tältä osin esittää huomautuksia kaupan ja kestävän kehityksen komitealle.

26.14 ARTIKLA

Kohtuullinen määräaika

1. Jos ratkaisun välitön noudattaminen ei ole mahdollista, valituksen kohteena olevan osapuolen on 30 päivän kuluessa loppuraportin toimittamispäivästä ilmoitettava valituksen tehneelle osapuolelle kohtuullinen määräaika, jonka se tarvitsee voidakseen noudattaa mainittua ratkaisua. Osapuolet pyrkivät sopimaan ratkaisun noudattamista koskevan kohtuullisen määräajan pituudesta.

2. Jos osapuolet eivät ole sopineet kohtuullisen määräajan pituudesta, valituksen tehnyt osapuoli voi aikaisintaan 20 päivän kuluttua 1 kohdassa tarkoitetun ilmoituksen toimittamispäivästä pyytää kirjallisesti, että alkuperäinen paneeli määrittää kohtuullisen määräajan pituuden. Paneeli antaa päätöksensä osapuolille 20 päivän kuluessa tällaisen pyynnön toimittamispäivästä.

3. Valituksen kohteena oleva osapuoli toimittaa valituksen tehneelle osapuolelle kirjallisen ilmoituksen siitä, miten se edistyy loppuraportin noudattamisessa, viimeistään 30 päivää ennen kohtuullisen määräajan päättymistä.

4. Kohtuullista määräaikaa voidaan pidentää osapuolten yhteisellä sopimuksella.

26.15 ARTIKLA

Noudattamisen tarkastelu

1. Valituksen kohteena oleva osapuoli ilmoittaa viimeistään kohtuullisen määräajan päättymispäivänä valituksen tehneelle osapuolelle kaikista toimenpiteistä, jotka se on toteuttanut noudattaakseen loppuraporttia.

2. Jos osapuolet ovat erimielisiä jonkin ratkaisun noudattamiseksi toteutetun toimenpiteen olemassaolosta tai sen yhteensopivuudesta asiaan liittyvien määräysten kanssa, valituksen tehnyt osapuoli voi kirjallisesti pyytää alkuperäistä paneelia ratkaisemaan asian. Tällaisessa pyynnössä on yksilöitävä kyseessä oleva toimenpide ja selitettävä, miten toimenpide rikkoo asiaan liittyviä määräyksiä, niin, että valituksen oikeusperusta käy selvästi ilmi. Paneeli antaa päätöksensä osapuolille 54 päivän kuluessa tällaisen pyynnön toimittamispäivästä.

26.16 ARTIKLA

Väliaikaiset korjaavat toimenpiteet

1. Valituksen kohteena olevan osapuolen on valituksen tehneen osapuolen pyynnöstä aloitettava neuvottelut valituksen tehneen osapuolen kanssa sopiakseen molempia osapuolia tyydyttävästä korvauksesta, jos

a) valituksen kohteena oleva osapuoli ilmoittaa valituksen tehneelle osapuolelle, ettei se voi noudattaa loppuraporttia;

b) valituksen kohteena oleva osapuoli ei anna ilmoitusta ratkaisun noudattamiseksi toteutetuista toimenpiteistä 26.13 artiklassa (Toimenpiteet ratkaisun noudattamiseksi) tarkoitetun määräajan kuluessa tai ennen kohtuullisen ajan päättymistä;

c) paneeli toteaa, ettei vaatimusten noudattamiseksi ole toteutettu mitään toimenpiteitä; tai

d) paneeli toteaa, että vaatimusten noudattamiseksi toteutettu toimenpide ei ole asiaan liittyvien määräysten mukainen.

2. Tätä artiklaa sovelletaan 19 lukua (Kauppa ja kestävä kehitys) koskevissa riidoissa, jos

a) syntyy 1 kohdan a, b tai c alakohdassa tarkoitettu tilanne ja 26.12 artiklan (Loppuraportti) mukaisessa loppuraportissa todetaan, että on rikottu

i) 19.3 artiklan (Monenväliset työelämää koskevat normit ja sopimukset) 3 kohtaa; tai

ii) 19.6 artiklan (Kauppa ja ilmastonmuutos) 3 kohtaa, jos kyseinen paneeli toteaa loppuraportissaan, että valituksen kohteena oleva osapuoli ei ole pidättäytynyt toimista tai laiminlyönneistä, jotka olennaisesti vahingoittavat Pariisin sopimuksen tavoitetta ja tarkoitusta; tai

b) syntyy 1 kohdan d alakohdassa tarkoitettu tilanne ja 26.15 artiklan (Noudattamisen tarkastelu) mukaisessa loppuraportin noudattamista koskevassa paneelin päätöksessä todetaan, että on rikottu

i) 19.3 artiklan (Monenväliset työelämää koskevat normit ja sopimukset) 3 kohtaa; tai

ii) 19.6 artiklan (Kauppa ja ilmastonmuutos) 3 kohtaa, jos paneeli toteaa päätöksessään, että valituksen kohteena oleva osapuoli ei ole pidättäytynyt toimista tai laiminlyönneistä, jotka olennaisesti vahingoittavat Pariisin sopimuksen tavoitetta ja tarkoitusta.

3. Jos valituksen tehnyt osapuoli päättää 1 ja 2 kohdassa kuvatuissa olosuhteissa olla pyytämättä neuvotteluja korvauksesta tai osapuolet eivät pääse sopimukseen korvauksesta 20 päivän kuluessa korvausta koskevien neuvottelujen aloittamisesta, valituksen tehnyt osapuoli voi antaa valituksen kohteena olevalle osapuolelle kirjallisen ilmoituksen siitä, että se aikoo keskeyttää asiaan liittyvien määräysten mukaisten velvollisuuksien soveltamisen. Ilmoituksessa on tarkennettava taso, jolla velvollisuuksien noudattaminen aiotaan keskeyttää.

4. Valituksen tehnyt osapuoli voi keskeyttää velvollisuuksiensa täyttämisen kymmenen päivän kuluttua 3 kohdassa tarkoitetun ilmoituksen toimituspäivästä, paitsi jos valituksen kohteena oleva osapuoli esittää 6 kohdassa tarkoitetun kirjallisen pyynnön.

5. Velvollisuuksien noudattamisen keskeyttäminen ei saa ylittää rikkomisesta johtuvien mitätöivien tai heikentävien vaikutusten tasoa.

6. Jos valituksen kohteena oleva osapuoli katsoo, että taso, jolla velvollisuuksien noudattaminen on ilmoitettu keskeytettäväksi, ylittää rikkomisesta johtuvien mitätöivien tai heikentävien vaikutusten tason tai että 2 kohdassa vahvistetut edellytykset eivät täyty, se voi esittää alkuperäiselle paneelille kirjallisen ratkaisupyynnön ennen 4 kohdassa asetetun kymmenen päivän määräajan päättymistä. Paneeli toimittaa osapuolille 30 päivän kuluessa pyynnön esittämisestä päätöksensä tasosta, jolla velvollisuuksien noudattamisen keskeytetään, tai siitä, eivätkö 2 kohdassa asetetut edellytykset täyty. Velvollisuuksien noudattamista ei saa keskeyttää ennen kuin paneeli on antanut päätöksensä. Velvollisuuksien noudattamisen keskeyttämisessä on noudatettava tätä päätöstä.

7. Velvollisuuksien noudattamisen keskeyttäminen tai tässä artiklassa tarkoitettu korvaus ovat tilapäisiä eikä niitä sovelleta sen jälkeen, kun

a) osapuolet ovat päässeet yhteisesti hyväksyttyyn ratkaisuun 26.26 artiklan (Yhteisesti sovittu ratkaisu) mukaisesti;

b) osapuolet ovat päässeet sopimukseen siitä, että toteutetun toimenpiteen myötä valituksen kohteena olevan osapuolen toiminta on asiaan liittyvien määräysten mukaista; tai

c) kaikki päätöksen noudattamiseksi toteutetut toimenpiteet, jotka paneeli on todennut asiaan liittyvien määräysten vastaisiksi, on peruutettu tai niitä on muutettu niin, että valituksen kohteena olevan osapuolen toiminnasta on tullut kyseisten asiaan liittyvien määräysten mukaista.

26.17 ARTIKLA

Väliaikaisten korjaavien toimenpiteiden jälkeen toteutettujen päätöksen noudattamista koskevien toimenpiteiden tarkastelu

1. Valituksen kohteena olevan osapuolen on ilmoitettava valituksen tehneelle osapuolelle kaikista toimenpiteistä, joita se on toteuttanut joko velvollisuuksien noudattamisen keskeytyksen tai väliaikaisen korvauksen soveltamisen jälkeen. Tämän artiklan 2 kohdan mukaisia tapauksia lukuun ottamatta valituksen tehnyt osapuoli lopettaa velvollisuuksien noudattamisen keskeytyksen 30 päivän kuluessa ilmoituksen toimittamispäivästä. Jos asiassa on sovellettu korvausta, valituksen kohteena oleva osapuoli voi 2 kohdan mukaisia tapauksia lukuun ottamatta lopettaa tällaisen korvauksen soveltamisen 30 päivän kuluessa siitä, kun se on toimittanut ilmoituksensa päätöksen noudattamisesta.

2. Jos osapuolet eivät 30 päivän kuluessa ilmoituksen toimittamispäivästä pääse yhteisymmärrykseen siitä, muuttaako ilmoitettu toimenpide valituksen kohteena olevan osapuolen toiminnan asiaan liittyvien määräysten mukaiseksi, kumpi tahansa osapuoli voi kirjallisesti pyytää alkuperäistä paneelia ratkaisemaan asian, ja ellei näin tapahdu, joko velvollisuuksien noudattamisen keskeytys tai korvausten soveltaminen on lopetettava. Paneeli antaa päätöksensä osapuolille 46 päivän kuluessa pyynnön toimittamispäivästä. Jos paneeli toteaa, että toteutettu toimenpide on asiaan liittyvien määräysten mukainen, joko velvollisuuksien noudattamisen soveltamisen keskeytys tai korvausten soveltaminen on lopetettava. Valituksen tehneen osapuolen on tarvittaessa mukautettava tasoa, jolla velvollisuuksien noudattaminen on keskeytetty, tai korvauksen tasoa paneelin päätöksen perusteella.

3. Jos valituksen kohteena oleva osapuoli katsoo, että taso, jolla velvollisuuksien noudattaminen aiotaan keskeyttää, ylittää rikkomisesta johtuvat mitätöivät tai heikentävät vaikutukset, se voi kirjallisesti pyytää alkuperäiseltä paneelilta ratkaisua asiassa.

26.18 ARTIKLA

Paneelin jäsenien vaihtaminen

Jos jonkin tämän jakson mukaisen riitojenratkaisumenettelyn aikana paneelin jäsen ei kykene osallistumaan paneeliin, eroaa siitä tai hänet on korvattava, koska hän ei täytä liitteessä 26-B (Paneelin jäsenten ja sovittelijoiden käytännesäännöt) vahvistettuja vaatimuksia, sovelletaan 26.5 artiklassa (Paneelin asettaminen) määrättyä menettelyä ja uudella paneelin jäsenellä on kaikki alkuperäisen paneelin jäsenen valtuudet ja tehtävät. Paneelin antaman raportin tai päätöksen määräaikaa on pidennettävä uuden paneelin jäsenen nimittämiseen tarvittavalla ajalla.

26.19 ARTIKLA

Työjärjestys

1. Paneelimenettelyihin sovelletaan tätä jaksoa ja liitettä 26-A (Työjärjestys).

2. Paneelin kuulemiset ovat julkisia ellei liitteessä 26-A (Työjärjestys) toisin määrätä.

26.20 ARTIKLA

Keskeyttäminen ja päättäminen

1. Osapuolten yhteisestä pyynnöstä paneeli keskeyttää työnsä missä vaiheessa tahansa osapuolten sopimaksi ajaksi, joka on enintään 12 peräkkäistä kuukautta.

2. Paneeli jatkaa työtään ennen keskeytysajan päättymistä osapuolten yhteisestä kirjallisesta pyynnöstä tai keskeytysajan lopussa kumman tahansa osapuolen kirjallisesta pyynnöstä. Pyynnön esittäneen osapuolen on ilmoitettava asiasta toiselle osapuolelle. Jos paneeli ei jatka työtään keskeyttämisajan päätyttyä tämän kohdan mukaisesti, paneelin toimivalta raukeaa ja riitojenratkaisumenettely päätetään.

3. Jos paneelin työ keskeytetään, tässä jaksossa vahvistettuja asiaankuuluvia määräaikoja on pidennettävä yhtä pitkäksi aikaa kuin aika, joksi paneelin työ keskeytyy.

26.21 ARTIKLA

Oikeus tietojen hakemiseen ja vastaanottamiseen

1. Paneeli voi osapuolen pyynnöstä tai omasta aloitteestaan pyytää osapuolilta asian kannalta merkityksellisiä tietoja, joita se pitää tarpeellisina ja asianmukaisina. Osapuolten on vastattava tällaisiin paneelin tietopyyntöihin viipymättä ja kattavasti.

2. Paneeli voi osapuolen pyynnöstä tai omasta aloitteestaan pyytää mitä tahansa asianmukaisiksi katsomiaan tietoja mistä tahansa lähteestä. Jos paneeli katsoo sen tarkoituksenmukaiseksi, sillä on myös oikeus pyytää asiantuntijalausuntoa, ja tämä toteutetaan, tapauksen mukaan, osapuolten sopimin ehdoin ja edellytyksin.

3. Kysymyksissä, jotka liittyvät 19 luvussa (Kauppa ja kestävä kehitys) tarkoitettujen monenvälisten sopimusten ja välineiden noudattamiseen, ulkopuolisten asiantuntijoiden lausuntoihin tai paneelin pyytämiin tietoihin olisi sisällyttävä ILO:n tai monenvälisten ympäristösopimusten nojalla perustettujen asiaankuuluvien elinten tai järjestöjen antamat tiedot ja neuvot.

4. Paneeli tutkii osapuolen luonnollisten henkilöiden tai osapuoleen sijoittautuneiden oikeushenkilöiden esittämät amicus curiae -huomautukset liitteen 26-A (Työjärjestys) mukaisesti.

5. Kaikki tiedot tai lausunnot, jotka paneeli saa tämän artiklan nojalla, on ilmoitettava osapuolille, ja osapuolet voivat esittää niistä huomautuksia.

26.22 ARTIKLA

Tulkintasäännöt

1. Paneelin on tulkittava asiaan liittyviä määräyksiä yleisen kansainvälisen julkisoikeuden tavanomaisten tulkintasääntöjen, myös Wienissä 23 päivänä toukokuuta 1969 tehdyssä valtiosopimusoikeutta koskevassa Wienin yleissopimuksessa määrättyjen tulkintasääntöjen, mukaisesti.

2. Paneelin on otettava huomioon WTO:n riitojenratkaisuelimen hyväksymissä WTO:n paneelien ja valituselimen raporteissa esitetyt asiaan kuuluvat tulkinnat.

3. Paneelin raporteilla ja päätöksillä ei voida lisätä eikä vähentää tämän sopimuksen mukaisia osapuolten oikeuksia ja velvollisuuksia.

26.23 ARTIKLA

Paneelin raportit ja päätökset

1. Asioiden käsittely paneelissa on luottamuksellista. Paneelin on kaikin keinoin pyrittävä siihen, että sen raportit ja päätökset ovat yksimielisiä. Jos tämä ei ole mahdollista, paneeli tekee ratkaisun enemmistöpäätöksellä. Paneelin jäsenten erillisiä lausuntoja ei julkaista missään tilanteessa.

2. Osapuolten on hyväksyttävä paneelin päätökset ja raportit ehdoitta. Niillä ei luoda minkäänlaisia oikeuksia tai velvollisuuksia luonnollisille henkilöille tai oikeushenkilöille.

3. Kummankin osapuolen on asetettava paneelin raportit ja päätökset ja omat huomautuksensa yleisesti saataville, kunhan luottamukselliset tiedot suojataan.

4. Paneeli ja osapuolet pitävät luottamuksellisina kaikkia osapuolen paneelille liitteen 26-A (Työjärjestys) sääntöjen 34–36 mukaisesti toimittamia tietoja.

26.24 ARTIKLA

Foorumin valinta

1. Jos syntyy riita, jossa tietyn toimenpiteen väitetään rikkovan asiaa koskevia määräyksiä ja oleellisilta osin vastaavaa sellaisesta toisesta kansainvälisestä sopimuksesta johtuvaa velvollisuutta, jonka sopimuspuolia kumpikin osapuoli on, WTO-sopimus mukaan luettuna, muutosta hakeva osapuoli valitsee foorumin, jossa riita ratkaistaan.

2. Kun osapuoli on valinnut foorumin ja aloittanut tämän jakson tai jonkin toisen kansainvälisen kauppasopimuksen mukaiset riitojenratkaisumenettelyt, se ei 1 kohdassa tarkoitetun toimenpiteen osalta saa aloittaa riitojenratkaisumenettelyä minkään muun sopimuksen nojalla, paitsi jos ensin valittu foorumi ei pysty tekemään ratkaisuja menettelyllisten tai oikeudenkäyttöön liittyvien syiden vuoksi.

3. Sovellettaessa tätä artiklaa

a) tämän jakson mukainen riitojenratkaisumenettely katsotaan aloitetuksi 26.4 artiklan (Paneelimenettelyiden aloittaminen) mukaisella osapuolen esittämällä paneelin asettamispyynnöllä;

b) WTO-sopimuksen mukainen riitojenratkaisumenettely katsotaan aloitetuksi riitojen ratkaisemista koskevan sopimuksen 6 artiklan mukaisella osapuolen esittämällä paneelin asettamispyynnöllä; ja

c) minkä tahansa muun kansainvälisen kauppasopimuksen mukaiset riitojenratkaisumenettelyt katsotaan aloitetuksi kyseisen sopimuksen asiaa koskevien määräysten mukaisesti.

4. Mikään tässä sopimuksessa ei estä osapuolta keskeyttämästä sellaisten velvollisuuksien noudattamista, jotka WTO:n riitojenratkaisuelin on hyväksynyt tai jotka on hyväksytty sellaisen toisen kansainvälisen kauppasopimuksen riitojenratkaisumenettelyissä, jonka sopimuspuolia osapuolet ovat. Osapuoli ei saa estää toista osapuolta keskeyttämästä tämän luvun mukaisten velvollisuuksiensa suorittamista vetoamalla WTO-sopimukseen tai mihinkään muuhun osapuolten väliseen kansainväliseen kauppasopimukseen.

D JAKSO

SOVITTELU

26.25 ARTIKLA

Sovittelu

Osapuolet voivat turvautua sovitteluun kaikkien sellaisten toimenpiteiden osalta, joiden jompikumpi osapuoli katsoo vaikuttavan kielteisesti osapuolten väliseen kauppaan ja sijoituksiin. Sovittelumenettely vahvistetaan liitteessä 26-C (Sovittelun työjärjestys).

E JAKSO

YHTEISET MÄÄRÄYKSET

26.26 ARTIKLA

Yhteisesti sovittu ratkaisu

1. Osapuolet voivat milloin tahansa päästä yhteisesti sovittuun ratkaisuun jossakin 26.2 artiklassa (Soveltamisala) tarkoitetussa riidassa.

2. Jos yhteisesti sovittuun ratkaisuun päästään paneelimenettelyiden tai sovittelumenettelyn aikana, osapuolet ilmoittavat ratkaisusta yhdessä, tapauksen mukaan, paneelin puheenjohtajalle tai sovittelijalle. Ilmoituksen myötä paneelimenettelyt tai sovittelumenettely päättyvät.

3. Osapuolten mahdollisesti saavuttama yhteisesti sovittu ratkaisu on saatettava julkisesti saataville.

4. Kumpikin osapuoli toteuttaa kaikki tarvittavat toimenpiteet yhteisesti sovitun ratkaisun panemiseksi täytäntöön sovitussa määräajassa.

5. Täytäntöönpaneva osapuoli ilmoittaa toiselle osapuolelle kirjallisesti viimeistään sovitun määräajan umpeutuessa kaikista toimenpiteistä, jotka se on toteuttanut yhteisesti sovitun ratkaisun täytäntöönpanemiseksi.

26.27 ARTIKLA

Määräajat

1. Kaikki tässä luvussa vahvistetut määräajat lasketaan kalenteripäivinä alkaen sitä toimea seuraavasta päivästä, johon ne viittaavat, ellei toisin täsmennetä.

2. Osapuolet voivat yhteisellä sopimuksella muuttaa mitä tahansa tässä luvussa tarkoitettua määräaikaa.

3. Mitä tulee C jaksoon (Paneelimenettelyt), paneeli voi milloin tahansa ehdottaa osapuolille tässä luvussa tarkoitettujen määräaikojen muuttamista, ja sen on perusteltava ehdotuksensa.

26.28 ARTIKLA

Kustannukset

1. Kumpikin osapuoli vastaa itse paneelimenettelyihin tai sovittelumenettelyyn osallistumisesta aiheutuvista kustannuksistaan.

2. Ellei liitteessä 26-A (Työjärjestys) toisin määrätä, osapuolet jakavat yhdessä ja tasapuolisesti järjestelyihin liittyvät kulut, mukaan lukien paneelin jäsenten ja sovittelijoiden palkkiot ja korvaukset. Paneelin jäsenten ja sovittelijoiden palkkiot määritetään WTO:n normien mukaisesti.

3. Kauppakomitea voi tehdä päätöksen, jossa vahvistetaan paneelin jäsenten ja sovittelijoiden palkkioita ja korvauksia koskevat parametrit tai muut yksityiskohdat, mukaan lukien menettelystä mahdollisesti aiheutuvat liitännäiskustannukset. Kunnes tällainen päätös on tehty, paneelin jäsenten ja sovittelijoiden palkkiot ja korvaukset sekä niihin liittyvät kulut määritetään liitteessä 26-A (Työjärjestys) olevan säännön numero 10 mukaisesti.

26.29 ARTIKLA

Liitteiden muuttaminen

Kauppakomitea voi muuttaa liitteitä 26-A (Työjärjestys) ja 26-B (Paneelin jäsenten ja sovittelijoiden käytännesäännöt).

27 LUKU

LOPPUMÄÄRÄYKSET

27.1 ARTIKLA

Muutokset

1. Osapuolet voivat kirjallisesti sopia muutoksista tähän sopimukseen.

2. Muutokset tulevat voimaan sitä päivää seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä, jona osapuolet ovat vaihtaneet kirjalliset ilmoitukset siitä, että ne ovat täyttäneet sovellettavat oikeudelliset vaatimuksensa ja saattaneet päätökseen menettelynsä tällaisten muutosten voimaantuloa varten, tai muuna osapuolten mahdollisesti sopimana myöhempänä päivänä.

3. Kauppakomitea voi muuttaa tätä sopimusta päätöksellään, jos 24.3 artiklassa (Kauppakomitean tekemät muutokset) siitä määrätään. Kauppakomitean päätöksessä on joko täsmennettävä muutosten voimaantulopäivä tai, jos osapuolen sisäinen järjestelmä sitä edellyttää, määrättävä, että muutokset tulevat voimaan sen jälkeen, kun osapuolten mahdollisten jäljellä olevien oikeudellisten vaatimusten täyttämisestä ja menettelyjen päätökseen saattamisesta on ilmoitettu kirjallisesti.

27.2 ARTIKLA

Voimaantulo

1. Tämä sopimus tulee voimaan sitä päivää seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä, jona osapuolet ovat vaihtaneet kirjalliset ilmoitukset, joilla ne vahvistavat täyttäneensä tämän sopimuksen voimaan saattamiseksi tarvittavat oikeudelliset vaatimuksensa ja menettelynsä. Osapuolet voivat sopia muusta päivämäärästä, jona tämä sopimus tulee voimaan.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettu ilmoitus lähetetään Euroopan unionin neuvoston pääsihteeristölle ja Uuden-Seelannin ulkoministeriölle.

27.3 ARTIKLA

Irtisanominen

1. Tämä sopimus on voimassa, jollei sitä irtisanota 2 kohdan mukaisesti.

2. Osapuoli voi ilmoittaa toiselle osapuolelle aikomuksestaan irtisanoa tämä sopimus. Unionille osoitettu ilmoitus lähetetään Euroopan unionin neuvoston pääsihteeristölle, ja Uudelle-Seelannille osoitettu ilmoitus lähetetään Uuden-Seelannin ulkoministeriölle. Tämän sopimuksen irtisanominen tulee voimaan kuusi kuukautta ilmoituksen toimittamispäivän jälkeen, elleivät osapuolet toisin sovi.

27.4 ARTIKLA

Velvollisuuksien täyttäminen

1. Kumpikin osapuoli on täysin vastuussa kaikkien tämän sopimuksen määräysten noudattamisesta.

2. Kumpikin osapuoli varmistaa, että tämän sopimuksen määräysten täytäntöönpanemiseksi toteutetaan kaikki tarvittavat toimenpiteet, mukaan lukien määräysten noudattaminen kaikilla hallinnon tasoilla sekä valtuutettua julkista valtaa käyttävien henkilöiden toimesta. Kumpikin osapuoli täyttää tässä sopimuksessa määrätyt velvollisuudet vilpittömässä mielessä.

3. Tämä sopimus on osa kumppanuussopimuksen 52 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua yhteistä institutionaalista kehystä. Osapuoli voi toteuttaa tähän sopimukseen liittyviä aiheellisia toimenpiteitä, jos jotakin kumppanuussopimuksen 2 artiklan 1 kohdassa tai 8 artiklan 1 kohdassa olennaiseksi osaksi kuvattua velvollisuutta rikotaan erityisen vakavasti ja merkittävästi niin, että se uhkaa kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta ja edellyttää välittömiä toimia. Osapuoli voi myös toteuttaa tähän sopimukseen liittyviä aiheellisia toimenpiteitä, jos toimi tai laiminlyönti loukkaa olennaisesti Pariisin sopimuksen tavoitetta ja tarkoitusta. Tällaiset aiheelliset toimenpiteet toteutetaan kumppanuussopimuksen 54 artiklassa määrättyä menettelyä noudattaen.

27.5 ARTIKLA

Valtuutettu viranomainen

Ellei tässä sopimuksessa toisin määrätä, kumpikin osapuoli varmistaa, että kun oikeushenkilö, mukaan lukien valtion omistama yritys, yritys, jolle on myönnetty erityisoikeuksia tai erioikeuksia, tai nimetty monopoli, käyttää mitä tahansa kyseisen osapuolen sille siirtämiä sääntelyyn, hallintoon tai muuhun valtion toimintaan liittyviä valtuuksia, tällainen henkilö toimii kyseisen osapuolen tämän sopimuksen mukaisten velvollisuuksien mukaisesti.

27.6 ARTIKLA

Ei välitöntä vaikutusta

1. Tämän sopimuksen määräyksiä ei saa tulkita siten, että ne antaisivat henkilöille muita oikeuksia tai asettaisivat muita velvollisuuksia kuin osapuolten välille kansainvälisen julkisoikeuden mukaisesti luodut oikeudet ja velvollisuudet.

2. Osapuoli ei sisäisessä lainsäädännössään säädä kanneoikeudesta toista osapuolta vastaan sillä perusteella, että toisen osapuolen toimenpide ei ole yhdenmukainen tämän sopimuksen kanssa.

27.7 ARTIKLA

Säädökset ja määräykset ja niiden muutokset

Kun tässä sopimuksessa viitataan osapuolen säädöksiin ja määräyksiin, tällaisten säädösten ja määräysten katsotaan sisältävän niihin tehdyt muutokset, jollei tosin määrätä.

27.8 ARTIKLA

Tämän sopimuksen erottamattomat osat

1. Tämän sopimuksen liitteet, lisäykset, ilmoitukset, yhteiset julistukset, pöytäkirjat ja alaviitteet ovat sen erottamattomia osia.

2. Tämän sopimuksen kukin liite, lisäykset mukaan luettuina, ovat erottamaton osa sitä lukua, jossa kyseiseen liitteeseen viitataan tai johon kyseisessä liitteessä viitataan. Selkeyden vuoksi todetaan, että

a) liite 2-A (Tullien poistoluettelot) ja sen lisäykset ovat 2 luvun (Tavaroiden kansallinen kohtelu ja markkinoille pääsy) erottamaton osa;

b) liite 3-A (Tuotekohtaisten alkuperäsääntöjen alkuhuomautukset), liite 3-B (Tuotekohtaiset alkuperäsäännöt) ja sen lisäykset sekä liite 3-C (Alkuperävakuutuksen teksti), liite 3-D (3.3 artiklan (Alkuperäkumulaatio) 4 kohdassa tarkoitettu tavarantoimittajan ilmoitus), liite 3-E (Yhteinen julistus Andorran ruhtinaskunnasta) ja liite 3-F (Yhteinen julistus San Marinon tasavallasta) ovat 3 luvun (Alkuperäsäännöt ja alkuperämenettelyt) erottamaton osa;

c) liite 6-A (Toimivaltaiset viranomaiset), liite 6-B (Kasveja ja kasvituotteita koskevat alueelliset edellytykset), liite 6-C (Terveys- ja kasvinsuojelutoimien vastaavuuden tunnustaminen), liite 6-D (Tarkastusta tai todentamista koskevat ohjeet ja menettelyt), liite 6-E (Terveystodistukset) ja liite 6-F (Tuontitarkastukset ja -maksut) ovat 6 luvun (Terveys- ja kasvinsuojelutoimet) erottamaton osa;

d) liite 9-A (Vaatimustenmukaisuuden arvioinnin hyväksyminen (asiakirjat)), liite 9-B (Moottoriajoneuvot ja niiden varusteet tai osat) ja sen lisäys, liite 9-C (9.10 artiklan 5 kohdan b alakohdassa tarkoitettu järjestely säännöllistä tietojenvaihtoa varten, joka koskee muiden tuotteiden kuin elintarvikkeiden turvallisuutta ja siihen liittyviä ehkäiseviä, rajoittavia ja korjaavia toimenpiteitä), liite 9-D (9.10 artiklan 6 kohdassa tarkoitettu järjestely säännöllistä tietojenvaihtoa varten, joka koskee sellaisten vaatimustenvastaisten muiden tuotteiden kuin elintarvikkeiden osalta toteutettuja toimenpiteitä, jotka eivät kuulu 9.10 artiklan 5 kohdan b alakohdan piiriin) sekä liite 9-E (Viinit ja väkevät alkoholijuomat) ja sen lisäykset ovat 9 luvun (Kaupan tekniset esteet) erottamaton osa;

e) liite 10-A (Voimassa olevat toimenpiteet), liite 10-B (Tulevat toimenpiteet), liite 10-C (Sijoittautumisen vuoksi matkustavat liikematkustajat, yrityksen sisäisesti siirretyt työntekijät ja lyhytaikaiset liikematkustajat), liite 10-D (Luettelo lyhytaikaisten liikematkustajien toiminnoista), liite 10-E (Sopimusperusteiset palveluntarjoajat ja itsenäiset ammatinharjoittajat), liite 10-F (Luonnollisten henkilöiden liikkuminen liiketoimintaa varten) ja niiden lisäykset ovat 10 luvun (Sijoitusten vapauttaminen ja palvelujen kauppa) erottamaton osa;

f) liite 13 (Energiatuotteiden, hiilivetyjen ja raaka-aineiden luettelot) on 13 luvun (Energia ja raaka-aineet) erottamaton osa;

g) liite 14 (Julkisten hankintojen markkinoille pääsyä koskevat sitoumukset) on 14 luvun (Julkiset hankinnat) erottamaton osa;

h) 18 luvun (Teollis- ja tekijänoikeudet) liite 18-A (Tuoteluokat) ja liite 18-B (Maantieteellisten merkintöjen luettelo);

i) liite 19 (Ympäristöhyödykkeet ja -palvelut) on 19 luvun (Kauppa ja kestävä kehitys) erottamaton osa;

j) liite 24 (Kauppakomitean työjärjestys) on 24 luvun (Institutionaaliset määräykset) erottamaton osa;

k) liite 26-A (Työjärjestys), liite 26-B (Paneelin jäsenten ja sovittelijoiden menettelysäännöt) ja liite 26-C (Sovittelun työjärjestys) ovat 26 luvun (Riitojen ratkaiseminen) erottamaton osa; ja

l) liite 27 (Yhteinen julistus tulliliitoista) on 27 luvun (Loppumääräykset) erottamaton osa.

27.9 ARTIKLA

Todistusvoimaiset tekstit

Tämä sopimus on tehty kahtena kappaleena bulgarian, englannin, espanjan, hollannin, iirin, italian, kreikan, kroaatin, latvian, liettuan, maltan, portugalin, puolan, ranskan, romanian, ruotsin, saksan, slovakin, sloveenin, suomen, tanskan, tšekin, unkarin ja viron kielellä, ja kukin teksti on yhtä todistusvoimainen.

TÄMÄN VAKUUDEKSI tätä varten alla mainitut asianmukaisesti valtuutetut täysivaltaiset edustajat ovat allekirjoittaneet tämän sopimuksen.

Tehty … […] päivänä […] kuuta […] …

Euroopan unionin puolesta

Uuden-Seelannin puolesta